

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2013

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2013

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 4510 Fylkesmannsembetene	50
1	Oversikt	9	<i>Programkategori 01.20 Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.</i>	51
1.1	Virkeområde	9	Kap. 1520 Departementenes servicesenter	52
1.2	Hovedoppgaver og organisering ...	9	Kap. 4520 Departementenes servicesenter	55
2	Innledning	11	<i>Programkategori 01.30 Partistøtte</i>	56
2.1	Fornyng gjennom en aktiv arbeidsgiverpolitikk	11	Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier	56
2.2	En effektiv offentlig sektor	12	<i>Programkategori 01.33 Samiske formål</i>	58
2.3	På nett med innbyggere og næringsliv	12	Kap. 1533 Sametinget	63
2.4	Verdiskapning gjennom en aktiv IKT-politikk	13	Kap. 4533 Sametinget	64
2.5	Samiske formål og nasjonale minoriteter	14	Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål	64
2.6	Konkurrans for effektiv ressursbruk	15	Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	67
2.7	Det viktige personvernet	15	Kap. 4535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	68
2.8	En levende folkekirke	16	Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter	68
3	Anmodningsvedtak	17	Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter	69
4	Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	18	<i>Prográmmakategoriija 01.33 Sámi ulbmilat</i> ...	70
Del II	Budsjettforslag	23	Kap. 1533 Sámediggi	75
5	Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.	25	Kap. 4533 Sámediggi	77
Programområde 00	Konstitusjonelle institusjoner	25	Kap. 1534 Juolludeamit sámi ulbmiliidda	77
<i>Programkategori 00.10 Det kongelige hus</i>	25	Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatavuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	79	
Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen	26	Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatavuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	81	
Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	26	Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	81	
Programområde 01 Fellesadministrasjon	27	Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	82	
<i>Programkategori 01.00 Administrasjon mv.</i>	27	<i>Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter</i>	83	
Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	27	Kap. 1540 Nasjonale minoriteter	87	
Kap. 4500 Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	34	Kap. 4540 Nasjonale minoriteter	89	
Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling ..	35	<i>Programkategori 01.50 Konkurranspolitikk</i> ...	90	
Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	36	Kap. 1550 Konkurransetilsynet	96	
<i>Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene</i>	37	Kap. 4550 Konkurransetilsynet	100	
Kap. 1510 Fylkesmannsembetene	49	<i>Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk</i>	102	
		Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT ..	107	
		Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT ..	113	
		Kap. 1561 IKT-politikk	114	
		Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	121	
		<i>Programkategori 01.70 Personvern</i>	124	
		Kap. 1570 Datatilsynet	126	
		Kap. 4570 Datatilsynet	128	

Kap. 1571 Personvernemnda	128	Kap. 1592 Nidaros domkirke m.m.	164
<i>Programkategori 01.80 Bygge- og eiendomspolitikk</i>	130	Kap. 4592 Nidaros domkirke m.m.	166
Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	132	Opplysningsvesenets fond	166
Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål ..	134	Del III Orienteringer	173
Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål ..	135	6 Omtale av særskilte tema	175
Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet	135	6.1 Anmodningsvedtak nr. 206	175
Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen	136	6.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven	175
Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen	137	6.3 Sektorovergripende miljøpolitikk ..	192
Kap. 2445 Statsbygg	137	Forslag	201
Kap. 5445 Statsbygg	147	Vedlegg 1	
Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu	147	Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1. mars 2012	210
<i>Programkategori 01.90 Den norske kirke</i>	149	Vedlegg 2	
Kap. 1590 Kirkelig administrasjon	154	Embetsutnevninger	239
Kap. 4590 Kirkelig administrasjon	161		
Kap. 1591 Presteskabet	161		
Kap. 4591 Presteskabet	164		

Figuroversikt

Figur 1.1 Virksomheter innenfor Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementets område i 2013	9	Figur 5.3 Offentlig sysselsetting som andel av total	105
Figur 5.1 Ressursfordeling i kroner per departementsområde.	38	Figur 5.4 Utviklingen i antall statlige etater/selskaper	106
Figur 5.2 Status for digitaliserte tjenester i staten	104	Figur 5.5 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2006–2011 ..	152

Tabelloversikt

Tabell 4.1 Årsverk på Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementets område (ekskl. ledere på kontrakt)	22	Tabell 5.5 Statsbyggs balanse	143
Tabell 5.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter	86	Tabell 5.6 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2009–2011..	151
Tabell 5.2 Oversikt over innkomne saker til KOFA i perioden 2006 til 2011 ..	100	Tabell 5.8 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2010 og 2011	168
Tabell 5.3 Byggeprosjekter som pågår under kap. 1580	133	Tabell 5.9 Utgifter og inntekter fordelt på art:	170
Tabell 5.4 Byggeprosjekter som pågår under kap. 2445	140	Tabell 5.10 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2010–2011 med spesifisering av formål kontantbeholdningen skal benyttes til:	171

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2013

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

*Tilråding fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 14. september 2012,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Oversikt

1.1 Virkeområde

I denne proposisjonen fremmes forslag om utgifter og inntekter under programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner og programområde 01 Fellesadministrasjon.

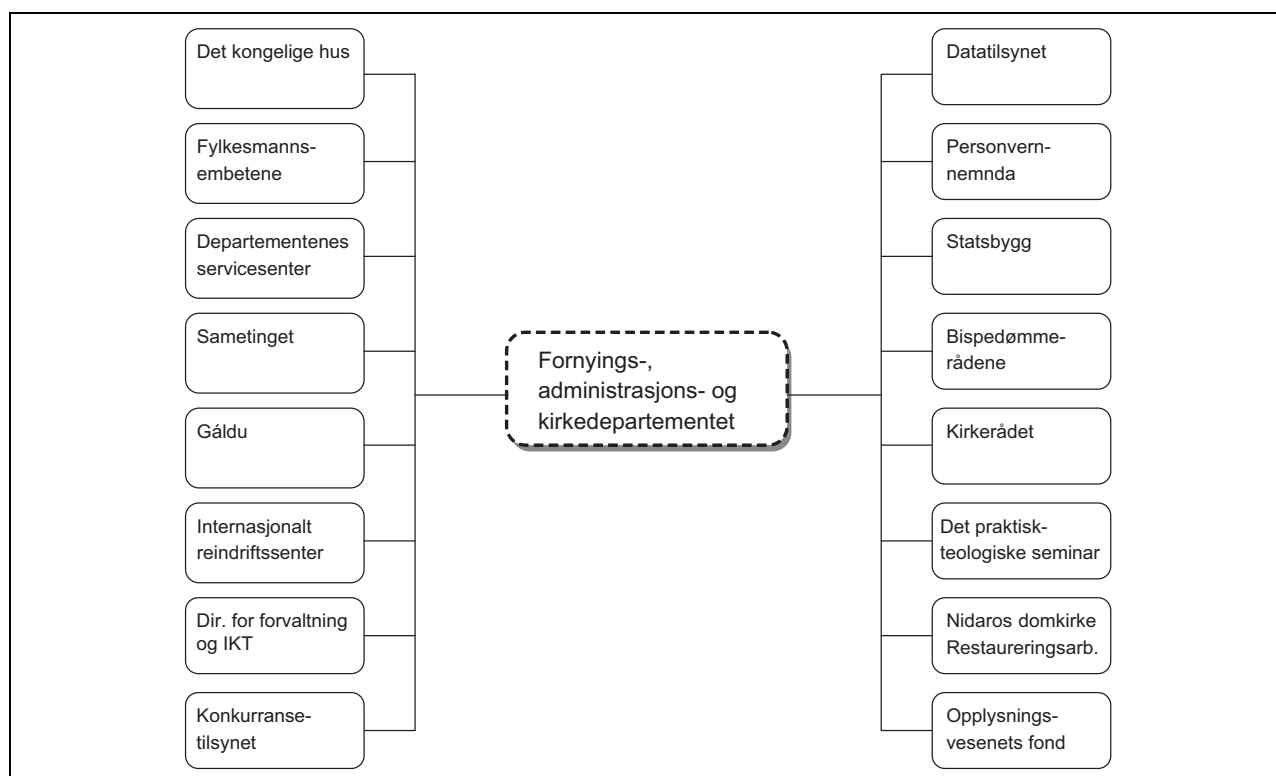
1.2 Hovedoppgaver og organisering

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet med underliggende virksomheter har blant annet ansvar for:

- utvikling av den sentrale arbeidsgiverpolitikken, og er part i det statlige tariffområdet
- å samordne fornyingsarbeidet i offentlig sektor og den overordnede forvaltningspolitikken
- å bidra til at Fylkesmannen er et viktig redskap for iverksetting av statlig sektorpolitikk
- kvalitet og kostnadseffektivitet på det administrative tjenesteområdet i departementsfellesskapet

- sikkerhetsarbeid knyttet til felles bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder i regjeringkvartalet og i departementsbygninger utenfor kvartalet
- planlegging av gjenoppbyggingen av regjeringkvartalet
- å ivareta utforming og samordning av politikken overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene
- gjennomføring av de sektorovergrepene virkemidlene i konkurransepolitikken
- strategi og politikktutforming for bruk av IKT i samfunnet og samordning av IKT-politikken
- at personvern hensyn blir ivaretatt
- at politikken innenfor det statlige bygge- og eiendomsområdet blir ivaretatt
- den sentrale forvaltning av Den norske kirke

Nedenfor følger en oversikt over områder som Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for.

Figur 1.1 Virksomheter innenfor Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område i 2013

1.3 Oversikt over budsjettforslaget for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Programområder under departementet

Betegnelse	(i 1 000 kr)			
	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner	185 403	190 640	194 207	1,9
Programområde 01 Fellesadministrasjon	8 654 272	7 964 600	8 056 400	1,2
Sum Utgift	8 839 675	8 155 240	8 250 607	1,2
Programområde 01 Fellesadministrasjon	1 550 910	1 283 559	1 294 304	0,8
Sum Inntekt	1 550 910	1 283 559	1 294 304	0,8

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner omfatter Kongehuset. Forslag til bevilgning for 2013 under programområdet utgjør 194,207 mill. kroner. Dette er en økning på 3,567 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2012. For 2013 er det konsekvensjustert ut 5,6 mill. kroner ifm. avsluttede vedlikeholdstiltak på Kongsseteren.

Programområde 01 Fellesadministrasjon
Programområde 01 Fellesadministrasjon omfatter administrasjon m.v., fylkesmannsembetene, fellestjenester i regjeringskvartalet, partistøtte, samiske formål, nasjonale minoriteter, konkurransepolitikk, forvaltningsutvikling og IKT-politikk, personvern, bygge- og eiendomspolitikk og Den norske kirke. Forslag til bevilgning for 2013 under programområdet utgjør 8 250,607 mill. kroner. Dette er en økning på 95,367 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2012.

Utgifter fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01–23	Driftsutgifter	4 197 289	3 977 534	4 333 153	8,9
24–24	Driftsresultat	19 001	-433 999	-37 224	-91,4
30–49	Nybygg, anlegg mv	2 962 574	3 208 039	2 451 009	-23,6
50–59	Overføringer til andre statsregnskap	405 035	418 956	449 040	7,2
60–69	Overføringer til kommuner	19 062	5 803	5 800	-0,1
70–79	Overføringer til private	1 236 714	978 907	1 048 829	7,1
	Sum under departementet	8 839 675	8 155 240	8 250 607	1,2

2 Innledning

Regjeringen vil forsterke, forbedre og fornye velferdsordningene. Skal vi lykkes med dette, må det skapes økonomisk rom for å prioritere de viktigste velferdsoppgavene. Det gjennomføres et systematisk og aktivt fornyingsarbeid for å sikre mer målrettet bruk av ressursene.

Antall personer i yrkesaktiv alder vil vokse langsommere enn befolkningen ellers. Andelen eldre kommer til å øke sterkt. Aldringen av befolkningen betyr at utgiftene til pensjoner og til helse-, pleie- og omsorgstjenester øker raskere enn verdiskapingen. Samtidig stiger etterspørselen etter offentlige tjenester. De nærmeste årene må statsforvaltningen effektiviseres slik at vi kan møte disse framtidige utfordringene og samtidig redusere bruken av oljeinntektene. Effektiv og innovativ bruk av IKT på alle områder i forvaltningen vil være et viktig innsatsområde for å oppnå dette. I april la regjeringen frem sitt digitaliseringsprogram – «på nett med innbyggerne». Forvaltningen skal digitaliseres og være på nett med innbyggerne. Regjeringens digitaliseringsprogram skal følges opp.

Angrepene 22. juli 2011 medførte store skader på bygningene i regjeringskvartalet. Arbeidet med å vurdere hvordan et «nytt regjeringskvartal» skal se ut i fremtiden pågår. Regjeringen utreder i den forbindelse muligheten av at alle departementer, med unntak av Forsvarsdepartementet, skal samles i «det nye regjeringskvartalet». Spørsmålet om sikkerhet vil stå sentralt i vurderingen, i tillegg til flere andre forhold. Regjeringen vil følge opp NOU 2012: 14 «Rapport fra 22.juli-kommisjonen» gjennom en egen melding til Stortinget.

2.1 Fornyning gjennom en aktiv arbeidsgiverpolitikk

Fornyning og digitalisering i statlige virksomheter er nødvendig for å oppnå økt brukerretting, mer effektive arbeidsprosesser og for å sette virksomhetene bedre i stand til å møte sine samfunnsopdrag. Skal vi oppnå ønskede resultater i dette arbeidet, er det viktig at de ansatte har riktig kompetanse. Samtidig viser 22. juli-kommisjonens

gjennomgang av erfaringene fra terroranslaget at beredskap og evne til å beskytte seg mot trusler må styrkes i forvaltningen. Lederne må gå foran og gi retning i dette arbeidet. Risikovurderinger må få en større plass. Lederne i virksomhetene skal gi retning for arbeidet og motivere til innsats. Det er viktig at medarbeiderne har bred erfaring, kjennskap til de utfordringene virksomhetene står overfor og kunnskap om hvordan de kan møtes. Medarbeiderne må derfor aktivt involveres i fornyingsarbeidet i virksomhetene. Regel- og avtaleverk samt lønns- og arbeidsvilkår i staten må videreutvikles i tråd med endrede krav og forventninger.

Staten skal være en attraktiv arbeidsgiver. I konkurransen om høyt utdannet arbeidskraft er meningsfylte og samfunnsnyttige arbeidsoppgaver statens viktigste fortrinn. Det må også legges til rette for gode karriereløp. Medarbeiderne forventer å møte interessante faglige utfordringer, gode arbeidsprosesser og tilbud om kompetanseutvikling. Ledere som evner å utvikle og beholde godt kvalifiserte og motiverte medarbeidere, vil være viktig for å sikre rekruttering til virksomhetene. Departementet vil i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT videreutvikle og gi tilbud om relevante kompetansetiltak til ledere og medarbeidere. Det er viktig med et sentralt tilbud som tar i bruk IKT-baserte og blandede læringsformer for å møte felles kompetansebehov på tvers av virksomhetene. Det er blant annet viktig å styrke statens ledere i å drive beredskapsarbeid, foreta risikovurderinger og beskytte seg mot trusler, jf. erfaringene fra angrepene 22. juli.

De statlige virksomhetene skal i tillegg til sine sektorspesifikke mål også være med og realisere regjeringens overordnede politikk for et inkluderende arbeidsliv, sysselsetting og ikke-diskriminering. Regjeringens ambisjon er et arbeidsliv med plass til alle. Mangfold skal derfor prege rekrutteringen, sikre at staten rekrutterer allsidig kompetanse og inkluderer arbeidssøkere med ulik bakgrunn.

Avtalen om et inkluderende arbeidsliv har som mål å redusere sykefraværet, øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne og heve

forventet pensjonsalder. Inneværende avtaleperiode løper ut 2013. Det er ute i virksomhetene IA-resultatene skal oppnås. Departementet vil derfor videreføre det systematiske og målrettede arbeidet, spre informasjon og drive veiledning, samt iverksette spesifikke tiltak som støtter opp under IA-arbeidet i de statlige virksomhetene.

Departementet vil i staten bidra med tiltak som støtter *Jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne*, som Arbeidsdepartementet har ansvar for. Regjeringen legger opp til at trainee-programmet blir en fast ordning. Departementet vil arbeide for flere praksisplasser i statlige virksomheter og vurdere andre tiltak for økt sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne i staten.

2.2 En effektiv offentlig sektor

Norge har i hovedsak en velfungerende og omstillingsdyktig offentlig sektor. Innbyggerundersøkelsen fra 2010 viser at om lag sju av ti innbyggere er tilfredse med kommunale og statlige tjenester. Færre enn 10 pst. er misfornøyd. Det er likevel nødvendig med et kontinuerlig arbeid for omstilling og utvikling av offentlig sektor. Samfunnet omkring oss endres. Norge vil om få år ha langt flere eldre. Innbyggerne blir mer bevisste på sine rettigheter og stiller stadig større krav til offentlig service og innholdet i offentlige tilbud. En forvaltning som ikke endrer og fornyer seg, vil raskt være i utakt med samfunnsutviklingen. Ressursene må derfor utnyttes målrettet og effektivt. Står vi fast ved gamle løsninger, svekkes velferden.

Fornyingsarbeidet består av flere typer tiltak, både sektorvise og tverrgående. I sum skaper dette en bedre offentlig sektor. Det er bredden i arbeidet, arbeidets vedvarende karakter og viljen til omstilling og fornying som er viktig.

Forbedring og effektivisering av det offentlige tjenestetilbudet skjer i første rekke lokalt i den enkelte virksomhet i møtet med brukerne. Statlige virksomheter må avveie brukernes behov mot tildelte ressurser og organisatoriske rammebetingelser.

Regjeringens mål er en mer åpen, demokratisk, brukervennlig og inkluderende forvaltning. I Innst. S. nr. 321 (2008–2009) sluttet Stortinget seg til at forvaltningen skal fremme demokrati og rettssikkerhet og stå for faglig integritet og effektivitet. Å gjennomføre disse verdiene krever et målrettet arbeid for effektiv organisering, gode arbeidsformer og kompetanseheving blant ledere

og medarbeidere i staten. God og gjennomtenkt utvikling på tvers av sektorer krever et faglig sterkt apparat. Videreutvikling av forvaltningen må bygge på kunnskap om hvordan de ulike virkemidlene faktisk virker. Staten må både være samordnet, ryddig og effektivt organisert. Styringssystemer og arbeidsformer må innrettes slik at oppgavene kan løses effektivt og faglig forsvarlig. I dette ligger også et ansvar for å sørge for at innretningen av regional stat og styringssystemet er tilpasset Stortingets behov for gjennomføring av nasjonal politikk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for fylkesmannsembetene i denne sammenheng. Direktoratet for forvaltning og IKT er en sentral del av det forvaltningspolitiske apparatet som skal utvikle og spre kunnskap. På vegne av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeider Direktoratet for forvaltning og IKT med en kunnskapsoppsummering om direktoratenes rolle i den statlige styringen av kommunene. Dette som grunnlag for en bredere gjennomgang av temaet.

Effektiviteten i tjenesteproduksjonen påvirkes av en rekke faktorer. Statlige lokalers utforming og funksjonalitet er en av dem. Det er viktig at både eide og leide lokaler er tilpasset de statlige leietakernes og publikums behov. Statsbygg skal bygge, utvikle og forvalte statlige eiendommer på en effektiv og profesjonell måte.

Departementenes Servicesenter har særlige utfordringer knyttet til å drifte effektive og velfungerende fellestjenester og sørge for sikkerhet for departementene som i lang tid er lokalisert i midlertidige lokaler. Departementet utreder og planlegger et prosjekt for å sørge for at departementenes datasikkerhet og funksjonalitet er godt ivare tatt.

2.3 På nett med innbyggere og næringsliv

I digitaliseringsprogrammet «På nett med innbyggere og næringsliv», som ble lagt frem i april 2012, varslet regjeringen en ambisjon om at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle en digital forvaltning. I digitaliseringsprogrammet legger regjeringen opp til en satsning på felles IKT-løsninger i forvaltningen, etablering av bedre styringsmekanismer og tilrettelegging av relevant regelverk slik at det understøtter digitalisering.

Målet er at staten så langt det er mulig skal være tilgjengelig på nett, at nettbaserte tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv, at

digital forvaltning skal gi bedre tjenester og at digitaliseringen av forvaltningen skal bidra til å frigjøre ressurser til områder hvor behovet for økte ressurser er stort.

Felles løsninger som eID, e-signatur og digital postkasse er viktige elementer i dette arbeidet.

Samlet sett for hele Statsbudsjettet foreslås det å øke bevilgningen til IKT- og digitaliseringstiltak med om lag 1,4 mrd. kroner. NAV, helsesektoren og justisdepartementet er noen av samfunnsområdene med en markant digitaliseringssatsing i 2013. Viktige fellesprosjekter som Altinn, EDAG og digital meldingsboks prioriteres også.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et samordningsansvar for statens arbeid med digitalisering og vil konsentrere innsatsen om felles tekniske løsninger som skal understøtte de digitale tjenestene i forvaltningen. Den samlede IKT-utviklingen i det offentlige må samordnes bedre, slik at brukerne kan få helhetlige og gode tjenester. Da må offentlige virksomheter samhandle elektronisk på en effektiv måte. IKT-bruken i kommunene må samordnes og kommune og stat må samarbeide om IKT-utviklingen framover for å skape effektive og brukervennlige løsninger. Bestemmelser i lover og forskrifter som begrenser offentlige virksomheters videreutvikling av digitale tjenester, tilsier at regelverket må tilpasses til digital forvaltning.

En bred og rask overgang til digitale tjenester kan effektivisere arbeidsprosessene i offentlig sektor og samtidig forbedre tilbudet til innbyggere og næringsliv. Gode digitale tjenester bedrer tilgjengeligheten for publikum samtidig som kostnadene ved publikumshenvendelser reduseres. Forhåndsutfyllt selvangivelse innebærer stor forenkling for innbyggerne samtidig som det har frigjort ressurser for skattemyndighetene. Altinn har gitt næringslivet betydelige besparelser. Det er også langt billigere å sende brev digitalt enn på papir. Færre utsendte papirbrev vil gi en vesentlig besparelse for staten.

Innbyggerundersøkelsen viser hvordan innbyggerne oppfatter servicen og kvaliteten på tjenestene. Innbyggerne, næringsliv og frivillig sektor forventer og har krav på et godt møte med det offentlige. Det innebærer at de møter en forvaltning som tar dem på alvor, behandler dem med respekt og bruker et språk de kan forstå. Arbeidet med brukerretting og brukervedvirkning er viktig i statlige virksomheter. Virksomhetene benytter blant annet brukerundersøkelser, høringer, dialogmøter og brukerråd for å forbedre tjenestetilbudet og servicen. Fylkesmannen har en viktig oppgave i å stimulere til fornyings- og utviklings-

virksomhet i kommunene. Med dette bidrar Fylkesmannen til økt kompetanse og bevissthet om effektiv og brukerrettet oppgaveløsning i offentlig forvaltning.

Økt bruk av IKT gjør at samfunnet blir mer sårbart. Truslene mot IKT-systemene øker, og angrepene blir stadig mer avanserte. God forebyggende informasjonssikkerhet blir derfor stadig viktigere for samfunnssikkerheten. Med *informasjonssikkerhet* mener vi at informasjonen er beskyttet mot uønsket innsyn og uønskede endringer og at den er tilgjengelig når den trengs. IKT-sikkerhet er sikring av informasjonen som behandles og utveksles i digitale systemer og nettverk.

Næringslivet, forvaltningen og befolkningen må ha tillit til at de digitale tjenestene i samfunnet fungerer. Gjennom utgivelsen av den nasjonale strategien for informasjonssikkerhet ønsker regjeringen å synliggjøre de prioriteringer som skal ligge til grunn for myndighetenes informasjonssikkerhetsarbeid.

2.4 Verdiskaping gjennom en aktiv IKT-politikk

Vi er midt i en teknologisk og sosial revolusjon basert på internett og nye IKT-anvendelser. Internett påvirker hverdagen vår på mange ulike, og til dels grunnleggende måter. Det skaper en plattform for nye sosiale omgangs- og kommunikasjonsformer. Det framtvinger og bidrar til omstilling og framvekst av nye tjenester, og muliggjør produktivtvekst. Sammen med stadig billigere og bedre IKT-utstyr, har Internett gitt grunnlag for en betydelig innovasjon i næringslivet og en meget lønnsom IKT-bransje.

I stortingsmeldingen om IKT og verdiskaping vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vise hvordan bruk av IKT kan bidra til vekst og verdiskaping. Mange bransjer har allerede kommet langt i å ta i bruk IKT for å gi kundene bedre og raskere tjenester, og for å effektivisere interne prosesser. Digital agenda fokuserer spesielt på mulighetene i bransjer og samfunnsområder der potensialet for å ta ut gevinster som ligger i digitalisering og bruk av IKT er særlig stort.

Selv om mange aktører innenfor næringsliv og handel har kommet langt i digitalisering og bruk av IKT, er det fortsatt stort potensial for forbedring og effektivisering. Elektronisk rapportering og utvikling av gode elektroniske tjenester fra det offentlige er et viktig virkemiddel. Andre viktige

områder er tilrettelegging for sømløse digitale løsninger ved handel over landegrensene, og for innovative elektroniske betalingsløsninger. Et eksempel på virkemiddel for å stimulere digitalisering i næringslivet er statens krav om at fakturaer som sendes til offentlige virksomheter, skal være på et standardformat for elektronisk handel.

Bruk av digitalt innhold skaper nye næringer og tjenester. De næringspolitiske virkemidlene, lov og regelverk må gås gjennom slik at rammebetingelsene ikke er til hinder for framvekst av nye næringer. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har satt ned et eget utvalg, Digitalutvalget, for å fjerne hindringer og legge til rette for vekst i den norske digitaløkonomien.

Viderebruk av offentlige data utløser innovasjon og skaper verdier. data.norge.no er etablert for å gi en oversikt over offentlige datasett som er tilgjengelige for viderebruk. Norsk lisens for offentlige data (NLOD) gjør det lett for utgiver å synliggjøre hvilke vilkår som gjelder for bruk av et datasett. I tillegg vil det bli fastsatt retningslinjer til bruk ved publisering av data for viderebruk.

Helse og omsorg er et av de områdene som fortsatt har store muligheter til å få tatt ut potensialet ved bruk av IKT. Utviklingen på andre samfunnsområder har gjort at folk i stor grad er blitt vant med digitale løsninger og elektroniske hjelpemidler, og det er ønskelig å ta i bruk disse mulighetene i en større skala innen helse- og omsorgssektoren. Det ligger et stort innovasjons- og verdiskapingspotensial for norske virksomheter innenfor dette området, og vi ønsker å bidra til å legge til rette for dette.

IKT kan bidra til å redusere klimagassutslippene, for eksempel gjennom effektiv energibruk i datasentra og i IKT-utstyret for øvrig, og ved å bruke IKT som verktøy for å redusere energiforbruk, materialbruk og utslipp i etablerte sektorer som for eksempel transport og bygg.

En rekke studier dokumenterer at tilgang til og bruk av bredbånd er positivt både for sysselsetting og verdiskaping. Et godt utbygd bredbåndnett er viktig for norske innbyggere, offentlige virksomheter og et konkurransedyktig næringsliv. I dag har 99,9 pst. av alle husstander i Norge mulighet til å koble seg til bredbånd. Det er etablert tilskuddsordninger for å sikre et bredbåndstilbud der hvor det ikke er lønnsomt for markedet å bygge ut. I Norge har vi bygd ut bredbånd ut fra hva som er innbyggernes og bedriftenes behov.

Denne markedsbaserte bredbåndspolitikken, supplert med offentlig støtte til utbygging i de ulønnsomme områdene, har gitt Norge et bredbåndstilbud med høy dekning og god kapasitet de fleste steder. Kapasitetsbehovet er imidlertid i kontinuerlig endring, og nye tjenester og løsninger i både offentlig og privat sektor gir behov for økt kapasitet i årene fremover. Departementet vil følge med i denne utviklingen.

For at Norge skal kunne ha virksomheter som utvikler nyskapende og lønnsomme løsninger basert på IKT, er vi avhengige av tilgang på avansert IKT-kompetanse og fremragende IKT-forskning. Det er en tett sammenheng mellom sterke forsknings- og fagmiljøer, attraktive studieplasser og innovasjon og nyetablering basert på FoU. Både Norge og resten av Europa opplever i dag en knapphet på IKT-kompetanse. I økende grad er vi også avhengige av at kandidater innenfor andre områder, som helse, justis eller utdanning, har god kunnskap om IKT. Dette er en utfordring som må følges nøye, og som vil kreve felles innsats fra utdanningsinstitusjoner, næringsliv og myndigheter. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med andre departementer legge fram en egen strategi for forskning og utvikling med IKT.

2.5 Samiske formål og nasjonale minoriteter

Staten Norge er opprinnelig etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Begge folk har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken skal tjene den samiske befolkningen slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv skal ha en sikker framtid i Norge.

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* fokuserer regjeringen på betydningen av å styrke samisk språk og samiskspråklig informasjon i offentlig forvaltning og tjenesteyting. Samisk språk er fortsatt i en utsatt stilling. Regjeringen viderefører satsingen på oppfølgingen av *Handlingsplan for samiske språk*.

Personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur, og skal også gis anledning til å delta i offentlige fora som behandler saker som berører dem.

2.6 Konkurransen for effektiv ressursbruk

Konkurransen bidrar til et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester på en effektiv måte. Dette styrker Norges konkurranseevne internasjonalt. For forbrukerne er konkurranse med på å sikre et bredt tilbud av varer og tjenester med god kvalitet til riktig pris. En aktiv konkurransepolitikk skal stimulere til effektiv bruk av ressursene i samfunnet gjennom markeder med velfungerende konkurranse.

Velfungerende markeder oppstår ikke av seg selv, og det er heller ikke selvsagt at et marked forblir velfungerende. Konkurranseskriminalitet som prissamarbeid, markedsdeling og misbruk av markedsrett fører til økte kostnader, høyere priser, produkter med lavere kvalitet og mindre produktutvikling. For å sikre effektiv konkurranse til det beste for samfunnet som helhet og for forbrukerne spesielt, er det nødvendig med en effektiv konkurranselovgivning som forbyr konkurranse-skadelig adferd, og som håndheves strengt. I tillegg til at håndhevingen vil ha en direkte effekt i markedene, vil konkurransepolitikken også ha en avskrekkende effekt på konkurranseskadelig adferd.

For å få til en effektiv bruk av fellesskapets midler er det også viktig at konkurransen fungerer når det gjelder offentlige anskaffelser. Dette sikres best gjennom samspill mellom et tydelig regelverk, kontroll med at regelverket blir fulgt og en effektiv overvåking av at det eksisterer velfungerende konkurranse blant tilbydere av varer og tjenester til offentlig sektor.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) spiller en sentral rolle når det gjelder å skjerpe offentlige innkjøpere til å gjøre anskaffelser i tråd med regelverket. Nemndas rolle er å være et rimelig og effektivt tvisteløsningsorgan, som utgjør et lavterskeltilbud sammenlignet med domstolsbehandling. Når det gjelder konkurransen om offentlige innkjøpskontrakter, skal Konkurransetilsynet sørge for at denne fungerer i tråd med konkurranseloven.

For å styrke håndhevelsen, er det vedtatt nye regler for offentlige anskaffelser. Formålet er økt etterlevelse av anskaffelsesreglene, blant annet ved å gi leverandørene bedre inngrepsmuligheter før offentlige kontrakter inngås. De nye reglene har også et særlig fokus på håndhevelse av ulovlige direkteanskaffelser. Gode regler og et godt håndhevelsessystem er imidlertid ikke nok for å få til vellykkede og gode anskaffelser. Det fremgår

av St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp*, at også innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforankring og bedre organisering er viktig. Det offentlige handler for ca. 316 mrd. kroner hvert år, oljesektoren er holdt utenfor. Det betyr at selv små forbedringer i offentlige innkjøpsrutiner kan frigjøre store beløp til andre viktige formål.

Det er et mål at offentlige virksomheter gjennomfører kostnadseffektive, miljøriktige og kvalitetsrettede anskaffelser i tråd med anskaffelsesregelverket. Dette skal blant annet gjøres gjennom å gi opplæring og veiledning om anskaffelser, ved å utvikle tilbud som kan hjelpe ledere å organisere og styre anskaffelsesområdet, og gjennom å videreutvikle og styrke innkjøpsnettverk. I tillegg satses det sterkt på elektroniske løsninger som vil bidra til å forenkle anskaffelsesprosessen. Regjeringen utreder organisatoriske tiltak for økt samordning av anskaffelser.

2.7 Det viktige personvernet

Personvern er en grunnleggende rettighet som beskytter den enkeltes personlige integritet og privatliv. Vernet av den personlige integritet må sees i sammenheng med rettsstatsverdier som legalitetsprinsippet, rettsikkerhet og ytringsfrihet. Inngrep i enkeltindividets personlige integritet skal ha et rettslig grunnlag. Både nasjonalt og internasjonalt regelverk setter grenser for inngrep i den enkeltes rettssfære.

Norge ligger langt framme i bruk av IKT, både i offentlig forvaltning, i næringslivet og i privat sammenheng. Både offentlig og privat virksomhet tilbyr digitale løsninger, og nordmenn tar raskt i bruk ny teknologi og digitale løsninger når det tilbys. Bruk av IKT øker muligheten for å samle inn, lagre og bruke personopplysninger i stort omfang. Dette kan utfordre personvernet. Samtidig gir teknologiutviklingen muligheter for å ivareta personvernet på nye måter. For å få til gode løsninger må personvern vurderinger tidlig inn i planlegging og utvikling. Ved å ta i bruk personvern fremmende teknologi kan teknologien spille på lag med personvernet. Gode løsninger kan blant annet oppnås ved å utvikle teknologi som har personvernvennlige alternativer bygget inn som automatisk førstevalg. Offentlig forvaltning bør vise vei på dette området.

Personvernproblemstillinger er grenseoverskridende og internasjonale, og land det er naturlig å sammenlikne oss med har mange av de samme utfordringene som Norge. Internasjonal handel er avhengig av at brukerne har tillit til de

tekniske systemene som benyttes. Ivaretagelse av personvernet er en viktig forutsetning for denne tilliten. Internasjonalt personvernarbeid er derfor viktig, og Datatilsynet prioriterer dette arbeidet.

Gode løsninger for personvernet oppnås best der personvern er en integrert del av større prosesser, ofte omtalt som innebygget personvern. Som ledd i oppfølgingen av Personvernkommissjonens rapport vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet nedfelle sentrale prinsipper for en helhetlig personvernpolitikk for offentlig forvaltning i en egen melding til Stortinget.

2.8 En levende folkekirke

Det norske samfunnet har de siste tiårene gjennomgått store forandringer. Vi har fått et stadig økende etnisk, kulturelt og religiøst mangfold. Religionsmangfoldet beriker samfunnet og stiller oss samtidig overfor nye utfordringer. I et flerkulturelt og -religiøst samfunn er åpen samtale og dialog viktige forutsetninger for respekt for ulikheter og forståelse for de felles verdier som samfunnet skal bygge på. Regjeringen vil gjennom en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk legge til rette for og bidra økonomisk til et mangfold av religions- og livssynsutøvelse i Norge.

Det økende mangfoldet i samfunnet var en sentral begrunnelse for at Stortinget våren 2012 gjorde endringer i Grunnlovens bestemmelser om den evangelisk-lutherske religion. Grunnlovsendringene innebærer at Den norske kirkes karakter som trossamfunn er styrket.

Med sine 3,8 millioner medlemmer er Den norske kirke det klart største trossamfunnet i Norge. Både historisk og kulturelt står kirken i en særstilling. I ny pgf. 16 i Grunnloven står det nå:

«Den norske kirke, en evangelisk luthersk kirke, forbliver Norges Folkekirke». Bestemmelsen viser tilbake i historien, samtidig som den peker framover. Regjeringen har som mål å legge til rette for at Den norske kirke skal kunne videreutvikles som en åpen og inkluderende folkekirke, med plass for ulike teologiske retninger og religiøse behov.

Kirkens kulturelle særstilling kommer gjerne til syne ved at den spiller en sentral rolle ved nasjonale markeringer og høytider. Medlemmenes tilknytning til kirken henger likevel mest sammen med kirkens virksomhet i lokalsamfunnene. Kirkens ordninger blir i stor grad brukt ved viktige hendelser i enkeltpersoners og familiers liv. Kirkebyggene er sterke symbolbærere for lokal identitet. Det frivillige engasjementet i menighetene er betydelig. Det er et mål at Den norske kirke og dens tjenester er nærværende i alle landets lokalsamfunn.

En levende folkekirke oppleves nær og relevant. Den samler bred deltakelse og oppslutning, og medlemmene gjør aktiv bruk av dens tjenester.

Kirkens framtid avhenger i stor grad hvordan den ivaretar kontakten med barn og unge. Trosopplæringsreformen har bidratt til fornyelse og vitalisering av menighetenes barne- og ungdomsarbeid. Gjennom utviklingen av et bredt og systematisk trosopplæringstilbud for alle dømte barn og unge i Den norske kirke er det lagt til rette for at også nye generasjoner kan oppleve tilhørighet til kirken.

I samarbeid med Den norske kirke vil regjeringen arbeide for å videreutvikle kirkens demokratiske prosesser og valgordninger. Målet er å engasjere bredden av kirkemedlemmene i beslutningsprosessene som påvirker kirkens utvikling.

3 Anmodningsvedtak

I proposisjonens del III er følgende anmodningsvedtak omtalt:

Vedtak nr. 206, 11. mars 2010:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karanteneregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

4 Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
	Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	161 463	165 919	168 638	1,6
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	23 940	24 721	25 569	3,4
	Sum kategori 00.10	185 403	190 640	194 207	1,9
	Sum programområde 00	185 403	190 640	194 207	1,9
	Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	275 453	230 917	241 949	4,8
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	22 783		15 500	
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	144 693	144 693	149 934	3,6
1504	Kompensasjon til Opplysningsvesenets fond	235 000			
	Sum kategori 01.00	677 929	375 610	407 383	8,5
	Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene	1 573 996	1 513 337	1 596 571	5,5
	Sum kategori 01.10	1 573 996	1 513 337	1 596 571	5,5
	Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.				
1520	Departementenes servicesenter	622 382	624 442	792 369	26,9
	Sum kategori 01.20	622 382	624 442	792 369	26,9
	Partistøtte				
1530	Tilskudd til de politiske partier	357 306	366 160	378 214	3,3
	<i>Sum kategori 01.30</i>	<i>357 306</i>	<i>366 160</i>	<i>378 214</i>	<i>3,3</i>
	Samiske formål				
1533	Sametinget	229 241	236 185	261 995	10,9
1534	Tilskudd til samiske formål	18 719	19 302	16 549	-14,3
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	6 319	3 214	3 319	3,3
1536	Internasjonalt reindriftssenter	6 756	3 613	4 378	21,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
	Sum kategori 01.33	261 035	262 314	286 241	9,1
	Nasjonale minoriteter				
1540	Nasjonale minoriteter	13 596	15 575	17 101	9,8
	Sum kategori 01.40	13 596	15 575	17 101	9,8
	Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet	95 088	90 905	95 959	5,6
	Sum kategori 01.50	95 088	90 905	95 959	5,6
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	295 302	296 603	350 885	18,3
1561	IKT-politikk	31 657	26 506	27 195	2,6
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	25 656	34 175	38 183	11,7
	Sum kategori 01.60	352 615	357 284	416 263	16,5
	Personvern				
1570	Datatilsynet	34 224	35 014	37 753	7,8
1571	Personvernemnda	1 092	1 773	1 833	3,4
	Sum kategori 01.70	35 316	36 787	39 586	7,6
	Bygge- og eiendomspolitikk				
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	591 105	548 840	477 740	-13,0
1581	Eiendommer til kongelige formål	59 623	84 052	72 879	-13,3
1582	Utvikling av Fornebuområdet	3 754	3 800	5 300	39,5
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen	19 972	18 791	34 258	82,3
2445	Statsbygg	2 318 544	2 089 276	1 779 324	-14,8
	Sum kategori 01.80	2 992 998	2 744 759	2 369 501	-13,7
	Den norske kirke				
1590	Kirkelig administrasjon	711 749	644 750	691 400	7,2
1591	Presteskapet	908 335	879 857	911 748	3,6
1592	Nidaros domkirke m.m.	51 927	52 820	54 064	2,4
	Sum kategori 01.90	1 672 011	1 577 427	1 657 212	5,1
	Sum programområde 01	8 654 272	7 964 600	8 056 400	1,2
	Sum utgifter	8 839 675	8 155 240	8 250 607	1,2

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
	Administrasjon mv.				
4500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	4 515			
	Sum kategori 01.00	4 515			
	Fylkesmannsembetene				
4510	Fylkesmannsembetene	257 116	164 504	169 933	3,3
	Sum kategori 01.10	257 116	164 504	169 933	3,3
	Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.				
4520	Departementenes servicesenter	148 517	93 453	94 766	1,4
	Sum kategori 01.20	148 517	93 453	94 766	1,4
	Samiske formål				
4533	Sametinget	3 586	2 535	2 535	0,0
4535	Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	3 204			
4536	Internasjonalt reindriftssenter	2 662			
	Sum kategori 01.33	9 452	2 535	2 535	0,0
	Nasjonale minoriteter				
4540	Nasjonale minoriteter	3 556	3 550	3 550	0,0
	Sum kategori 01.40	3 556	3 550	3 550	0,0
	Konkurransopolitikk				
4550	Konkurransetilsynet	11 521	231	1 980	757,1
	Sum kategori 01.50	11 521	231	1 980	757,1
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	12 538	10 983	10 480	-4,6
	Sum kategori 01.60	12 538	10 983	10 480	-4,6
	Personvern				
4570	Datatilsynet	1 525			
	Sum kategori 01.70	1 525			
	Bygge- og eiendomspolitikk				
4581	Eiendommer til kongelige formål	118	143	148	3,5
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen	3 727	2 938	3 035	3,3
5445	Statsbygg	952 699	924 594	924 594	0,0
5446	Salg av eiendom, Fornebu	15 272	200	200	0,0
	Sum kategori 01.80	971 816	927 875	927 977	0,0
	Den norske kirke				
4590	Kirkelig administrasjon	54 092	40 252	41 581	3,3

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4591	Presteskabet	53 874	20 603	21 283	3,3
4592	Nidaros domkirke m.m.	20 788	19 573	20 219	3,3
	Sum kategori 01.90	128 754	80 428	83 083	3,3
	Sum programområde 01	1 549 310	1 283 559	1 294 304	0,8
	Sum inntekter	1 549 310	1 283 559	1 294 304	0,8

Under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2012	Forslag 2013
1500	21	Spesielle driftsutgifter	8 658	33 831
1500	22	Forskning	347	19 944
1502	21	Spesielle driftsutgifter	1 207	3 000
1502	70	Tilskudd	8 161	12 500
1510	21	Spesielle driftsutgifter	19 454	169 977
1540	60	Tiltak for rom	1 812	5 800
1560	21	Spesielle driftsutgifter	9 066	53 848
1560	23	Elektronisk ID og digital postkasse	18 380	112 331
1561	22	Samordning av IKT-politikken	9 884	13 027
1562	70	Tilskudd til internasjonale program	7 329	33 753
1582	21	Spesielle driftsutgifter	167	300
1590	75	Trosopplæring	5 521	213 936
1590	79	Til disposisjon	210	500

Overførbare bevilgninger på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område er knyttet til prosjekter og ordninger som går over flere

år, og hvor det kan være en viss usikkerhet om framdriften. Oversikten gjelder ikke postgruppen 30–49 Nybygg, anlegg mv.

Tabell 4.1 Årsverk på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets område (ekskl. ledere på kontrakt)

Kap.	Betegnelse	Årsverk pr. 1.3.2011	Årsverk pr. 1.3.2012
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	195	203
1510	Fylkesmannsembetene	2 229	2 237
1520	Departementenes servicesenter	510	555
1533	Sametinget	146	145
1535	Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	4	6
1536	Internasjonalt reindriftssenter	6	5
1550	Konkurransetilsynet, inkl. KOFA	102	105
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	214	221
1570	Datatilsynet	37	36
1571	Personvernemnda	1	1
2445	Statsbygg	810	825
1590	Kirkerådet	66	64
1591	Presteskapet, inkl. bispedømmekontorene	1 533	1 553
1591	Det praktisk-teologiske seminar	15	14
1592	Nidaros domkirke Restaureringsarbeider	49	52
	Opplysningsvesenets fond	48	49

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner

Programkategori 00.10 Det kongelige hus

Utgifter under programkategori 00.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	161 463	165 919	168 638	1,6
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	23 940	24 721	25 569	3,4
Sum kategori 00.10		185 403	190 640	194 207	1,9

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for bevilgningene til Kongehuset. Bevilgningene under kap.1 post 50 Det kongelige hoff og kap.2 post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv. benyttes blant

annet til offisielle oppgaver for Kongehuset. Kap. 1 post 50 benyttes både til kongeparet og kronprinsparets offisielle oppgaver. I tillegg til bevilgningene under kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen og kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen, blir følgende midler foreslått til kongelige formål i 2013:

(i 1 000 kroner)

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål 72 879

Utenriksdepartementet

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet 8 981

Forsvarsdepartementet

Diverse kapittel (H.M. Kongens adjutantstab) 4 100

Kap. 1732 Sjøforsvaret (Kongeskipet og K/B Stjernen) 39 900

Justisdepartementet

Kap. 441 Oslo politidistrikt (eskortetjenesten) Oppgis ikke

Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Apanasje	9 338	9 674	10 032
50	Det kongelige hoff	146 106	150 635	158 606
51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	6 019	5 610	
	Sum kap. 0001	161 463	165 919	168 638

Post 01 Apanasje

Bevilgningen benyttes til personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppgaver, og til drift og vedlikehold av private eiendommer.

Post 50 Det kongelige hoff

Bevilgningen benyttes til kongehusets utgifter til offisielle oppgaver, drift av organisasjonen, infra-

struktur og mindre vedlikeholdsprosjekter. Bevilgningen skal også dekke utgifter til løpende indre vedlikehold og utvikling av de statlige kongelige eiendommer, Det kgl. slott, Bygdøy kongsgård (hovedhuset m/sidebygning og park, og Oscarshall). Det foreslås å styrke posten med 3 mill. kroner for å dekke nødvendige kostnader for publikumsvisningene på Det kgl. slott og Oscarshall, og midler til kompetansetilpasning for ansatte.

Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Apanasje	7 771	8 051	8 349
50	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.	16 169	16 670	17 220
	Sum kap. 0002	23 940	24 721	25 569

Post 01 Apanasje

Bevilgningen skal dekke kronprinsparets personlige utgifter, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppgaver, og til drift og vedlikehold av private eiendommer.

Post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.

Bevilgningen skal dekke utgifter til kronprinsparets stab på Det Kgl. Slott og betjeningen på Skaugum, og utgifter knyttet til kronprinsparets offisielle oppgaver.

Programområde 01 Fellesadministrasjon

Programkategori 01.00 Administrasjon mv.

Utgifter under programkategori 01.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	275 453	230 917	241 949	4,8
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	22 783		15 500	
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	144 693	144 693	149 934	3,6
1504	Kompensasjon til Opplysningsvesenets fond	235 000			
	Sum kategori 01.00	677 929	375 610	407 383	8,5

Innledning

Programkategorien omfatter driftsbevilgningen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, tidsavgrensede fornyingsprosjekter og depar-

tementets utgifter til forskning. I tillegg omfatter programkategorien tilskudd til kompetanseutvikling og midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte.

Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	188 823	179 441	188 174
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	65 109	32 750	33 831
22	Forskning, <i>kan overføres</i>	21 521	18 726	19 944
	Sum kap. 1500	275 453	230 917	241 949

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet definerer i samråd med politiet og andre fagmiljøer kravene til grunnsikring i departementsfelleskapet, herunder også beredskapstiltak. Som objekteier, har departementet ansvaret for sikkerheten i bygningsmasse, fellesområder og utendørsområder i regjeringskvartalet og i depar-

tementsbygninger utenfor kvartalet, med unntak av Forsvarsdepartementets lokaler og og midlertidige lokaler for Statsministerens kontor. Departementet har også ansvaret for IKT-sikkerheten i departementsfelleskapet. Statsbygg og Departementenes servicesenter utfører sikkerhetsarbeidet og leverer tjenester i henhold til sikkerhetskravene. Som etatsstyrer, har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ansvaret for at

sikkerhetstiltakene blir gjennomført. Hvert departement har ansvar for sikkerheten i egne arealer og for sikkerhet og beredskap i egen sektor.

Departementet er part i det statlige tariffområdet og har ansvaret for utviklingen av den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken. Arbeidsgiveransvaret ligger i virksomhetene. Den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken angir mål og setter rammer for utøvelse av arbeidsgiveransvaret lokalt. Arbeidsgiverpolitikken skal legge til rette for at virksomhetene oppnår gode resultater, og at de bidrar til fornying og en effektiv offentlig sektor. Dette setter krav til lederne i virksomhetene om å klargjøre ansvar, fastsette mål og utforme tiltak, for å oppnå de ønskede resultater, jf. 22. juli-kommisjonens konklusjon.

Resultatet fra lønnsoppgjøret i staten legger føringer for etterfølgende oppgjør, særlig i offentlig sektor. Departementet vil bidra til at lønnsoppgjøret gjennomføres innenfor forsvarlige økonomiske rammer og slik medvirke til høy sysselsetting og lav arbeidsledighet på nasjonalt nivå.

Den sentrale overordnede arbeidsgiverpolitikken må videreutvikles og styrkes. Lov- og avtaleverk innenfor det statlige tariffområdet skal gi formålstjenelige rammer for virksomhetene, medarbeiderne og deres organisasjoner. Departementet vil derfor bidra til at lov- og avtaleverket videreutvikles innenfor rammen av partssamarbeidet og i takt med endrede krav og prioriteringer.

I årene framover skal den statlige arbeidsgiverpolitikken særlig legge vekt på å utvikle rammer og strategier slik at virksomhetene kan føre en aktiv lokal personal- og lønnspolitikk. Den lokale personal- og lønnspolitikken skal tilpasses virksomhetenes særpreg og fremme deres mulighet for å nå sine mål. For å oppnå dette skal lønns- og arbeidsvilkårene i staten utgjøre en konkurransekraftig helhet, slik at virksomhetene kan sikre seg riktig og relevant kompetanse.

Arbeidsgiverpolitikken skal legge til rette for at virksomhetene kan drive aktiv kompetanseforvaltning, utvikle godt lederskap og skape et fremtidsrettet mangfold. Virksomhetenes arbeid med inkludering og systematisk HMS- og nærværarbeid skal støttes.

Medarbeiderne i staten skal sikres gode utviklingsmuligheter og opplæringstilbud slik at de har kompetanse som er tilpasset oppgavene. Det skal legges til rette for at medarbeiderne gjennom involvering, medbestemmelse og medarbeiderskap kan ta ansvar for egen utvikling og medansvar for måloppnåelsen i virksomhetene. Kvinner og menn skal gis like muligheter til karriere og andre tiltak for likelønn skal gjennomføres.

Arbeidsgiverpolitikken skal videre fremme godt lederskap, kultur og holdninger. Den skal bevisstgjøre lederne i arbeidsgiverrollen. Lederne skal gi retning, legge til rette for medbestemmelse og motivere til innsats.

Lover og regelverk skal videreutvikles slik at disse er oppdatert og tilpasset statens behov, og de skal formidles effektivt gjennom relevante kommunikasjonskanaler.

Departementet skal bidra til at Fylkesmannen er et viktig redskap for å iverksette statlig sektorpolitikk på områder der nasjonale hensyn veier tungt, men hvor det samtidig er viktig å ta hensyn til lokal variasjon. Departementet skal, som administrativt overordnet, legge til rette for god og effektiv styring av embetene i samarbeid med fagdepartementene. Departementet har ansvar for å drifte og videreutvikle styringssystemer som sikrer samsvar mellom oppgaver og ressurser. Styringssystemene skal understøtte fylkesmennes arbeid, og gjøre dem i stand til å sørge for samordnet og helhetlig ressursutnyttelse og god virksomhetsstyring. Departementet har gjennom ansvaret for etatsstyring og utvikling en viktig rolle i å understøtte Fylkesmannens sentrale funksjoner som rettssikkerhets- og kontrollinstans, myndighetsutøver, samordner og informasjonsknutepunkt.

Departementet har ansvar for fellestjenestene til departementsfellesskapet. Fellestjenestene leveres av Departementenes servicesenter. Som etatsstyrer, har departementet overordnet ansvar for at fellestjenestene holder sikkerhetsmessige mål og leveres med avtalt kvalitet og kostnad. Departementet har også ansvar for sikkerheten ved de midlertidige lokalene til departementene, med unntak av lokalene for Forsvarsdepartementet og Statsministerens kontor.

Departementet ivaretar utforming og samordning av statens politikk overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene. Samenes stilling og rettigheter som urfolk i Norge skal sikres, blant annet når det gjelder kultur og språk. De nasjonale minoritetene skal sikres mulighet til å opprettholde og utvikle sin kultur og sine språk.

Departementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av de sektorovergripende virkemidlene i konkurransepolitikken. Dette innebærer bl.a. ansvar for utforming, forvaltning og håndhevelse av den norske konkurranseloven, pristiltaksloven og EØS-konkurranseloven med forskrifter, samt lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m. Videre har departementet ansvar for etatsstyring av Konkurransetilsynet, herunder også sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Departementet samordner regjeringens fornyingsarbeid i offentlig sektor og har ansvaret for den overordnede forvaltningspolitikken.

Departementet har ansvar for strategi og politikktutforming for bruk av IKT i samfunnet, et arbeid som omfatter samordning av regjeringens IKT-politikk. Departementet utfører også samfunnsøkonomiske og andre faktabaserte analyser av offentlig forvaltning og offentlig ressursbruk. Departementet har ansvaret for etatsstyringen av Direktoratet for forvaltning og IKT.

Departementet ivaretar det overordnede personvernarbeidet og har etatsstyringsansvar for Datatilsynet og Personvernemnda. Departementet har også ansvaret for personopplysningsforskriften. Ansvaret for personopplysningsloven ligger i Justis- og beredskapsdepartementet.

Departementet har ansvar for deler av den statlige bygge- og eiendomspolitikken og har etatsstyringsansvaret for Statsbygg. Statsbygg skal tilby gode og funksjonelle lokaler til statlige virksomheter, bidra til teknologiutvikling i byggebransjen, og realisere samfunnspolitiske mål innenfor områdene energi og miljø, universell utforming, arkitektur og kulturminnevern.

Departementet har videre ansvar for den sentrale forvaltning av Den norske kirke, med et særlig ansvar for det kirkelige lovverk, blant annet kirkeloven og gravferdsloven. Departementet har også etatsstyringsansvar for sentrale og regionale kirkelige organer, prestedtjenesten, Nidaros domkirkes restaureringsarbeider og Opplysningsvesenets fond.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget skal blant annet dekke departementets lønns- og driftsutgifter.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget skal finansiere departementets tidsavgrensede prosjekter, blant annet ulike fornyingstiltak.

Etter angrepene 22. juli 2011 har departementet hatt betydelig merarbeid knyttet til utredning og koordinering av felles sikringstiltak, både i det eksisterende regjeringskvartalet og ved de nye midlertidige lokasjonene til departementene. Det er avsatt bevilgning for å tilrettelegge for en god sikkerhetsstyring, planlegging og vurdering av balanserte sikkerhetstiltak.

Mål og prioriteringer 2013

Gjenoppbygging av regjeringskvartalet – sikkerhet
Sikkerhetsarbeidet i departementsfellesskapet har vært meget omfattende etter angrepet 22. juli 2011. Gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet er og vil være en krevende oppgave. Oppgavene må gjennomføres med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet. Samtidig må disse, og tilgrensende oppgaver, sees i sammenheng. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har opprettet en ny avdeling for bygg, sikkerhet og tjenester. Avdelingen styrker bemanningen, med særlig vekt på personell med kompetanse på systematisk sikkerhetsarbeid. Avdelingen var operativ 1. august 2012 og har i hovedsak ansvar for gjenoppbygging av regjeringsbyggene og departementets sikkerhetsarbeid.

Arbeidet med en konseptvalgsutredning for framtidige kontorer til departementene er startet. Utredningen skal inneholde en løsning der departementene plasseres i det nåværende regjeringskvartalet med tilgrensende områder. Løsningen må tilfredsstillende nødvendige krav til funksjonalitet, og ivareta balansen mellom sikkerhet og åpenhet, tilgjengelighet og trygghet. Utredningen skal skissere alternativer med og uten riving av de skadde byggene (Høyblokka, Y-blokka, S-blokka og R4). Arbeidet forventes ferdig sommeren 2013, og skal da kvalitetssikres gjennom Finansdepartementets rammeavtale for ekstern kvalitetssikring av statlige prosjekter (KS 1). Konseptvalgsutredningen og kvalitetssikringen vil være beslutningsunderlag for regjeringen i det videre arbeidet med gjenoppbyggingen.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har også ansvar for sikkerheten ved de midlertidige lokalene til departementene, med unntak av lokalene for Forsvarsdepartementet og Statsministerens kontor. Behovet for sikkerhetsmessige tiltak er utredet av en rådgivningsgruppe for sikkerhet bestående av representanter fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Politiets sikkerhetstjeneste, Oslo politidistrikt, Forsvarsbygg, Statsbygg og Departementenes servicesenter. Arbeidet med utforming og implementering av tiltakene er igangsatt og i påvente av permanente tiltak er det innført midlertidige kompenserende tiltak som for eksempel økt vakthold og kontrollpunkter.

Arbeidsgiverpolitikk

Medarbeidernes kompetanse er avgjørende for at virksomhetene kan nå sine mål. Kompetansen i virksomhetene videreutvikles gjennom løpende

oppgaveløsning, samarbeid mellom kolleger, deltagelse i opplæringstilbud og rekruttering.

Virksomhetene skal gi utviklingsmuligheter og tilbud om kompetanseutvikling. Direktoratet for forvaltning og IKT er statens sentrale fagmiljø for kompetanse- og lederutvikling og skal tilrettelegge sentrale tilbud på generelle og tverrgående tema. Digitaliseringsprogrammet varsler en videre satsing på sentral utvikling av elektroniske opplæringsprogrammer. Direktoratet for forvaltning og IKTs kurs- og opplæringsportefølje skal videreutvikles gjennom bruk av digitale opplæringsprogrammer og sammensatte læringsformer. Nye opplæringsprogrammer skal tilbys og opplæringstilbudet på de mest sentrale arbeidsrettslige områdene skal vurderes.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal videreføre arbeidet med å utvikle et sentralt fagmiljø for ledelse og medarbeiderskap i staten. En viktig oppgave vil være å bidra til at ledere på alle nivåer i staten systematisk arbeider med å styrke egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringssevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap, jf. 22. juli-kommisjonens rapport.

Statlige virksomheter skal rekruttere bredt og ikke overse kompetanse. Departementet skal være pådriver for at virksomhetene utvikler egne mangfoldsstrategier. Departementet skal i samarbeid med statlige virksomheter og Direktoratet for forvaltning og IKT utvikle egnede virkemidler for å styrke mangfoldsarbeidet.

Teknologien gir mulighet for å arbeide på nye og mer effektive måter og for økt samhandling og kompetansedeling mellom medarbeidere i statlige virksomheter. Departementet vil sørge for å få bedre kunnskap om muligheter og konsekvenser dette gir for utforming av arbeidsgiverpolitikken framover.

I Meld. St. 29 (2010–2011) *Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv* viser regjeringen til at det er avgjørende at partene i arbeidslivet viderefører og forsterker innsatsen mot ufrivillig deltid og for heltid, både i privat og offentlig sektor. I forbindelse med revisjon av hovedtariffavtalen i staten for perioden 1. mai 2012 og 30. april 2014 ble Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og hovedsammenslutningene enige om å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe for å kartlegge omfanget av deltid. Arbeidsgruppen skal identifisere bruken av uønsket deltid og foreslå tiltak som kan redusere uønsket deltidstilsetting.

Aktivt og systematisk IA-arbeid og høyt engasjement i virksomhetene er en forutsetning for å oppnå redusert sykefravær, økt rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne og at senio-

rene står lengre i jobb. Departementet vil videreføre samarbeidet med hovedsammenslutningene og vil støtte virksomhetene i IA-arbeidet gjennom oppfølging av igangsatte prosjekter, informasjon, læringsoverføring og gjennomføre IA-konferanser i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT. Som et ledd i dette vil departementet gjennomgå erfaringene i staten og arbeidslivet for øvrig, med sikte på å finne forklaringsfaktorer på utviklingen i sykefraværet. Basert på dette arbeidet vil departementet søke å finne fram til tiltak som kan redusere sykefraværet i staten.

Det er først og fremst delmål 2 i IA-avtalen som har utilstrekkelig måloppnåelse. Oppfølging av regjeringens jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne, er nødvendig. Det må jobbes målrettet med tiltak for å bedre rekruttering av arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne, blant annet gjennom traineeprogram og økt bruk av praksisplasser.

Samfunnskontrakt for flere læreplasser er en avtale inngått mellom regjeringen og partene i arbeidslivet. I avtalen forplikter partene seg til en målsetting om å øke antall lærekontrakter med 20 pst. innen 2015 sammenlignet med utgangen av 2011. Målsettingen gjelder for alle sektorer i arbeidslivet samlet og for statlige virksomheter samlet. For å intensivere arbeidet med å øke antallet lærlinger ytterligere, har Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet utredet muligheten for å opprette ett eller flere opplæringskontor for å støtte statlige virksomheter. Utredningen er ferdigstilt. Denne vil bli fulgt opp i 2013 slik at staten kan bidra til å øke antall lærlinger i tråd med samfunnskontakten mellom partene i arbeidslivet.

Departementet skal videreutvikle formidlingen av lover og regelverk i et språk og en form som eksterne og interne brukere oppfatter som lett tilgjengelige. Det må vurderes å ta i bruk ulike tekniske løsninger. Dette arbeidet må ses i sammenheng med det generelle digitaliseringsarbeidet som regjeringen har iverksatt.

Hovedtariffavtalen ivaretar det overordnede hensynet om like arbeidsvilkår for alle statsansatte. Sentrale særavtaler utfyller hovedtariffavtalen og sikrer behovet for egne lønns- og arbeidsvilkår for spesielle grupper og situasjoner. Lokale særavtaler ivaretar spesielle behov i den enkelte statlige virksomhet, og departementet vil ha fokus på omfanget av og behovet for lokale særavtaler.

En aktiv personal- og lønnspolitikk skal gi kvinner og menn like muligheter til karriere. En viktig side ved dette er å fortsette arbeidet for likelønn på alle nivåer. Den lokale lønnspolitikken i virksomhetene skal ivareta likelønn. De lokale partene

skal avklare hvilke statistikker og lønnsopplysninger som skal legges frem under de lokale forhandlingene for å belyse eventuelle lønnsforskjeller. Departementet vil videreføre arbeidet med å øke andelen kvinner i høyere stillinger.

De forskjellige reglene og retningslinjene om karantene og saksforbud dekker mange sider av integritetsfeltet for statlige ansatte, men ikke alle. De er ikke vurdert i sammenheng, de viser bare i begrenset utstrekning til hverandre, og de er ikke utarbeidet med en helhet for øyet. Mange land setter regelverk angående karantene og saksforbud inn i et bredere perspektiv i arbeidet med å forhindre eller håndtere faktiske situasjoner med interessekonflikt. Dette kommer tydelig frem gjennom den kartleggingen Karanteneevalueringsutvalget har gjennomført. Departementet vil ta initiativ til å avklare behovet for et helhetlig integritetsregelverk i staten.

Samer og nasjonale minoriteter

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal kartlegge de faktiske forholdene når det gjelder politikk og tiltak overfor romanifolket fra norske myndigheter, organisasjoner og virksomheter siden midten av 1800-tallet og frem til i dag. Utvalget skal dokumentere hvilke konsekvenser politikken har hatt, både for enkeltindivider og for romanifolket i Norge som helhet, og vurdere funnene i lys av norsk lovgivning og de folkerettslige forpliktelsene som Norge var og er bundet av. Utvalget har et eget sekretariat, lokalisert hos Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er ansvarlig for driften av sekretariatet.

Det arbeides med utvikling og innhenting av kunnskap som berører samepolitikken og politikken overfor de nasjonale minoritetene. Enkelte kostnader knyttet til dialogen mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter dekkes over post 21.

Kunnskap for effektivisering og fornying

Fornyning og effektivisering av offentlig sektor må ta utgangspunkt i kunnskap om eksisterende offentlige tjenester. På dette grunnlaget bør aktuelle tiltak vurderes for å oppnå bedre kvalitet og effektivitet på tjenestene.

StatRes utvikler og formidler statistikk om statsforvaltningen. Statistisk sentralbyrå har utviklet StatRes på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Utviklingsfasen avsluttes i 2012 og går over i drift fra 2013. Arbeidet med å utvikle nye ressurs- og kvalitetsindika-

torer vil bli tatt et skritt videre i 2013. Som ledd i etatsstyringen vil fagdepartementene ha ansvaret for utviklingen av statistikk og styringsindikatorer på eget område.

Investeringer i IKT i offentlig sektor gir potensielt store økonomiske besparelser og andre gevinster for samfunnet. Likevel viser erfaringer fra Norge og andre land at slike investeringer ofte ikke gir de gevinstene som ble lovet da de ble besluttet igangsatt. Det er trolig mange og komplekse årsaker til at nytten av offentlige IKT-investeringer ikke alltid blir som forespeilet. En hypotese er imidlertid at det ofte skyldes at prosjektene er for dårlig analysert og planlagt i forkant. En annen er at virksomhetene ikke arbeider systematisk nok for å ta ut gevinstene etter gjennomføringen av prosjektet og etter at prosjektet er overlevert til linjeorganisasjonen. I 2013 vil Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet utrede alternative tiltak for bedre planlegging og gevinstrealisering av IKT-prosjekter.

Rapport 2011

Kunnskap for effektivisering og fornying

Departementenes fagpanel for økonomiske konsekvensanalyser er et samarbeid mellom departementene og Direktoratet for økonomistyring under ledelse av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Fagpanelets formål er å heve kunnskapen om samfunnsøkonomiske analyser i departementsfellesskapet gjennom rådgivning, seminarer og egne analyser, og med dette bidra til å øke kvaliteten på beslutningsgrunnlaget.

I 2011 ble StatRes utvidet til å omfatte områdene innvandringsregulering og Mattilsynet. Kystverket var planlagt omfattet i 2011, men dette ble utsatt til 2012.

De områdene som nå er representert i StatRes, er: Statsforvaltningen (breddepublisering), Universiteter og høyskoler, Spesialisthelsetjenesten, Statlig barnevern, Toll- og avgiftsetaten, Politi og påtale, Jernbaneverket, Kriminalomsorgen, Energibruk, Avfall, Arbeids- og velferdsetaten (NAV), Statens vegvesen, Forsvaret, Domstolene og andre konfliktløsningsorganer, Skatteetaten, Innvandringsregulering og Mattilsynet.

Se også: <http://www.ssb.no/statres/>.

Godt møte med det offentlige

Innbyggerundersøkelsen er todelt, og ble gjennomført første gang i 2009–2010. Undersøkelsen skal gjentas annethvert år. Innbyggerundersøkelsen følges opp av departementet og Direktoratet

for forvaltning og IKT og ble evaluert i 2011. Undersøkelsen er også videreutviklet i 2011 i samarbeid med berørte virksomheter slik at ny undersøkelse settes i gang i 2012 med publisering av resultater i 2013.

Prosjektet «Klart språk i staten» (se blant annet egen nettside: www.klarsprak.no) skal bidra til at statlige virksomheter skal skrive og kommunisere klarere og bedre med sine brukere. I 2011 ble prosjektet gjennomført som planlagt. I tillegg til de generelle tiltakene for å øke bevisstheten og kompetansen om klar kommunikasjon mot brukere (kurs, økonomisk støtte til lokale tiltak osv.), har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet v/ Lovavdelingen inngått et samarbeid om å gjøre relevant regelverk mer tilgjengelig for innbyggerne.

Legge til rette for felles satsing på kompetanseutvikling

Departementet har i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT arbeidet for å tilrettelegge for økt bruk av digitale læringsverktøy. Departementet har i forlengelsen av dette opprettet en arbeidsgruppe for å vurdere muligheten for å etablere en digital læringsplattform for statlige virksomheter.

Videreutvikle og følge opp tilbudene om kompetanseutvikling for statlige ledere på ulike stadier i lederkarrieren.

Departementet har lagt til rette for en satsning på mer e-læring, og Direktoratet for forvaltning og IKT har utarbeidet digitale lederutviklingsstilbud for ledere på ulike nivåer. Tilbudene kombineres med tradisjonelle læringsformer som samlinger. Direktoratet for forvaltning og IKT tilbyr også nettverkstøtte, foruten mer tradisjonelle kurs i ulike emner. Departementet gjennomførte i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT og Direktoratet for økonomistyring en større konferanse for toppledere i departementene og i ytre etater. Hensikten med konferansen var å presentere ny kunnskap og nye politiske signaler og drøfte felles utfordringer innen områdene statlig styring og ledelse. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arrangerte også en konferanse for personalledere i større statlige virksomheter for å fremme felles utvikling på det personalpolitiske området for statlige ledere. Direktoratet for forvaltning og IKTs mentorprogram skal moti-

vere og kvalifisere kvinner til å søke topplederposisjoner.

Legge til rette for kvalitativt bedre og mer effektive rekrutteringsprosesser for statlige virksomheter

Direktoratet for forvaltning og IKT er gitt i oppdrag å utrede behovet for en eventuell felles stillings- og rekrutteringsportal for statlige virksomheter. Departementet har støttet utvikling av en felles elektronisk CV-standard. Denne er nå implementert og gjør det lettere å gjenbruke opplysninger for jobbsøkerne.

Legge til rette for at statlige virksomheter kan lære av hverandres erfaringer, blant annet gjennom internett og IA- og mangfoldskonferanser

Departementet har gitt ut en veileder for IA-arbeid, og det er arrangert IA-konferanser og frokostseminar om mangfoldsrekruttering.

Innhente og videreformidle statistisk materiale om utvikling av sykefravær og resultater på øvrige delmål

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet informerer departementene om sykefraværsutviklingen innenfor de ulike departementsområdene hvert kvartal.

I 4. kvartal 2011 var sykefraværet i staten på 5,6 pst., omtrent på samme nivå som i 2001. Det er ingen nedgang samlet sett i statlig sektor, selv om resultatene varierer mellom virksomhetene og mellom departementsområdene.

De siste tallene fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse tyder på at 6,5 pst. av de tilsatte i staten har nedsatt funksjonsevne. Dette er på nivå med tallene fra siste 5-års periode. Tall fra Statens pensjonskasse viser at pensjoneringsalderen i staten øker og at den i 2011 var gjennomsnittlig 62,4 år.

Videreføre arbeidet med traineeprogram for personer med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning

Et nytt traineeprogram for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne ble startet opp våren 2011. Det legges opp til å videreføre traineeprogrammet som en fast ordning.

Arbeide for at statlige virksomheter øker inntaket av lærlinger

For å øke gjennomføringen i videregående opplæring og sikre det fremtidige behovet for faglært arbeidskraft, vedtok regjeringen i 2011 å øke antallet lærlinger i statsforvaltningen med 10 pst. innen utgangen av 2012.

Deltakelse i internasjonal kartlegging av voksnes kvalifikasjoner

Norge har vært med i utviklingen og gjennomføringen av The Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) som er den mest omfattende internasjonale undersøkelsen av voksnes ferdigheter og kompetanse som er gjennomført. Undersøkelsen er et samarbeid mellom myndigheter, en internasjonal sammenslutning av ulike organisasjoner og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD).

Hensikten har vært å måle hvilke ferdigheter og kompetanse som kreves av oss for å ta del i arbeids- og samfunnslivet. Undersøkelsen har blitt gjennomført på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Hoveddelen av undersøkelsen ble gjennomført i 2011/2012. Når resultatene foreligger i oktober 2013 kan Norge sammenligne seg med over 20 land i verden.

Samer og nasjonale minoriteter

Utvalget som skal kartlegge de faktiske forholdene når det gjelder politikk og tiltak overfor romanifolket fra norske myndigheter, organisasjoner og virksomheter ble nedsatt i januar 2011. Sekretariatet ble etablert ved Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo. Utvalget og sekretariatet har i den første fasen brukt ressurser på å opparbeide tillit hos ulike deler av romani-folket og finne egnede metoder for arbeidet. For øvrig vises det til omtale av kunnskapsutvikling under programkategoriene 01.33 Samiske formål og 01.40 Nasjonale minoriteter.

Den norske kirke

I 2011 er det gitt støtte til et prosjekt i regi av Kirkerådet og den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA med formål å styrke den generelle kompetansen for endring og organisasjonsutvikling i kirken, sammenstille den kunn-

skapen som finnes på feltet, stimulere og veilede lokale prosjekter mv. Det er i 2011 også gitt prosjektstøtte til Kirkerådets arbeid med kirkeordningsspørsmål og til arbeidet med felles IKT-løsninger i kirken.

Post 22 Forskning, kan overføres

Mål og prioriteringer 2013

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets forskningsarbeid skal legge stor vekt på formidling av forskningsresultater slik at disse bidrar til læring, kunnskapsoppbygging og forbedring av egen sektor og på tvers av forvaltningen.

IKT

Utviklingen i informasjons- og kommunikasjons-teknologien gir nye muligheter for næringsvirksomhet og verdiskaping i offentlig og privat sektor.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet kanaliserer forskningsmidlene til IKT til programmet «Kjernekompetanse og verdiskaping» (VERDIKT) i Norges forskingsråd. Programmet har et samlet årlig budsjett på om lag 160 mill. kroner og varer fra 2005 til 2014.

Departementet vil videreføre støtte til forsknings- og utviklingsprosjekter og aktiviteter som bidrar til økt kompetanse, kunnskap, innovasjon og verdiskaping innenfor sentrale områder som:

- informasjonssikkerhet, sårbarhet, personvern og eID
- eInkludering, herunder universell utforming i IKT
- eForvaltning.

Prosjektene vil være innenfor VERDIKTs fire fagsøyler; «Brukergrensesnitt, informasjonsforvaltning og programvareteknologi», «Kommunikasjonsteknologi og infrastruktur», «Sikkerhet, personvern og sårbarhet» og «Samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle utfordringer og muligheter». Prosjektene skal også bidra til VERDIKTs prioriterte satsing på Framtidens internett og de tre temaene «Sosiale nettverk», «Tingenes internett» og «Mobilt internett».

Samisk forskning/forskning om nasjonale minoriteter:

Norges forskningsråds samiske program II (2007–2016) har som mål å fremme langsiktig forskning av høy kvalitet om samiske forhold, og bidra til rekruttering og kompetanseutvikling,

samt videreutvikling av samisk språk som vitenskapsspråk. I tillegg vektlegges internasjonalt forskningssamarbeid, nettverksbygging og forskningsformidling på samisk og andre språk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tildeler årlig ca. 3,7 mill. kroner til Norges forskningsråds samiske program II. Tildelingen videreføres i 2013. I tillegg vil det bli satt av midler til programmet over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Det vil i 2013 bli avsatt midler til valgforskning på sametingsvalget, jf. omtale under programkategori 01.33 Samiske formål.

Det tildeles videre midler til forskning på nasjonale minoriteter. De neste årene tas det sikte på å benytte midlene til å styrke rekrutteringen til forskning om de nasjonale minoritetene.

Rapport for 2011

Rapporteringen av forskningsmålene for 2011 på eForvaltning og Fri programvare ivaretas gjennom rapporteringen av aktivitetene på VERDIKT-programmet.

VERDIKT (2005–2014)

(www.forskningsradet.no/verdikt)

Siden 2009 har programmets satsing vært rettet mot Fremtidens internett og de tre temaene Sosiale nettverk, Tingenes internett og Mobilt internett.

I offentlig forvaltning øker også avhengigheten av nye IKT-produkter og -tjenester. For å øke innsatsen på dette området har VERDIKT som det

første programmet tatt i bruk søknadstypen Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor, og to prosjekter med offentlige virksomheter som kontraktspartner startet opp i 2011. 35 mill. kroner av prosjektporteføljen er rettet mot offentlig sektor i 2011, hvorav ca. 19 mill. kroner av disse var rettet mot mer effektive tjenester ved bruk av IKT i helse-sektoren og nærmere 16 mill. kroner til eForvaltning, eTjenester og personvern/sikkerhet. Det er bl.a. sett på krav til tilgjengelighet på nettverk og sikkerhet knyttet til elektronisk stemmegiving.

Samisk forskning (2007–2016)

Norges forskningsråds samiske program II (2007–2016) ser på sentrale utfordringer for samisk forskning, blant annet rekruttering og styrking av samisk som vitenskapsspråk. Programmet legger vekt på den kulturelle og språklige variasjonen i det samiske samfunnet og arbeider for å bidra til oppbygging av forskerkompetanse i sør- og lulesamisk språk. Dette feltet, og forskning om barn og ungdom, ble spesielt fremhevet i utlysningen i 2010, og som et resultat av dette er det i 2011 igangsatt tre prosjekter med en total ramme på 12,4 mill. kroner: Samisk ornamentikk som grunnlag for matematikkundervisning på ungdomstrinnet (2011–2013), utvikling av estetisk terminologi på nord- og sørsamisk (2011–2013) og et prosjekt som omhandler lulesamisk talespråk (2011–2014) (www.forskningsradet.no/samisk). De tre prosjektene finansieres av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet.

Kap. 4500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2011	budsjett 2012	2013
16	Refusjon foreldrepenger	1 658		
18	Refusjon sykepenges	2 857		
	Sum kap. 4500	4 515		

Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	793		3 000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	21 990		12 500
	Sum kap. 1502	22 783		15 500

Innledning

Staten og tjenestemennenes hovedsammenslutninger avsatte ved lønnsoppgjøret i 2012 totalt 31 mill. kroner til virksomhetsrettet kompetanseutvikling og samarbeidskompetanse og medbestemmelse i staten for tariffperioden 1. mai 2012–30. april 2014, jf. Hovedtariffavtalen i staten 2012–2014, og Prop. 128 S (2011–2012) *Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2012 mv.*

Budsjett 2013

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det ble totalt avsatt 6 mill. kroner på posten fordelt med 3 mill. kroner i 2012 og 3 mill. kroner i 2013. Bevilgningsforslaget skal bl.a. dekke departementets og hovedsammenslutningenes driftskostnader i forbindelse med de aktuelle opplærings- og utviklingstiltak i samarbeidskompetanse og medbestemmelse for ledere og tillitsvalgte.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Det ble totalt avsatt 25 mill. kroner på posten fordelt med 12,5 mill. kroner i 2012 og 12,5 mill. kroner i 2013. Bevilgningsforslaget skal i hovedsak fordeles til prosjekter i statlige virksomheter etter søknad.

Mål og prioriteringer 2013

Kompetanse er viktig for den videre utvikling av velferdssamfunnet. Gjennom avsetningen av midler vil partene legge til rette for en styrket kompetanseutvikling som skal bidra til å utvikle, fornye og digitalisere statlige virksomheter. Virksomhe-

tene skal settes bedre i stand til å møte økte krav til tjenesteyting. Partene vil bidra til en forsterket innsats for et mer inkluderende arbeidsliv.

Midlene skal stimulere til tiltak for å utvikle ny kompetanse som blant annet fremmer mangfold og oppfølging av et inkluderende arbeidsliv, organisasjons- og ledelsesutvikling hvor personal- og lønnspolitikk inngår og utvikling av lærende organisasjoner. Tiltak for erfaringsspredning og utviklingstiltak for alle de statlige virksomhetene kan også finansieres av midlene. Departementet og hovedsammenslutningene fastsetter retningslinjer for avsetningen.

Av bevilgningen går 3 mill. kroner til videreføring av partenes felles opplærings- og utviklingstiltak i samarbeidskompetanse og medbestemmelse for ledere og tillitsvalgte. Utgangspunkt for tiltakene er statens lov- og avtaleverk om lønns- og arbeidsvilkår. Departementet og hovedsammenslutningene skal i felleskap sørge for at tiltakene fortsatt kan gjennomføres i samarbeid med regionale nettverk.

Rapport 2011

De avsatte midlene er fordelt etter utlysning til en rekke prosjekter i ulike statlige virksomheter og til felles utviklings- og opplæringstiltak. Utvikling av felles verktøy har også mottatt støtte. Ordningen har bidratt til økt oppmerksomhet omkring og stimulert til målrettede kompetansetiltak i statlige virksomheter. Den har også økt kunnskapen omkring det statlige regel- og avtaleverket som regulerer medbestemmelse, lønns- og arbeidsvilkår i staten. For å få til bedre forankring, deling og spredning av erfaringer fra prosjekter som mottar støtte, har departementet og hovedsammenslutningene tatt initiativ til et prosjekt for mer planmessig spredning av erfaringer og resultater.

Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
70	Tilskudd	144 693	144 693	149 934
	Sum kap. 1503	144 693	144 693	149 934

Innledning

Staten ved Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og hovedsammenslutningene har med hjemmel i Hovedtariffavtalen i staten 2012–2014 inngått avtale om avsetning av midler til organisasjonenes opplærings- og utviklingstiltak. Avtalen er opprettet etter mønster av tilsvarende avtale mellom LO og NHO, og videreført i senere oppgjør. Ordningen er også etablert i andre tariffområder i privat sektor og i kommunesektoren. Etter gjeldende hovedtariffavtale 2012–2014 skal midlene brukes på samme måte som i forrige tariffperiode. Midlene disponeres av hovedsammenslutningene i samsvar med Avtalen om OU-midler. Etter gjeldende hovedtariffavtale er pro-sentsatsen for avsetningen fastsatt til totalt 0,24 pst. av årlig utbetalt regulativlønn (A-tabell). Beløpet blir regnet ut når lønns- og sysselsettingsstatis-tikken per 1. oktober 2012 foreligger våren 2013. Forslag til justering av bevilgningen blir lagt fram i egen proposisjon.

Mål og prioriteringer 2013

Målet med denne ordningen er å gi tillitsvalgte likeverdig informasjons- og opplæringstilbud som

staten gir sine representanter på arbeidsgiversi-den. Staten dekker sine utgifter over den enkelte virksomhets budsjett. Formålet er gjennomføring eller støtte til opplærings- og utviklingstiltak for tillitsvalgte i staten i blant annet organisasjonsutvikling, miljø- og vernearbeid, sykefraværspoble-matikk, medbestemmelse, omstilling, effektivise-ring og samfunnsøkonomi, dvs. at ved hjelp av denne ordningen kan partene i arbeidslivet hin-dre/ redusere/løse saker raskere eller unngå eventuelle langvarige konflikter.

Budsjett 2013**Post 70 Tilskudd**

Avsetning av midlene til opplærings- og utviklings-tiltak er beregnet og fastsatt sentralt. Arbeidsta-kerne bidrag til finansieringen er 300 kroner per arbeidstaker per år. Av bevilgningen er statens andel beregnet til 105,624 mill. kroner og arbeids-takernes andel til 44,310 mill. kroner.

Rapport 2011

Midlene er brukt i samsvar med særavtale om opplærings- og utviklingsmidler.

Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene

Utgifter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1510	Fylkesmannsembetene	1 573 996	1 513 337	1 596 571	5,5
	Sum kategori 01.10	1 573 996	1 513 337	1 596 571	5,5

Inntekter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4510	Fylkesmannsembetene	257 351	164 504	169 933	3,3
	Sum kategori 01.10	257 351	164 504	169 933	3,3

Innledning

Regjeringen ønsker en sterk offentlig sektor som fremmer demokrati og rettssikkerhet og står for faglig integritet og effektivitet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et samordnings- og koordineringsansvar i arbeidet med å forbedre og utvikle offentlig sektor. I dette ligger også et ansvar for å sørge for at innretningen av regional stat og styringssystemet knyttet til denne delen av statlig forvaltning er tilpasset Stortingets behov for gjennomføring av nasjonal politikk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for Fylkesmannen i denne sammenheng.

Fylkesmannsembetene er regionale statlige forvaltningsorganer som skal gjennomføre nasjonal politikk vedtatt av Stortinget. Embetene utgjør et viktig bindeledd mellom den sentrale statsforvaltningen og kommunene. Et særtrekk ved embetene er at de utfører fagoppgaver for flere departementer (12) og direktorater/tilsyn (9), samtidig som de har et ansvar for samordning av statlig aktivitet i fylket.

Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. Ansvaret for Fylkesmannens virksomhet er dermed delt mellom flere statsråder. Finansieringen av fagoppgavene

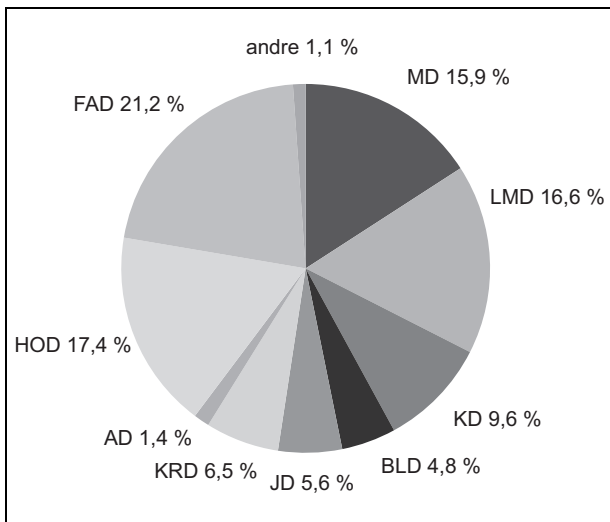
skjer i hovedsak gjennom overføring av midler fra fagkapitler til kap. 1510, i tråd med finansieringsordningen for Fylkesmannen.

Som administrativt overordnet Fylkesmannen har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet et særlig ansvar for å legge til rette for god og helhetlig styring av embetene. Departementet er spesielt opptatt av at fornyingsperspektivet inngår i alle deler av Fylkesmannens virksomhet, i samsvar med regjeringens politikk for utvikling av en effektiv og brukerrettet offentlig forvaltning.

Roller og funksjoner for fylkesmannen

Sektorrollen

Det er det enkelte departement, direktorat eller tilsyn som legger sektorfaglige arbeidsoppgaver til fylkesmennene, og disse fagmyndighetene har direkte instruksjonsmyndighet overfor embetene på sitt ansvarsområde. Fylkesmannens handlingsgrunnlag kommer til uttrykk i særlovgivning, tildelingsbrev, embetsoppdrag, og gjennom øvrige politiske signaler. Fylkesmannen utøver i dag sektormyndighet innenfor helse- og omsorgstjenester, sosialtjenester, barnevern, barnehager, utdanning, landbruk, miljøvern, samfunnsikkerhet og beredskap. Som sektormyndighet skal Fylkesmannen gjennom tilsyn, veiledning og dialog med

Figur 5.1 Ressursfordeling i kroner per departementsområde.

Boks 5.1 Fylkesmannsembetene

- utfører oppgaver for 12 departementer og 9 direktorater/tilsyn
- har 2 410 ansatte (per 1. mars 2012, kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister)
- 10 av 18 fylkesmenn er kvinner, mens 44 pst. av annen ledelse i fylkesmannsembetene er kvinner (per 1. mars 2012)

kommunene og fylkeskommunen medvirke til å iverksette nasjonal politikk.

Samordning

Fylkesmannen skal etter fylkesmannsinstruksen bidra til å samordne, forenkle og effektivisere den statlige virksomhet i fylket.

Det generelle ansvaret for samordning og samspill i offentlig sektor omfatter både oppgaver som ligger innenfor og utenfor fylkesmannsambetet. I kommunelovens kap. 10 A har Fylkesmannen fått en lovfestet rolle som samordner av statlig tilsynsvirksomhet som retter seg mot kommunene. Fylkesmannen må også se til at den fagbaserte styringen av kommunene ikke blir sterkere enn det er hjemmel for i lovgivningen eller i vedtak og retningslinjer gitt av Storting og regjering.

Rettsikkerhet

Rollen som rettsikkerhetsinstans er grunnleggende for ivaretagelse av Fylkesmannens oppga-

ver og står sentralt i håndteringen av kommunikasjonen med omverdenen. Det er viktig at tilstrekkelige rettsikkerhetshensyn bygges inn i alle forvaltningsoppgaver Fylkesmannen utfører.

Informasjonsknutepunkt mellom sentral stat og kommunene

Fylkesmannen ivaretar rollen som veileder overfor kommunene, og representerer et informasjonsknutepunkt mellom sentral stat og kommunene. I dette ligger også det å være et talerør for sitt fylke overfor staten.

Rapportering tilbake til sentralt nivå om kommunenes og sektorenes oppfølging av statlige mål og interesser, samt hvordan statlig styring virker, er en viktig oppgave for Fylkesmannen.

Gjennom oppfølging, veiledning og kompetanseheving bidrar Fylkesmannen til at kommunene opprettholder god forvaltningspraksis i sin saksbehandling. Gjennom kommunedialogen og nettverkssamarbeid skal Fylkesmannen bidra til at kommunene har tilstrekkelig kompetanse og kvalitet til å gjennomføre nasjonal politikk.

Utfordringer og utviklingstrekk

Regjeringen mener det er viktig å holde fast ved Fylkesmannen som et sentralt bindeledd mellom stat og kommune. Dette for å samordne og formidle nasjonal politikk overfor kommunene, og for å bidra til å sikre grunnleggende rettsikkerhetshensyn for innbyggerne og næringslivet. Fylkesmannen har gjennom sin brede sektorkompetanse og kunnskap om regionale og lokale forhold en viktig funksjon knyttet til å formidle hvordan nasjonal politikk virker lokalt og regionalt. Det vises for øvrig til St.meld. nr. 12 (2006–2007) *Regionale fortrinn – regional fremtid*, St.meld. nr. 19 (2008–2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap* og Meld. St. 12 (2011–2012) *Stat og kommune – styring og samspel*.

Fylkesmannens organisering og rolleutøvelse skal sikre gode offentlige tjenester, effektiv nasjonal styring der dette er nødvendig og samtidig understøtte prinsippene om lokalt og regionalt folkestyre. Styringsrelasjonene mellom stat og kommune preges i større grad av partnerskap og samhandling. Så vel konsultasjonsordningen og avtalesystemet med KS, den felles NAV-forvaltningen og viktige elementer i samhandlingsreformen bærer preg av denne tenkningen. Fagdirektoratene får i økende grad en mer sentral rolle i styringen av Fylkesmannen, en utvikling som særlig

kan utfordre Fylkesmannen som en horisontal samordner i forvaltningen.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil sammen med berørte sektordepartementer følge opp tilpasningen av fylkesmannsrollen i lys av de utviklingstrekk som er skissert ovenfor.

Mål, strategier og prioriteringer

I det følgende presenteres sentrale mål, strategier og prioriteringer som fylkesmannsembetene står overfor i 2013. Omtalen er av overordnet karakter. For ytterligere omtale og presiseringer av oppdrag til embetene vises det til de enkelte fagproposisjonene. Det forutsettes at sektorovergrepene løses gjennom samarbeid mellom berørte fagavdelinger i embetene. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er videre opptatt av at læring og erfaringsutveksling vektlegges i oppgaveløsningen. Dette gjelder både mellom fagavdelingene internt i embetet og mellom embetene.

Fornyning, utvikling og omstilling i offentlig sektor

Regjeringen er opptatt av fornying, utvikling og omstilling i offentlig sektor. Gjennom å stimulere kommunene til fornyings- og utviklingsvirksomhet, bidrar Fylkesmannen til økt kompetanse og bevissthet om effektiv og brukerrettet oppgaveløsning i offentlig forvaltning.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i 2013 gjennomgå bruk og innretning av fylkesmennenes skjønnsmidler til fornyings- og utviklingsprosjekter. Dette vil skje i forbindelse med arbeidet med en innovasjonsstrategi for kommunal sektor.

Det er et overordnet nasjonalt mål at kommunene utvikler en bærekraftig og fornuftig økonomiforvaltning. Fylkesmannen skal veilede og formidle kunnskap om regelverk på økonomi, planlegging og rapportering til kommunene. Kommuner i register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) og kommuner med store innsparingskrav skal følges opp spesielt.

I Prop. 1 S (2011–2012) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet* ble det orientert om at regjeringen har foreslått at det skal gjennomføres endringer i organiseringen av den offentlige forvaltningen av reindriften. Forslaget innebærer at den sentrale forvaltningen, tidligere Reindriftsforvaltningen, blir videreført med lokalisering i Alta og får navnet Statens reindriftsforvaltning. Reindriftstyret er foreslått videreført

som i dag, og områdestyrene blir avvirket, noe som innebærer lovendringer. Etter forslaget blir det videre gjennomført en administrativ virksomhetsoverføring fra Landbruks- og matdepartementet til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ved at områdekantorene under dagens reindriftsforvaltning i Alta overføres til Fylkesmannen. Det faglige ansvaret for reindriftsforvaltningen vil fortsatt ligge under Landbruks- og matdepartementet. Landbruks- og matdepartementet innledet konsultasjoner med Sametinget om saken, i tråd med *Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget*. Prosessen med endring av organisering av reindriftsforvaltningen har tatt lenger tid enn forventet. Det vises til Prop. 1 S (2012–2013) *Landbruks- og matdepartementet* for mer informasjon.

Ved gjennomføring av vergemålsreformen sørger regjeringen for en betydelig fornying av vergemålsforvaltningen. Dette er nødvendige tiltak for å realisere regjeringens mål om økt rettssikkerhet og rettslikhet for personer som ikke kan ivareta egne interesser. En viktig forutsetning for dette er å samle den lokale vergemålsmyndigheten hos fylkesmennene.

Regjeringen tar sikte på at den nye vergemålsloven skal tre i kraft 1. juli 2013. I 2011 ble det igangsatt et omfattende forberedelsesprosjekt ved Justis- og beredskapsdepartementet for å sikre at vergemålsreformen kan iverksettes på en best mulig måte. Samtlige embeter er representert i det sentrale prosjektet. Forberedelsesarbeidet fortsetter frem til ikrafttredelse av den nye vergemålsloven. Arbeidet betinger utstrakt samarbeid mellom Fylkesmannen og kommunene. En stor oppgave i 2013 er å sikre overføring av dagens vergemålsaker med tilhørende verger fra kommunene til Fylkesmannen.

I budsjettet for 2013 tildeles midler for en gradvis oppbemanning av Fylkesmannen frem mot 1. juli. Hovedvekten på bemanningsøkningen vil skje i 2. kvartal i 2013. Den sentrale vergemålsmyndigheten vil ivareta opplæring av fylkesmannsembetene. Embetene vil videre ha opplæringsansvaret overfor vergene.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Regjeringens velferdspolitikkk skal forebygge sosiale problemer, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet for alle, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med de kommunale sosiale tjenestene ved NAV-kantorene. Tilsyn

med tjenestene er et viktig ledd i arbeidet med å styrke brukernes rettssikkerhet og bedre kvaliteten på tjenestene. I 2013 skal det føres landsomfattende tilsyn med kommunenes tildeling av kvalifiseringsprogram.

Regjeringens helse- og omsorgspolitikkk skal bidra til god helse og forebygge sykdom i befolkningen. Når sykdom rammer, skal helsetjenesten behandle og lindre på best mulig måte. Målet er gode leveår for alle, og reduserte sosiale helseforskjeller i befolkningen.

Fylkesmannen skal bidra til å gjennomføre nasjonal politikk i helse-, omsorgs- og sosialsektoren regionalt, samt bidra til å iverksette sektorpolitikken gjennom kommunene. Fylkesmannen skal drive rådgivning mot sentrale myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, frivillige organisasjoner og befolkningen. Fylkesmannen har videre oppgaver knyttet til kompetanseutvikling i de kommunale sosiale tjenestene, kvalitetsutvikling og prioritering i helse-, sosial- og omsorgssektoren. Ved bruk av tilsyn, klagesaksbehandling og veiledning bidrar Fylkesmannen til at innbyggerne får de tjenestene som de i henhold til lov og forskrifter har krav på.

Gjennomføringen av samhandlingsreformen startet 1. januar 2012. Reformens hovedmål er å fremme helse og forebygge sykdom slik at færre trenger helsetjenester. Samtidig skal den enkelte pasient og bruker få bedre tjenester der de bor og tjenestene skal være bedre koordinert. Fylkesmannen har en sentral rolle i å bistå kommuner og spesialisthelsetjeneste i gjennomføring av samhandlingsreformen gjennom informasjon om nytt lovverk, råd og veiledning. Som tidligere vil en viktig oppgave for Fylkesmannen være å bidra til samarbeid mellom kommuner og helseforetak.

Fylkesmannen viderefører i 2013 den fireårige satsingen på tilsyn med tjenester til eldre. Innsatsen i 2013 vil bli rettet mot oppsummering og spredning av funn fra tilsynet med kommune- og spesialisthelsetjenestene i 2010–2011, videreføring av tiltak støttet av tilskuddsmidler fra Helse- og omsorgsdepartementet og lokale/regionale gjennomganger av klage- og tilsynssaker vedrørende eldre.

Fylkesmannen skal gjennomføre landsomfattende tilsyn med kreftbehandling i 2013, med særlig vekt på håndtering og vurdering av henvisninger. Innenfor den kommunale helse- og omsorgstjenesten tas det sikte på å gjennomføre landsomfattende tilsyn med kommunal legevakt.

Utfordringene for omsorgstjenesten er først og fremst knyttet til nye brukergrupper og sterk

vekst i yngre brukere med nedsatt funksjonsevne, behovsvekst som følge av et økende antall eldre og knapphet på omsorgsytere. Omsorgsplan 2015 er regjeringens handlingsplan for å sikre at samfunnet er rustet til å møte disse utfordringene. Fylkesmannen skal bidra til at alle tiltakene og delplanene i Omsorgsplanen blir fulgt opp som en helhetlig plan, og samarbeide med blant annet KS og Husbanken der dette er nødvendig.

Gjennom dialog og formidling av kunnskap til kommunene skal Fylkesmannen følge opp regjeringens satsing på å styrke det lokale folkehelsearbeidet. Fylkesmannen skal medvirke til å bygge opp systemer som kan gi nødvendig oversikt over helsetilstanden i kommunene, tiltak som sikrer at det forebyggende helsearbeidet forankres i ordinære plan- og styringssystem samt i arbeidet for å motvirke sosiale forskjeller i befolkningen. Fylkesmannen skal både som myndighetsorgan, herunder tilsynsmyndighet og planmyndighet, som fagorgan, og som iverksetterorgan bidra til at ny folkehelselov implementeres. Fylkesmannen skal ivareta folkehelsehensyn innenfor alle områder Fylkesmannen har myndighet, herunder i sin rolle med å samordne de statlige styringssignalene ovenfor kommuner.

Regjeringen la 15. juni 2012 frem en stortingsmelding om rusmiddelpolitikken – Meld. St. 30 (2011–2012) *Se meg!* Stortingsmeldingen angir de politiske målene for en helhetlig rusmiddelpolitikk. Fra virksom forebygging, tidlig innsats og hjelp til de som har omfattende rusproblemer, til en politikk som ivaretar pårørende og tredjepart som rammes av skader av rusmiddelbruk. Fylkesmannen har en sentral pådriverrolle overfor regionale aktører både innen rusfeltet og psykisk helse. Ved å følge opp intensjoner, tiltak og arbeidsmåter skissert i meldingen og fra tidligere opptrappingsplaner på fagområdene, bidrar embetene til å forbedre kvalitet og kompetanse i kommunenes arbeid mot målgruppene. Det er et mål at Fylkesmannens arbeid innen psykisk helse, rus og NAV ses i sammenheng.

Fylkesmennene har de senere år hatt en betydelig vekst i antall søknader om dispensasjon fra førerkortforskriftens helsekrav, samt meldinger om helsesvikt i henhold til forskriften. Fylkesmennene har fortsatt krav om å behandle slike saker innen seks uker. Økningen i antall saker gjør at embetene selv må skjønnsmessig prioritere innenfor oppgaveporteføljen på helseområdet for å oppnå resultatkravet.

Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Fylkesmannen skal følge opp nasjonale målsettinger innen oppvekst-, samlivs-, inkluderings- og likestillingspolitikken. Fylkesmannen utfører lov-pålagte oppgaver, herunder individ- og systemrettet tilsyn med barn i barneverninstitusjoner, tilsyn med sentere for foreldre og barn, familievernkontorene og med at kommunene oppfyller pliktene som de er pålagt etter lov om kommunale krisesentertilbud og klagesaksbehandling, etter sentrale lover som ekteskapsloven, barnevernloven, krisesenterloven, statsborgerloven og introduksjonsloven.

Fylkesmannen skal gi råd til og motivere kommunene til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider for og med barn og unge og deres familier. Dette gjelder blant annet helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehager, skoler, barnevern, NAV-kontor og ulike frivillige organisasjoner.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunene utfører de oppgaver de er pålagt etter barnevernloven. Fylkesmannen skal rettlede og følge opp kommunene og bidra til nytenkning, utviklingsutvikling og kompetanseutvikling i barnevernet. Det individ- og systemrettede tilsynet med barn i institusjoner etter barnevernloven skal gjennomføres på et tidspunkt der det er sannsynlig at barna er til stede på institusjonen. Oppgaven med å føre tilsyn med omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere skal videreføres i de aktuelle fylkesmannsembetene i 2013.

Gjennom kontakt med kommunene skal Fylkesmannen bidra til rask bosetting av flyktninger. Fylkesmannen skal føre tilsyn med ordningene i introduksjonsloven. Det er et mål at det skal gjennomføres tilsyn i alle fylker i 2013. Fylkesmannen skal også gjennomføre statsborgerseremonier og bidra til at andelen nye statsborgere som deltar på seremoniene øker. Fra 1. januar 2013 overføres forvaltningen av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere fra Fylkesmannen til Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). De frigjorte ressursene som resultat av overføringen, skal benyttes til tilsyn.

Regjeringen har som en av sine viktigste prioriteringer å satse på utdanning og kunnskap og å styrke evnen utdanningssystemet har til å motvirke sosiale forskjeller gjennom å legge vekt på tidlig innsats og livslang læring.

Barnehagetilbudet skal være av høy kvalitet og tilgjengelig for alle. Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av barnehageloven med rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold og

igangsetting av tiltak for økt kvalitet i barnehage-sektoren, som kompetanseutvikling, rekruttering og likestilling. Fylkesmannen skal forvalte statlige tilskudd etter gjeldende retningslinjer og gi informasjon og veiledning om aktuelle saker til kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere.

Fylkesmannen skal i 2013 innenfor barnehageområdet prioritere tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet. I 2013 skal fylkesmannsembetene samlet gjennomføre tilsyn med minimum 20 pst. av kommunene på landsbasis, noe som innebærer samme aktivitetskrav som i 2012.

Grunnoplæringen skal gi elever og lærlinger grunnleggende ferdigheter. Regjeringen har som målsetting at alle elever inkluderes og opplever mestring, og at flest mulig gjennomfører videregående utdanning og får kompetansebevis. På grunnopplæringsområdet har Fylkesmannen en rekke forvaltningsoppgaver, som tilsyn, tilskuddsforvaltning, klagesaksbehandling og gjennomføring av eksamen. I tillegg har Fylkesmannen oppgaver som skal bidra til økt kvalitet i grunnopplæringen.

Tilsyn og veiledning er Fylkesmannens hovedoppgave på grunnopplæringsområdet. Det er et overordnet mål at Fylkesmannens arbeid med tilsyn, informasjon og veiledning skal øke graden av regelverksetterlevelse i sektoren og bidra til å realisere nasjonale mål for grunnopplæringen. I 2013 skal fylkesmannsembetene totalt sett gjennomføre tilsyn med minst halvparten av kommunene på landsbasis, noe som vil innebære om lag samme aktivitetsnivå som i 2012. Fylkesmannen skal gjennomføre felles nasjonalt tilsyn, tilsyn med regionalt prioriterte områder samt lokalt initierte tilsyn, herunder hendelsesbaserte tilsyn. Prioriterte områder og tema for felles nasjonalt tilsyn blir fastsatt av Utdanningsdirektoratet, høsten 2012.

Fylkesmannen skal fremme likestilling internt i egen organisasjon og være pådriver for at kommunene aktivt arbeider for å fremme likestilling på samtlige politikkområder.

Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Planlegging etter plan- og bygningsloven er et viktig redskap for å sikre en bærekraftig samfunnsutvikling og areal- og ressursforvaltning. Nasjonale forventninger til den regionale og kommunale planleggingen, jf. kgl.res. av 24. juni 2011, gir viktige føringer for planleggingen etter plan- og bygningsloven. Forventningene er ment å gi økt forutsigbarhet for Fylkesmannens medvirkning i

planleggingen, og må sees i sammenheng med stortingsmeldinger, statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og andre forskrifter.

Fylkesmannen skal bidra til å sikre at nasjonale og regionale mål for arealplanleggingen blir ivaretatt, og skal være en pådriver for at planarbeid innenfor prioriterte tema settes i gang. Fylkesmannen skal se til at fylkeskommunen gjennomfører planlegging i henhold til vedtatt regional planstrategi. Fylkesmannen sørger i den forbindelse aktivt for at statlige mål formidles tidlig og tydelig inn på overordnet nivå i planprosessen, og bidrar til at alle statlige organer på regionalt nivå gir innspill i regionale planprosesser.

Fylkesmannen skal synliggjøre kommunenes handlingsrom innen plan- og miljøområdet. I den løpende dialogen med og veiledningen av kommunene har Fylkesmannen spesiell oppmerksomhet på om kommunene har oppdaterte kommuneplaner med både samfunnsdel og arealdel.

Planlegging etter plan- og bygningsloven skal ivareta hensynet til samfunnssikkerhet og gi grunnlag for å forebygge risiko for skade og tap av liv, helse, viktig infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner. Blant annet må klimatilpasnings tiltak vurderes i planleggingen på alle forvaltningsnivåer. I dette arbeidet er Fylkesmannens viktigste oppgave å medvirke til at kommuner og fylkeskommuner får oversikt og kunnskap for å unngå arealdisponering som skaper ny eller økt risiko og sårbarhet.

Et sentralt bidrag for å nå regjeringens klimamål er Fylkesmannens oppfølging av vedtatte klima- og energiplaner gjennom den ordinære planleggingen etter plan- og bygningsloven. Samordnet areal- og transportplanlegging skal følges opp med vekt på at offentlige virksomheter, bedrifter og boligbebyggelse lokaliseres ut i fra et helhetlig bærekraftig perspektiv. Fylkesmannen følger opp behandlingen av saker vedrørende senterstruktur og lokalisering av handel slik at den er i henhold til forskrift om rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre. Fylkesmannen skal arbeide for god kvalitet i bygninger og uteareal ut fra hensynet til klimautfordringer og nye energikrav, samt prinsippet om universell utforming.

Fra 1. juli 2012 er det i forskrift om byggesak innført en tidsfrist på 12 uker for Fylkesmannens behandling av klage i byggesak. I forskrift om byggesak kapittel 7 er det i tillegg fastsatt regler om fristberegning og om klageinstansens adgang til ensidig fristforlengelse.

Sikring av jordbruksarealer og landbrukets kulturlandskap er høyt prioritert i den nasjonale miljø- og landbrukspolitikken. Regjeringen vil ta i

bruk virkemidlene i plan- og bygningsloven for å sikre dyrket mark for fremtidig matproduksjon. Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet har satt i gang et utredningsarbeid for å vurdere hvordan virkemidlene best kan tas i bruk. Fylkesmannen skal følge opp vektleggingen av jordvern hensyn i plan- og bygningsloven overfor fylkeskommunen og kommunene. Dersom veiledningen ikke fører fram, skal Fylkesmannen bruke sin innsigelsesmyndighet overfor kommunale planer og sin klagerett i dispensasjonssaker.

Fylkesmannen skal gjennom veiledning og kommunikasjon medvirke til at kommunene har en styrket og samlet strategi for å ivareta viktige kulturlandskap og sikre vern om dyrket og dyrkbar jord. I forvaltningen av de 22 utvalgte kulturlandskapene i jordbruket skal Fylkesmannen bidra til å styrke lokal næringsutvikling knyttet til disse områdene.

Fylkesmannen skal bidra til at natur- og kulturressursene danner grunnlag for friluftsliv og næringsmessig utvikling uten at miljø- og kulturverdiene påvirkes negativt. Som det eneste landet i Europa har Norge fjellområder med villrein. Det utarbeides nå regionale planer for en helhetlig og langsiktig forvaltning av fjellområdene som er spesielt viktig for villreinen framtid i Norge. Fylkesmannen deltar aktivt i planprosessene og skal påse at planene ivaretar disse hensynene og at både handlingsdelen og arealdelen følges opp.

Strandsonen er i deler av landet utsatt for et sterkt utbyggingspress. Alle skal ha tilgang til sjøen, og allmenne interesser skal gis fortrinn i 100-metersbeltet. Viktig natur, kulturmiljø og landskap skal bevares. Regjeringen har vedtatt statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. Fylkesmannen har en viktig rolle i å bistå kommunene slik at de fortsetter med en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og i fjellområdene.

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet gjelder for perioden 2009–2013. Fylkesmannen skal integrere universell utforming som strategi i egen virksomhet og rettlede kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder.

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

For å øke produksjonen av mat fra norsk landbruk må ressursene tas i bruk der de finnes, gjennom et landbruk over hele landet. Innen jordbruk, skogbruk, reindrift og bygdenæringer finnes det i dag et stort antall verdikjeder, som må være kon-

kurransedyktige for å bidra til bosetting, sysselsetting og verdiskaping i hele landet. Gjennom innovasjon og omstilling ligger det store muligheter for økt verdiskaping og utvikling av attraktive og konkurransedyktige virksomheter basert på landbrukets ressurser og ny kunnskap. Økt verdiskaping er en forutsetning for en livskraftig landbruks- og matsektor og et overordnet mål i norsk landbruks- og matpolitikk.

Fylkesmannen skal bidra til å synliggjøre regionale og lokale fortrinn og potensial for å sikre det økonomiske grunnlaget i ulike produksjoner, bidra til at forbrukerdimensjonen ivaretas og finne synergi mellom verdikjeder i landbruket og andre sektorer. Regjeringen vil styrke det regionale handlingsrommet gjennom at en større del av næringsutviklingsmidlene forvaltes regionalt fra 2013. Det skal opprettes regionale bygdeutviklingsprogram, som vil bestå av regionale næringsprogram, regionale miljøprogram og regionalt skog- og klimaprogram. Fylkesmannen har det strategiske ansvaret for å utvikle og gjennomføre programmene, sammen med øvrig regionalt partnerskap.

Landbruksavhengige kommuner skal gis særskilt oppmerksomhet i framtidig prioritering av virkemidler og innsats. I første omgang skjer dette ved at Fylkesmannen i de tre nordligste fylkene tildeles midler til arktisk landbruk. Midlene skal bygge opp under prosesser som allerede er initiert regionalt, og bidra til utvikling og økt utnyttelse av arktisk kvalitet som konkurransefortrinn for landbruket i nordområdene.

Fylkesmannen har det regionale ansvaret for forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske virkemidler rettet mot primærprodusenter, og for kontrolltiltak knyttet til tilskuddsforvaltning. Fylkesmannen skal videreføre kontroll med kommunenes forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler i landbruket.

Regjeringen har som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2020. Fylkesmannen skal bidra til denne satsingen blant annet ved å styrke produsentnettverk, utvikle og følge opp tiltak i de fylkesvise handlingsplanene. Fylkesmennene i økologiske foregangsfylker er gitt særskilt ansvar innenfor et utviklingsområde for økologisk produksjon og forbruk, og skal legge vekt på å fremskaffe og formidle kunnskap om sine innsatsområder.

Inn på tunet tilbyr tilrettelagte tjenester på gårdsbruk til skole-, helse- og sosialsektoren. Fylkesmannen skal bidra til at kommunene forankrer Inn på tunet-tilbudet i sitt plan- og strategiarbeid, og å finne gode samarbeidsformer og modeller i

tjenesteutviklingen på tvers av sektorgrensene. Fylkesmannen har en sentral rolle innenfor mange av tjenesteområdene for Inn på tunet, både som veileder, klageinstans, tilsynsmyndighet og tilrettelegger for tjeneste- og næringsutvikling. Det er viktig at aktører innen både helse, omsorg, skole og landbruk involveres. Meld. St. 12 (2011–2012) *Stat og kommune – styring og samspel* legger til rette for økt bruk av skogen som arena for styrket helse og velferd ved å initiere samarbeid mellom skogeiere, frivillige organisasjoner og myndigheter, herunder blant annet økt vekt på skog i Inn på tunet-prosjektet. Nasjonal strategi for Inn på tunet ble ferdigstilt i 2012 og gir signaler om samarbeid og rolledeling mellom aktørene, forskning, kvalitetssikring og lønnsomhet for disse tjenestene.

Fylkesmannen skal samordne landbrukspolitiske og miljøpolitiske virkemidler og koordinere samarbeid med berørte etater for å redusere konflikt mellom beiteinteresser og vern av rovvilt. Fylkesmannen skal følge opp vedtatt forvaltningsplan for rovvilt i regionen og føringer vedtatt i rovvilt-nemndene. I tråd med rovviltforliket vil Fylkesmannen bistå aktuelle kommuner med oppbygging av kompetanse for håndheving av rovviltspørsmål.

For å nå regjeringens mål om bærekraftig forvaltning, økt verdiskaping og miljø- og energigevinster gjennom bedre utnyttelse av skogressursene, skal Fylkesmannen være en pådriver for styrket aktivitet i skogbruket, økt bruk av trevirke og treprodukter og biomasse til bioenergi. Fylkesmannen skal arbeide for å styrke langsiktige investeringer knyttet til oppbygging og skjøtsel av ny skog, med hensyn til skogproduksjon og framtidig verdiskaping.

En stor del av den statlige miljøforvaltningen er lagt til Fylkesmannen, og embetenes arbeid på miljøområdet er en forutsetning for å gjennomføre regjeringens miljøpolitikk og bidra til å følge opp de globale målene for sikring av jordas naturmangfold. De prioriterte oppgavene for Fylkesmannen på miljøområdet i 2013 er arbeidet for å sikre og forvalte truede og verdifulle naturtyper i og utenfor verneområder, ta vare på truede og sårbare arter, herunder villaks, villrein og rovvilt, og bekjempe fremmede organismer. Embetene har det miljøfaglige ansvaret for forvaltning av vannmiljøet. På forurensningsområdet er konsjonsbehandling og tilsyn med ulike virksomheter, og opprydding i gammel forurensning de viktigste oppgavene. Fylkesmannen har også en sentral rolle i klimaarbeidet.

Det er regjeringens mål at arter som finnes naturlig skal sikres i levedyktige bestander, og at

variasjonen av naturtyper skal ivaretas innenfor sitt naturlige utbredelsesområde og med det mangfoldet av arter og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Det arbeidet som Fylkesmannen utfører er sentralt for gjennomføring av skogvernet og marin verneplan. Etter at det meste av de fylkesvise verneplanene og nasjonalparkplanen nå er gjennomført, vil Fylkesmannens fokus i 2013 dreies mot å ta vare på verneverdiene i de vernede områdene. Dette skal blant annet skje gjennom bedre forvaltning og skjøtsel i de verneområdene hvor Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet. Målet er at alle verneområder, der det er nødvendig, skal ha skjøtelses- og forvaltningsplaner. I tillegg har Fylkesmannen en rolle i å følge med på at forvaltningen i verneområder som nå forvaltes av nasjonalpark-/verneområdestyrer skjer i tråd med forutsetningene.

Mange fylkesmannsembeter har oppgaver knyttet til ordningen med utvalgte naturtyper og prioriterte arter etter naturmangfoldloven. Dette vil bli prioritert også i 2013, og flere embeter skal utføre arbeid med å utvikle faglig grunnlag for forskrifter for prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, samt følge opp handlingsplaner for prioriterte arter og andre truede arter.

Det er et nasjonalt mål å sikre god økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene innen 2021. Fylkesmannen har flere roller i arbeidet med vannforvaltningsplanlegging. Fylkesmannen er sektormyndighet etter de lover som Fylkesmannen har myndighet etter. Fylkesmannen er videre Miljøverndepartementets representant på regionalt nivå, med særlig kompetanse på naturmangfold og forurensning. Fylkesmannen har ellers en rolle som miljøfaglig rådgiver overfor alle berørte aktører og skal, på vegne av staten, gjennomføre miljøfaglige kontroll- og tilsynsoppgaver. Fylkesmannen har også en generell samordningsrolle for statlig virksomhet i fylket, som også gjelder arbeidet med vannforvaltningsplanene.

Det er regjeringens mål at utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier ikke skal føre til helseskade eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Fylkesmannen har en sentral rolle i dette arbeidet, blant annet gjennom tilsyn, sanksjoner og oppfølging av industrivirksomheter og avfallsanlegg. Fylkesmannens arbeid med opprydding i forurensete sediment og arbeidet med grunnforurensning og nedlagte avfallsdeponi utgjør en sentral oppgave.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er viktig med et bredt forankret og systematisk samfunnssikkerhetsarbeid, der både forebygging og planlegging er sentrale elementer. Fylkesmannen har i dette arbeidet sentrale roller både på regionalt og lokalt nivå.

Fylkesmannen skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i fylket, samt ha oversikt over og samordne myndighetenes krav og forventninger til kommunenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. I mange kriser, som involverer hele samfunnet og hvor en rekke aktører må spille sammen, vil Fylkesmannen ha en svært viktig rolle. Dette ble illustrert ved ekstremværet Dagmar som rammet Vestlandet i desember 2011.

For å sikre god håndtering ved hendelser i fred, krise og krig skal Fylkesmannen legge til rette for samordning av regionale og kommunale beredskapsplaner og bidra til at de ulike aktørene er kjent med planverket og hverandre. I den forbindelse skal Fylkesmannen arbeide for sivilt-militært samarbeid lokalt og regionalt og ta initiativ til samordnede planer og øvelser innen totalforsvaret.

Dersom en krisesituasjon skulle oppstå, skal Fylkesmannen kunne samordne krisehåndteringen regionalt om nødvendig. Det er viktig at Fylkesmannen er godt forberedt på denne oppgaven.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap planlegger og legger til rette for øvelser med fylkesmannsembetene. Øvelsene er et virkemiddel for å styrke embetenes evne til krisehåndtering og bidra til å styrke Fylkesmannens rolle som regional samordner. Øvelsene vil bidra til å rette oppmerksomhet på regionale og nasjonale utfordringer, og må sees i sammenheng med direktoratets nasjonale risikobilde.

I tråd med Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* vil regjeringen styrke arbeidet med å sikre kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner. Fylkesmannen skal se hen til det nasjonale risikobildet i utarbeidelse av regionale ROS-analyser. Videre skal Fylkesmannen prioritere planlegging for kontinuitet i egne leveranser, herunder vurdere relevante tiltak som ledd i oppfølgingen av 22. juli kommisjonens rapport.

Etter innføring av kommunal beredskapsplikt 1. januar 2010, jf. lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven), er fylkesmennes tilsyn med kommunene innen samfunnssikkerhet og beredskap lovhjemlet. Beredskapsplikten utdypes gjennom forskrift om kommunal beredskapsplikt og en veileder. Fylkesman-

nen skal påse at kommunene har gjennomført og helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) og utarbeidet overordnede beredskapsplaner på bakgrunn av analysene. Fylkesmannen skal videre påse at analysene og planene er oppdaterte. I 2013 vil det være en viktig oppgave for fylkesmennene å føre tilsyn med og veilede kommunene.

Rapport 2011

Arbeidsdepartementet

Fylkesmannsembetene har i 2011 vært aktive og vist gjennomføringsvilje på sine sentrale oppgaver innenfor Arbeidsdepartementets områder. Det er nedlagt verdifullt arbeid knyttet til tilsyn, klagebehandling og veiledning. Enkelte embeter må likevel søke å bedre måloppnåelsen for saksbehandlingstid i klagesaker.

Fylkesmannen har i 2011:

- gitt veiledning og informasjon til sosialtjenesten i kommunene og NAV-kontorene
- gjennomført 98 tilsyn (systemrevisjoner) med de kommunale tjenestene i NAV-kontorene
- behandlet 3712 klager etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen
- bidratt til videreutvikling av Kvalifiseringsprogrammet i kommunene
- bistått Arbeids- og velferdsdirektoratet i forbindelse med utarbeidelse av rundskriv til lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Fylkesmannen har i 2011:

- ført tilsyn med barnevernstjenesten i kommunene (Det er i dag store variasjoner mellom fylkesmannsembetene når det gjelder oppfyllelse av barnevernlovens krav til gjennomføring av tilsyn. Årsrapporten fra Statens helsetilsyn for 2011 viser blant annet at flere fylkesmannsembeter i for liten grad oppfyller lovkravene til individrettet tilsyn i barneverninstitusjonene)
- fulgt opp enkeltkommuner som følge av fristoversittelser og utført kompetansehevende tiltak i det kommunale barnevernet etter behov
- ført tilsyn med tiltak for enslige mindreårige asylsøkere
- i ulik grad fulgt opp aktivitets- og rapporteringspliktene etter likestillings-, tilgjengelighets- og diskrimineringslovgivningen. Flere embeter har forbedret sin måloppnåelse sammenliknet med 2010

- i ulik grad ført tilsyn med kommunenes oppfølging av pliktene til krisesentertilbud
- i ulik grad integrert universell utforming som strategi i egen virksomhet og veiledet kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder. Enkelte embeter har utarbeidet meget gode planer og rapporter
- behandlet søknader om separasjon og skilsmisse. Det ble innvilget 11 200 separasjoner og 10 200 skilsmisser
- ført tilsyn med familievernkontor
- informert om de økonomiske og juridiske rammevilkårene for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og introduksjonsordningen
- behandlet 76 klager på kommunale vedtak etter lov om norskopplæring og introduksjonsordning for nyankomne innvandrere
- gjennomført 26 statsborgerseremonier med i alt 2314 deltagere. 24,7 pst. av de som ble invitert til seremoni deltok. Dette er en økning med 2,9 pst. fra 2010

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylkesmennene har i 2011:

- forsterket innsatsen for å videreutvikle egen virksomhetsstyring, herunder risikostyring
- jobbet videre med tiltak knyttet til intern organisasjons- og kompetanseutvikling
- styrket arbeidet med erfaringsutveksling gjennom fylkesmannsmøter og andre fora
- deltatt i departementets prosjekt for økt brukerretting av Fylkesmannens digitale tjenester
- iverksatt ny felles IKT-strategi for samtlige embeter
- arbeidet med implementering av ny IKT sikkerhetssoneløsning for alle embeter i samråd med Datatilsynet
- tilrettelagt for en mer effektiv økonomirapportering gjennom innføring av standard kontoplan fra 1. januar 2012.

Helse- og omsorgsdepartementet

Fylkesmennene har i 2011:

- bistått kommunene i implementeringen av Samhandlingsreformen
- medvirket i arbeidet med Omsorgsplan 2015
- medvirket til styrking av folkehelsearbeidet i fylker og kommuner gjennom bedre samordning mellom flere politikkområder, og bidratt med faglig rådgiving og veiledning på ulike nasjonale tematiske satsingsområder

- drevet rådgivning og veiledning om alkoholloven til kommunene, og behandlet klagesaker etter samme lov
- medvirket med oppgaver knyttet til Opptrappingsplanen for rusfeltet
- medvirket i arbeidet med det psykiske helsefeltet gjennom veiledning til kommunene, og medvirket til god samhandling på individ- og systemnivå
- medvirket i oppfølging av tiltak i Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering 2008–2011 overfor kommunene
- behandlet 1325 klagesaker etter sosialtjenesteloven, mot 1070 i 2010
- behandlet ca. 40 pst. flere førerkortsaker i 2011 i forhold til 2010. Det er en betydelig større økning enn tidligere år. Det er store forskjeller i antall saker mellom fylkene. I samarbeid med fylkesmennene vil Helsedirektoratet undersøke nærmere hva som ligger bak de påviste forskjellene
- gjennomført 143 tilsyn som systemrevisjoner etter sosialtjenesteloven
- gjennomført 374 systemrevisjoner med helse-tjenestene

Justis- og beredskapsdepartementet

Fylkesmennene har i 2011:

- 16 av 18 har en oppdatert systematisk analyse over risiko og sårbarhet i fylket
- bistått kommunene i deres arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser etter plan- og bygningsloven pgf. 4–3
- bistått kommunene i deres arbeid med oppfølging av kommunal beredskapsplikt
- behandlet nær 3000 reguleringsplaner, blant annet for å sikre at samfunnssikkerhet ivaretas i kommuneplanleggingen
- fremmet innsigelse til nær 150 areal- og reguleringsplaner på bakgrunn av manglende ivaretagelse av samfunnssikkerhet i planene
- behandlet om lag 300 klagesaker innenfor vergemålsområdet og ført tilsyn med de kommunale overformynderiene
- behandlet om lag 25 000 søknader om fritt rettsråd og om lag 320 søknader om fri sakførelse etter rettshjelpsloven

Kommunal- og regionaldepartementet

Fylkesmennene har i 2011:

- behandlet 4486 klagesaker etter plan- og bygningsloven, en liten økning fra 2010 da det ble behandlet 4314 klagesaker. Gjennomsnittlig

saksbehandlingstid i 2011 var 3,7 måneder, det samme som i 2010

- stimulert kommunene i omstillings- og fornyingsarbeidet. Fylkesmannen har i 2011 gitt om lag 148 mill. kroner i skjønnsmidler til 527 utviklingsprosjekter. Prosjektene har vært gjennomført i enkeltkommuner og interkommunale samarbeid, og noen har omfattet utvalgte sektorer, mens andre har omfattet hele kommunen. Over halvparten av prosjektene hadde kvalitets- og tjenesteutvikling som endelig mål for prosjektet
- veiledet kommunene i økonomiforvaltning og regelverk. Fylkesmennene kontrollerte og godkjente 63 budsjett. De fleste tilfellene var kommuner i Register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)
- godkjent 133 av 142 kommunale garantier
- veiledet kommunene om rapportering, frister og bruk av KOSTRA-data

Kunnskapsdepartementet

Fylkesmennene har i 2011:

- medvirket i oppfølgingen av Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007–2011) gjennom å forvalte statlige midler til lokale kompetansetiltak, og rettet innsatsen mot at aktørene i sektoren, både kommunale og ikke-kommunale, følger opp aktuelle satsinger for kvalitet i barnehagene. Det er utstrakt samarbeid med høyskoler og kompetansemiljøer i fylkene, hvor fylkesmannen er en viktig samarbeidspart
- vært pådriver for igangsetting av ulike tiltak og etablering av samarbeidsfora med lokale og regionale aktører med fokus på rekruttering til førskolelærerutdanningen, i henhold til Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen (2007–2011)
- informert og veiledet kommunen som barnehagemyndighet og kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere i forståelsen av barnehageloven, forskriftene og rundskrivene, inkludert informasjon om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til ikke-kommunale barnehager
- gjennomført tilsyn etter barnehagelovens pgf. 9 med systemrevisjon som metode. Det er særskilt fokusert på kommunenes tilsyn med barnehagene, kommunene som godkjenningmyndighet og kommunenes håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning. Det er variasjoner mellom embetene i omfanget av til-

- synet, men alle embetene har arbeidet målrettet med tilsyn. Avvik blir fulgt opp
- utført faste oppgaver tilknyttet klagebehandling og tilskuddsforvaltning på barnehageområdet. Det ble behandlet 172 klager knyttet til barnehageloven. 143 av disse, altså 83 pst., var knyttet til forskrift om økonomisk likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager
 - ført tilsyn med at skoleeierne følger lover og tilhørende regelverk på grunnopplæringsområdet
 - gjennomført felles nasjonalt tilsyn på grunnopplæringsområdet. Det nasjonale tilsynet i 2011 kontrollerte arbeidet med elevenes psykososiale miljø. Det operative tilsynet ble gjennomført på skolene, mens påleggene ble rettet mot skoleeier. Det ble gjennomført tilsyn med ca. 16 skoler per embete
 - gjennomført tilsyn regionvis på prioriterte områder, nasjonale prøver, samiske elevers rettigheter etter opplæringsloven, lokalt læreplanarbeid og voksnes rett til grunnopplæring
 - gjennomført egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn på forskjellige tema
 - informert og veiledet skoleeiere og andre aktuelle målgrupper om lov, regelverk og om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken
 - medvirket i oppfølgingen av statlige kompetanseutviklingstiltak, blant annet Kompetanse for kvalitet – Strategi for videreutdanninga av lærere og fordelt midler til etter- og videreutdanning
 - utført faste oppgaver tilknyttet nasjonale prøver, eksamen, klagebehandling og tilskuddsforvaltning. Det ble behandlet 3723 klager knyttet til opplæringsloven og privatskoleloven, noe som er en nedgang på 78 saker fra 2010

Landbruks- og matdepartementet

Fylkesmennene har i 2011 fulgt opp ansvaret for oppfølging av nasjonal landbruks- og matpolitikk regionalt og lokalt. Embetene har blant annet ivaretatt utviklings- og forvaltningsoppgaver, bidratt til arbeidet med næringsutvikling og verdiskaping i landbrukets verdikjeder og bistått kommunene som kompetansesenter innenfor landbruksforvaltningen.

Fylkesmennene har i 2011:

- gitt råd og veiledning på landbruks- og matområdet generelt, og særlig overfor kommunene gjennom kompetansetiltak og møtevirksomhet

- gjennomført dialog med rådmenn og ordførere, slik at landbrukspolitikken blir satt på dagsordenen i kommunene
- påsett at kommunene følger opp nasjonale mål og retningslinjer fastsatt av Stortinget og regjeringen ved behandling av saker etter jordloven og konsesjonsloven
- gjennomført forvaltningskontroll i 79 kommuner og 386 kontroller knyttet til jordbruksforetak. Noen av foretakskontrollene er gjennomført ved at data fra ulike fagsystemer er sammenholdt. Fylkesmannsembetenes kontrollaktiviteter har vært på samme nivå som i 2010
- fulgt opp de regionale strategiene for landbruksbasert næringsutvikling. Næringsorganisasjonene og de regionale partnerskapene har deltatt i arbeidet
- stimulert til samarbeid, innovasjon og verdiskaping gjennom de fire programmene for matproduksjon, reiseliv, trebasert innovasjon og bioenergi
- fulgt opp regjeringens satsing på bærekraftig skogbruk og økt bruk av bioenergi ved å utarbeide regionale strategier for økt avvirkning og økt verdiskaping i samarbeid med næringen, kommunene og de regionale partnerskapene, og bidratt i kommunenes arbeid med klima- og energiplaner
- iverksatt regjeringens satsning på økologisk landbruk gjennom revidering av fylkesvise handlingsplaner og videreføring av foregangsfylker innenfor ulike produksjoner
- fulgt opp regionale miljøprogram i jordbruket
- utarbeidet og gjennomført tiltak for å redusere forurensningen i landbruket
- medvirket til økt samordning av landbruks- og miljøpolitiske virkemidler i områder med beiting og rovvilt, blant annet ved oppfølging av rovviltneemndene
- samarbeidet med fylkeskommuner, kommuner og annen statlig forvaltning om utviklingsprosjekter, regionale planstrategier, fylkesplaner, kommuneplaner og andre strategiske næringsplaner
- arbeidet for å hindre gjengroing av kulturlandskap og nedbygging av dyrket jord gjennom dialog med kommunene og deltakelse i planprosesser
- fulgt opp vektleggingen av jordvern hensyn i plan- og bygningsloven overfor fylkeskommunen og kommunene
- samarbeidet med fylkeskommunene om deres rolle og oppgaver som regional utviklingsaktør på landbruks- og matområdet

- bidratt i fellesprosjektet for å styrke kommunene som førstelinje innen næringsutvikling
- innvilget bygdeutviklingsmidler til 647 utrednings- og tilretteleggingstiltak, som næringsutviklings- og mobiliseringsprosjekter på matområdet, reiseliv og opplevelsesproduksjon, Inn på tunet, kunnskapsbasert næringsutvikling, økologisk landbruk, skogbruk, bioenergi, praktikantordningen mv.

Miljøverndepartementet

Fylkesmannen har i all hovedsak forvaltet og iverksatt nasjonal politikk innenfor områdene: naturmangfold, forurensning, klima, naturressurser og plan på en god måte. Fylkesmannen har også bidratt godt til samordning på tvers av sektorer.

Fylkesmennene har i 2011:

- arbeidet med gjennomføring av verneplaner i tilknytning til utvidet skogvern og hatt en viktig rolle i forvaltning av verneområder, herunder utarbeidelse av forvaltningsplaner og oppfølging av ny forvaltningsordning for verneområder
- bidratt i arbeidet med opplæring og veiledning av kommunene knyttet til naturmangfoldloven
- bidratt i arbeidet med å gjennomføre statlig rovviltpolitikk og -forvaltning, blant annet gjennom å sikre bestander av bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn i tråd med etablerte bestandsmål i regionen, og ved å bidra til å minimere skader av rovvilt på husdyr og tamrein. Arbeidet er utført i tråd med føringer fra rovviltnemnda i den enkelte region og i tråd med føringer fra rovviltforliket fra 2011
- bidratt i arbeidet med å utrydde lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* med tilhørende bevarings- og reetableringstiltak i aktuelle fylker
- utarbeidet faggrunnlag for og bidratt til å gjennomføre handlingsplaner for truede arter og utvalgte naturtyper, og bidratt i arbeidet med å bekjempe skadelige fremmede organismer
- hatt en viktig rolle i å tilrettelegge kunnskapsgrunnlag for naturmangfold, blant annet ved å

bidra i arbeidet med kartlegging av naturmangfold i kommunene. Fylkesmannen har fordelt tilskudd og gitt faglig veiledning med fokus på kvalitetssikring og nasjonale standarder. Fylkesmannen har oppdatert og kvalitetssikret databaser som Naturbase, Rovbase, INON, Vanninfo og Hjorteviltregisteret

- formidlet nasjonal miljøpolitikk til sektormyndigheter og kommuner, og bidratt til samordning av statlige interesser i behandling av kommunale og fylkeskommunale planer
- i tråd med regjeringens politikk ført en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og fjellområder
- hatt fokus på universell utforming i tilknytning til planlegging, og veiledet kommunene om dette i arbeidet med kommuneplaner og reguleringsplaner
- ivaretatt rollen som forurensningsmyndighet, både mot næringsliv og kommunale virksomheter
- under vannforskriften koordinert det miljøfaglige arbeidet med karakterisering og vurdering av påvirkninger, tilstand og risiko, samt deltatt i det tverrsektorielle arbeidet i vannregion- og vannområdeutvalgene
- fortsatt arbeidet med å gjennomføre tiltaksplaner for forurensete sedimenter i de prioriterte fjordområdene og gjennomføre opprydding ved hundre utvalgte skipsverftlokaliteter
- hentet inn og kvalitetssikret miljødata, og formidlet miljøtilstand og utvikling på blant annet nettstedet miljøstatus.no i eget fylke og nettstedet norskeutslipp.no
- styrket arbeidet med klimaspørsmål i eget fylke og formidlet statlige forventninger til kommunene, formidlet klimainformasjon på eget nettsted og samordnet de regionale aktørenes arbeid på området
- gjennomført nasjonale og regionale tilsynsaksjoner for blant annet biloppsamlingsplasser, asfaltverk, næringsmiddelindustri og avfall i havner og risikobasert tilsyn hos andre virksomheter

Kap. 1510 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	1 385 628	1 348 790	1 426 594
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	188 368	164 547	169 977
	Sum kap. 1510	1 573 996	1 513 337	1 596 571

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har som administrativt overordnet departement et særlig ansvar for å bidra til at fylkesmennene sørger for en samordnet og helhetlig ressursutnyttelse og god virksomhetsstyring. Departementet vil i 2013 følge opp embetenes integrering av risikostyring i virksomhetsstyringen.

Departementet vil også i 2013 prioritere helhetlig og strategisk ledelse i embetene der rolleforståelse, læring og erfaringsutveksling mellom embetene inngår. Dokumentet *Fylkesmannsrollen – utvikling og utfordring* utgitt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2012 legger viktige premisser for embetenes arbeid i 2013 med videreutvikling av fylkesmannsinstitusjonen som organisasjonsform.

På oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har Direktoratet for forvaltning og IKT foretatt en kartlegging av erfaringer med styringen av Fylkesmannen, jf. rapport 2012:9. Rapporten følges opp, blant annet ved å legge til rette for økt erfaringsutveksling mellom styringsetatene om styring av Fylkesmannen og om potensialet for eventuelle forbedringer og harmoniseringer i styringsregimene. Rapport om styring av Fylkesmannen vil inngå som naturlig bakteppe i departementets arbeid med direktoratenes rolle i den statlige styringen av kommunesektoren. Embetene og departementet ferdigstiller arbeidet med å tilrettelegge for fremtidens digitale forvaltning i fylkesmannsembetene. Ny teknisk plattform for internettsidene «fylkesmannen.no» skal bidra til mer effektive og brukerrettede publikumstjenester. Det skal arbeides videre med utvikling og vedlikehold av felles løsninger for sikkerhetsinfrastruktur slik at IKT-sikkerheten for samtlige embeter forbedres ytterligere.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til embetets veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. I 2013 videreføres arbeidet hvor målet

blant annet er å få mer kunnskap om arbeidet med samiske saker i kommuner med samisk befolkning. Pilotprosjektet skal i første omgang avgrenses til barn og unges oppvekstvilkår, samisk språk, helse- og sosialtilbud, reindrift og arealpolitikk.

Departementet samarbeider med de øvrige oppdragsdepartementene med å sikre at det er samsvar mellom de oppgaver og ressurser som legges til fylkesmannsembetene. I tråd med retningslinjene for finansiering av Fylkesmannen har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet initiert en ekstern evaluering av finansieringsordningen. Det tas sikte på at evalueringen skal ferdigstilles sommeren 2013.

Et element i finansieringsordningen for Fylkesmannen er å sørge for at faste oppgaver embetene utfører for sine oppdragsgiverdepartementer, finansieres over kap. 1510. Forslagene nedenfor til rammeoverføringer mellom kap. 1510 og fagdepartementenes kapitler er ledd i oppfølgingen av prinsippet om at Fylkesmannens faste oppgaver finansieres over kap. 1510.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke ordinære lønns- og driftsutgifter for fylkesmannsembetene.

Fylkesmannen i Hordaland har i en årrekke utført nasjonale oppgaver på opplæringsområdet i kriminalomsorgen. Arbeidet er å følge opp mål og tiltak skissert i St.meld. nr. 27 (2004–2005) *Om opplæring innenfor kriminalomsorgen*, stimulere til samarbeid mellom relevante aktører og å forvalte tilskuddsordningen på området. Fylkesmannen i Hordaland skal videreføre arbeidet på området. I 2012 ble det overført 1,488 mill. kroner fra Kunnskapsdepartementets budsjett til kap. 1510 post 01. Det foreslås å overføre ytterligere 500 000 kroner i 2013.

Forvaltningen av meldeordningen etter spesialisthelsetjenestelovens pgf. 3–3 ble flyttet fra Fyl-

kesmannen til Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten fra 1. juli 2012. Det ble overført 2,3 mill. kroner fra kap. 1510 Fylkesmannsembetene til kap. 725 Nasjonalt kunnskapssenter i statsbudsjettet for 2012. Ytterligere 2,3 mill. kroner foreslås overført i 2013 på grunn av helårsvirkning.

Helse- og omsorgsdepartementet har gjort en gjennomgang av oppgaver hos Fylkesmannen som i dag er finansiert over ulike kapitler på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Gjennomgangen viste at flere av disse oppgavene var å anse som faste. Det foreslås derfor at bevilgningene på til sammen 44,24 mill. kroner blir overført fra kapitlene 718, 761, 762 og 763 til kap. 1510 Fylkesmannsembetene.

Det foreslås å overføre 16,11 mill. kroner fra kap. 761 Omsorgstjeneste til kap. 1510 Fylkesmannsembetene. Bevilgningen skal finansiere Fylkesmannens arbeid på området rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning jf. helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 (tidl. sosialtjenesteloven kap 4A).

Det foreslås å overføre 7,44 mill. kroner fra kap. 761 Omsorgstjeneste til kap. 1510 Fylkesmannsembetene. Midlene skal finansiere Fylkesmannens oppgaver på området rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A, helsehjelp til personer uten samtykkekompetanse som motset seg hjelpen.

Det foreslås å overføre 4,34 mill. kroner fra kap. 718 Rusmiddelforebygging til kap. 1510 Fyl-

kesmannsembetene. Midlene skal finansiere Fylkesmannens klagesaksbehandling knyttet til skjenkebevillingssaker, behandling av statlige salgs- og skjenkebevillinger og rådgivning til kommunene om forvaltning av alkoholoven.

Det foreslås å overføre 15,11 mill. kroner fra kap. 763 Rustiltak til kap. 1510 Fylkesmannsembetene. Bevilgningen skal finansiere rusrådgivere hos Fylkesmannen.

Det foreslås å overføre 1,24 mill. kroner fra kap. 762 Primærhelse til kap. 1510 Fylkesmannsembetene. Bevilgningen skal finansiere Fylkesmannen i Rogalands arbeid med å bistå Helsedirektoratet i fortolkning, forvaltning og regelverksutvikling når det gjelder lover og forskrifter knyttet til helse på petroleumsfeltet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

I løpet av budsjettåret pålegges Fylkesmannen å gjennomføre oppgaver av departementer og direktorater/tilsyn som det ikke er avsatt ressurser til innenfor post 01. Oppdragene skal som hovedregel ha varighet på under 4 år. Oppdragene dreier seg dels om handlingsplaner og dels om prosjekter, eller midlertidig styrking av et fagområde gjennom overføring av midler fra bevilgningen til det ansvarlige departementet. Tilleggsfinansieringen blir ført på kap. 4510 Fylkesmannsembetene, post 01 Inntekter ved oppdrag.

Kap. 4510 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Inntekter ved oppdrag	197 378	164 504	169 933
02	Ymse inntekter	13 604		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	743		
16	Refusjon foreldrepenger	17 189		
17	Refusjon lærlinger	682		
18	Refusjon sykepenger	27 755		
	Sum kap. 4510	257 351	164 504	169 933

Post 01 Inntekter ved oppdrag

Det vises til omtale under kap. 1510, post 21.

Programkategori 01.20 Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.

Utgifter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1520	Departementenes servicesenter	622 382	624 442	792 369	26,9
	Sum kategori 01.20	622 382	624 442	792 369	26,9

Inntekter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4520	Departementenes servicesenter	148 517	93 453	94 766	1,4
	Sum kategori 01.20	148 517	93 453	94 766	1,4

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for fellestjenestene i departementsfellesskapet. Felles administrative støttefunksjoner har stordriftsfordeler, blant annet ved bruk av standardiserte løsninger. Dette bidrar til kostnadseffektive tjenester for departementene og avlaster departementene slik at de kan konsentrere seg om primæroppgavene. I tillegg understøtter fellestjenestene samhandlingen på tvers av departementsområdene.

Departementenes servicesenter er leverandør av tjenestene og sikkerheten forbundet med tjenestene.

Utfordringer og utviklingstrekk

Flere av bygningene i regjeringskvartalet ble sterkt skadet i angrepet 22. juli 2011. Som følge av skadene i regjeringskvartalet har flere av departementene flyttet til nye midlertidige lokaler. Dette gir endrede premisser for driften av fellestjenester og for sikkerhetsarbeidet. Det er behov for mer moderne sikkerhetssystemer og økt bemanning innen vakt- og sikringstjenester. Lov om vaktvirksomhet er endret med strengere krav til tjenestene.

Det er gjennomført en rekke tekniske tiltak for å bedre IKT-sikkerheten og et styringssystem for informasjonssikkerhet skal settes i verk i løpet av 2012. Utfordringen er å videreføre og videreutvikle sikre IKT-løsninger i takt med behovene. IKT-løsningene må både tilfredsstille kravene til sikkerhet og funksjonalitet.

Offentligheten skal ha tilgang til oppdatert informasjon. Departementenes hjemmeside regjeringen.no skal være hovedkanalen for nettbasert kommunikasjon mellom regjeringen, departementene og Statsministerens kontor og befolkningen.

Mål og strategier

Hovedmålene er:

- kostnadseffektive fellestjenester med god kvalitet og sikkerhet
- godt vakt- og sikring for departementene og ansatte i Departementenes servicesenter
- god IKT-sikkerhet i departementsfellesskapet
- IKT-løsninger i departementene og Statsministerens kontor som understøtter effektiv samhandling
- oppdatert informasjon fra regjeringen til befolkningen på nettstedet regjeringen.no

- miljøvennlig drift av departementene og Statsministerens kontor

Strategiene for å oppnå målene er:

- stordrift og standardiserte løsninger
- prosjektering av ny sikker IKT-løsning for departementene og Statsministerens kontor

- utnytte ny teknologi i utvikling av tjenester
- legge til rette for effektiv oppgaveløsning og samhandling mellom departementene
- god kommunikasjon mellom Departementenes servicesenter og departementene og Statsministerens kontor

Kap. 1520 Departementenes servicesenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	509 423	469 119	579 406
22	Fellesutgifter i regjeringskvartalet	80 646	83 467	124 993
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	32 313	71 856	87 970
	Sum kap. 1520	622 382	624 442	792 369

Innledning

Departementenes servicesenter er et ordinært forvaltningsorgan som leverer fellestjenester til Statsministerens kontor og departementene. Det overordnede målet for Departementenes servicesenter er å levere tjenester etter departementenes behov, til avtalt kvalitet og iht sikkerhetsmessige krav. I tillegg skal virksomheten tilby verktøy for effektive arbeidsrutiner og samhandling for departementene. Driften skal være kostnadseffektiv og bygge på god miljøstyring. Fellestjenestene som Departementenes servicesenter leverer, omfatter tilrettelegging av informasjon og kommunikasjon, digitale tjenester, sikkerhet og servicetjenester.

Departementenes servicesenter er i hovedsak bevilgningsfinansiert med noe innslag av brukerbetaling for tilleggstjenester. Tilleggstjenester gir departementene mulighet for individuelle løsninger.

Mål og prioriteringer 2013

Det er et mål å styrke Departementenes servicesenter som sikkerhets- og tjenesteleverandør. Vaktjenester og utvikling og drift av andre fellestjenester er av grunnleggende betydning for sikkerheten. Departementenes servicesenter skal bidra til effektivisering i departementsfellesskapet

ved å samordne og standardisere fellestjenester. Det er avgjørende at Departementenes servicesenter utvikler og finner den riktige balansen mellom sikkerhet og effektivitet.

Mål for Departementenes servicesenter i 2013:

- levere vakt- og sikringstjenester som samsvarer med departementenes behov
- levere IKT-løsninger som sikrer god funksjonalitet, tilfredsstillende sikkerhet og kostnadseffektiv drift
- levere sikre og effektive fellestjenester med god kundetilfredshet
- tilby fellestjenester som gir synergier og stordriftsfordeler i departementsfellesskapet
- effektivisere administrative funksjoner for departementene gjennom utvikling av tjenestetilbudet
- videreutvikle kanaler for informasjon og kommunikasjon mellom regjeringen, departementene og innbyggerne
- tilrettelegge for miljøvennlig drift av departementene og Statsministerens kontor

Budsjett 2013

Tjenestene til Departementenes servicesenter er delt inn i standardytelser og tilleggssytelser. Utgifter til tilleggssytelser dekkes av brukerne.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til lønn og drift av virksomheten. Bevilgningen dekker også utgifter virksomheten har til drift av tjenestene med unntak av drift- og utviklingskostnader til nettstedet regjeringen.no.

Det foreslås en styrking på posten med 20 mill. kroner til planlegging og prosjektering av ny IKT løsning for departementene og Statsministerens kontor.

Videre foreslås en styrking på posten med 72,7 mill. kroner. Bevilgningen skal i hovedsak dekke økte driftsutgifter som følge av flere departementsbygg og et generelt høyere sikkerhetsnivå for departementene, med varig virkning.

Post 22 Fellesutgifter i regjeringskvartalet

Bevilgningen dekker fellesutgifter for regjeringskvartalet, og omfatter husleie for fellesareal og statsforvaltningens avtale med Kopinor. Posten dekker også drifts- og utviklingskostnader for nettstedet regjeringen.no.

Det foreslås en styrking på posten med om lag 38,8 mill. kroner for å dekke utgifter til husleie for fellesarealer i R6.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en styrking på posten med 8,5 mill. kroner til sikringstiltak som følge av angrepet 22. juli 2011. Videre foreslås det at posten styrkes med 4,3 mill. kroner til ny vaktentral i regjeringskvartalet, 3,3 mill. kroner til anskaffelser av teknisk utstyr som ble ødelagt 22. juli 2011 og 1,2 mill. kroner i garantibeløp for sikringsprosjektet som ble avsluttet i 2011.

I tillegg foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 3,1 mill. kroner som følge av at prosjektet som opprinnelig var planlagt med utskifting av dørlåser i flere av departementsbygningene ikke blir iverksatt siden bygningene ble skadet i angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011.

Rapport 2011

Konsekvenser av angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011

Angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011 hadde store konsekvenser for Departementenes servicesenters drift og tjenesteproduksjon. De fleste grunnleggende tjenester måtte raskt reetableres og leveres til departementene som nå var

geografisk spredd i ulike midlertidige bygninger. Infrastrukturen var ødelagt etter de fysiske skadene og måtte reetableres. Departementenes servicesenter måtte i tillegg flytte store deler av virksomheten til nye lokaler. Departementenes servicesenters operative evne har vært god og virksomheten har klart å håndtere de akutte utfordringene slik at departementene har kunnet opprettholde driften.

Departementenes servicesenter fikk tilleggsbevilgninger i 2011 som følge av angrepet 22. juli, jf. Prop. 154 S (2010–2011) *Tilleggsbevilgninger i statsbudsjettet 2011 i forbindelse med angrepene mot regjeringskvartalet og på Utøya*. Bevilgningen skulle i hovedsak dekke utgifter til vakt og sikkerhet i departementsbygningene, drift i nye kontorlokaler og innkjøp av nytt utstyr for å kunne tilby fellestjenester og opprettholde ordinær drift og tjenesteproduksjon. Hverken Departementenes servicesenter eller departementene hadde tilstrekkelig oversikt over omfanget av angrepet da behovene for ekstrabevilgningene ble fremmet. Etter hvert som kunnskapen økte, ble flere tiltak definert om og fremdriftsplaner endret.

Vakthold og sikring av departementsfellesskapet

Departementenes servicesenter iverksatte flere tiltak umiddelbart etter angrepet 22. juli. Ressurser ble omfordelt internt for å dekke behovene for vektere i departementenes ulike lokaler. Det ble raskt satt opp midlertidige fysiske sperringer ved flere departementsbygg. Igangsettelse av anskaffelsesprosesser for innkjøp av teknisk utstyr og ansettelsesprosesser for å oppbemanne vaktstyrken, var blant de viktigste langsiktige tiltakene. Departementenes servicesenter deltok i rådgivningsgruppen for sikkerhet sammen med representanter fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet, PST, Oslo politidistrikt, Forsvarsbygg og Statsbygg. Sikkerhetstiltakene til Departementenes servicesenter ble definert og planlagt parallelt med at gruppen leverte sine anbefalinger.

IKT-sikkerhet

Riksrevisjonen påpekte i Dokument 1 (2010–2011) alvorlige svakheter ved IKT-sikkerheten. Rapporten til Nasjonale sikkerhetsmyndigheter (NSM), desember 2010, understøttet Riksrevisjonens funn. Departementenes servicesenter iverksatte i 2010 en rekke tiltak for å styrke sikkerheten. Sentralt i arbeidet var etablering av et prosjekt for å løse de tekniske sikkerhetsproblemene og etablering av et styringssystem for informa-

sjonssikkerhet. De fleste av sikkerhetsproblemene er nå løst. Gjenstående tiltak skal gjennomføres i løpet av 2012. Arbeidet med tiltakene har gitt et betydelig bedre nivå for teknisk sikkerhet.

Felles system for lønn- og personalsystem for departementene.

Departementenes servicesenter har i 2011 satt i drift et nytt lønns- og personalsystem. Systemet følger en såkalt konsernmodell med stordriftsfordeler for departementsfellesskapet. Departementenes servicesenter tok systemet i bruk 1. januar 2011 og har nå ansvaret både for regelverkskontroll av reiseregninger og sluttbrukerstøtte til alle ansatte. Dette er tjenester som tidligere lå i hvert departement. Innføringen av systemet skjer trinnvis og avsluttes høsten 2013. Innføringen ble ett år forsinket som følge av angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011.

Dokumentforvaltningssystemet Depsak II

Depsak II skal legge til rette for mer elektronisk saksbehandling mellom departementene. Innføringen var planlagt fullført 1. april 2012, men ble forsinket på grunn av angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011. Depsak II vil etter planen bli satt i drift i de siste departementene i løpet av høsten 2012, og prosjektet avsluttes første halvår 2013.

Nye elektroniske løsninger for samhandling i og mellom departementene.

Angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011 fikk konsekvenser for løsningene for elektronisk samhandling. Departementenes servicesenter implementerte en ny løsning for fjernaksess som ivaretok økte krav til både sikkerhet og kapasitet. Løsning for eMøter (Lync) skulle opprinnelig implementeres fra august 2011, men ble utsatt. Departementenes servicesenter leverte en begrenset utgave i slutten av 2011, og vil tilby en fullverdig tjeneste i løpet av 2012. I løpet av første halvår i 2011 ledet Departementenes servicesenter et prosjekt med departementene om Sharepoint som verktøy for nye arbeidsformer. Som resultat av prosjektet ble SharePoint gjort tilgjengelig på fel-

les IKT-plattform med anbefalinger både om bruk av verktøyet og samspillet med andre verktøy på plattformen, for eksempel Depsak II og Lync. Det var planlagt reinvesteringer i felles IKT-plattform som måtte utsettes på grunn av angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011. Tjenesten elektronisk skrivebord har i all hovedsak vært tilgjengelig for departementene etter 22. juli 2011.

Videreutvikling av departementenes hjemmeside (regjeringen.no)

Nettstedet regjeringen.no skal være den viktigste elektroniske kanalen for informasjon og kommunikasjon mellom regjeringen, departementene og innbyggerne. Ny strategi og organisering av brukermedvirkningen fra departementene/Statsministerens kontor ble iverksatt i 2011. Portalen og departementale forsider er endret og en ny versjon av publiseringsløsningen er implementert. Departementenes servicesenter har tatt i bruk en ny og mer fleksibel plattform som innholdsmessig og visuelt er koblet til den opprinnelige plattformen. Den nye plattformen blir hyppig brukt, blant annet til blogging, og gir viktige erfaringer for utvikling av regjeringen.no som digital møteplass.

Miljø

Departementenes servicesenter tilrettelegger for miljøvennlig drift og tilbyr miljøvennlige tjenester til regjeringsfellesskapet. Tjenestene omfatter videokonferanse, inngåelse av rammeavtaler, og IKT-systemer for elektronisk saksbehandling og publisering, og gode rutiner for avhending av avfall. Som del av prosjektet *Grønne departementer*, var Departementenes servicesenter og departementsfellesskapet i 2011 i gang med å sertifisere seg gjennom EMAS miljøledelsessystem (Environmental Management and Audit Scheme).

Statens servicesenter i Engerdal

Statens servicesenter i Engerdal har fått flere kunder. Større kundegrunnlag gjør at antall ansatte må økes og kontorlokalene må utvides. Med denne økningen vil senteret fra 2013 være selvfinansiert. Kvaliteten og påliteligheten for tjenesten er høy.

Kap. 4520 Departementenes servicesenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	19 583	21 231	21 932
03	Brukerbetaling for tilleggstenester fra departementene	116 596	70 507	72 834
07	Parkeringsinntekter	1 075	1 715	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	138		
16	Refusjon foreldrepenger	3 422		
18	Refusjon sykepenger	7 703		
	Sum kap. 4520	148 517	93 453	94 766

Post 02 Ymse inntekter

På posten føres blant annet betaling for standard- og tilleggsytelser til Regjeringsadvokaten og driftsinntekter for Statens servicesenter i Engerdal.

Post 03 Brukerbetaling for tilleggstenester fra departementene

På posten føres brukerbetaling for tilleggsytelser til Statsministerens kontor og departementene.

Tilleggstenestene gir departementene mulighet for tilpassede løsninger.

Post 07 Parkeringsinntekter

På posten føres inntekter fra avgift på parkeringsplasser i Regjeringskvartalet.

Angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011 medførte at det ikke er parkeringsplasser til leie i garasjelegget og inntektene har opphørt.

Programkategori 01.30 Partistøtte

Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	1 277	2 918	2 985
70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	234 186	237 573	245 413
71	Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner	26 448	31 129	32 156
73	Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner	69 886	67 992	70 236
75	Tilskudd til de politiske partiers fylkes ungdomsorganisasjoner	18 478	19 327	19 965
76	Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner	7 031	7 221	7 459
	Sum kap. 1530	357 306	366 160	378 214

Allmenn omtale

De administrative oppgavene i tilknytning til parti-loven forvaltes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og fylkesmannsembetene. Statistisk sentralbyrå skal hente inn, behandle og offentliggjøre informasjon om partienes inntekter.

Oppfølging av Europarådets evaluering av partifinansiering i Norge

Partifinansieringen i Norge ble evaluert av Europarådet v/GRECO (Group of States against Corruption) i november 2008, jf. Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. GRECO har gitt Norge frist til utgangen av oktober 2012 med å gjennomføre de forslagene som krever endringer i partiloven. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har lagt fram en lovproposisjon om saken.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker blant annet utgifter til drift av Partilovnemnda, den elektroniske søknadsordningen (Fylkesmannen i Sogn og Fjordane), Statistisk sentralbyrå (innrapporteringssystem) og Partiregisteret (Brønnøysund). Økningen på posten skyldes at kostnadene til informasjonsinnhenting, behandling og offentliggjøring av partienes inntekter dekkes under kap. 1530.

Post 70 Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner

Bevilgningen ytes til registrerte politiske partier på nasjonalt nivå og fordeles som Stemmestøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10).

Stemmestøtte

Stemmestøtte fordeles som en fast sats per stemme beregnet på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående stortingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte utbetales til partiets hovedorganisasjon dersom partiet fikk minst 2,5 pst. oppslutning på landsbasis eller vant minst ett mandat ved siste stortingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 71 Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner

Bevilgningen er øremerket partilag under registrerte politiske partier og fordeles som Stemmetøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at kommunepartiet må ha en organisasjon i den respektive kommunen for å få støtte. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver kommunestyrevalgperiode.

Stemmetøtte

Stemmetøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående kommunestyrevalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes kommuneorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 pst. oppslutning i kommunen eller vant minst ett mandat ved siste kommunestyrevalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 73 Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner

Bevilgningen er øremerket fylkeslag under registrerte politiske parti og fordeles som Stemmetøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at fylkeslaget må ha en organisasjon i det respektive fylket for å få støtte. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Stemmetøtte

Stemmetøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående fylkestingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes fylkesorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 pst. oppslutning i fylket eller vant minst ett mandat ved siste fylkestingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 75 Tilskudd til de politiske partiers fylkesungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiets del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med fylkesungdomsorganisasjon. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Post 76 Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiets del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med sentral ungdomsorganisasjon. Departementet utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver stortingsvalgperiode.

Rapport 2011

Partilovnemnda har for 2010 videreført en streng håndheving av partienes plikt til å innrapportere inntektsregnskaper etter kap. 4 i partiloven. Nemnda har i omlag 110 tilfeller holdt tilbake statlig partistøtte for ett år der rapporteringen ikke har vært i samsvar med loven.

Programkategori 01.33 Samiske formål

Utgifter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1533	Sametinget	229 241	236 185	261 995	10,9
1534	Tilskudd til samiske formål	18 719	19 302	16 549	-14,3
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	6 319	3 214	3 319	3,3
1536	Internasjonalt reindriftssenter	6 756	3 613	4 378	21,2
	Sum kategori 01.33	261 035	262 314	286 241	9,1

Inntekter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4533	Sametinget	3 586	2 535	2 535	0,0
4535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	3 204			
4536	Internasjonalt reindriftssenter	2 662			
	Sum kategori 01.33	9 452	2 535	2 535	0,0

Innledning

Regjeringens mål er å legge til rette for at samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Staten Norge er opprinnelig etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og begge folk har den samme retten til å kunne utvikle sin kultur og sitt språk.

Grunnloven pgf. 110a og sameloven er de nasjonale rettsgrunnlagene for samepolitikken. Det politiske grunnlaget for samepolitikken framgår av St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*. Det følger av ILO-konvensjon nr. 169 Om urfolk og stammefolk i selvstendige stater at regjeringen har en plikt til å konsultere samene i saker som kan få direkte betydning for dem. Det er statens ansvar å sikre at samiske hensyn blir ivaretatt, og Sametinget må ha reell innflytelse på områder som er viktige for det samiske samfunnet.

Sameloven fastsetter at Sametinget skal arbeide for vern og videreutvikling av samiske språk i Norge. Staten har også, gjennom Grunnloven pgf. 110a, et overordnet ansvar for å verne og styrke de samiske språkene. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp de aktuelle nasjonale rettsreglene og de internasjonale menneskerettsforpliktelsene som Norge har overfor samene som urfolk. Alle offentlige virksomheter har blant annet et ansvar for å ta hensyn til samiske språkbrukere innenfor sitt arbeidsområde.

Utfordringer og utviklingstrekk

Rettighetsutvikling, institusjonsbygging og formalisering av dialogen mellom myndighetene og samene har lenge stått sentralt i samepolitikken. Det er etablert lover, regelverk og ordninger for å

styrke samisk språk, kultur og nærings- og samfunnsliv. Samepolitikken vil bygges videre på de institusjonelle og rettslige rammene som er lagt. I den videre politikktutforming vil det likevel bli rettet mer oppmerksomhet mot «hverdagspolitikken», altså hvordan samepolitiske målsettinger og etablerte rettigheter kommer til praktisk uttrykk i velferdsstaten. Det er fortsatt en utfordring å få til et likeverdig tjenestetilbud til samiske brukere innenfor flere ordninger.

Samisk identitet og diskriminering

Forskning viser at mange samer har opplevd mobbing og diskriminering, og at det for noen har ført til negative helseeffekter. Det har også vært et negativt debattklima omkring samiske saker i Nord-Norge i 2011. Et eksempel på dette er debatten som pågikk om innlemming av Tromsø i forvaltningsområdet for samisk språk. I kjølvannet av denne debatten har det blitt rapportert om flere tilfeller av mobbing og hets av samiske barn. Flere internasjonale overvåkningsorganer, som Rasediskrimineringskomiteen og FNs menneskerettighetskomité, har også uttrykt bekymring over fiendtlige ytringer mot samer i norske medier.

Samtidig ser vi at flere og flere barn vokser opp med en selvfølgelig samisk identitet, og at det samiske har blitt en mer synlig del av det offisielle Norge. Satsing på synliggjøring av samiske språk og samiske institusjoner er viktig for å bekrefte og støtte samisk identitet og tilstedeværelse. Samiske kulturhus og språksentre kan være betydningsfulle både for samiske områder og enkeltindivider.

Myndighetene ser tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot både samer, nasjonale minoriteter og innvandreregrupper i sammenheng. Diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven er viktige instrumenter for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering av samer. Diskriminering av samer omfattes av Likestillings- og diskrimineringsombudets ansvarsområde.

Samiske språk

Situasjonen for samiske språk er kritisk i mange områder. På UNESCOs røde liste over truede språk er nordsamisk klassifisert som et truet språk, mens sør- og lulesamisk er klassifisert som alvorlig truede språk. Stadig flere offentlige virksomheter har nå tilpasset sitt tilbud til samiskspråklige brukere og den samiske befolkningen generelt. Undersøkelser viser likevel at samisk

språk- og kulturkompetanse i offentlige organer er mangelfull. Dette må fortsatt vies oppmerksomhet.

Faglig analysegruppe for samisk statistikk legger hvert år fram rapporten *Samiske tall forteller. Samiske tall forteller 4 – Kommentert samisk statistikk 2011* orienterer blant annet om utviklingen på skole-, barnehage- og språkområdet. Det vises til at antallet elever med nordsamisk som andrespråk har gått ned med 40 pst. siden 2006. Antallet elever med samisk i fagkretsen er samlet sett ikke stort. I skoleåret 2011–2012 var antallet 2153 elever. Av disse hadde 1987 elever opplæring i nordsamisk, 94 elever opplæring i sørsamisk og 72 elever opplæring i lulesamisk. Faglig analysegruppe framhever den kraftige nedgangen i antall elever i grunnskolen som velger samisk som andrespråk som en tydelig og alvorlig tendens i 2011.

I en språkundørsøkelse framlagt av Nordlandsforskning i juni 2012 kommer det fram at 2 av 5 nordsamer mener de kan språket sitt «veldig godt». Dette gjelder særlig de eldre og de yngre aldersgruppene. Når det gjelder lulesamisk og sørsamisk viser undersøkelsen at flere unge forstår disse språkene bedre enn hva som er tilfellet for foreldregenerasjonen. Undersøkelsen viser videre at innsats fra ildsjeler, organisasjoner og foreninger synes å ha hatt en svært stor betydning for arbeidet med samiske språk og språklig revitalisering. Dette gjelder spesielt i områder utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Den offentlige innsatsen for samiske språk i ulike kommuner varierer mye, også innenfor forvaltningsområdet. Undersøkelsen viser at språkarbeidet har hatt best utviklingsmuligheter der kommunene og et relativt samlet samisk miljø har samarbeidet om et felles mål.

Flyttemønstre

De siste årene har vi sett en utvikling med fraflytting og befolkningsnedgang i en rekke samiske områder. Norsk institutt for by- og regionforskning og Senter for samisk helseforskning ved Universitetet i Tromsø la i desember 2011 fram rapporten *Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting*. Ifølge rapporten har nesten fire av ti personer forlatt samiske distrikter og blitt byborgere. Flest kvinner flytter og størstedelen av flyttingen til by har foregått fra kommunene i Vest-Finnmark. Det har vist seg at flere fra de samiske områdene nå flytter til Tromsø enn til Oslo. Nye tall tilsier at det kan bo 65–70 pst. flere samer i Tromsø enn i Oslo. Endringer i flyttemønsteret

blant samer vil by på nye utfordringer – for den enkelte som flytter til en stor by og også for bykommunene, som vil få et større ansvar for å imøtekomme den samiske befolkningen. I mange bykommuner mangler det arenaer for utøvelse av samisk språk og kultur, og dette kan være utfordrende for samer som både ønsker og kan ha krav på slike tilbud.

Det er samtidig tendenser til at enkeltpersoner flytter tilbake til hjemplassen sin etter endt utdanning og bygger opp arbeidsplasser, ofte i nye næringer. Dette er en utvikling det er verdt å støtte opp om. Det kan være behov for tiltak både for å unngå fraflytting og for å møte eventuelle behov blant samer i byene. I forbindelse med departementets gjennomgang av samelovens språkregler vil det blant annet bli vurdert om språkreglene bør tilpasses samiske språkbrukere i byer og tettsteder. I tradisjonelle samiske områder er det blant annet satt i gang tiltak for næringsutvikling, som verdiskapningsprogrammet for næringskombinasjoner i samiske strøk og Sametingets næringspolitiske virkemidler.

Mål og strategier

En helhetlig samepolitikk – nasjonalt og internasjonalt

Arbeidet med samiske og samiskrelaterte spørsmål skjer i dag innenfor rammen av målsettingen om en helhetlig samepolitikk. Samene er selv, gjennom Sametinget, samiske institusjoner og organisasjoner, medspillere og premissleverandører.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede samordningsansvaret for statlig samepolitikk. Fagdepartementene har ansvar for å ta initiativ til og gjennomføre samepolitikken innenfor sine sektorer (sektoransvarsprinsippet).

I utviklingen av en helhetlig samepolitikk er det viktig å se samiske spørsmål i et felles nordisk perspektiv, med utvikling og etablering av fellestiltak og samarbeid på tvers av landegrensene. Ministrene med ansvar for samiske saker i Norge, Finland og Sverige, og sametingspresidentene i de respektive land, har etablert et fast samarbeid for regelmessig drøfting og behandling av samiske spørsmål. Samarbeidet har uformell, men nær tilknytning til Nordisk ministerråd.

Urfolksdimensjonen er ett av syv satsingsområder i *Regjeringens nordområdestrategi (2006)*. Nordområdepolitikken skal trygge urfolkenes livsgrunnlag, kultur og næringer i nordområdene. Det skal legges til rette for urfolks deltakelse i

beslutningsprosesser, så de skal kunne nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi. Felleserklæring av 2010, om styrking av det grensenære samarbeidet mellom Norge og Russland, prioriterer styrking av urfolkskontakter, revitalisering og bevaring av urfolkenes tradisjonelle kultur og næringsveier, og trygging av urfolks livskvalitet. I 2011 fremmet regjeringen Meld. St. 7 (2011–2012) *Nordområdene. Visjon og virkemidler*. Stortingsmeldingen omhandler sentrale utviklingstrekk i nordområdene og meisler ut 15 overordnede strategiske prioriteringer framover. Nordområdepolitikken skal fortsatt bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag.

Samisk deltakelse i beslutningsprosesser

Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, fastsatt i mai 2005, forplikter regjeringen, departementer, direktorater og andre statlige virksomheter til å konsultere Sametinget, og eventuelt øvrige samiske interesser, så tidlig som mulig når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte. Formålet med konsultasjonsprosedyrene er å søke å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget i slike saker.

Erfaringene har de siste årene vist at prosedyrene har virket relasjonsbyggende mellom Sametinget og de ulike statlige myndighetene som konsulterer Sametinget. De fleste konsultasjonene resulterer i enighet mellom partene. Prosedyrene har også lagt et grunnlag for mer jevnlig kontakt mellom statlige myndigheter og Sametinget og bidratt til mer kunnskap og forståelse for samiske forhold i statsforvaltningen. Det vises til den nylig fremlagte stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet i 2011 for mer utfyllende informasjon om gjennomførte konsultasjonsprosesser, blant annet i hvilke saker det er oppnådd enighet og ikke.

Økt kunnskap om samer og grunnlaget for samepolitikken

Økt kunnskap om samer og samiske forhold er av stor betydning for å motvirke diskriminering, fiendtlige ytringer og negative holdninger overfor samer. Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter arbeider for å øke kunnskapen om urfolks menneskerettigheter. Internasjonalt reindriftssenter og Samiske veivisere utfører også informasjonsarbeid om samiske forhold.

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* framheves også betydningen av å bringe fram

kunnskap om samiske forhold som grunnlag for gjennomføring av samepolitikken. Forskning om samiske forhold skal bidra til å styrke, bevare og utvikle samisk språk, kultur, nærings- og samfunnsnivå, jf. St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning*.

Det er utfordrende for samiske forsknings- og utdanningsinstitusjoner, kompetansemiljøer, næringslivet og offentlige myndigheter å framskaffe relevant kunnskap om det samiske samfunnet. Dokumentasjon og integrering av samisk tradisjonskunnskap hører også hjemme i dette kunnskapsgrunnlaget, som viktig kompetanse og et supplement til tradisjonell akademisk forskning. Samisk forskning har lange tradisjoner for kontakt og samarbeid med internasjonale miljøer som driver med urfolks- og/eller minoritetsrelatert forskning. Dette gir fortrinn for denne forskningen i et nordisk- og nordområdeperspektiv.

Kunnskap om velgernes adferd ved sametingsvalg, og hvordan valgordningen virker i praksis, vil være et viktig utgangspunkt når Sametinget og statlige myndigheter skal vurdere framtidige endringer i valgordningen for Sametinget. Departementet og Sametinget tar sikte på å samarbeide om finansiering av valgforskning på sametingsvalget i 2013, jf. omtale under kap. 1500, post 22 Forskning. Et treårig valgforskningsprogram på sametingsvalget i 2009 ble ferdigstilt i 2011. Funnene kan tyde på at endringene i valgordningen fra 2009 førte til nedgang i valgdeltakelsen i kommuner med færre enn 30 personer innført i Sametingets valgmanntall, altså kommuner der sametingsvelgerne bare kan avgi forhåndsstemme. Departementet vil undersøke utviklingen i valgdeltakelsen i disse kommunene også ved sametingsvalget i 2013.

Styrking av samiske språk og samisk kultur

Regjeringens overordnede mål for arbeidet med samiske språk er at de samiske språkene nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk skal utvikles og være levende språk også i framtiden. Regjeringen har, gjennom St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* og gjennom *Handlingsplan for samiske språk*, påtatt seg ansvar for å sikre utviklingen av de samiske språkene. Innsatsen for de samiske språkene styrkes på ulike samfunnsområder, særlig innenfor opplæring og utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsytning og bruk og synliggjøring av samiske språk i offentlig sammenheng. For østsamisk og pitesamisk språk vil innsatsen dreie seg om grenseoverskridende prosjekter, som tar utgangspunkt i språkenes faktiske situasjon.

I *Handlingsplan for samiske språk* legges grunnlaget for en bred og langsiktig innsats, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Handlingsplanen ble presentert i 2009, og den har en virketid på 5 år. Sametinget og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet koordinerer oppfølgingen av handlingsplanen.

På bakgrunn av evalueringen av samelovens språkregler fra 2007, og at forvaltningsområdet for samelovens språkregler er utvidet til å omfatte lulesamisk og sørsamisk språkområde, har departementet satt i gang en gjennomgang av samelovens språkregler. Som ledd i gjennomgangen vil departementet blant annet vurdere mulighetene for språkregler som er spesielt tilpasset større tettsteder og byer. Departementet tar sikte på å ferdigstille gjennomgangen av samelovens språkregler høsten 2012. Det vil bli tatt stilling til et eventuelt behov for revisjon av samelovens språkregler etter at gjennomgangen er ferdig.

Departementet arbeider med å legge til rette for samisk i IKT-sammenheng. Målet er at alle offentlige registre skal kunne registrere samiske bokstaver korrekt og at utvekslingen av data mellom registrene skal fungere. Som ledd i dette arbeidet er det vedtatt en rekke nye obligatoriske IKT-standarder for offentlig sektor.

Arbeidet med å styrke de samiske språkene vil kreve langsiktig innsats. Kombinasjonen av regelverk, som gir den enkelte rett til bruk av samisk overfor offentlige myndigheter, økt status for de samiske språkene og målrettede tiltak har bidratt til at vi nå ser en mer positiv utvikling av de samiske språkene på mange samfunnsområder. Interessen for samiskkurs for voksne, og for å ta høyere utdanning i de samiske språkene, har også økt betraktelig.

Erfaring har vist at ett av de viktigste virkemidlene for å få til systematisk språkarbeid i en kommune er innlemmelse i forvaltningsområdet for samisk språk. «Tospråklighetsmidlene» er det mest sentrale økonomiske virkemidlet for at kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk skal kunne sikre et tospråklig tjenestetilbud. Siden 2006 har Tysfjord, Snåsa og Lavangen kommune blitt innlemmet i forvaltningsområdet. Forvaltningsområdet vil fra 2013 også omfatte Røyrvik kommune.

Regjeringen ønsker, som en del av Kulturløftet, å ha en særskilt satsing på samiske kultur- og språktiltak i perioden 2013 til 2017. Det foreslås derfor satt av en total ramme på 50 mill. kroner til formålet over fem år. I 2013 vil bevilgningen til samiske kultur- og språktiltak utgjøre 10 mill. kro-

ner. Midlene tildeles og forvaltes av Sametinget, jf. omtale under kap. 1533, post 50 Sametinget.

Et godt møte med offentlige tjenester for samiske brukere

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* er det signalisert at oppmerksomheten skal rettes mot den nevnte «hverdagspolitikken».

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil arbeide for å bedre samiske brukeres møte med offentlig forvaltning og tjenesteyting. Hensynet til samiske og samisktalende brukere skal som hovedregel integreres i det ordinære offentlige tjenestetilbudet. Dette betyr at ordninger som berører både samer og befolkningen for øvrig, bør ivaretas av ordinære velferdsordninger og forvaltningsorganer.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til sin veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fylkesmannen i Nordland igangsatte i 2011 et pilotprosjekt hvor målet bl.a. er å få mer kunnskap om samiske saker i kommuner med samisk befolkning. Pilotprosjektet skal i første omgang avgrenses til barn og unges oppvekstvilkår, samisk språk, helse- og sosialtilbud og reindrift og arealpolitikk. Prosjektet finansieres av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

KS, Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har etablert et samarbeid hvor målsettingen blant annet er å kartlegge kommunesektorens utfordringer med å gi likeverdige tjenester til den samiske befolkningen. På oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet utarbeidet NORUT Alta våren 2012 rapporten *Kartlegging av samisk perspektiv i kommunesektoren*. Ifølge rapporten har et utvalg kommuner blant annet skissert følgende utfordringer: kostnader knyttet til å være tospråklig kommune, mangel på personell med samisk språk og kulturkompetanse, uklarhet angående finansieringsansvar, negative holdninger og liten kunnskap, og mangel på rutiner som ivaretar samiske hensyn. Rapporten vil være et viktig drøftingsgrunnlag i det videre samarbeidet mellom KS, Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

De siste årene har det vært et mål å styrke samiske språk ved å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom og å øke mengden av

offentlig informasjon på samisk. Difi-rapporten *Samisk informasjon på statlige nettsider – statuskartlegging* fra 2012 viser at en del statlige virksomheter har svært gode og omfattende samiske nettsider. Utviklingen går altså i riktig retning, men det trengs fortsatt innsats på dette området.

Et næringsliv og ressursgrunnlag som ivaretar hensynet til samisk kultur og levemåte i samiske områder

Det rettslige vernet av samisk kultur omfatter både ideelle kulturuttrykk, som språk, religion og kunst, og de materielle forutsetningene for den totale samiske kulturutøvelsen (naturgrunnlaget for samisk kultur). Primærnæringene reindrift, jordbruk og fiske er sentrale elementer i dette materielle grunnlaget. Sentralt står også kombinasjoner av primærnæringene og andre tradisjonelle samiske næringer, som duodji (samisk husflid) og utmarksnæringer. Nye næringer er dessuten en viktig faktor for sysselsetting og bosetting i samiske områder.

Samerettsutvalget II har utredet spørsmål omkring retten til, og disponeringen og bruken av, land og vann i tradisjonelle samiske områder fra Troms i nord til Hedmark i sør (NOU 2007: 13). Enkelte av utvalgets forslag berører også Finnmark. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets arbeid med forslagene fra Samerettsutvalget II er i gang, og det legges opp til en bred informasjons- og høringsprosess. Kontakt med KS, berørte fylkeskommuner og kommuner, Sametinget og nærings- og interesseorganisasjoner står sentralt.

Forhandlinger om en nordisk samekonvensjon startet opp i mars 2011, og det skal gjennomføres tre møter i året. Forhandlingene foregår mellom delegasjoner fra Finland, Norge og Sverige.

Tildelinger over andre departementers budsjetter

Det bevilges midler til samiske formål over flere departementers budsjetter. Publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2013* gir en samlet framstilling av samiske formål i budsjettforslaget for 2013. Publikasjonen er blant annet tilgjengelig på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets internettsider, www.regjeringen.no.

Kap. 1533 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
50	Sametinget	225 655	233 650	259 460
54	Avkastning av Samefolkets fond	3 586	2 535	2 535
	Sum kap. 1533	229 241	236 185	261 995

Post 50 Sametinget

Innledning

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven pgf. 110a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Sametinget er ikke en ordinær etat eller et underliggende organ for regjeringen. Regjeringen er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør som politisk organ. Hver enkelt statsråd har imidlertid et konstitusjonelt ansvar for bevilgninger gitt over sitt departements budsjett.

Sametinget får årlige bevilgninger fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utenriksdepartementet. For en nærmere omtale av bevilgninger til Sametinget vises det til publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2013*.

Sametinget har unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet og får sin bevilgning fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Miljøverndepartementet over 50-poster. Med forbehold om budsjettvedtak i Stortinget, fordeler Sametinget bevilgningene fra de ulike departementene i årets siste plenums møte. Sametinget fordeler bevilgningene etter egne prioriteringer, men i tråd med Stortingets budsjettvedtak.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for bevilgninger over andre departementers budsjetter og for eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven pgf. 2–1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at økonomireglementet for staten og bestemmelser om økonomi-

styring i staten også gjelder Sametinget. Departementet forutsetter imidlertid at økonomireglementet, og bestemmelsene, må anvendes på en måte som åpner for Sametingets utøvelse av skjønn i egenskap av å være et folkevalgt organ.

Sametinget har selv ansvar for å utøve forebyggende sikkerhetstiltak, jf. Sikkerhetsloven pgf. 5.

Mål og prioriteringer 2013

Sametinget har som folkevalgt organ en selvstendig myndighet, og et selvstendig ansvar, for sin politiske virksomhet. For en nærmere redegjørelse av Sametingets mål vises det derfor til Sametingets egne strategidokumenter og budsjettvedtak.

Budsjett 2013

Grunnbilgningen over posten skal blant annet dekke driften av det politiske arbeidet, og administrasjonen i Sametinget, samt kommunenes og fylkeskommunenes merkostnader ved oppfølging av samelovens språkregler. Bevilgningen omfatter en økning på 4,1 mill. kroner som følge av at forvaltningsområdet for samisk språk utvides til å omfatte Røyrvik kommune fra 2013.

Til Sametingets arbeid med sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling er det overført 1 mill. kroner fra kap. 1534, post 72 Samisk språk, informasjon mv.

Regjeringen ønsker, som en del av Kulturløftet, å ha en særskilt satsing på samiske kultur- og språktiltak i perioden 2013 til 2017. Det foreslås derfor satt av en total ramme på 50 mill. kroner til formålet over fem år. I 2013 vil bevilgningen til samiske kultur- og språktiltak utgjøre 10 mill. kroner. Midlene tildeles og forvaltes av Sametinget. Sametinget kan benytte deler av bevilgningen i tråd med intensjonene for Språkåret 2013.

Bevilgningsforslaget omfatter også 2,9 mill. kroner i 2013 til Sametingets merkostnader til gjennomføring av sametingsvalget i 2013.

Rapport 2011

Regjeringen legger fram en stortingsmelding om Sametingets virksomhet for Stortinget hvert år. Sametingets egen årsmelding legges ved stortingsmeldingen. Meldingen om Sametingets virksomhet i 2011 rapporterer om Sametingets bruk av midler bevilget over statsbudsjettet.

fondet skal gå til ulike tiltak for å styrke samiske språk og samisk kultur. Avkastningen av fondet er ikke en del av rammebevilgningen til Sametinget.

Vedtektene for fondet ble fastsatt ved kgl.res. 22. september 2006. Sametingets plenum er fondets styre. Prioriteringer for fondsavkastningen fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtakene.

Post 54 Avkastning av Samefolkets fond**Innledning**

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000 vedtok Stortinget 16. juni 2000 å bevilge 75 mill. kroner til et «Samefolkets fond». Fondet ble opprettet som en kollektiv erstatning for de skadene og den uretten fornorskingspolitikken har påført det samiske folket. Avkastningen av

Rapport 2011

Bevilgningen i 2011 utgjorde avkastningen av fondet for 2010. Den årlige avkastningen beregnes ut fra en rentesats på 3,38 pst. For nærmere redegjørelse om Sametingets prioriteringer for fondsavkastningen vises det til meldingen om Sametingets virksomhet 2011 som nylig ble lagt fram for Stortinget.

Kap. 4533 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
51	Avkastning av Samefolkets fond	3 586	2 535	2 535
	Sum kap. 4533	3 586	2 535	2 535

Post 51 Avkastning av Samefolkets fond

Jf. omtale under kap. 1533, post 54.

Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
50	Samisk høgskole	2 800	4 610	5 800
51	Divvun	4 700	5 246	5 419
72	Samisk språk, informasjon m.m.	9 776	9 446	5 330
74	Dokumentasjon, formidling m.m.	1 443		
	Sum kap. 1534	18 719	19 302	16 549

Post 50 Samisk høgskole**Innledning**

Samisk høgskole utfører flere oppgaver for depar-

tementet på det samepolitiske feltet. Høgskolen er sekretariat for Faglig analysegruppe for samisk statistikk og ordningen med Samiske veivisere. Videre har høgskolen et flerårig oppdrag innen

dokumentasjon og formidling av samisk tradisjonell kunnskap, Árbediehtu-prosjektet. Departementet gir også et årlig tilskudd til høgskolens Senter for samisk i opplæringen. Bevilgningene til høgskolen over departementets budsjett er fra 2013 foreslått samlet på en 50-post.

Mål og prioriteringer 2013

Faglig analysegruppe for samisk statistikk er opprettet for å følge opp prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Formålet med gruppens arbeid er å styrke faktagrunnlaget for budsjettarbeidet og for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Analysegruppen skal legge fram en årlig rapport om situasjon og utviklingstrekk på ulike områder i det samiske samfunnet.

Ordningen med Samiske veivisere skal gi økt kunnskap om samer og samiske forhold, blant unge i Norge. Målgruppen er spesielt ungdom i videregående skole. Det er et mål at tiltaket skal bidra til å motvirke rasisme og etnisk diskriminering og føre til dialog mellom samisk ungdom og andre ungdommer.

Árbediehtu-prosjektet har som mål å innhente, dokumentere og systematisere samisk tradisjonell kunnskap i Norge, særlig når det gjelder naturforståelse og naturbruk. Det skal tas hensyn til samiske tradisjonsbærere og samiske lokalsamfunn. Et langsiktig mål er at tradisjonell kunnskap skal være dokumentert, slik at den kan inngå i grunnlaget for offentlige beslutningsprosesser. Et arbeidsmål i 2013 er å utvikle Samisk høgskoles samarbeid med både lokale aktører i Norge og relevante fagmiljøer.

Senter for samisk i opplæringen er et nasjonalt ressurscenter for å fremme undervisning i og på samisk. Senteret skal samle inn, bearbeide og formidle kunnskap om samisk muntlig og skriftlig språkbruk ut fra utdanningssystemets behov. Videre skal senteret fungere som et fagmiljø for utdanningssystemet hva angår opplæring i og på samisk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet legger vekt på at senteret prioriterer arbeid med lulesamisk og sørsamisk språk, i tillegg til arbeidet som gjelder nordsamisk språk.

Budsjett 2013

Bevilgningen skal benyttes til drift av Faglig analysegruppe for samisk statistikk, Samiske veivisere, Árbediehtu-prosjektet og Senter for samisk i opplæringen. Til Senter for samisk i opplæringen er

det overført 1 mill. kroner fra kap. 1534, post 72 Samisk språk, informasjon mv. Senter for samisk i opplæringen mottar også finansiering over Kunnskapsdepartementets budsjett. Samisk høgskole har anledning til å bruke deler av bevilgningen til Árbediehtu-prosjektet til kostnader hos lokale samarbeidspartnerne.

Rapport 2011

Rapporten fra Faglig analysegruppe for samisk statistikk for 2011, *Samiske tall forteller 4*, tok blant annet for seg situasjonen for samisk i skolen, samisk naturbruk og samisk forskning.

Ordningen «Samiske veivisere» ble gjennomført med en lang rekke skolebesøk i 2011. En evaluering fra 2007 viste at veiviserne ser ut til å bidra til økt kunnskap og til å fjerne fordommer og vrangforestillinger om samisk kultur. Besøk av veiviserne har vært lærerikt både for lærere og elever.

Pilotfasen til Árbediehtu-prosjektet startet i 2008 og ble avsluttet i 2011. Denne fasen innebar utprøving av en partnerskapsmodell mellom Samisk høgskole og aktuelle samiske institusjoner. Sametinget og Samisk høgskole avholdt den første nordiske konferansen om tradisjonell kunnskap i Kautokeino våren 2011. Resultatene er publisert både i en artikkelsamling, en metodebok og en håndbok om arbeidet med tradisjonell kunnskap.

Senter for samisk i opplæringen veiledet skoler i hele Norge om samiskundervisning i 2011.

Post 51 Divvun

Innledning

Divvun ble igangsatt som et prosjekt i 2004 og har til og med 2010 blitt finansiert av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. I 2011 ble Divvun gjort om til faste arbeidsplasser ved Universitetet i Tromsø, finansiert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Divvun har bl.a. utviklet digitale pedagogiske verktøy og stavekontroll og korrekturprogram for nord-, lule- og sørsamisk. Moderne språkteknologi er en forutsetning for at samiske språk skal kunne overleve som bruksspråk i dagens samfunn.

Mål og prioriteringer 2013

Divvun videreutvikles i samarbeid med Universitetet i Tromsø.

Budsjett 2013

Bevilgningen skal benyttes til drift av Divvun ved Universitetet i Tromsø.

Rapport 2011

Universitetet i Tromsø overtok det formelle ansvaret for Divvun-gruppen 1. juli 2011. Divvun har i 2011 lansert nye versjoner av rettskrivningsverktøyet, slik at det igjen støtter alle allment brukte operativsystemer og Office-varianter. Videre har Divvun i samarbeid med Giellatekno gitt ut nye versjoner av de samiske elektroniske ordbøkene som Giellatekno tilbyr. I 2011 startet Divvun opp et flerårig prosjekt for å utvikle en nordsamisk stavekontroll. I tillegg har Divvun blant annet arbeidet med å utvikle ny teknologi som skal gjøre Divvun mindre avhengig av underleverandører. Divvun-gruppen har også arbeidet med samisk talesyntese.

Post 72 Samisk språk, informasjon m.m.

Innledning

Samisk språk skal kunne benyttes på alle samfunnsarenaer, jf. St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*. Bevaring og styrking av samiske språk er av stor betydning for å verne og utvikle samisk kultur og livsform. Samisk språk er en av bærebjelkene i samisk kultur og et viktig satsingsområde for regjeringen.

Mål og prioriteringer 2013

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke bruken av samiske språk ved å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige, øke antallet samiske språkbrukere, øke mengden av informasjon gitt til samer på samisk og å øke informasjonen om samiske forhold overfor befolkningen i Norge.

Budsjett 2013

Tiltak knyttet til handlingsplanen for samiske språk vil bli prioritert. Bevilgningsforslaget er satt

noe ned sammenlignet med tidligere år, blant annet fordi noen av midlene er overført til Sametinget, jf. kap. 1533, post 50 Sametinget, kap. 1534, post 50 Samisk høyskole og kap. 1536, post 01 Driftsutgifter. Forvaltningen av en del av tilskuddsmidlene delegeres til Fylkesmannen i Nordland. I 2013 vil departementet selv fordele tilskuddsmidler, etter søknad og nærmere vurdering, til konkrete prosjekter i regi av følgende aktører:

- Universitetet i Tromsø (språktiltak i regi av Senter for samisk språkteknologi og/eller Divvun)
- Riddu Riddu Festivala AS (tilskudd til Riddu Riddu Festivala AS er knyttet til Språkåret 2013)
- Østsamisk museum
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (dialogkonferanse, reindrift og grunneiere)
- Direktoratet for forvaltning og IKT (innføring av IT-standarder)
- Gáldu – Kompetansesenter for urfolks rettigheter (likestillingsprosjekt)

Rapport 2011

I fordelingen av midlene for 2011 har tiltak for sør- og lulesamisk språk vært prioritert. Av den totale bevilgningen på 9,776 mill. kroner har i overkant av 4,5 mill. kroner gått til ulike tiltak for styrking og utvikling av sør- og lulesamisk språk. I tillegg er det gitt midler over posten til østsamiske og pitesamiske tiltak.

Ut over dette er diverse nordsamiske språktiltak finansiert over posten, i tillegg til ulike terminologiprojekter, bokutgivelser, utstillinger og film.

Andre språk- og informasjonstiltak som er finansiert over posten i 2011:

- språktiltak i Storfjord og Tana kommuner
- Senter for samisk i opplæringen ved Samisk høyskole
- Engerdal kommune – utvikling av samfunnsfagsterminologi på sørsamisk
- tiltak for styrking av sørsamisk språk og kultur i regi av Nord-Trøndelag fylkeskommune

Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	6 319	3 214	3 319
	Sum kap. 1535	6 319	3 214	3 319

Innledning

Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter.

Etableringen av Gáldu var et tiltak i *Handlingsplan for menneskerettigheter*, jf. St.meld. nr. 21 (1999–2000). Målsettingen med senteret er å øke kunnskapen om, og forståelsen for, samiske rettigheter og urfolksrettigheter. Senteret skal samle inn, systematisere og formidle relevant informasjon om urfolks rettigheter. Ifølge vedtektene skal senteret primært tilrettelegge og formidle informasjon overfor aktuelle målgrupper i Norge. I handlingsplanen for menneskerettigheter framgår det at hensikten med å lokalisere kompetansesenteret i Nord-Norge var å øke kunnskapen om urfolks menneskerettigheter primært i denne landsdelen.

Styret er senterets øverste organ og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk, prioriteringer og å utarbeide strategier for senterets virksomhet.

Det er nå 10 år siden Gáldu ble etablert. Rambøll Management Consulting gjennomførte på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet en evaluering av senteret første halvår 2012. Det framgår av evalueringsrapporten at Gáldu jobber aktivt og bredt ut mot både nasjonale og internasjonale målgrupper. Mest ressurser har blitt brukt til å utvikle nettsiden, til å utgi tidsskriftet Gáldu Čála på flere språk og til å øke arbeidskapasiteten – i tillegg til utstrakt reisevirksomhet. Evalueringen viser imidlertid at det blant et utvalg av nasjonale målgrupper, som videregående skoler, media og samiske institusjoner, er relativt begrenset kjennskap til og bruk av Gáldus nettsider og Gáldu Čála. Gáldu mangler systematisk oversikt over hvem som benytter deres tjenester, hvordan tjenestene benyttes og ulike målgruppers behov, og senteret har inntil nylig i liten grad markedsført seg overfor potensielle målgrupper nasjonalt. I evalueringsrapporten ble det anbefalt å gjennomføre en prosess (Gáldu, Same-

tinget og departementet) med mål om felles forståelse for hvilke behov Gáldu skal imøtekomme. I rapporten anbefales det også å tydeliggjøre mandat og målgrupper, å avklare organisering og tilknytning, å innføre mål- og resultatstyring i større grad og å utvikle tiltak i tråd med behov og ressurser. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil, i dialog med Utenriksdepartementet, Sametinget og Gáldu, vurdere oppfølging av anbefalingene i rapporten.

Mål og prioriteringer 2013

Gáldu er en faglig selvstendig institusjon som vedtar egne mål og resultatkrav innenfor de rammene som departementet fastsetter.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driften av Gáldu i 2013.

I tillegg til bevilgningen over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett vil det gis tilskudd til senterets virksomhet over Utenriksdepartementets budsjett, kap. 163, post 72 Menneskerettigheter.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget blitt enige om at Gáldu tildeles midler til en fireårig prosjektstilling for arbeid med likestilling og antidiskriminering. Prosjektet omfatter diskrimineringsgrunnlagene funksjonsevne, kjønn, seksuell orientering og etnisitet. Prosjektet startet opp i 2010 og vil avsluttes med en evaluering i 2014. På grunn av kapasitetsbegrensninger hos Gáldu i 2011 og 2012 har deler av prosjektet blitt forsinket.

Rapport 2011

Gáldu ble tildelt 3,151 mill. kroner i grunnbevilgning for 2011 over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett og 1 mill. kroner

over Utenriksdepartementets budsjett. I tillegg mottok Gáldu prosjektmidler fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Sametinget og Barentssekretariatet.

Et viktig verktøy i Gáldus informasjonsvirksomhet er nettportalen www.galdu.org, som har informasjon på norsk, samisk og engelsk. Nettstedet hadde i 2011 over 100 000 besøkende og mer

enn 500 000 sidevisninger. Gáldu gir ut tidsskriftserien Gáldu Čála – tidsskrift for urfolks rettigheter, som fokuserer på temaer som er relevante både for samer og andre urfolk. I 2011 ble det blant annet fokusert på urfolksbarns rett til språk og selvbestemmelse og autonomi på områdene kultur, språk og utdanning. Skriftserien benyttes blant annet som pensums- og referanselitteratur av studenter og forskere.

Kap. 4535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Diverse inntekter	3 012		
18	Refusjon av sykepenger	192		
	Sum kap. 4535	3 204		

Post 02 Diverse inntekter

Regnskap 2011 omfatter bl.a. bevilgningen fra Utenriksdepartementet, jf. omtale under kap. 1535.

Inntektsposten omfatter også eventuell ekstern finansiering av prosjekter i regi av Gáldu.

Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	6 756	3 613	4 378
	Sum kap. 1536	6 756	3 613	4 378

Innledning

Internasjonalt reindriftssenter i Kautokeino er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Senteret fyller en viktig funksjon i det sirkumpolare reindriftssamarbeidet og ivaretar både faglige behov og koordineringsbehov hos senterets målgrupper. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner skal ha et nært forhold til senteret, og det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal medvirke til å formidle og utveksle informasjon og få i stand faglig samarbeid mellom reindriftsfolk i arktiske områder. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, fors-

kningsmiljø og andre fagmiljø, samt internasjonale organisasjoner og samarbeidsorganer.

Styret er senterets øverste organ, og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk, prioriteringer og å utarbeide strategier for senterets virksomhet. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende grenseoverskridende reindriftssamarbeid. Vedtektene ble oppdatert i 2010.

Mål og prioriteringer 2013

Internasjonalt reindriftssenter er en faglig selvstendig institusjon som vedtar egne mål og resul-

tatkraft innenfor de rammene som departementet fastsetter.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driften av Internasjonalt reindriftssenter i 2013. Senteret mottar i tillegg prosjekttilskudd fra andre bidragsytere i inn- og utland.

For å sikre videre drift og videreutvikling av Reindeer Portal er det overført 0,7 mill. kroner fra kap. 1534, post 72 Samisk språk, informasjon mv. til kap. 1536, post 01.

Rapport 2011

Senterets internasjonale samarbeid med institusjoner, organisasjoner og reindriftsfolk er videreutviklet i 2011 gjennom urfolksprosjekter i nord-

områdene, initiert av senteret og Verdensforbundet for reindriftsfolk. Urfolkssamarbeidet mellom Russland, Kina, Canada og Norge har stått sentralt, og prosjektene vil ha stor betydning for senterets virksomhet framover. Senteret registrerer dramatiske endringer i urfolkssamfunn i nordområdene på grunn av klimaendringer og industriell utbygging, og ser det som viktig å drive informasjonsarbeid og å bygge lokal kunnskap for en bærekraftig utvikling. UArctic EALÁT Institute, som urfolksarv etter Det internasjonale polaråret (IPY), Arktisk råds prosjekt EALLIN Reindeer Herding Youth, planlegging av den 5. Verdenskongress for reindriftsfolk i Kina i 2013, etablering av 3 lokale reindriftssentre i de russiske nordområdene, UNEP Nomadic Herders-prosjektet for tiggareindriften, Birgen-prosjektet for kvinner i reindriften og involvering av arktisk urfolksungdom i IKT og fjernundervisning framheves spesielt.

Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Diverse inntekter	2 662		
	Sum kap. 4536	2 662		

Post 02 Diverse inntekter

Inntektsposten gjelder eksterne finansieringer av prosjekter i regi av Internasjonalt reindriftssenter.

Prográmmakategoriija 01.33 Sámi ulbmilat

Golut programkategoriijas 01.33 juhkkjuvvon kapihttaliidda

(1000 ruvnnuid mielde)

Kap.	Namma	Sálderejuvvon		Árvalus 2013	Proseanta- saš rievdadus 12/13
		Rehketdoallu 2011	bušeahtta 2012		
1533	Sámediggi	229 241	236 185	261 995	10,9
1534	Doarjagat sámi ulbmiliidda	18 719	19 302	16 549	-14,3
1535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš	6 319	3 214	3 319	3,3
1536	Boazodoalu riikkaidgaskasaš guovddáš	6 756	3 613	4 378	21,2
Supmi kategoriija 01.33		261 035	262 314	286 241	9,1

Boađut prográmmakategoriijas 01.33 juhkkjuvvon kapihttaliidda

(1 000 ruvnnuid mielde)

Kap.	Namma	Sálderejuvvon		Árvalus 2013	Proseanta- saš rievdadus 12/13
		Rehketdoallu 2011	bušeahtta 2012		
4533	Sámediggi	3 586	2 535	2 535	0,0
4535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš	3 204			
4536	Boazodoalu riikkaidgaskasaš guovddáš	2 662			
Supmi kategoriija 01.33		9 452	2 535	2 535	0,0

Álgoánit

Ráddehusa ulbmil lea láchit nu, ahte sámít sáhttet sihkkarastit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimeaset. Norgga riika lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda, namalassii sámiid ja dážaid, ja goappašiid álbmo-
giin lea vuoigatvuohta ovddidit kultuvrraset ja gielaset.

Vuodđolága paragrafa 110a ja sámeláhka leat sámepolitiikka riikkalaš riektevuođut. Sámepolitiikka politihkalaš vuodđu bohtá ovdan Sturradiggedieđáhusas nr. 28 (2007–2008) *Sámepolitiikka*. ILO-konvenšuvnnas nr. 169 Álgoálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iehčanas stáhtain

čuovvu ahte ráddehusas lea geatnegasvuohta ráddádallat sámiiiguin áššiin mat njuolga gusket sámiiide. Stáhta ovddasvástádus lea sihkkarastit ahte sámiid beroštumit válđojuvvojit vuhtii, ja Sámedikkis ferte leat duohta vejolašvuohta váikkuhit surggiide mat leat dehálaččat sámi servodahkii.

Sámeláhka mearrida ahte Sámediggi galgá bargat dan badjelii, ahte sámegielat gáhttejuvvojit ja ovddiduvvojit Norggas. Stáhtas lea maid, Vuodđolága paragrafa 110a vuodul, bajimuš ovddasvástádussan gáhttet ja nannet sámegielaid. Seammás stáhta bidjá vuodđunis ahte gielddat ja fylkkagielddat iežaset álggan čuovvolit daid riikkalaš riektenjuolggadusaid ja riikkaidgaskasaš

olmmošvuoigatvuodageatnegasvuodaid mat Norggas leat sámiiid ektui sin álgoálbmotdilis. Buot almmolaš doaimmain lea ee. ovddasvástádusšan váldit vuhtii sámegielaide geavaheaddjiid iežaset doaibmasurggiin.

Hástalusat ja ovdánanmearkkat

Vuoigatvuodaovddideapmi, áhahushuksen ja sámiiid ja eiseválddiid gulahallama formaliseren leat guhká leamaš sámepolitihka guovdilis áššit. Lágat, njuolggadusčoahkit ja ortnegat leat áhahuvvon nannen dihtii sámegielaide, sami kultuvrra ja sami ealahus- ja servodateallima. Sámepolitihkka galgá dás maŋas huksejvuvot dan áhahuslaš ja lágalaš vuđđui mii lea mearriduvvon. Joatkevaš politihka hábmemis dattetge eambo čalmustahhttojuvvo «beaivválaš politihkka», namalassii mo sámepolitihkalaš ulbmilat ja áhahuvvon vuoigatvuodát geavatláččat bohtet oidnosii buoredillestáhtas. Hástalus lea ain oáččuhit áigái ovtadássásaš bálvalusfálaldagaid sami geavaheaddjiide mángga ortnega siskkoabealde.

Sámi identitehta ja vealaheapmi

Dutkan duodašta ahte ollu sámít leat vásihan givssideami ja vealaheami, ja ahte muhtumiid dearvvasvuhtii dat lea bahás čuohcán. Negatiiva divastallanguottutge leat leamaš sami áššiide Davvi-Norggas jagi 2011. Dakkár divastallamis okta ovdamearka lea dat mii dáhpáhuvai go sáhka lei das, galgágo Romssa gávpot searvat oassin sámegiela hálddašanguvlui. Dan divastallama maŋná leat boahtán dieđut das, ahte sami manát leat givssiduvvon ja cielahuvvon. Mánga riikkaidgaskasaš gozihanorgána, nugo Nállevealahuslávdegoddi ja ONa olmmošvuoigatvuodalávdegoddi, leat maid dovddahan vuorjašuvvama go dakkár vaššivuoda dovddaheamit leat leamaš sámiiide Norgga mediain.

Seammás mii oaidnit ahte eanet ja eanet manát bajásšaddet lunddolaš sami identitehtain, ja ahte sápmelašvuolta lea boahtán eambo oidnosii Norgga almmolašvuodas. Ángiruššamat buktit sámegielaide ja sami áhahusaid oidnosii leat maid dehálaččat sami identitehta ja gávdnoma nannemii ja doarjumii. Sámi kulturvistit ja giellaguovddážat sáhttet leat mávssolaččat sihke sami guovlluide ja bođu olbmuide.

Eiseválddiid mielas dakkár doaibmabijut gullet oktii mat vuosttildit vealaheami ja rasismma sámiiid, riikkalaš unnitloguid ja sisafárreaddjiid vuostá. Vealahusláhka ja vealahusáittardeaddjiláhka leat dehálaš neavvut mat galget ovddidit

ovttadássásašvuoda ja eastadit ahte sámít vealahuvvojit čeardan. Sámi vealaheapmi gullá Dássearvo- ja vealahusáittardeaddji ovddasvástádusvuorgái.

Sámi gielat

Sámegiella lea bahás dilis mángga guovllus. UNESCO rukses listu mas leat áitojuvvon gielat, luohkkáda davvisámegiela áitojuvvon giellan, ja oarjilsámegiella ja julevsámegiella leat luohkkáduvvon erenoamáš áitojuvvon giellan. Dađistaga eanet almmolaš doaimmahusat leat heivehan iežaset fálaldagaid sámegielaigiidda ja sami álbmogi oppalohká. Iskkadeamit čájehit dattetge ahte almmolaš orgánain lea váilevaš máhttu sámegielaide ja sami kultuvrra birra. Danne lea dárbu ain bargat vai dilli buorrána.

Sámi statistihka guorahallanjoavku almmuha juohke jagi raportta *Sámi logut muitalit. Sámi logut muitalit 4 – Čielggaduvvon sami statistihkka 2011* čuvge ee. mo ovdáneapmi lea skuvla-, manáidgárde- ja giellasuorggis. Das čájehuvvo ahte daid oahppiid lohku geain davvisámegiella lei nubbegiella, lea njiedjan 40 proseanttain jagi 2006 rájis. Oppalohká daid oahppiid lohku geain sámegiella lea fágan, ii leat stuoris. Skuvlajagi 2011–2012 daid oahppiid lohku lei 2153. Sis 1987 oahppis lei davvisámegiela oahpahuš, 94 oahppis lei oarjilsámegiela oahpahuš ja 72 oahppis lei julevsámegiela oahpahuš. Fágalaš guorahallanjoavku deattuha dan stuorra maŋasmannama mii lea leamaš vuodđoskuvlla oahppiid logus, geat válljejit sámegiela nubbegiellan, go dat lea čielga ja duodalaš sodju jagi 2011.

Giellaiskkadeamis maid Nordlándadutkan almmuhii geassemánus jagi 2012, boahtá ovdan ahte guovttis vida davvisápmelaččas oaiivildit iežaset máhttit gielaset «hirmat bures». Dát guoská erenoamážit boarrásat geardái ja nuoramus geardái. Julevsámegiela ja oarjilsámegiela dáfus oidno iskkadeamis ahte eanet nuorat áddejit dáid gielaide go vánhenuolva. Iskkadeapmi čájeha vel dange, ahte ángiris ovddasmanniin, organisašuvnnain ja servviin lea leamaš stuorra mearkašupmi dannego leat bargan ovddidit sámegielaide ja ealaskahttit daid. Nu lea dilli leamaš erenoamážit sámegielaide hálddašanguovllu olggobeallasaš guovlluin. Sierranas gielladain almmolaš rahčamušat ovddidit sámegielaide rievddaldit ollu, maidái hálddašanguovllusge. Iskkadeapmi duodašta ahte giellabargu lea buoremusat lihkestuvvan dain guovlluin main gielladit ja sámít viehka ovtamielalaččat leat bargan ovttrasáidid ollašuttin dihtii oktasaš ulbmila.

Fárrenminstarat

Mañimuš jagiid mii leat oaidnán dakkár nupástuvvama, ahte arvat sámi guovlluin olbmot leat fárren eret ja olmmošlohku lea njiedjan. Norgga gávpot- ja guovlodutkama instituhtta ja Sámi dearvvasvuodadutkama guovddáš Romssa universitehtas almmuhii juovlamánus 2011 raportta man namma lea dárogillii *Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting*. Raporta muitala ahte measta njealjis lohkas leat guođđán sámi guovlluid ja ásaiduvvan gávpogiidda. Eanemusat fárrejit nissonolbmot, ja eatnašat sis guđet fárrejit gávpogiidda, fárrejit Oarje-Finnmárkku suohkaniin. Čájehuvvo ahte sámi guovlluin dál eanebut fárrejit Romssa gávpogii go Osloi. Odđa logut buvttihit ahte sáhttet leat 65–70 proseantta eanet sámit Romssa gávpogis go Oslos. Sámiid nupástuvvan fárrenminstar dagaha odđa hástalusaid – sihke sutnje gii färre stuorra gávpogii ja gávpotgildiige, mas ovddasvástádus stuorru dannego galgá nagadit bálvalit sámi ássiid. Dattetge váilot ollu gávpotsuohkaniin joregat mat leat sámegiela ja sámi kultuvrra várás, ja dát sáhtta leat hástalus- san sámiide geat háliidit dakkár fálaldagaid ja geain sáhtta leat voigatvuotta gáibidit dakkáriid.

Seammás orru leamen nu, ahte bođu olbmot fárrejit ruovttoluotta iežaset ruovttubáikái oahpu váldima mañná ja álggahit bargosajiid, dávjá odđa ealáhusain. Dán ovdáneami gánnáha doarjut. Doaimbajut dárbbasuvvošedje sihke eretfárrema garvima dihtii ja ollašuhttin dihtii daid sámiid vejolaš dárbbuid guđet ássat gávpogiin. Go departemeanta odđasis geahčada sámelága giellanjuolggadusaid, de áigu maiddái árvoštallat berrejitgo giellanjuolggadusat heivehuvvot gávpogiid ja čoahkkebáikkiid sámegielagiidda. Árbevirolaš sámi guovlluin leat ee. álggahuvvon doaimbajut mat galget ovddidit ealáhusaid, nugo omd. sámi guovlluid lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma ja Sámedikki ealáhuspolitihkalaš váikkuhangaskaoamit.

Ulbmilat ja strategiijat

Ollislaš sámpolitihkka – riikkalaš ja riikkaidgaskasaš

Bargu sámi ja sámiide guoskevaš áššiiguin čadahuvvo odne dan ulbmila rámaid sikkobealde, ahte galgá leat ollislaš sámpolitihkka. Sámit leat ieža, sihke Sámedikkis, sámi ásahusain ja organisašuvnnain, ovttasdoaimbit ja eaktudeaddjit.

Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanttas lea bajimuš ovddasvástádus oktiiveivehit

stáhta sámpolitihka. Fágadepartemeanttaid ovdasvástádus lea dahkat álgagiid ja čadahit sámpolitihka iežaset surggiin (suorgeovddasvástádusprinsihppa).

Go ollislaš sámpolitihkka ovddiduvvo, de lea dehálaš geahčadit sámi ássiid oktasaš davviriikkalaš perspektiivvas, masa gullet oktasaš doaimbajuid álggaheapmi ja čađaheapmi ja ovttasbargu riikkarájaid rastá. Ministarat geain lea ovddasvástádus sámi ássiin Norggas, Suomas ja Ruotas, ja dáid riikkaid sámediggepresideanttat, leat vuodđudan bissovaš ovttasbarggu, mas sii jeavddalaččat divaštallet ja giedahallet sámi ássiid. Ovttasbargu lea eahpeformála, muhto lahkalaš Davviriikkaid ministtarráđiin.

Álgoálbmotviidodat lea okta čieža ángiruššansuorggis *Ráddehusa davviguovlostrategiijas (2006)*. Davviguovlopolitihkka galgá seailluhit álgoálbmogiid eallinvuođu, kultuvrra ja ealáhusaid davviguovlluin. Álgoálbmogiidda galgá dilli láchčojuvvot nu, ahte sii besset searvat mearridanproseassaide, vai sáhttet alcceseaset ávkin geavahit daid vejolašvuodaid maid boahhtevaš ovdáneamit davvin sáhttet buktit. Jagi 2010 oktasaš julggaštus, ahte Norgga ja Ruošša gaskasaš rádjaguovlluid ovttasbargu galgá buoriduvvot, vuoruha álgoálbmogiid oktavuodaid nanusmuvva, álgoálbmogiid árbevirolaš kultuvrra ja ealáhusaid ealáskahtima ja seailluheami, ja álgoálbmogiid buori eallima sihkkarastima. Jagi 2011 ráddehus ovddidii Dieđ.Sd. 7 (2011–2012) *Davviguovllut. Višuvdna ja váikkuhangaskaoamit*. Stuorradiggedieđáhus giedahallet davviguovlluid guovdilis ovdánanmearkkaid ja ráhkadit 15 bajimuš strategalaš vuoruhusa boahhteáigái. Davviguovlopolitihkka galgá ain veahkkin sihkkarastit álgoálbmogiid kultuvrra ja eallinvuođu.

Sámiid searvan mearridanproseassaide

Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamiid vuogit, mat mearriduvvojedje miessemánus 2005, geatnegahttet ráddehusa, departemeanttaid, direktoráhtaid ja eará stáhtalaš doaimmahusaid gulaskuddat Sámedikkiin, ja vejolaččat earáge sámi beroštusaiguin, nu árrat go vejolaš go lea sáhka ráhkadit odđa lágaid dahje álggahit doaimbajuid mat sáhttet njuolga váikkuhit sámi beroštumiide. Ráddádallanvuogiid ulbmil lea ahte stáhtalaš eiseválddit ja Sámediggi galget soahpat gulaskuddanássiin.

Mañimuš jagiid vásáhusat duodaštit ahte ráddádallanvuogit leat ovddidan Sámedikki ja sieranas stáhtalaš eiseválddiid gaskavuodaid. Eanaš gulaskuddamat loahpahuvvojit ovttamielalaš-

vuodain. Ráddádallanvuogit leat maid dakkár vuodu dahkan, ahte stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki jeavddalaš oktavuoha lea lassánan, ja váikkuhan dasa ahte stáhtahálddahas lea buoránan sámi dilálašvuodain máhttu ja áddejupmi. Dás čujuhuvvo stuorradiggediedáhussii mii ovddiduvvui gieskat Sámedikki doaimma birra jagi 2011, go das leat eanet dieđut čadahuvvon ráddádallanproseassaid birra, ee. das makkár áššiin lea leamaš ovttamielalašvuoha ja makkár áššiin lea leamaš sierramielalašvuoha.

Buoret máhttu sámiid birra ja sáme politihka vuoddu

Buoret máhttu sámiid birra ja sámi dilálašvuodaid birra lea dehálaš go áigumuš lea vuostálastit vealahemi, vaššás dovddahemiid ja heajos guottuid sámiid vuostá. Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbošvuodaguovddáš viggá bargguinis buoridit olbmuid máhtuid álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra. Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš ja Sámi ofelaččat čadahit maid diehtujuohkin barggu sámi dilálašvuodaid birra.

Sd.diedáhusa nr. 28 (2007–2008) *Sáme politihka* deattuhuvvo maid dehálažžan háhkat dieđuid sámi dilálašvuodaid birra vuodđun sáme politihka čadaheapmái. Sámi dilálašvuodaid dutkan galgá maid veahkin nannet, bisuhit ja ovddidit sáme gielaide, sámi kultuvrra, sámi ealáhus- ja servodateallima, gč. Sd.diedáhusa nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning*.

Hástaleaddji bargu lea sámi dutkan- ja oahpusásahusaide, máhttobirrasiid, ealáhusaide ja almmolaš eiseválddiide háhkat áššáigullelaš dieđuid sámi servodaga birra. Sámi árbedieđu duodašteapmi ja atnui váldin gullá maid dán máhttovuodui, go dat lea dehálaš máhttu ja lassediehtu árbevirolaš akademalaš dutkamii. Sámi dutkamis leat guhkes árbevierut maidda gullet oktavuodát ja ovttasbargu riikkaidgaskasaš birra-siiguin mat barget álgoálbmogiidda ja/dahje unnitloguide guoski dutkamiin. Dát šaddá ovdamunnin dutkamii mii čadahuvvo davvirikkaid ja davviguovvluid perspektiivvas.

Dieđut jienasteaddjiid birra guđet servet Sámediggeválgii, ja das mo váлгаortnet doaimma geavadis, šaddet leat dehálaš vuoddu go Sámediggi ja stáhtalaš eiseválddit galget árvvoštallat Sámediggeválgga ortnega boahtevaš nuppástusaid. Departemeanta ja Sámediggi áigot ovttas ruhtadit válgadutkama jagi 2013 Sámediggeválgga birra, gč. válddahallama mii lea kapihtala 1500 poasttas 22 Dutkan. Golmma jahkásaš válgadutkanprogramma jagi 2009 Sámedig-

geválgga birra válmastuvvui jagi 2011. Fuomášumit orrot čájeheamen ahte dat nuppástus mat čadahuvvojedje jagi 2009 váлгаortnegis, dagahedje ahte jienasteaddjiid lohku unnui dain gielddain main unnit go 30 olbmo ledje čálihan iežaset Sámedikki jienastuslohkui, namalassii dain gielddain main Sámediggeválgga jienasteaddjit dušše besse jienastit ovddalgihtii. Departemeanta áigu iskat nuppástuvvágo dáid gielddaid jienasteaddjiid lohku jagi 2013 Sámediggeválggas.

Sáme gielaide ja sámi kultuvrra nanusmahttin

Ráddehusa bajimuš ulbmil dainna bargguin mii dahkkojuvvo, lea ahte sáme gielat, namalassii davvisáme giella, julevsáme giella ja oarjilsáme giella, galget ovddiduvvot ja leat ealli gielat boahteáigisge. Ráddehus lea, Sd.diedáhusa nr. 28 (2007–2008) *Sáme politihka* ja *Sáme gielaide doaimmaplána*, váldán badjelasas ovddasvástádussan sihkekarastit ahte sáme gielat ovdánit. Sáme gielaide ovdidanbargu nannejuvvo sierranas servodatsurgiin, erenoamážit oahpahas, almmolaš bálvalus ja fuollafálaldagain ja sáme gielaide geavaheamis ja oinnosmahttimis almmolaš oktavuodain. Nuortalašgiela ja bihtánsáme giela dáfus ovddidanbargu mearkkaša ráđjarastideaddji prošeavttaid, maid vuoddu lea gielaide duohta dilli.

Sáme gielaide doaimmaplána lea vuodđun biddjojuvvon viiddis ja guhkesáigásaš ángiruššan, mii rasttada sihke surggiid ja hálddahasdásiid. Doaimmaplána almmuhuvvui jagi 2009, ja dat galgá doaimmat 5 jagi. Sámediggi ja Ođasmahttin-, hálddahas- ja gircodepartemeanta oktii heivehit doaimmaplána čuovvoleami.

Dannego sámelága jagi 2007 giellanjuolggadusat árvvoštallojuvvojit, ja go sámelága giellanjuolggadusaid hálddašanguovlu lea viiddiduvvon fátmastit julevsámi ja oarjilsámi giellaguovlluide, de departemeanta lea álggahan sámelága giellanjuolggadusaid ođdasis geahčadeami. Oassin dan geahčadeapmái departemeanta áigu ee. árvvoštallat mo lea vejolaš nuppástuhtit giellanjuolggadusaid, vai heivejit čoahkkebáikkiide ja gáv-pogiidda. Departemeantta ulbmil lea válmastit sámelága giellanjuolggadusaid geahčadeami jagi 2012 čavčča. Dalle mearriduvvo geahčadeami maŋná, leago dárbu ođasmahtit sámelága giellanjuolggadusaid.

Departemeanttas lea bargu jođus, mas galget heivehit sáme giela IKT-geavaheapmái. Ulbmil lea ahte buot almmolaš registarat galget sáhttit registarastit sáme gielaide čállinmearkkaid riehta, ja ahte galgá leat vejolaš lonohallat dieđuid registariid gaskka. Oassin dán barggus leat mearriduvvon

arvat ođđa bákkolaš IKT-standardat almmolaš suorggi várás.

Bargu mii galgá nanusmahttit sámegeielaid, gáibida guhkesáigásaš rahčama. Njuolggadu-sčoahkit mat addet bođu olbmuid vuoigatvuoda geavahit sámegeiela go lea dahkamuš almmolaš eiseválddiiguin, sámegeielaid buorránan árvu ja ulbmálaš doaimbajut leat ovttaš váikkuhan dasa, ahte sámegeielaid dilli mángga servodatsuorggis orru leamen buorránan. Rávesolbmuid beroštupmi vázzit sámegeiel kurssaid ja olbmuid beroštupmi váldit alit oahpu sámegeielain lea buorránan mearkkašatti ollu.

Vásihuvvon lea ahte okta deháleamos váikkuhanneavvuin lihkestuvvamii systemáhtalaš giellabargguin, lea searvat sámegeiela hálddašanguvlui. «Guovttegeielalašvuodaruđat» leat deháleamos ekonomalaš váikkuhanneavvu go sámegeiela hálddašanguovllu gielddat ja fylkkagielddat galget sihkarastit guovttegeielalaš bálvalusfálaldagaid. Jagi 2006 rájis leat Divttasvuona suohkan, Snoasa suohkan ja Loabága suohkan beassan searvat hálddašanguvlui. Jagi 3013 rájis searvá Røyrvikka suohkange hálddašanguvlui.

Ráddehus háliida, Kulturloktema oassin, ahte galgá leat erenoamáš ánggiruššan sámi kultur- ja gielladoaimbajuiiguin áigodaga 2013–2017. Danne árvaluvvo várret oktiibuot 50 milj. ruvdnosaš rápma dán ulbmilii viđa jahkái. Jagi 2013 galgá 10 milj. ruvnu juolluduvvot sámi kultur- ja gielladoaimbajuiide. Sámediggi juohká ja hálddaša ruđaid, gč. válddahallama kapihttala 1533 poasttas 50 Sámediggi.

Sámi geavaheaddjiid buorre deaivvadeapmi almmolaš bálvalusaiguin

Stuorradiggedieđáhusas nr. 28 (2007–2008) *Sámedipolitihkka* geažiduvvo ahte áigot eambo fuomášumi bidjat namahuvvon «árgabeaipolitihkii».

Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta áigu bargat buoridan dihtii sámi geavaheaddjiid deaivvadeami almmolaš hálddahusain ja bálvalusdoaimmaiguin. Sámi ja sámegeielalaš geavaheaddjiid vuhtiváldin galgá eanaš heivehuvvot oassin dábalaš almmolaš bálvalusfálaldagaide. Dát mearkkaša ahte ortnegiid mat gusket sihke sámiide ja álbmogii muđuid, galget dábalaš čálgoortnegat ja hálddašanorgánat fuolahit.

Nordlándda fylkkamánne lea mánggaid jagiid háhkan accesis hárvaneami iežas rollas mas lea rávven suohkaniid main leat sámi geavaheaddjit. Nordlándda fylkkamánne álggahii jagi 2011 ovdasmanni proševtta, mas ulbmil lea ee. oazžut

dieđuid sámi áššiid birra dain suohkaniin main leat sámit. Ovddasmanni proševtta galgá álgoálggos ráddjejuvvot mánaid ja nuoraid bajásšaddandilálašvuodaide, sámegeielaide, dearvasvuoda ja sosiála fálaldagaide ja boazodollui ja areálapolitihkii. Proševtta ruhtada Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta.

Gielddaid guovddášlihttu, Sámediggi, Gieldda- ja guovlodepartemeanta ja Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta leat álggahan ovttaš barggu mas ulbmil ee. lea kártet gielddasuorggi hástalusaid go galget addit ovttašsásaš bálvalusaid sámi álbmogii. Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta bijai jagi 2012 NORUT Áltái bargun ráhkadit raportta man namma lea dárogilli *Kartlegging av samisk perspektiv i kommunesektoren*. Raporta dadjá ahte muhtun gielddat leat ee. árvalan čuovvovaš hástalusaid: golut mat bohtet lassin guovttegeielalaš gildii, sámegeielalaš ja sámi kulturmáhtolaš bargiid váilivohta, eahpečielga ruhtadanovddasvástáduš, negatiiva miellaguottut ja unnán máhttu ja váilevaš bargovuogit mat galggašedje vuhtii váldit sámiid beroštumiid. Raporta šaddá leat dehálaš ráddádallanvuodđun Gielddaid guovddášlihttu, Sámedikki, Gieldda- ja guovlodepartemeantta ja Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeantta joatkevaš ovttašbarggu.

Manjumuš jagiid ulbmil lea leamaš nannet sámegeielaid dainna lágiin, ahte dilálašvuodát láchčojuvvot olbmuid beassat eambo geavahit sámegeiela almmolaččat ja lasihit almmolaš diehtujuohkima sámegeilli. Difi-raporta *Sámegeielat diedut stáhtalaš neahttabáikkiin – stáhtuskárten*, ja mii almmuhuvvui jagi 2012, čájeha ahte muhtun oasis stáhtalaš doaimmahusain leat leamaš buorit ja viiddis sámegeielalaš neahtasiiddut. Ovdáneapmi lea danne rivttes guvlui mannamin, muhto dán suorggis dárbašuvvojit ain ánggiruššamat.

Dakkár ealáhusat ja resursavuodđu mii vuhtii váldá sámi kultuvrra ja eallinvuogi sámi guovlluin

Sámi kultuvrra láchkasuodjalus siskkilda sihke jurddalaš kulturdovdahemiid, nugo gielaid, oskku ja dáidaga, ja ávnnaslaš eavttuid mat leat vuodđun sámiid ollislaš kulturdoaimbamuššii (sámi kultuvrra luondduvuodđu). Dán ávnnaslaš vuodus leat váldoealáhusat boazodoallu, eanadoallu ja guolásteapmi guovdilis oasis. Dehálaččat leat maiddái váldoealáhusaid lotnolasvuodát eará árbevirolaš sámi ealáhusaiguin, nugo dujiin ja meahccealáhusaiguin. Ođđa ealáhusat leat dasto vel dehálaččat bargosajiid ja ássamiid dáfus sámi guovlluin.

Sámi vuoigatvuodálávdegoddi II lea čielggadan ášši mii guoská vuoigatvuhtii eatnamiidda ja čáziide, ja daid hálddašeapmái ja geavaheapmái, dain guovlluin mat leat sámiid árbevirolaš guovllut Romssa rájis gitta máttás Hedmárkui (NOU 2007: 13). Lávdegotti árvalusain muhtumat gusket maiddái Finnmárkui. Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeantta bargu árvalusaiguin maid Sámi vuoigatvuodálávdegoddi II lea buktán, lea jođus, ja áigumuš lea čađahit viiddis diehtujoahkin- ja gula-skuddanproseassa. Departementii lea dehálaš doallat oktavuodaid Gielddaid guovddášlihtuin, áššáigullelaš fylkkasuohkaniiguin ja suohkaniiguin, Sámedikkiin ja ealáhusorganisašuvnnaiguin ja berošteaddjiid organisašuvnnaiguin.

Njukčamánuš 2011 álggahuvvojedje šiehtadallamat davviriikkalaš sámi konvenšuvnna birra, ja jagis galget leat golbma čoahkkima. Dat geat šiehtadallet, leat Suoma, Norgga ja Ruota sáttatgottit.

Juolludeamit eará departemeanttaid bušehtain

Sámi ulbmiliidda juolluduvvojit ruđat mángga departemeantta bušehtain. *Juolludeamit sámi ulbmiliidda jagi 2013 stáhtabušehtas* nammasaš preanttus govvida ollislaččat sámi ulbmiliid jagi 2013 stáhtabušehtas. Preanttus lea ee. gávdnamis Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeantta interneahhtasiidduin, www.ráđđehus.no.

Kap. 1533 Sámediggi

(1000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušehtta 2012	Árvalus 2013
50	Sámediggi	225 655	233 650	259 460
54	Sámeálbmotfoandda vuoiu	3 586	2 535	2 535
	Supmi kap. 1533	229 241	236 185	261 995

Poasta 50 Sámediggi

Álgosánit

Sámediggi áhahuvvui sámelágain vai doaibmá Vuodđolága paragrafa 110a mielde. Álbmotválljen orgánan Sámedikkis lea stuorra friddjavuohta. Sámediggi ii leat dábálaš etáhta dahje ráđđehusa vuollásaš orgána. Danne ráđđehusas ii leat ovdasvástádus Sámedikki politihkalaš doaimmas dahje mearrádusain maid Sámediggi dahká politihkalaš orgánan. Juohke áidna stáhtarádis lea dattetge vuodđolágalaš ovddasvástádus juolludusain mat juolloduvvojit su departemeantta bušehtas.

Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeantta, Máhtto departemeantta, Dearvvasvuoda- ja fuolahus departemeantta, Kultur departemeantta, Birasgáhtten departemeantta, Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ja Olgoriikadepartemeantta juolludit jahkásaččat juolludusaid Sámediggái. Guhte dáhttu eanet dieđuid juolludusaid birra mat juolloduvvojit Sámediggái, gávdná daid prentosis man namma lea *Juolludeamit sámi ulbmiliidda jagi 2013 stáhtabušehtas*.

Sámediggi beassá spiehkastit bruttobušehttenvuodđojurdagis ja oázžu juolludusaid Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeantta, Máhtto departemeantta, Kultur departemeantta, Dearvvasvuoda- ja fuolahus departemeantta, ja Birasgáhtten departemeantta 50-poasttain. Várašemiin ahte Stuorradiggi mearrida bušehta, de Sámediggi juolluda gudege departemeantta juolludan ruđaid iežas jagi manjimus dievasčoahkkimis. Sámediggi juolluda ruđaid iežas vuoruhusaid mielde, muhto dan mielde mo Stuorradiggi lea mearridan bušehta.

Sámedikki ekonomiihállddašemi rámaid mearrida Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girko departemeantta Sámedikki ekonomiihállddašemi váldoinstruvssas. Váldoinstruksa gusto maid juolludemiide mat bohtet eará departemeanttaid bušehtain ja vejolaččat bođuide eará sajiin. Instruksa lea mearriduvvon sámelága paragrafa 2–1 goalmmát lađđasa vuodul. Váldoinstruvssas departemeantta lea mearridan ahte stáhta ekonomiijanjuolggadusat ja ekonomiijastivvema njuolggadusat stáhtas gustojit Sámediggáige. Departemeantta eaktuda dattetge ahte ekonomiijanjuolggadusat ja mearrádus galget geavahuvvot nu,

ahte dat addet Sámediggái árvoštallanvejolašvuodaid go dat lea álbmotválljen orgána.

Sámedikki iežas ovddasvástádus lea čadahit eastadeaddji sihkkarvuodadoaimbajiu, gč. Sihkkarvuodálága paragrafa 5.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Sámedikkis lea álbmotválljen orgánan iežas válđi, ja iežas ovddasvástádus, politihkalaš doaimmastis. Guhte sihtá dárkilat čilgehusa Sámedikki ulbmiliid birra, gávdná dieđuid Sámedikki iežas strategijadokumeanttain ja bušehtamearrádusain.

Jagi 2013 bušeahhta

Poastta vuoddojuolludus galgá ee. gokčat politihkalaš barggu doaimmaheami, ja Sámedikki hálddahusa, ja vel gielddaid ja fylkkagielddaid lassegoluid mat bohtet go čuovvolit sámelága giellanjuolggadusaid. Juolludus lassána 4,1 milj. ruvnnuin dannego sámegiela hálddašanguovlu viiddiduvvo dan láhkai ahte Røyrviiikka suohkan šaddá mielde hálddašanguovlui jagi 2013 rájis.

Sámedikki bargui mii galgá ovddidit oarjilsámi oahpponeavvo- ja terminologiiaráhkadeami, lea sirdojuvvon 1 milj. ruvnnu kapihttala 1534 poasttas 72 Sámegiella, diehtjuohkin jna.

Ráđdehus háliida, Kulturloktema oassin, ahte galgá leat erenoamáš ángiruššan sámi kultur- ja gielladoaimbajiuiguin áigodaga 2013–2017. Danne árvaluvvo ahte buohkanassii várrejuvvo dán ulbmila várás 50 milj. ruvnnu viđajahkásaš áigodahkii 2013–2017. Jagi 2013 galgá 10 milj. ruvnnu juolluduvvot sámi kultur- ja gielladoaimbajiuide. Sámediggi galgá ruđaid juohkit ja hálddašit. Sámediggi beassá geavahit osiid juolludeamis áigumušaid mielde mat lea Giellajagi 2013 várás.

Juolludanárvalus maid siskkilda 2,9 milj. ruvnnu Sámediggái lassegoluid geažil mat bohtet go jagi 2013 Sámediggeválgá čadahuvvo.

Jagi 2011 raporta

Ráđdehus bidjá ovdan Stuorradiggái stuorradiggedieđáhusa juohke jagi Sámedikki doaimma birra. Sámedikki iežas jahkedieđáhus biddjojuvvo mielddusin stuorradiggedieđáhussii. Dieđáhus Sámedikki jagi 2011 doaimma birra raporte mo Sámediggi lea geavahan ruđaid mat juolluduvvojedje stáhtabušehtas.

Poasta 54 Sámeálbmotfoanda

Álgosánit

Go giedahalai jagi 2000 ođasmahttojuvvon riikabušehta, de Stuorradiggi mearridii geassemánu 16. b. 2000 juolludit 75 milj. ruvnnu «Sámeálbmotfoandan». Foanda ášahuvvui oktasaš buhtadassan daid vahágiid ovdii ja dan vearrivuoda geažil maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii. Foandda vuoiu galgá geavahuvvot doaimbajiuide mat nannejit sámegielaid ja sámi kultuvrra. Foandda vuoiu ii leat oassi rápmajuolludusas mii máksojuvvo Sámediggái.

Foandda njuolggadusat mearriduvvojedje gonagaslaš resolušuvnnain čakčamánu 22. b. 2006. Sámedikki dievasčoahkkin lea foandda stivra. Sámediggi mearrida jahkásaš bušehtamearrádusain mo foandda vuoiu galgá vuoruhuvvot.

Jagi 2011 raporta

Jagi 2011 juolluduvvon vuoiu lei foandda vuoiu jagi 2010. Jahkásaš vuoiu meroštallojuvvo 3,38 proseantasaš reantologu vuodul. Dieđáhus Sámedikki jagi 2011 doaimma birra, mii gieskat biddjojuvvui Stuorradikki ovdii, addá dárkilat dieđuid das mo Sámediggi vuoruhii foandda vuoiu.

Kap. 4533 Sámediggi

(1000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahtta 2012	Árvalus 2013
51	Sámeálbmotfoandda vuoitu	3 586	2 535	2 535
	Supmi kap. 4533	3 586	2 535	2 535

Gč. čilgehus kapihttala 1533 poasttas 54.

Kap. 1534 Juolludeamit sámi ulbmiliidda

(1000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahtta 2012	Árvalus 2013
50	Sámi allaskuvla	2 800	4 610	5 800
51	Divvun	4 700	5 246	5 419
72	Sámegiella, diehtjuohkin jna.	9 776	9 446	5 330
74	Dokumentašuvdna, gaskkusteapmi jna.	1 443		
	Supmi kap. 1534	18 719	19 302	16 549

Poasta 50 Sámi allaskuvla**Álgošánit**

Sámi allaskuvla doaimmaha mánga barggu departemeanta ovddas sáme politihkalaš suorggis. Allaskuvla lea Sámi statistihkalaš fágalaš guorahallanjoavkku čállingoddi ja Sámi ofelaččaid ortnega čállingoddi. Dasto allaskuvllas lea mánggajahkásaš doaibmamuš sámi árbedieđu duodašteamis ja gaskkusteamis, mii lea Árbediehtu-prošeakta. Departemeanta maid juolluda jahkásaččat ruđaid allaskuvlla Sámi lohkanguovddáži. Árvaluvon lea ahte juolludeamit allaskuvlii mat bohtet departemeatta bušeahntas, galget jagi 2013 rájis čohkkejuvvot 50-postii.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavku lea vuodduvonn čuovvolan dihtii stáhtalaš eiseváldiid ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallamiid. Joavkku barguulbmil lea buoridit diehtovuđu bušeahntabarggu várás ja árvoštallamiid ja mearrádusaid várás mat dahkkojuvvojit stáhtalaš

eiseváldiid ja Sámedikki ráđđádallamiin. Guorahallanjoavku galgá almmuhit jahkásaš raportta mii čájeha sierranas surggiin dili ja ovdánanmearkkaid sámi servodagas.

Sámi ofelaččaid ortnet galgá buoridit Norgga nuoraid máhtu sámiid ja sámi dilálašvuodaid birra. Deháleamos ulbmiljoavku leat joatkkaskuvllaid nuorat. Áigumuš lea ahte doaibmabidju lea mielde áiddasteamen nállevealaheami ja čearddalaš vealaheami, ja galgá buktit áigái sámi nuoraid ja eará nuoraid gulahallama.

Árbediehtu-proševtta ulbmil lea háhkat, duodaštit ja systemáhtalaččat ordnet sámi árbemáhtu Norggas, erenoamážit dan mii guoská luonddu áddemii ja geavaheapmái. Vuhtii galget váldojuvvot sámi árbemáhtolaččat ja sámi báikkálaš servodagat. Guhkesáigásaš ulbmil lea ahte árbevirolaš máhttu galgá duodaštuvvot, vai dat sáhttet gullat vuđđui mas almmolaš mearri-danproseassat doibmet. Jagi 2013 barggu ulbmil lea ovddidit Sámi allaskuvlla ovttasbarggu sihke báikkálaš doaibmaguimmiiguin Norggas ja áššáigullelaš fágabirrasiguin.

Sámi lohkanguovddáš lea riikkalaš resursaguovddáš mii galgá buoridit sámegiela

oahpahusa ja oahpahusa mii lea sámegillii. Guovddáš galgá čohkket, muohkadit ja gaskkustit dieđuid sámegiela njálmmálaš ja čálalaš geavaheami birra gokčan dihtii oahpahusvuogádaga dárbbu. Dasto guovddáš galgá doaibmat fágabirasin oahpahusvuogádaga várás áššiin mat gusket sámegiela oahpahussii ja oahpahussii mii lea sámegillii. Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta deattuha dehálažžan ahte guovddáš vuoruha bargat julevsámegielain ja oarjilsámegielain, ja lassin vel ovddida davvisámegiela.

Jagi 2013 bušeahtta

Juolludus galgá geavahuvvot Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavkku doibmii, sámi ofelačcaide, Árbediehtu-prošektii ja Sámi lohkanguovddáži. Sámi lohkanguovddáži lea sirdujvonn 1 milj. ruvnnu kapihttala 1534 poasttas 72 Sámegiella, diehtujuohkin jna. Sámi lohkanguovddáš oazžu maid ruđaid Máhtodepartemeantta bušeahtas. Sámi allaskuvllas lea vejolašvuohta geavahit juolludusas osiid Árbediehtu-prošeahtta báikkálaš doaibmaguimmiid goluide.

Jagi 2011 raporta

Sámi statistihka fágalaš guorahallanjoavkku jagi 2011 raporta, *Sámi logut muitalit 4*, válddii ovdan ee. sámegiela dili skuvllas, sámi luonddu geavaheami ja sámi dutkama.

«Sámi ofelačcaid» ortnet čadahuvvui ollu skuvllaid galledemiin jagi 2011. Árvvoštallan mii dahkkojuvvui jagi 2007 čájehii ahte ofelačcat orrot buorideamen máhtu – ja orrot jávkadeamen ovdagáttuid ja boasttu govahallamiid sámi kultuvrra birra. Ofelačcaid galledeamet leat gilván oahpu sihke oahpaheadjiide ja oahppiide.

Árbediehtu-prošeahtta álgomuddu álggii jagi 2008 ja loahpahuvvui jagi 2011. Dán muddui gulai geahččalit doaibmaguoibmemálla mii galgai leat Sámi allaskuvlla ja áigeguovdilis sámi ášahusaid gaskkas. Sámediggi ja Sámi allaskuvla lágidedje vuosttamuš davviriekkalaš konferánssa árbedieđu birra Guovdageainnus gidđat 2011. Bohtosat leat almmuhuvvon sihke artihkalčoakkáldahkan, metodagirjin ja giehtagirjin mii muitala árbevirolaš máhtu barggu birra.

Sámi lohkanguovddážiis rávvii jagi 2011 skuvllaid miehtá Norgga sámegiela oahpahusa birra.

Poasta 51 Divvun

Álgosánit

Divvun álggahuvvui prošeahtan jagi 2004 ja dan leat jagi 2010 lohppii ruhtadan Sámediggi, Máhtodepartemeanta ja Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta. Jagi 2011 Divvun várás álggahuvvojedje bissovaš bargosajit Romssa universitehtii, maid Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta ruhtada. Divvun lea ee. ráhkadan digitála pedagogalaš neavvuid ja stávendárkkistanprográmmaid ja divvunprográmmaid davvisámegiela, julevsámegiela ja oarjilsámegiela várás. Ođđaigásaš giellateknologiija geavaheapmi lea eaktun dasa, ahte sámegielaht sáhttet seailut geavangiellan otnáš servodagas.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Ovttasráđiid Romssa universitehtain Divvun buoriduvvo ain eambo.

Jagi 2013 bušeahtta

Juolludus galgá geavahuvvot Divvuma doibmii Romssa universitehtas.

Jagi 2011 raporta

Romssa universitehta válddii badjelasas formála ovddasvástádusa Divvun-joavkkus suoidnemánu 1. b. 2011. Divvun lea jagi 2011 almmuhaddan riektáčállinneavvuid odđa veršuvnnaid, nu ahte dat fas heivejit operatiivavuogádagaide mat dábálaččat geavahuvvojit, ja Office-variánttaide. Dasto Divvun lea ovttasráđiid Giellateknoin almmuhan sámi elektrovnnalaš sátnegirjiin odđa veršuvnnaid, maid Giellatekno fállá. Jagi 2011 Divvun álggahii mánggajahkásaš prošeahtta mas galget ráhkadit davvisámegiela várás stávendárkkistanprográmma. Dasto Divvun lea ee. bargan odđa teknologiija ovddidemiin, vai Divvun ii šat leat nu gitta eará veahkkefitnodagain. Divvun-joavku lea maid bargan sámegiela hállansyntesain (hállanáddestallamiin).

Poasta 72 Sámegiella, diehtujuohkin jna.

Álgosánit

Sámegiela galgá šaddat vejolaš geavahit buot servodaga joregiin, gč. Sd.dieđáhusa nr. 28 (2007–2008) *Sámepolitihkka*. Sámegielaht seailuheapmi ja nanusmahttin mearkkašit ollu go áigumuš lea gáhttet ja ovddidit sámi kultuvrra ja eallinvuogi.

Sámegiella lea sámi kultuvrras dehálaš caggi ja ráđdehussii dehálaš ángiruššansuorgi.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Juolludanortnega ulbmil lea buoridit sámegielaide geavaheami dainna lágiin ahte gielaide galgá šaddat vejolaš eambo geavahit almmolaččat, ahte galget šaddat eanet sámegielaččat, ahte eanet dieđut juhkkovuvvojit sámiide sámegillii ja ahte eanet dieđut sámiid dilálašvuodaid birra juhkkovuvvojit Norgga álbmogii muđuid.

Jagi 2013 bušeahtta

Doaibmabijut vuoruhuvvojit mat gullet sámegielaide doaibmaplána čadaheapmái. Árvaluvvon juolludus lea veaháš unniduvvon ovddeš jagiid ektui, ee. go ruđain oassi lea sirđovuvvon Sámediggái, gč. kapihttala 1533, poastta 50 Sámediggi, kapihttala 1534, poastta 50 Sámi allaskuvla ja kapihttala 1536, poastta 01 Doaibmagolut. Hálldašepmi doarjaruđaid osiin fápmuduvvo Nordlándda fylkkamánii. Jagi 2013 departemeanta áigu ieš juogadit doarjaruđaid ohcamušaid ja dárkilat árvoštallamiid vuodul, čielga proševttaide mat galget jođihuvvot čuovvovaš doaibmiid namas:

- Romssa universitehta (gielladoaibmabijut Sámi giellateknologija guovddáža ja/dahje Divvuma namas)
- Riddu Ridđu Festivála AS (doarjja Riddu Ridđu Festiválie AS čatnasa giellajahkái 2013)

- Nuortasámi musea
- Lulli-Trøndelága fylkkamánne (gulahallankonferánša, boazodoallu ja eanaeigggádat)
- Hálldahusa ja IKTa direktorahta (IT-standárd- daid álggaheapmi)
- Gáldu – álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš (dásseárvoprošeahta)

Jagi 2011 raporta

Jagi 2011 ruhtadoarjagiid juogadeamis leat oarjilsámegiella ja julevsámegiella vuoruhuvvon. Olles juolludusas mii lei 9,776 milj. ruvnnu stuoru, leat badjelaš 4,5 milj. ruvnnu geavahuvvon sierranas doaibmabijuide nannen ja ovddidan dihtii oarjilsámegiella ja julevsámegiella. Lassin leat ruđat juolluduvvon dan poasttas nuortasámi ja bihtásámi doaibmabijuide.

Lassin leat mánggalágan davvisámegiella doaibmabijut ruhtaduvvon dán poastta bokte, ja vel sierranas terminologijaproševttat, girjealmuheamit, čájáhusat ja filmmat.

Eará giella- ja diehtjuohkindoaibmabijut maidda poasttas bohte ruđat jagi 2011:

- gielladoaibmabijut Omasvuona suohkanis ja Deanu gielddas
- Sámi allaskuvlla Sámi lohkanguovddáš
- Engerdála suohkan – oarjilsámegiella servodatfágaterminologija ráhkadeapmi
- doaibmabijut Davvi-Trøndelága namas mat galget nannet oarjilsámegiella ja oarjilsámi kultuvrra

Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš

(1000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahtta 2012	Árvalus 2013
01	Doaibmagolut	6 319	3 214	3 319
	Supmi kap. 1535	6 319	3 214	3 319

Álgosánit

Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea hálldašanorgána mas leat sierra fápmudusat.

Gáldu ásaheapmi lei *Olmmošvuoigatvuodaid doaibmaplána* doaibmabidju, gč. Sd.diedáhusa nr. 21 (1999–2000). Áigumuš guovddážiin lea buoridit olbmuid máhtu sámi vuoigatvuodaid ja álgoálbmotvuoigatvuodaid birra, ja olbmuid ádde-

jumi dain. Guovddáš galgá čohkket, systemáhtalaččat ordnet ja gaskkustit áššáigullelaš dieđuid álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra. Njuolggadusaid mielde guovddáš galgá Norggas ovddimusat lágideat guovdilis ulbmiljoavkkuid várás dieđuid ja daid gaskkustit. Olmmošvuoigatvuodaid doaibmaplána bohtá ovdan ahte sivva go gelbbolašvuodaguovddáš báikáduvvui Davvi-Norgii, lei áigumuš buoridit olbmuid dieđuid álgoálbmotvuoigatvuodaid birra

erenoamážit dán riikkaoasi álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuođaid birra.

Stivra lea guovddáža bajimus orgána, ja das lea njuolggadusaid mielde ovddasvástádussan fágalaš ovddideapmi, resursageavaheapmi, vuoruheamit ja strategiijaid ráhkadeapmi guovddáža doaimma várás.

Dál leat 10 jagi gollan dan rájis go Gáldu ása-huvvui. Rambøll Management Consulting čadahii departemeantta ovddas barggu mas Guovddáža vuosttamuš jahkebealli jagi 2012 árvvoštallojuvvui. Dan raporttas bohtá ovdan ahte Gáldu bargá árjjalaččat ja viidát sihke riikkalaš ja riikkaidgaskasaš ulbmiljoavkkuid guovdu. Eanemus resurssat leat geavahuvvon neahttasiiddu ráhkadeapmái, Gáldu Čála nammasaš áigečállaga almmuheapmái mángga gillii ja bargonávccaid buorideapmái – ja vel hui ollu mátkkoštemiide. Árvvoštallan čájeha dattetge ahte välljejuvnon riikkalaš ulbmiljoavkkuin, nugo joatkaskuvllain, mediain ja sámi ásaheamis, viehka unnán dihtet Gáldu neahttasiidduid ja Gáldu Čállaga birra, ja unnánge geavahit daid. Gáldus váilu systemáhtalaš visogovva das, geat sin bálvalusaid geavahit, mo daid geavahit ja makkár dárbbut sierranas ulbmiljoavkkuin leat, ja guovddáš lea gitta dáláži unnán diehttevassii addán iežas vejolaš riikkalaš ulbmiljoavkkuide. Árvvoštallanraporttas rávvejuvvo, ahte proseassa galgá čadahuvvot (Gáldu, Sámediggi ja departemeanta) dainna ulbmiliin ahte ovttasráđiid gávnahit makkár dárbbuid Gáldu galgá duhtadit, čielggadit bargomearrádusa ja ulbmiljoavkkuid, čielggasmahttit organiserema ja oktavuodaid, álgahit ulbmiliid ja bohtosiid buoret stivrema, ja ráhkadit doaibmabijuid dárbbuid ja resurssaid mielde. Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta áigu gulahettiinis Olgoriikadepartemeanttain, Sámedikkiin ja Gálduin árvvoštallat raportta rávvagiid ja galgetgo dat čuovvoluvvot.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Gáldu lea fágalaččat iehčanas ásaheamis mii mearrida iežas ulbmiliid ja makkár gáibádusat galget leat bohtosiidduid daid rájaid siskkoabealde maid departemeanta mearrida.

Jagi 2013 bušeahtta

Poasta 01 Doaibmagolut

Juolludus galgá gokčat Gáldu jagi 2013 doaimma.

Lassin juolludeapmái Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeantta bušeahtas, galgá doarjja bohtit guovddáža doibmii Olgoriikadepartemeantta bušeahtas, kapihttala 163 poasttas 72 Olmmošvuoigatvuođat.

Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta lea ovttasráđiid Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanttain ja Sámedikkiin soahpan ahte Gáldu oazžu ruđaid njealjejahkásaš prošeaktavirgái mas virggálaš galgá bargat ovtadássásašvuođain ja vealaheami vuostálastimiin. Prošeakta siskkilda dáid vealahansivaid: doaibmannávccaid, soahkabeali, sohkaheallásaš soju ja čearddalašvuođa. Prošeakta álggahuvvui jagi 2010 ja galgá loahpahuvvot árvvoštallamiin jagi 2014. Gáldu bargonávccaid váilivuoda geažil jagi 2011 ja jagi 2012 prošeavttas leat oasit maŋjonan.

Jagi 2011 raporta

Gáldu oáččui 3,151 milj. ruvnnu vuoddojuolludussan jahkái 2011 Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeantta bušeahtas, ja 1 milj. ruvnnu Olgoriikadepartemeantta bušeahtas. Lassin Gáldu oáččui prošeaktaruđaid Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanttas, Olgoriikadepartemeanttas, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanttas, Sámedikkis ja Barentsčállingottis.

Dehálaš neavvu Gáldu diehtjuohkindoaimmas lea neahttauskádat www.galdu.org, mas leat dieđut dárogillii, sámegillii ja eangalagillii. Neahttabáikkis ledje jagi 2011 badjel 100 000 galledead-dji, ja eanetgo 500 000 siidogeahčadeami. Gáldu almmuha áigečálaráiddu Gáldu Čála – álgoálbmotvuoigatvuođaid áigečála, mii čalmmustahtá fáttáid mat leat áigejuovdilát sihke sámiide ja eará álgoálbmogiidda. Jagi 2011 čalmmustahtte ee. álgoálbmotmánáid vuoigatvuođa gillii ja iešmearrideapmái ja iešstivremii dakkár surggiin go kultuvrras, gielas ja oahpahusas. Čálaráiddu geavahit ee. studenttat ja dutkit pensum- ja referánsagirjjálašvuohtan.

Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš

(1000 ruvnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahhta 2012	Árvalus 2013
02	Mánngalágan boađut	3 012		
18	Buohcuvuodarudaid buhtadeapmi	192		
	Supmi kap. 4535	3 204		

Poasta 02 Mánngalágan boađut

Jagi 2011 rehketdoallu siskkilda ee. juolludeami Olgoriikadepartemeanttas, gč. čilgehusa kapihttalís 1535.

Boahtokapihttal siskkilda maid daid prošeavttaid vejolaš olgguldas ruhtadeami, mat čadahuvvojit Gáldu namas.

Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1000 ruvnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahhta 2012	Árvalus 2013
01	Doallogolut	6 756	3 613	4 378
	Supmi kap. 1536	6 756	3 613	4 378

Álgosánit

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš, mii lea Guovdageainnus, lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat. Guovddázis lea buolabiras boazodoalloovttasbarggus dehálaš doaibma, ja dat fuolaha sihke fágalaš dárbbuid ja oktiiveihelándárbbuid guovddáža ulbmiljoavkkuid várás. Dehálaš adnojuvvo ahte boazodoalloálbmogiin ja sin organisašuvnnain galgá leat lagaš okta-vuohta guovddázii, ja guovddáš galgá doaibmat ovttasráđiid Boazodoalloálbmogiid máilmeorganisašuvnnain. Guovddáš galgá veahkin gaskkustit ja lonohallat dieđuid ja oaččuht áigái ártalaš guovlluid boazodoalloálbmogiid fágalaš ovttasbarggu. Bargu galgá sin várás leat guđet leat ealahusdoaimmit, almmolaš eiseválddit, dutkanbirrasat ja eará fágabirrasat, ja vel riikkaidgaskasaš organisašuvnnat ja ovttasbargorganat.

Stivra lea guovddáža bajimus orgána, ja das lea njuolggadusaid mielde ovddasvástádus fágalaš ovddideamis, resursageavaheamis, vuoruhusain

ja guovddáža várás strategiijaid ráhkadeamis. Stivrra čeahkádus speadjalastá dáláš ráđjarasttiedaddji boazodoalloovttasbarggu. Njuolggadusat ođasmahttojuvvojedje jagi 2010.

Jagi 2013 ulbmilat ja vuoruhusat

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš lea fágalaččat iešmearrideaddji ásašus mii mearrida iežas ulbmiliid ja bohtosiid gáibádusaid daid rájaid siskkobalde maid departemeanta mearrida.

Jagi 2013 bušeahtta**Poasta 01 Doaimmagolut**

Juolludus galgá gokčat Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáža doaimma jagi 2013. Guovddáš oažžu lassin prošeaktadoarjagiid eará oasseruhtadeaddjiin sihke Norggas ja olgoriikkas.

Sihkkarastin dihtii Reindeer Portala viidasat doaimma ja ovdáneami lea 0,7 milj. ruvnnu sirdojuvvon kapihttala 1534 poasttas 72 Sámegealla, diehtjuohkin jna. kapihttalii 1536 postii 01.

Jagi 2011 raporta

Guovddáža riikkaidgaskasaš ovttasbargu ása-
saiguin, organisašuvnnaiguin ja boazoálbmogi-
guin lea ain eambo ovddiduvvon jagi
2011álgoálbmotprošeavttaiguin davviguovlluin,
maid Guovddáš ja Boazodoalloálbmogiid
máilmmeorganisašuvdna álggahedje. Ruošša,
Kiinná, Kánada ja Norgga álgoálbmotovttasbargu
lea leamaš guovdil, ja prošeavttat šaddet leat
dehálaččat guovddáža boahttevaš doibmii.
Guovddáš vuohtá duodalaš nuppástusaid dav-
viguovlluid álgoálbmotservodagain dálkkádatnup-
pástusaid geažil ja industriijahuksemiid geažil, ja

atná dehálažžan juohkit dieđuid ja ovddidit
báikkálaš máhtuid ceavzilis ovdáneami várás.
Erenoamážit gessojuvvojit ovdan UArctic EALÁT
Institute, mii lea Riikkaidgaskasaš buollajagi árbi
(IPY), álgoálbmotárbi, Arktalaš rádi prošeakta
EALLIN Reindeer Herding Youth, Boazodoal-
loálbmogiid 5. Máilmmekongreassa plánan
Kiinnás jagi 2013, golmma báikkálaš
boazodoalloguovddáža ásaheapmi Ruošša dav-
viguovlluide, UNEP Nomadic Herders-prošeakta
táigaboazodoalu várás, Birgen-prošeakta boazodo-
alu nissonolbmuid várás ja árkntalaš boazodoal-
loálbmogiid nuoraid hárjeheami várás IKTii ja
gáiddusoahpahussii.

Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1000 ruvnnuid mielde)

Poasta	Namma	Rehketdoallu 2011	Salderejuvvon bušeahhta 2012	Árvalus 2013
02	Mánnggalágan boadut	2 662		
	Supmi kap. 4536	2 662		

Poasta 02 Mánnggalágan boadut

Boahttopoasta gusto daid prošeavttaid olgguldas
ruhtadeapmái mat čadahuvvojit Riikkaidgaskasaš
boazodoalloguovddáža namas.

Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1540	Nasjonale minoriteter	13 596	15 575	17 101	9,8
	Sum kategori 01.40	13 596	15 575	17 101	9,8

Inntekter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4540	Nasjonale minoriteter	3 556	3 550	3 550	0,0
	Sum kategori 01.40	3 556	3 550	3 550	0,0

Innledning

Regjeringens mål er å legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur.

Etniske minoriteter med langvarig tilknytning til Norge defineres som nasjonale minoriteter. Både jøder, kvener/norskfinner, rom (sigøynere), romanifolk/tatere og skogfinner har en historie i Norge som går langt tilbake i tid, og disse gruppene er derfor anerkjent som nasjonale minoriteter. Når det gjelder spørsmålet om hvem som hører til en minoritet, legger departementet avgjørende vekt på den enkeltes selvidentifisering.

Norsk politikk overfor nasjonale minoriteter er forankret i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, som blant annet Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Det er statens ansvar å sikre at hensynet til nasjonale minoriteter blir ivaretatt. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp aktuelle nasjonale rettsregler og de internasjonale men-

neskerettighetsforpliktelsene som Norge har overfor de nasjonale minoritetene.

Utfordringer og utviklingstrekk

Minoritetsgrupper kan være sårbare i et demokrati der avgjørelser fattes ved flertallsvedtak. For å fremme reell likestilling er det i noen tilfeller nødvendig å gjennomføre særskilte tiltak for å styrke en eller flere minoritetsgruppers stilling på ulike samfunnsområder.

Politikken som omhandler nasjonale minoriteter bygger på prinsippet om likeverd og ikke-diskriminering. Likevel er det slik at personer som tilhører en nasjonal minoritet kan oppleve å bli diskriminert både i kontakt med offentlige myndigheter og i privatsfæren. Flere internasjonale overvåkningsorganer, som FNs rasediskrimineringskomité, FNs menneskerettighetskomité og Europarådets overvåkningsorganer, uttrykker nå også bekymring over fiendtlige ytringer mot minoriteter i norske medier.

Myndighetene ser tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot både samer, nasjonale minoriteter og innvandregrupper i sammenheng. Diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven er viktige instrumenter for å fremme likestil-

ling og hindre etnisk diskriminering av de nasjonale minoritetene.

Det er et stort spenn i de nasjonale minoritetenes språk og kulturuttrykk. Hvilke saker som engasjerer de ulike nasjonale minoritetene er ikke alltid sammenfallende. Det kan også være store individuelle forskjeller innad i de nasjonale minoritetene, blant annet knyttet til hvilke symboler og kulturuttrykk man identifiserer seg med. Statlige myndigheter må ta høyde for disse variasjonene når tiltak overfor nasjonale minoriteter skal utformes.

Mål og strategier

En helhetlig politikk i dialog med de nasjonale minoritetene

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ønsker å fortsette dialogen med de nasjonale minoritetene om prioriteringer og utforming av tiltak. Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter er et viktig virkemiddel for å legge til rette for dialogen mellom minoritetene og myndighetene. Hovedformålet med ordningen er å støtte frivillige organisasjoner, som har basis i en nasjonal minoritet, og at organisasjonene i økende grad skal formulere og fremme egne interesser.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for samordning av statlig politikk som berører nasjonale minoriteter i Norge og skal arbeide for helhet og sammenheng i politikken som berører nasjonale minoriteter, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Fagdepartementene har et selvstendig ansvar for å følge opp gjennomføringen av den statlige politikken overfor de nasjonale minoritetene innenfor sine sektorer. Dialogen mellom ulike sektorer og mellom ulike nivåer i forvaltningen har vist seg å være viktig for å få en helhetlig utvikling av politikken overfor nasjonale minoriteter. Et eksempel på dette er dialogen om situasjonen for rom mellom departementet, Oslo kommune og representanter for rom selv.

Mange europeiske land har en større andel nasjonale minoriteter enn Norge og også lengre erfaring med utvikling av politikk overfor gruppene. Deltakelse i internasjonale fora er derfor et viktig grunnlag for arbeidet med å utvikle politikken overfor de nasjonale minoritetene, spesielt på nordisk, men også på europeisk nivå. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet representerer Norge i Europarådets ekspertkomité for romspørsmål (CAHROM).

Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter er en arena hvor de

nasjonale minoritetene og myndighetene får anledning til å møtes for å diskutere saker av felles interesse. Forumet fungerer også som en møteplass hvor de nasjonale minoritetene gis mulighet til å diskutere saker av felles interesse seg imellom.

På kontaktforum for nasjonale minoriteter i 2011 var hovedtemaene nasjonale minoriteters kultur, forskning og kunnskapsutvikling. Den rådgivende komiteen for Rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter deltok på møtet. Deres anbefalinger til Norges oppfølging av konvensjonen ble drøftet. Norge oversendte sin tredje rapport, om gjennomføringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, til Europarådet i juli 2010. Den rådgivende komiteen for rammekonvensjonen avga sin uttalelse om Norges oppfølging av konvensjonens forpliktelser 30. juni 2011. Komiteen anbefaler myndighetene blant annet å iverksette ytterligere tiltak for å fremme toleranse og sosial inkludering, sikre rettighetene for rom og romani-folk/tatere, som har blitt utsatt for tidligere tiders assimileringpolitikk, og fortsette arbeidet med å revitalisere det kvenske språket. Rapportene kan hentes fra departementets internettsider.

Økt kunnskap om nasjonale minoriteter

Det er viktig for all politikkutvikling at relevant kunnskap er tilgjengelig. Dette gjelder også for politikkområdet nasjonale minoriteter. De forskningsetiske utfordringene er imidlertid store på dette området. Tidligere tiders forskning på enkelte av de nasjonale minoritetene gjør det forståelig at mange innenfor minoritetene uttrykker stor skepsis mot ytterligere forskning.

Informasjon og økt kunnskap om nasjonale minoriteter og deres kulturuttrykk vil imidlertid kunne motvirke diskriminering, fiendtlige ytringer og negative holdninger overfor nasjonale minoriteter. Det er derfor viktig at det støttes opp om prosjekter som bidrar til å gi allmennheten en større innsikt i de nasjonale minoritetenes situasjon.

Utdanningsdirektoratet er i gang med å utvikle en brosjyre om nasjonale minoriteter. Brosjyren er tenkt som et verktøy for skoleledere, lærere og førskolelærere i planleggingen av undervisningen om de nasjonale minoritetene.

Prosjektet «Romanikultur, språk og opprinnelse», i regi av Norges forskningsråd, videreføres med et dr.gradsprosjekt om taterspråk. Prosjektet «Romani/taterfolket – fra barn til voksen» ble avsluttet i 2009, og det er utarbeidet en sluttrap-

port fra prosjektet: *Taterfolket fra barn til voksen. Et skole- og kulturprosjekt.*

Kommunal- og regionaldepartementet har fått gjennomført en juridisk utredning om forholdet mellom nasjonal og internasjonal rett på boligområdet for rom. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet vil, i samråd med Oslo kommune og representanter for rom, vurdere videre oppfølging av rapporten.

Det har i 2012 blitt lagt fram to rapporter om situasjonen for den jødiske minoriteten i Norge. Det Mosaiske Trossamfunds rapport *Fortsatt aktivt jødisk liv i Norge?* er laget på bakgrunn av en spørreundersøkelse blant deres medlemmer og intervjuer med jødiske barn og unge. Rapporten viser at om lag halvparten av medlemmene har opplevd antisemittiske holdninger i skole- og undervisningssituasjoner, i jobbsammenheng og på andre arenaer (i det offentlige rom, sosiale lag etc.). 20 av 21 barn og unge som ble intervjuet, oppga at de hadde vært utsatt for antijødisk trakassering, både enkelthendelser og trakassering over år. Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) har lagt fram rapporten *Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter.*

Styrking av de nasjonale minoritetenes språk

Kvensk, romanes (roms språk) og romani (romanifolkets/taternes språk) er alle anerkjent som minoritetsspråk i Norge. Ansvar for samordning av arbeidet med Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) er lagt til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. I St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening* er det samtidig slått fast at Kulturdepartementet har det overordnede språkpolitiske ansvaret, også for nasjonale minoriteters språk. Å verne og styrke disse språkene inngår som en del av den helhetlige språkpolitikken som

er skissert i meldingen. Innenfor arbeidet med nasjonale minoriteters språk prioriterer departementet arbeidet med kvensk. Miljøet som arbeider med revitalisering av kvensk har gjennom flere år pekt på behovet for økt satsing og identifisert aktuelle, gjennomførbare tiltak.

I 2011 bidro Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, sammen med Troms fylkeskommune, Storfjord kommune og Sametinget, til finansieringen av Storfjord språksenter. Språksenteret har aktiviteter for kvensk, finsk og samisk språk. Halti kvenkultursenter i Nordreisa arrangerte kvenske språkkafeer og kurs i kvensk. Kvensk institutt, som er et nasjonalt senter for kvensk språk og kultur, holdt flere kurs i kvensk, i hovedsak med voksne deltakere.

I desember 2011 oversendte Norge den femte rapporten om gjennomføringen av Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk til Europarådet. Rapporten er tilgjengelig på departementets internettsider.

Et godt møte med offentlige tjenester for nasjonale minoriteter

Med utgangspunkt i sosial- og velferdspolitikken skal alle inkluderes i det norske fellesskapet. Hensynet til de nasjonale minoritetene skal som hovedregel integreres i det ordinære offentlige tjenestetilbudet.

Tiltakene i *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* er utformet for å bidra til å gjøre allerede etablerte offentlige ordninger, for eksempel innen utdanning, sysselsetting, helse og bolig, mer tilgjengelige for rom. I tråd med handlingsplanen har Oslo kommune etablert en veiledningstjeneste for rom og arrangert seminarer om rom for ansatte i kommunale og statlige etater. Veiledningstjenesten og seminarne finansieres med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, se omtale under kap. 1540, post 60.

Tildelinger over ulike departementers budsjett

Tabell 5.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter

		(i 1000 kroner)		
Dep.	Tiltak	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
FAD	Nasjonale minoriteter ¹	13 596	15 575	17 101
FAD	Forskningsmidler	1 200	1 200	1 200
KUD	Avisen Ruijan Kaiku	1 000	1 031	1 065
KUD	Kainun institutti – Kvensk institutt, drift	4 823	4 973	5 137
KUD	Jødisk museum	2 491	2 568	2 888
KUD	Norsk Skogfinsk Museum	2 467	2 543	2 627
KD	Tilskudd til opplæring i finsk i grunnskolen og videregående opplæring	7 420	8 160	7 958
KD	Nasjonale minoriteter ²	3 600	3 600	3 550

¹ Avisa Ruijan Kaiku fikk tildelt 400 000 kroner over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett i 2011 og 2012. Tildelingen videreføres i 2013.

² Midlene bevilges over kap 226, post 21. Tallene er basert på tildelingsbrevene til Utdanningsdirektoratet.

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet gir tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Barn som tilhører nasjonale minoriteter er omfattet av tilskuddsordningen. Nærmere omtale av tilskuddsordningen finnes i Prop. 1 S (2012–2013) *Kunnskapsdepartementet*.

Det gis tilskudd til opplæring i finsk som andrespråk i grunnskolen og videregående opplæring, jf. kap. 225, post 67. Målet med tilskuddet til grunnskolen er å bidra med finansiering til kommuner og private skoler i Troms og Finnmark, slik at det blir gitt opplæring i finsk som andrespråk i samsvar med rettighetene som framgår av pgf. 2–7 i opplæringsloven, og å medvirke til å styrke lærernes kompetanse i finsk. Det er videre et mål å gi opplæring i finsk som andrespråk til elever i videregående opplæring med kvensk-finsk bakgrunn. Det gis tilskudd til fylkeskommuner og private videregående skoler som gir slik opplæring. Læreplan i finsk som andrespråk omtaler både finsk og kvensk språk og kultur. Det bevilges også midler over Kunnskapsdepartementets budsjett til utvikling av andre tiltak som gjelder nasjonale minoriteter, jf. kap. 226, post 21.

Prosjektet «Romani/Taterfolket – fra barn til voksen» ble avsluttet i 2009, og det er utarbeidet en sluttrapport fra prosjektet: *Taterfolket fra barn til voksen. Et skole- og kulturprosjekt*. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) har fått

ansvar for videreføring av prosjektet. Dronning Maud Minnes Høgskole viderefører tiltak i barnehage og skole, og Høgskolen i Sør-Trøndelag er ansvarlig for tiltak for informasjonsspredning via nett. Begge høgskolene bidrar videre til informasjonsspredning gjennom NAFOs ulike nettverk. Det er laget et temahefte *Om tater som minoritet i et flerkulturelt samfunn. Kulturformidling i barnehage og skole*. Utdanningsdirektoratet og NAFO utvikler temahefte og en brosjyre om alle de fem nasjonale minoritetene i Norge. Materiellet skal benyttes som ressurser for lærere.

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet gir faste årlige tilskudd til Kainun institutti – Kvensk institutt og den kvenske avisa Ruijan Kaiku. For 2013 foreslås et tilskudd på 5,137 mill. kroner til Kainun institutti – Kvensk institutt. Tilskuddet går blant annet til arbeid med normering og standardisering av kvensk språk. Kulturdepartementet foreslår et tilskudd på 1,065 mill. kroner til avisa Ruijan Kaiku for 2013.

Flere museer, som får årlig tilskudd fra Kulturdepartementet, arbeider kontinuerlig med dokumentasjon, formidling og forskning knyttet til nasjonale minoriteter. Varanger Museum IKS og Hedmark fylkesmuseum har avdelinger som arbeider med henholdsvis kvensk/norskfinsk og romanifolkets/taternes kultur og historie. Begge

disse museene mottar årlig tilskudd fra Kulturdepartementet.

Norsk kulturråd ligger under Kulturdepartementet og forvalter og fordeler midler fra Norsk kulturfond. Fra Norsk kulturfond kan det søkes om midler til prosjekter som omhandler minoriteters språk og kultur. Kulturrådet forvalter også prosjektmidler til museum og arkiv.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har koordinert, på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet,

arbeidet med en undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom. Rapporten *Antisemittisme i Norge?*, utarbeidet av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, er viktig da det tidligere ikke er gjennomført tilsvarende kvantitative undersøkelser om holdninger til jøder i Norge. Undersøkelsen viser at rundt 12 pst. av befolkningen i Norge har negative holdninger til jøder. Undersøkelsen viser også negative holdninger til andre minoritetsgrupper i Norge, blant annet muslimer og rom. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet vil vurdere anbefalte oppfølgingspunkter fra rapporten i det videre arbeidet på feltet.

Kap. 1540 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
60	Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>	4 199	5 803	5 800
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	5 841	6 222	7 751
71	Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond	3 556	3 550	3 550
	Sum kap. 1540	13 596	15 575	17 101

Post 60 Tiltak for rom, kan overføres

Innledning

Norske myndigheter har et særlig ansvar for å påse at rom, som nasjonal minoritet i Norge, får en reell mulighet til å leve i det norske samfunnet på samme vilkår som andre. Gjennom ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har norske myndigheter forpliktet seg til å motvirke diskriminering av rom og å legge til rette for opprettholdelse av deres kultur, språk og identitet i dialog med gruppen selv. I henhold til rammekonvensjonen skal roms behov bli møtt gjennom ordinære velferdsordninger og også særlige tilpasninger om nødvendig.

Oslo kommune har etablert et voksenopplæringstiltak for unge voksne rom, med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Målsettingen er å øke lese- og skriveferdighetene, i tillegg til digitale ferdigheter og matematikkunnskaper, hos unge voksne rom. Det langsiktige målet er å bedre basiskunnskapen hos foreldregenerasjonen, slik at foreldrene på sikt skal kunne støtte barna i gjennomføring av obligato-

risk grunnskole. Deler av tilskuddet fra departementet blir av Oslo kommune også tildelt grunnskoler med romelever.

Oslo voksenopplæring Skullerud jobber aktivt med å rekruttere deltakere til utdanningstiltaket for rom. Det har vært en viktig målsetting å gi den enkelte bruker av tiltaket en kvalitativt god oppfølging. En satsing på enkeltindividers potensial vil kunne bidra til å utvikle gode rollemodeller innad i gruppen. Det arbeides også for å få rom inn i ordinære yrkesrettede tiltak som på sikt vil gi den enkelte kvalifikasjoner for lønnet sysselsetting. Blant annet benyttes NAVs kvalifiseringsprogram for romassistenter/*mediators*.

I tråd med handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo etablerte Oslo kommune en veiledningstjeneste for rom høsten 2009. Veiledningstjenesten er tilknyttet det allerede etablerte voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom ved Oslo voksenopplæring Skullerud. Tjenestens funksjon er å gi rom informasjon og veiledning og å kunne henvise, eventuelt følge, rom til rette offentlige instans når det gjelder spørsmål om for eksempel skole, barnehage, bolig, arbeid, helse og trygdeytelser.

Mål og prioriteringer 2013

Formålet med tilskuddsposten er å støtte tiltak som skal bidra til å forbedre skolesituasjonen for rom, gi rom informasjon og veiledning, samt å stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse i gruppen. Tiltakene utvikles og gjennomføres i nært samarbeid med Oslo kommune.

Budsjett 2013

Bevilgningen skal dekke videreføring av voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom, i regi av Oslo kommune, og andre tiltak i handlingsplanen.

Departementet vil, på bakgrunn av eventuelle søknader fra organisasjoner med tilknytning til rom, også vurdere å støtte andre tiltak som kan bidra til å stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse. Slike søknader vil bli vurdert i tråd med regelverket som er utarbeidet for kap. 1540, post 70.

Rapport 2011

Veiledning for rom er opprettet i tilknytning til voksenopplæringstilbudet for å sikre rom særskilt bistand tilpasset de sammensatte utfordringene de kan oppleve i hverdagen, og som kan vanskeliggjøre effektiv deltakelse i undervisning. Samkjøring av veiledningstjenesten og undervisningstilbudet i 2011 har hatt til hensikt å gjøre innsatsen for den enkelte rom mer målrettet og samlet.

Deler av midlene tildeles også grunnskoler med romelever (stimuleringsmidler). Stimuleringsmidlene har blitt brukt til å bedre oppfølgingen av og motvirke frafall blant romelever i Oslo-skolene. Det har blant annet vist seg at det er helt nødvendig med tett og personlig kontakt mellom foresatte og skolen. I 2011 har Romtiltaket ved Oslo voksenopplæring Skullerud samarbeidet tettere med grunnskoler i Oslo, og det er blant annet opprettet et lokalbasert voksenopplæringskurs i en grunnskoles lokaler. Skolene melder om positiv effekt av koblingen, ved at skole-hjem-samarbeidet bedres og barnas kontinuitet i skolen styrkes. Videre har skoleassistenter/*mediators* med rombakgrunn fungert som brobyggere mellom rommiljøet og visse skoler. Det er imidlertid ønskelig å øke deltakelsen i tiltakene.

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Innledning

Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter skal støtte virksomheter som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, sikrer like muligheter og motvirker

diskriminering. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet kunngjør hvert år tilskuddsordningen i et rundskriv der målsettinger og kriterier for tildeling av tilskudd utdypes.

Mål 2013

Hovedformålet med tilskuddsordningen er å støtte frivillige organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet. Det kan gis både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte etter søknad. Grunnstøtte, prosjekter i regi av nasjonale minoriteter, og prosjekter som har til formål å styrke nasjonale minoriteters språk, vil bli prioritert. Det kan gis prosjektstøtte til tiltak som gjelder nasjonale minoriteter i kommunal eller fylkeskommunal regi.

Budsjett 2013

Arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner vil videreføres i 2013. Ved å gi grunnstøtte vil departementet sikre at de nasjonale minoritetene har mulighet til selv å delta i beslutningsprosesser som angår dem, jf. artikkel 15 i Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Fra 2013 er bevilgningen på tilskuddsposten foreslått økt for å kunne styrke arbeid for nasjonale minoriteters språk.

Rapport 2011

Av en total ramme på 5,841 mill. kroner ble det i 2011 brukt 4,335 mill. kroner til grunnstøtte til organisasjoner og 1,286 mill. kroner til prosjektstøtte. Avisen Ruijan Kaiku ble i tillegg tildelt 200 000 kroner for utgivelse av kvensk avis over post 70. Det ble også tildelt 200 000 kroner til avisen over kap. 1500, post 21.

Post 71 Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond

Innledning

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2004 vedtok Stortinget å bevilge 75 mill. kroner til et «Romanifolkets fond». Bakgrunnen går fram av omtalen i St.prp. nr. 63 (2003–2004) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004*, kap. 526, post 90. Vedtekter for bruken av avkastningen av fondet ble fastsatt ved kgl.res. 12. oktober 2007.

Fondets avkastning forvaltes av en egen stiftelse som kom i ordinær drift i 2008. Styret i stiftel-

sen velges årlig og består i hovedsak av medlemmer fra romanifolkets organisasjoner.

Mål 2013

Fondets stiftelse tildeler midler til prosjekter og tiltak som kan bidra til å gjenreise, utvikle og synliggjøre romanifolkets/taternes kultur og historie. Avkastningen skal også benyttes til å drive et sekretariat, til organisert veiledning i forbindelse med individuelle erstatningssaker og eventuelt til annet arbeid eller andre prosjekter i regi av romanifolket selv.

Stiftelsen har vært i ordinær drift i om lag fire år, og det bør nå vurderes om stiftelsens vedtekter og organisering har fungert i samsvar med formålet ved opprettelsen.

Departementet har derfor tatt initiativ til drøftinger med stiftelsens styre, med sikte på å oppnå enighet om et forslag til vedtektsendringer som kan sendes Stiftelsestilsynet for avgjørelse. Departementets utgangspunkt er at administrasjonskostnadene bør bli betraktelig lavere, blant annet ved at antall styremedlemmer reduseres. Stiftel-

sens styre har nedsatt et arbeidsutvalg som skal se på mulige vedtektsendringer, og departementet har oversendt sine foreløpige synspunkter til stiftelsens styre.

Budsjett 2013

Bevilgningen i 2013 utgjør avkastningen av fondet for 2012.

Rapport 2011

I perioden 2008 til 2011 har totalt ca. 75 forskjellige prosjekter fått tildelt ca. 4,4 mill. kroner av avkastningen av Romanifolkets/taternes kulturfond. Stiftelsens styre deler ut midler til prosjekter to ganger i året etter utlysning. For å sikre realverdien av stiftelsens frie egenkapital, og for å gjøre stiftelsen i stand til i framtiden å sette i gang eller støtte større prosjekter, har stiftelsens styre vedtatt inntil videre å spare en del av den årlige overføringen av fondets avkastning. Ved årsskiftet 2011/2012 hadde stiftelsen en egenkapital på ca. 19 mill. kroner.

Kap. 4540 Nasjonale minoriteter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
71	Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond	3 556	3 550	3 550
	Sum kap. 4540	3 556	3 550	3 550

Post 71 Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond

Det vises til omtale under kap. 1540, post 71.

Programkategori 01.50 Konkurransopolitikk

Utgifter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1550	Konkurransetilsynet	95 088	90 905	95 959	5,6
	Sum kategori 01.50	95 088	90 905	95 959	5,6

Inntekter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4550	Konkurransetilsynet	11 521	231	1 980	757,1
	Sum kategori 01.50	11 521	231	1 980	757,1

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av virkemidlene i konkurransepolitikken. Dette innebærer blant annet å:

- utforme, forvalte og håndheve den norske konkurranseloven, pristiltaksloven, EØS-konkurranseloven, lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m.
- fatte vedtak etter patentlovens bestemmelser om tvangslisens
- delta i arbeidet med å utvikle nytt EØS-relevant konkurranseregelverk i EU og innlemme nytt EØS-regelverk i norsk rett, samt å delta i overvåkningsorganenes håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler i enkeltsaker
- behandle klager over Konkurransetilsynets vedtak
- ha etatsstyringsansvaret for Konkurransetilsynet og sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA)
- bidra til at det blir lagt tilstrekkelig vekt på konkurransehensyn innenfor andre politikkområder

Det er i hovedsak Konkurransetilsynet som håndhever konkurransereglene for foretak. Arbeidet til

Konkurransetilsynet er omtalt under kap. 1550 Konkurransetilsynet.

Direktoratet for forvaltning og IKT har en viktig rolle i arbeidet med å heve kompetansen på anskaffelsesområdet. Virksomheten til direktoratet er omtalt under kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT.

Hovedlinjer i konkurransepolitikken

I en markedsøkonomi bidrar konkurranse til at ressursene blir utnyttet bedre, markedsaktørene blir mer effektive og dermed mer konkurransedyktige på internasjonale markeder. Konkurranse gir kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser enn det som ville vært tilfelle med markedsaktører som ikke må konkurrere. Det gjelder i de fleste markeder. Ved utforming og håndheving av konkurransereglene og ved utforming av andre offentlige regler og tiltak som påvirker konkurransen, legger myndighetene rammene for hvor det skal være konkurranse og hvordan konkurransen skal virke på ulike områder. Innenfor viktige områder som helse, omsorg og utdanning vil regjeringen bygge på fellesskapsløsninger.

På en del områder virker ikke markedene som forutsatt eller i samsvar med andre samfunns mål.

For å løse problemer knyttet til svikt i markeder som for eksempel forurensing, naturlig monopol som i kraftnettet og produksjon av kollektive goder som veier, er det påkrevd med annen offentlig styring og kontroll enn tilsyn med markedene. Markedene alene tar heller ikke tilstrekkelig hensyn til fordeling av velferd.

Offentlige tiltak kan gjennomføres for å korrigere markedssvikt uten stor innvirkning på konkurransen. En avgift på forurensinger er et eksempel på at en svikt i markedet korrigeres uten at det gripes inn i konkurransen. I andre tilfeller blir det iverksatt tiltak som griper inn i markeds- og konkurranseforholdene. Det kan for eksempel være konsesjonsordninger som skal sikre at aktørene i markedet har tilstrekkelige kvalifikasjoner, men som gjør det vanskeligere å etablere seg for nye konkurrenter. Konkurransemyndighetene har som oppgave å peke på konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer og foreslå tiltak som kan avgrense de skadelige virkningene.

I mange konkurransesaker vil ulempene i form av redusert konkurranse være små for den enkelte kunde mens fordelene er store for det foretaket som er part i saken. Konkurransemyndighetene må derfor være særlig oppmerksomme på dette når hensynet til forbrukerne veies opp mot næringshensyn.

Sunne markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene. Konkurranseloven og EØS-konkurranseloven skal motvirke handlinger som hindrer markedsmechanismene å fungere. Det gjelder handlinger som misbruk av markeds-makt, konkurransebegrensende avtaler mellom foretak og foretakssammenslutninger som fører til konkurransebegrensende strukturendringer i markedet. Sammen med regelverket for offentlig støtte til næringslivet og regelverket for offentlige anskaffelser skaper dette en helhetlig konkurransepolitikk.

Konkurranseloven

Formålet med konkurranse-loven er å fremme konkurranse for effektiv bruk av samfunnets ressurser, med særlig vekt på forbrukernes interesser. Viktige trekk ved konkurranse-loven er at:

- loven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen mellom foretak og forbyr foretak å utnytte en dominerende stilling på en utilbørlig måte. Forbudsbestemmelsene i konkurranse-loven tilsvarer bestemmelsene i EØS-avtalen artikkel 53 og 54

- loven pålegger Konkurransetilsynet å gripe inn mot foretakssammenslutninger som tilsynet finner at vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen. Meldeplikten for foretakssammenslutninger gir Konkurransetilsynet mulighet til å oppdage slike potensielt konkurransebegrensende fusjoner
- Konkurransetilsynet har som oppgave etter loven å påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er klageorgan for Konkurransetilsynets vedtak.

Konkurranseloven er nå under revisjon, jf. NOU 2012: 7 *Mer effektiv konkurranselov*. Se omtale under «Utfordringer og utviklingstrekk» nedenfor.

EØS-konkurransereglene for foretak

EØS-avtalens konkurranse-regler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling. Forbudsbestemmelsene kommer til anvendelse dersom forholdet merkbart kan påvirke samhandelen mellom EØS-land, og kan komme til anvendelse parallelt med de tilsvarende bestemmelsene i konkurranse-loven. Bestemmelsene håndheves av EU-kommisjonen, EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og Konkurransetilsynet.

EØS-avtalen fastsetter også regler for tilsyn med foretakssammenslutninger. Foretakssammenslutninger som har en EØS-dimensjon (omsetning over visse terskelverdier), behandles enten av EU-kommisjonen eller ESA.

Reglene om offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for bruken av ressurser i offentlig sektor, og er et viktig marked for næringslivet. I 2010 utgjorde samlet innkjøp av varer og tjenester i offentlig sektor ca. 316 mrd. kroner (ekskl. oljesektoren). Reglene om offentlige anskaffelser skal bidra til at offentlige midler utnyttes best mulig gjennom kostnads-effektive anskaffelser, samtidig som allmennheten skal ha tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Regelverket er et prosessuelt rammeverk som blant annet stiller krav til konkurranse, god forretningsskikk, likebehandling av leverandørene og at prosessene er forutsigbare, gjennomsiktige og etterprøvbare.

God etterlevelse av reglene skal gi effektive offentlige anskaffelser. Det offentlige må opptre profesjonelt og sørge for at man får mest mulig igjen for fellesskapets midler. På den måten kan det offentlige frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet. Gjennom å være en krevende innkjøper, kan det offentlige gjennom sine innkjøp også bidra til å sikre andre samfunnshensyn, som sosiale og miljømessige hensyn.

Reglene om offentlig støtte

Hovedregelen i EØS-avtalen artikkel 61 er at offentlig støtte til næringslivet er forbudt. Forbudet mot offentlig støtte er imidlertid ikke absolutt, og det er gitt en rekke unntak. Et tiltak som innebærer offentlig støtte i henhold til EØS-avtalen kan dermed godkjennes, men støttegiver må som utgangspunkt notifisere støtten til ESA. ESA må godkjenne støttetiltaket før det kan iverksettes.

Visse typer støtte er unntatt for notifikasjonsplikt og underlagt en enklere meldingsordning. Det alminnelige gruppeunntaket inneholder en liste over tiltak som anses som forenlig støtte, så som investeringer i små- og mellomstore bedrifter, kvinnelig entreprenørskap, miljøbeskyttelse og forskning, utvikling og innovasjon. Støtte som oppfyller vilkårene i gruppeunntaket, er forhåndsgodkjent og kan dermed tildeles uten at ESA (eller Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet) foretar en kontroll av om støtten er i tråd med EØS-avtalen. Det skal sendes en melding til ESA 20 dager etter iverksettelse eller tildeling av støtten.

Regelverket åpner også for at det kan gis bagatellmessig støtte (under ca. 1,5 mill. kroner) som heller ikke må notifiseres til ESA.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune eller kommune) som har ansvar for at støtte er gitt i samsvar med regelverket, og for å notifisere støtten eller melde støtten til ESA i etterkant når det er påkrevd. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon av ny støtte til ESA og kan gi råd og veiledning om hvordan notifikasjonen/melding om bruk av gruppeunntak bør utformes.

Forsommeren 2012 hadde ESA 7 norske notifikasjoner og 22 norske klagesaker til behandling.

I 2011 ble det totalt tildelt om lag 21,7 mrd. kroner i statsstøtte omfattet av EØS-avtalen. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke.

Statens alminnelige prisreguleringsfond

Ansvar for tildeling av midler fra Statens alminnelige prisreguleringsfond er tillagt Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Midlene i fondet skal blant annet benyttes til forskning og utredning på det konkurransepolitiske området. Per 31. desember 2011 var saldoen på fondet 26 335 478 kroner.

Utfordringer og utviklingstrekk

Videreutvikling av lover og forskrifter

Konkurranseloven

Konkurranseloven trådte i kraft i 2004. Erfaringene med loven og utviklingen av konkurransepolitikken nasjonalt og internasjonalt har gjort det nødvendig å foreta en gjennomgang av loven. Konkurranselovutvalget la fram innstillingen NOU 2012: 7 *Mer effektiv konkurranselov* 16. februar 2012.

Utvalget har blant annet sett på behovet for en ytterligere harmonisering med konkurranselovgevingen i andre jurisdiksjoner, særlig i EU/EØS, og behovet for et eventuelt tettere samarbeid med andre lands konkurransemyndigheter i håndhevingen av konkurransereglene. Utvalget har foreslått flere endringer i konkurranseloven, blant annet endringer i reglene for fusjonskontroll, innføring av en ordning med avhjelpende tiltak i adferdssaker, og tiltak for å effektivisere lempningsinstituttet.

Bokbransjen i Norge har i en årrekke samarbeidet om priser og andre forretningsvilkår gjennom såkalte bokavtaler. Ved forskrifter er det gitt unntak fra konkurranseloven for prissamarbeidet i bokomsetningen. Faste videresalgspriser for skjønnlitteratur og fagprosa og for fagbøker til høyere utdanning er tillatt til hhv. 31. desember 2014 og 31. desember 2012.

Forskrift av 17. desember 2010 nr. 1660 ga et midlertidig unntak fra konkurranseloven pgf. 10 og 11 for avtaler om klinisk veterinærsvakt. Forskriften gjaldt til 30. juni 2012.

Regjeringen besluttet ved forskrift av 22. juni 2012 nr. 570 å videreføre et midlertidig unntak fra konkurranseloven for privatpraktiserende leger, fysioterapeuter og psykologer.

Reglene om offentlige anskaffelser

Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Samtidig er det muligheter for tilpasninger i den konkrete utformingen av de norske reglene. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket, og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO.

Regjeringen la høsten 2011 fram Prop. 12 L (2011–2012) *Om endringer i lov om offentlige anskaffelser og kommuneloven*, med forslag til nye regler om håndhevelse som følge av et nytt EU-direktiv. Endringene ble vedtatt med ikrafttredelse 1. juli 2012.

I desember 2011 la EU-kommisjonen fram forslag til et nytt direktiv om offentlige anskaffelser og et nytt direktiv om innkjøpsregler i forsyningssektorene (vann- og energiforsyning, transport og posttjenester), som skal erstatte eksisterende anskaffelsesdirektiver. Formålet med forslagene er blant annet å forenkle regelverket og gjøre det mer fleksibelt, fremme bruk av elektronisk handel og å legge bedre til rette for at oppdragsgivere skal kunne vektlegge hensyn til miljø, innovasjon, etc. gjennom sine anskaffelser. Endringene skal etter planen gjelde i EU-landene senest 30. juni 2014. Departementet følger denne prosessen tett.

Departementet skal også ha et særlig fokus på å følge utviklingen i EU når det gjelder anskaffelse av sosiale tjenester.

Departementet har i 2012 gjennomgått Klagenemnda for offentlige anskaffelsers innretning og rammevilkår for å se om det er behov for endringer. Den første delen av arbeidet bestod i å øke klagegebyret for å bidra til å redusere antall saker og saksbehandlingstiden i nemnda. De nye gebyrene, 8000 kroner for rådgivende saker og 1000 kroner for saker om direkte anskaffelser ble innført sommeren 2012. Den andre delen, som innebærer en gjennomgang av nemndas rolle, sammensetning, instruksjonsmyndighet mv. blir gjennomført innen utgangen av 2012. I den forbindelse er det sendt på høring et forslag til endringer i forskrift 15. november 2002 nr. 1288 om klagenemnd for offentlige anskaffelser. Høringsfristen er 19. oktober 2012.

Reglene om offentlig støtte

Departementet har ansvar for å sikre at norske interesser blir ivaretatt ved utforming av nye regler om offentlig støtte i EU/EØS.

I 2012 avsluttet Kommisjonen sin revisjon av regelverket for finansiering av offentlig tjenesteyting og det nye regelverket ble innført i norsk rett. Regelverket kommer blant annet til anvendelse når det offentlige inngår avtaler med virksomheter om å utføre visse offentlige tjenester, som drift av ulønnsomme transportruter, sosial husbygging mv. Revisjonen har ført til et enklere og mer fleksibelt regelverk. Avtaler om kompensasjon for slike tjenester hvor kompensasjonen for oppdraget ikke overstiger 500 000 euro over en treårsperiode («bagatellmessige tiltak») må ikke notifiseres til ESA.

Kommisjonen arbeider med revisjon av retningslinjene for regionalstøtte. Regelverket gir blant annet grunnlaget for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift og distriktsutviklings-tilskudd til bedrifter lokalisert i det distriktpolitiske virkeområdet. Sentralt for Norge står muligheten til fortsatt å kunne gi driftsstøtte i de tynnest befolkede områdene, samt at befolkningstetthet også etter det nye regelverket skal være et kriterium for å kunne gi regionalpolitisk begrunnet investeringsstøtte. Det nye regelverket skal gjelde fra 2014.

Gjennom kvotehandelsdirektivet underlegges kraftprodusentene kvoteplikt for sine CO₂-utslipp. EU-kommisjonen har vedtatt retningslinjer om kompensasjon for de indirekte kvotekostnadene industrien påføres som følge av dette «karboninnslaget» i kraftprisen, dvs. økte strømpriser etter etableringen av kvotesystemet. Formålet med et regelverk som tillater slik støtte er å unngå at industri flyttes til land uten utslippsregulering. Regjeringen har besluttet at den innenfor rammene av statstøtteretningslinjene vil etablere en slik ordning i Norge. Denne ordningen må notifiseres til EFTAs overvåkningsorgan.

I mai 2012 tok Kommisjonen initiativ til en reform for å modernisere regelverket for offentlig støtte. Kommisjonen ønsker å fokusere på støtte-reglene som et verktøy for å skape vekst gjennom et dynamisk og konkurransedyktig indre marked. Videre ønsker Kommisjonen å legge til rette for at den kan fokusere sin håndheving på de mest alvorlige sakene som har størst samhandlingspåvirkning. Kommisjonen har også signalisert at reformen vil innebære at nasjonale myndigheter i større grad deltar i forvaltningen av regelverket. Som en del av reformen skal blant annet regelverket for støtte til bredbånd, miljøstøtte, risikokapital og det generelle gruppeunntaket revideres. De viktigste elementene i reformen skal være vedtatt i slutten av 2013.

Internasjonalt arbeid

På konkurranseområdet er departementet ansvarlig for å forberede saker og å utforme og framføre norske posisjoner både ved håndheving av regelverket i enkeltsaker og ved utviklingen av nytt regelverk. Konkurransemyndighetene deltar i den forbindelse både i EØS- og EFTA-fora.

Departementet er også ansvarlig for å sikre at nytt regelverk blir innlemmet i EØS-avtalen gjennom vedtak i EØS-komiteen og å gjennomføre EØS-avtalens konkurranseregler i norsk rett.

Departementet har også deltatt i forhandlingene om en revidert WTO-avtale om offentlige anskaffelser (GPA-avtalen), som ble vedtatt 30. mars 2012. Hovedfokuset innen WTO vil i den kommende tiden være forhandlinger med nye land som ønsker å tiltre GPA-avtalen, som for eksempel Kina.

Departementet deltar i arbeidet gjennom EFTA med å forhandle fram handelsavtaler med andre land. Videre er konkurransemyndighetene sentrale i arbeidet med å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte og klagesaker om offentlige anskaffelser.

Konkurransemyndighetene deltar i drøftingen av viktige konkurransepolitiske og konkurransefaglige diskusjoner i OECD. Virksomheten i OECD munner ikke ut i bindende normer eller vedtak, men i anbefalinger og retningslinjer for utforming av konkurransepolitikken. Viktige temaer som har vært behandlet i 2012, er konkurransemyndighetenes utfordringer knyttet til den digitale økonomien, hvordan gjennomføre gode evalueringer av konkurransemyndighetenes håndheving av konkurransepolitikken, nye metoder for markedsavgrensning og om teorier fra adferdsøkonomi (behavioural economics) kan bidra til bedre økonomiske analyser i konkurransesaker.

De nordiske konkurransemyndighetene møtes årlig og drøfter saker av felles interesse. Møtene gir viktige muligheter til erfaringsutveksling og uformelle diskusjoner om utviklingen på områdene for konkurranse, offentlige anskaffelser og offentlig støtte.

Mål og strategier

Konkurransemyndighetene skal føre en aktiv konkurransepolitikk for å sikre gode og rimelige varer og tjenester til forbrukerne og fremme effektiv ressursbruk.

For å oppnå dette, arbeider departementet mot disse hovedmålene:

- konkurranseloven, EØS-konkurranseloven, regelverket for offentlige anskaffelser og regelverket for offentlig støtte skal utvikles og håndheves i samsvar med internasjonale regler og plikter slik at de blir effektive virkemidler for å fremme konkurranse
- reglene om offentlige anskaffelser skal sikre at offentlige midler utnyttes best mulig gjennom kostnadseffektive anskaffelser, samtidig som allmennheten skal ha tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte
- regelverket om offentlig støtte skal hindre tildeling av ulovlig støtte og motvirke skadelig støtte
- det skal foretas en riktig avveining mellom konkurransehensyn og andre samfunnshensyn som bidrar til å fremme regjeringens politikk på ulike områder
- det skal tas hensyn til norske interesser når ESA håndterer klager og notifikasjoner etter regelverket om offentlig støtte
- etatsstyringen av Konkurransetilsynet skal ha klare mål, gi tydelig rollefordeling mellom departement og tilsyn, og en resultatoppfølging som sikrer en effektiv utøving av konkurransepolitikken og håndheving av lovene

Prioriterte områder 2013

Konkurranseskriminalitet

Forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet er en av konkurransemyndighetenes kjerneoppgaver, og avdekking av ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling er en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet. Konkurransetilsynet har de seneste årene styrket arbeidet med å avdekke og forebygge ulovlig samarbeid.

Lempningsordningen er et sentralt virkemiddel for å avsløre slik kriminalitet, ved at den som avslører et ulovlig samarbeid kan få redusert eller eliminert sanksjonen for sin egen deltakelse. Konkurransetilsynet har truffet vedtak i flere saker som følge av at en av partene har avslørt samarbeidet i en lempningssøknad, og har også lempningssaker under behandling.

Konkurransemyndighetene vil fortsatt prioritere forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet i 2013.

Revisjon av konkurranseloven

Som nevnt over vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet etter planen legge fram

forslag til endringer i konkurranseloven våren 2013.

Oppfølging av Matkjedeutvalgets rapport

I 2010 nedsatte regjeringen Matkjedeutvalget som skulle utrede styrkeforholdene i verdikjeden for mat. Effektiv ressursbruk var det overordnede formålet for utredningen, og utvalget skulle foreslå tiltak som ivaretar forbrukernes interesser og mulighetene for tilfredsstillende kontroll. Matkjedeutvalget avla sin rapport, NOU 2011: 4 *Mat, makt og avmakt*, i april 2011 med etterfølgende høringsbehandling. Regjeringen har besluttet at det skal nedsettes et lovutvalg som skal utrede hvordan prinsippet om god handelsskikk og hensynet til forbrukeren best kan ivaretas i lovgivningen.

Bonusprogram i innenriks luftfart

Opptjening av bonuspoeng ved flyreiser innenlands er forbudt i henhold til forskrift 20. juni 2007 nr. 684. Konkurransetilsynet har vurdert om det fremdeles skal være et slikt forbud. Tilsynet anbefaler å videreføre bonusforbudet på de aller fleste rutene i Norge, men foreslår å oppheve forbudet på de tre største rutene mellom Oslo–Bergen, Oslo–Trondheim og Oslo–Stavanger. EFTAs overvåkningsorgan åpnet i juli 2012 traktatbruddsøksmål mot Norge og hevder at den samme bonusforskriften er i strid med direktiv 2005/29/EF av 11. mai 2005 om foretaks urimelige handelspraksis overfor forbrukere og at bonusforskriften er i strid med EØS-avtalens regler om fri flyt av tjenester og fri etableringsrett. Departementet vil i samarbeid med berørte departementer følge opp disse to sakene.

Reform av EUs regelverk om offentlig støtte

EU-kommisjonen har igangsatt en reform av EUs regelverk om offentlig støtte. Kommisjonen vurderer å utvide medlemsstatenes handlingsrom ved økt terskelverdi for bagatelmessig støtte, samt å utvide det alminnelige gruppeunntaket for offentlig støtte. Kommisjonen ønsker også å forenkle de eksisterende reglene for godkjenning av støtte, samt stramme inn noe på klageadgangen. Kommisjonen overveier også å involvere medlemslandene i større grad ved håndhevingen av regelverket. Reformen er varslet gjennomført i løpet av 2012 og 2013 og kan medføre endringer i det nasjonale regelverket.

En offensiv innkjøpspolitikk

Effektive offentlige anskaffelser kan frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet. Innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforankring og bedre organisering er vesentlig for å hindre regelbrudd og få til vellykkede effektive anskaffelser.

Gjennom etableringen av Direktoratet for forvaltning og IKT, med en egen avdeling for offentlige anskaffelser, la regjeringen i 2008 grunnlaget for et nasjonalt kompetansesenter for offentlige anskaffelser og arbeidet med å sikre bedre, enklere og sikrere anskaffelser ble intensivert.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal arbeide for at offentlige oppdragsgivere gjennomfører kostnadseffektive, miljøvennlige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket. Direktoratet skal også arbeide for å bedre statistikkgrunlaget om offentlige anskaffelser.

Bruk av elektroniske løsninger er et viktig effektiviseringstiltak som kan redusere tidsbruken ved offentlige anskaffelser, øke konkurransen og legge til rette for anskaffelser som er mer gjennomsiktede og som lettere kan etterprøves. En rapport fra Senter for statlig økonomistyring (2006) viser at gjennom økt bruk av e-handel i anskaffelsesprosessen vil samfunnet kunne spare opptil 4 mrd. kroner i løpet av en tiårsperiode. Regjeringen gjennomfører derfor en sterkere satsing på elektroniske handelsløsninger, slik som innføring av obligatorisk elektronisk fakturaløsning i staten, økt satsing på støttetjenester og økt sentralfinansiering av e-handelsplattformen. Regjeringen har også stilt krav om standardisert fakturaformat i nye kontrakter, for å bedre samhandling og effektivitet i dokumentbehandlingen.

Staten kjøpte i 2010 varer, tjenester og bygg og anlegg for ca. 160 mrd. kroner. Hvordan innkjøpene foretas kan bety mye for statens kostnader og for markedene innkjøpene gjøres i. Det er i dag stor variasjon med hensyn til hvordan de ulike enhetene i staten organiserer innkjøpene, og samordning skjer stor sett kun innenfor samme sektor. Om statlige innkjøp bør samordnes i større grad, er et viktig spørsmål.

Leveranser av helse- og sosialtjenester fra ideelle organisasjoner

Regjeringen har blitt enig med ideell sektor om innholdet i en samarbeidsavtale om anskaffelser av helse- og sosialtjenester. Avtalen anerkjenner at ideell sektor er en viktig samarbeidspartner for

offentlig sektor i produksjonen av helse- og sosialtjenester til befolkningen, og skal bidra til bedre samarbeid mellom staten og ideell sektor. Mange ideelle aktører besitter høy kompetanse og stort engasjement, og kan bidra til å utvikle alternative og fremtidsrettede tjenestetilbud innen helse- og sosialsektoren. Målsettingen med avtalen er å videreutvikle og forbedre pasientenes og bruker-

nes tjenestetilbud. Avtalen fastsetter de overordnede prinsippene for samarbeidet og nedfeller visjonen for samarbeidet og samarbeidsform. Et viktig tiltak i avtalen er å etablere et dialogforum, der sentrale prinsipielle spørsmål og rammebetingelser knyttet til offentlige anskaffelser av helse- og sosialtjenester fra ideelle aktører kan drøftes.

Kap. 1550 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	87 013	83 179	85 998
23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	8 075	7 726	9 961
	Sum kap. 1550	95 088	90 905	95 959

Innledning

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurranseforholdene i norsk økonomi. Det rettslige grunnlaget for tilsynets virksomhet er konkurranseloven og EØS-konkurranseloven. Kjerneoppgavene til tilsynet er å håndheve konkurransereglens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling, samt føre kontroll med foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet skal også iverksette tiltak for å øke markedenes gjennomsiktighet, håndheve EØS-avtalen artikkel 53 og 54 og påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak.

Konkurransetilsynet har ansvar for håndheving av loven, men det påligger de næringsdrivende selv å påse at lovens forbud overholdes. Ved overtredelse av forbudet mot ulovlig samarbeid og misbruk av dominerende stilling kan strenge sanksjoner ilegges.

Konkurransetilsynet har også det administrative ansvaret for virksomheten til Klagenemnda for offentlige anskaffelser, herunder ansvaret for et sekretariat som utreder og klargjør sakene for behandling i klagenemnda. Saksmengden til Klagenemnda for offentlige anskaffelser har økt jevnt siden tilsynet fikk ansvaret for nemnda i 2005.

Mål og prioriteringer 2013

De to hovedmålene for Konkurransetilsynet sitt arbeid i 2013 vil være:

- effektiv håndheving av Konkurranseloven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranseloven
- effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Effektiv håndheving av Konkurranseloven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranseloven

For å oppnå denne målsettingen vil følgende være hovedprioriteringer for tilsynets virksomhet i 2013:

1 Videreføring av satsingen på kartellsaker.

Avdekking og forebygging av ulovlig samarbeid har hatt høyeste prioritet i Konkurransetilsynet de siste årene. Satsingen har klar sammenheng med at kartellvirksomhet utgjør alvorlig økonomisk kriminalitet, som kan medføre betydelige tap for fellesskapet.

Også i 2013 vil Konkurransetilsynet prioritere å behandle og treffe vedtak i de saker der det er grunnlag for det. Det vil bidra til at lempingsinstituttet virker og vise at det nytter å klage til tilsynet. Vedtak med sanksjoner vil også ha en avskrekkende effekt.

2 Økt innsats for å avdekke brudd på konkurranselovens pgf. 11 om misbruk av dominerende stilling.

Konkurransetilsynet vil i 2013 intensivere arbeidet med saker som involverer misbruk av dominerende stilling. Tilsynet vil i denne sammenheng arbeide med å identifisere markeder med dominerende foretak, og aktivt søke å identifisere mulige overtredelser. Konkurransetilsynet vil innhente erfaring fra andre land som har hatt vellykkede satsinger på misbrukssaker, samt målrettede informasjonstiltak i samarbeid med eksterne aktører som for eksempel NHO og Virke.

I markeder der det er identifisert dominerende foretak vil Konkurransetilsynet vurdere behovet for å påpeke endringer i offentlige tiltak som kan bidra til etablering og innovative forretningsmodeller – uten at målet med det offentlige tiltaket blir svekket.

I 2013 vil det også være et særlig fokus på å bygge opp ytterligere kompetanse på det juridiske og økonomiske faglige fundamentet for pgf. 11 saker.

3 Økt strategisk synlighet.

For å ivareta sitt samfunnsoppdrag og forebygge konkurransekriminalitet på best mulig måte vil Konkurransetilsynet i 2013 arbeide for at tilsynet og resultatene av dets håndheving skal bli mer synlig. Tilsynet vil iverksette nye tiltak for å øke kjennskapet til konkurranseloven, særlig blant næringslivsledere og advokater. Konkurransetilsynet vil også arbeide med veiledning som bidrar til økt forståelse av konkurranseloven samt stimulere til at bedriftene innfører program som sikrer etterlevelse av konkurranseloven.

I tillegg til å bidra til å forebygge konkurransekriminalitet vil økt synlighet og oppmerksomhet om betydningen av konkurransepolitikken også bidra til større gjennomslagskraft for påpekninger av konkurransebegrensende virkninger av offentlige reguleringer etter konkurranselovens pgf. 9e.

Effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Klagenemnda for offentlige anskaffelser og Konkurransetilsynet samarbeider om å skape et felles fagmiljø for å møte de utfordringene samfunnet står overfor når det gjelder økonomisk kriminalitet, og om å spre kunnskap om anskaffelsesregelverket og konkurranselovens regler om ulovlig anbudssamarbeid til offentlige oppdragsgivere.

Det er et viktig mål for Konkurransetilsynet i 2013 å sikre effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for Konkurransetilsynet.

Post 23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Posten dekker utgifter til lønn og drift av sekretariatet for klagenemnda. Videre dekker posten honorar og andre utgifter for medlemmene av nemnda. Per 1. juli 2012 ble klagegebyrene i Klagenemnda for offentlige anskaffelser økt, jf. omtale i Prop. 111 S (2011–2012) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2012*. Det forventes at økte klagegebyrer vil føre til en viss reduksjon i antall saker. Det anslås at inntektene fra klagegebyrene vil bli om lag 2,0 mill. kroner i 2013. Det foreslås at inntekten fra klagegebyrene inngår som en del av finansieringen av Klagenemnda for offentlige anskaffelser sin virksomhet. Inntektene budsjetteres under kap. 4550, post 04 Klagegebyr. I tillegg foreslås det at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1550, post 23 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4550, post 04, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2011

Effektiv håndheving av konkurranseloven med tilhørende forskrifter og oppfølging av EØS-konkurranseloven

Håndheving av forbudsbestemmelsene

Konkurranseloven pgf. 10 og 11 forbyr henholdsvis konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling. Forbudene i konkurranseloven pgf. 10 og 11 håndheves av Konkurransetilsynet som kan ilegge overtredelsesgebyr og påby opphør for brudd på bestemmelsene. I tillegg kan tilsynet anmelde brudd på pgf. 10 til politiet.

Et effektivt og handlekraftig tilsyn gjør det mer sannsynlig at bedriftene etterlever forbudene i konkurranseloven. Særlig viktig er dette når det gjelder konkurransebegrensende samarbeid som foregår skjult fra omverdenen. Arbeidet med avdekking av denne typen lovbrudd er svært tids- og ressurskrevende, og stiller blant annet krav til

både taktiske og tekniske sider ved etterforskningsfunksjonen i tilsynet.

Erfaringer fra EU, USA og andre land viser at et godt fungerende lempningsprogram er det viktigste virkemiddelet for å avsløre kartellvirksomhet. Konkurransetilsynet har i flere år satset på å formidle informasjon om lempningsordningen, og 2010 og 2011 var et gjennombrudd for lempningsinstituttet. Det ble fremsatt 3 søknader om lempning i 2011, og 6 søknader i 2010.

Konkurransetilsynets arbeid på området har gitt resultater. Tilsynet gjennomførte i 2011 bevisikring på 9 steder i 4 ulike saker, og gjennomførte i underkant av 50 forklaringsopptak. Det ble videre fattet vedtak etter pgf. 10 i 2 saker. I tillegg ble det sendt et varsel om illeggelse av overtredelsesgebyr. Disse sakene er:

- overtredelsesgebyr på 350 000 kroner og 1,2 mill. kroner til henholdsvis Fløysand Tak AS og Icopal Tak AS for overtredelse av konkurranse-loven pgf. 10. Icopal Tak AS ble innvilget hel lempning
- overtredelsesgebyr på 2,2 mill. kroner, 400 000 kroner og 250 000 kroner til henholdsvis Ski Follo Taxidrift AS, Follo Taxisentral BA og Ski Taxi BA for overtredelse av konkurranse-loven pgf. 10. Saken gjaldt anbudssamarbeid om pasienttransport
- varsel om overtredelsesgebyr til Veidekke og NCC på henholdsvis 270 mill. kroner og 165 mill. kroner som følge av ulovlig anbudssamarbeid i asfaltbransjen. Veidekke valgte å informere Konkurransetilsynet om saken, og kan bli fritatt for gebyr

Konkurransetilsynet har i 2011 arbeidet parallelt med flere store etterforskningssaker. Konkurransetilsynet mottar også stadig en jevn strøm av tips og henvendelser vedrørende mulig ulovlig samarbeid i ulike markeder. Det betyr at i tillegg til de pågående prioriterte etterforskningssakene, er det flere potensielle saker på forberedelsesstadiet.

Tilsynet har også arbeidet med å øke de forebyggende og preventive virkningene av arbeidet sitt gjennom målrettet informasjons- og rettledningsvirksomhet om konkurranselov-givningen, der lempningsordningen står sentralt.

Fornyings-, administrasjons- og kirke-departementet har etter forslag fra Konkurransetilsynet endret reglene for hvordan Konkurransetilsynet kan beregne gebyrer for brudd på forbudene i Konkurranseloven. Tilsynet skal i framtiden anvende samme framgangsmåte som ESA og Kommisjonen ved beregning av disse gebyrene.

Kontroll med foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet skal gripe inn mot fusjoner og oppkjøp som vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med konkurranse-lovens formål.

Tilsynet mottok 460 meldinger om foretakssammenslutninger i 2011 mot 415 meldinger i 2010. Konkurransetilsynet ba om fullstendig melding i 11 saker, og fattet vedtak om inngrep mot 2 foretakssammenslutninger. Disse sakene er:

- foretakssammenslutningen Lemminkäinen Norge AS («Lemminkäinen») og Mesta Industri AS («Mesta»). Lemminkäinen oppkjøp av Mesta ble tillatt mot at Lemminkäinen solgte sitt asfaltverk i Harstad
- foretakssammenslutningen mellom Norli Gruppen AS og Norgesgruppen Bok og Papir AS. Foretakssammenslutningen ble tillatt på vilkår, herunder at partene solgte ut syv bokhandlere i Trondheim, Kristiansand, Drammen, Kongsberg, Lillehammer, Haugesund og Levanger

Markedsovervåking

Konkurransetilsynet har hatt flere markeder under særlig overvåking i 2011 med tanke på å avdekke brudd på forbudsreglene.

Dagligvaremarkedet har lenge vært høyt prioritert for Konkurransetilsynet. For å kunne overvåke dagligvaremarkedet, innhenter Konkurransetilsynet hvert år avtaler mellom dagligvarekjedene og markedsledende leverandører. Avtalene gir tilsynet oversikt over ulike betingelser som benyttes i dagligvaresektoren, samt mulighet til å avdekke eventuelle ulovlige forhold.

Overvåkningen av Tines bruttomarginer i meierisektoren ble videreført i 2011. Det ble ikke avdekket konkrete forhold som ga tilsynet grunnlag for nærmere etterforskning knyttet til forbudet mot misbruk av dominerende stilling.

Tilsynet overvåker kontinuerlig engros-marke-det for kraft i samarbeid med NVE. Formålet er å avdekke eventuelt misbruk av markeds-makt.

EØS-arbeidet

Det er et tett samarbeid mellom Konkurransetilsynet og EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Dette sikrer riktig behandling av EØS-saker i samsvar med EØS-konkurranse-lovens bestemmelser. EØS-enkelt-saker er håndtert i samsvar med notifikasjonsreglene for «EFTA Network».

Konkurransetilsynet har også deltatt aktivt i DG Competition/ECN (European Competition Network) sitt arbeid med generelle policyspørsmål.

Tilsynet har kontinuerlig fulgt utviklingen i relevante pågående saker for ESA, og i utvalgte prinsipielle saker for EU.

Påpeke konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer

I henhold til konkurranseloven pgf. 9e har Konkurransetilsynet som oppgave å påpeke konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer. I 2011 avga Konkurransetilsynet 19 høringsuttalelser (mot 18 i 2010).

I tilknytning til at Samferdselsdepartementet skulle tildele kontrakter på 18 regionale flyruter ble kravene for å få lov til å kunne gi anbud på regionale flyruter endret, etter uttalelser fra blant annet Konkurransetilsynet. Samferdselsdepartementet forlenget blant annet anbudsperioden fra tre år til fem år. Dette førte til at de årlige kostnadene på flykontraktene ble redusert fra om lag 430 mill. kroner til 380 mill. kroner.

Høringer og påpekninger er to av flere virkemidler for å oppnå resultater og inngår ofte i et langsiktig arbeid med prioriterte problemstillinger. Selv om det ikke ble sendt noen offentlige påpekninger etter pgf. 9e i 2011, har Konkurransetilsynet hatt kontakt med flere ulike offentlige aktører om tiltak som etter tilsynets vurdering kan ha konkurranseregulerende virkninger.

Etterspørselssiden i markedene skal fungere effektivt

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurransen i de forskjellige markedene. Dersom det er nødvendig for å styrke konkurransen, kan tilsynet i henhold til konkurranseloven pgf. 9c sette i verk tiltak for å øke markedenes gjennomskiktighet.

Et viktig tiltak for å øke markedenes gjennomskiktighet er kraftprisoversikten på Konkurransetilsynets hjemmeside. Kraftprisoversikten på nettstedet til Konkurransetilsynet ble opprettet så tid-

lig som i 1998. Oversikten gjør det enklere for forbrukerne å sammenligne kraftpriser og orientere seg i markedet slik at de lettere kan vurdere om det lønner seg å bytte kraftleveringsavtale eller kraftleverandør. Kraftprisoversikten hadde i 2011 650 000 besøk.

Konkurransetilsynet gjennomførte 2010 og 2011 tiltak som har forbedret kraftprisoversikten.

Konkurransetilsynet vedtok i 2010 ny forskrift om takstberegning og maksimalpriser for drosjetransport som trådte i kraft 1. september 2011. Dette er et nytt og lettere forståelig system for beregning av pris på drosjetjenester. I forbindelse med innføringen av det nye takstsystemet opprettet tilsynet en egen informasjonsside på internett med svar på de vanligste spørsmålene om drosjemarkedet.

Styrke innsatsen på energi- og miljømarkedene og øke kunnskapen om sammenhengen mellom miljø- og konkurransepolitikk

Konkurransetilsynet opprettet høsten 2010 en egen seksjon med et særlig ansvar for energi- og miljømarkedene. Tilsynet har prioritert å uttale seg i viktige spørsmål om energi og miljø blant annet gjennom en rekke høringsuttalelser.

Konkurransetilsynet foretok i løpet av 2011 en grundig undersøkelse av foretakssammenslutningen mellom VV Holding og Veidekke Gjenvinning innenfor markedet for næringsavfall. Videre var det dialog og møter med Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) om konkurranserettslige spørsmål i forbindelse med KLIFs revidering av deler av avfallsforskriften knyttet til innsamling av elektrisk og elektronisk avfall.

Sikre effektiv saksbehandling i sekretariatet for Klagenemnda for offentlige anskaffelser

I 2011 mottok Klagenemnda for offentlige anskaffelser 331 klager. Av de mottatte sakene var 83 gebyrsaker. I samme periode behandlet nemnda i alt 292 saker.

Tabell 5.2 Oversikt over innkomne saker til KOFA i perioden 2006 til 2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Innkomne saker	152	153	216	277	406	331
Prioriterte rådgivende saker			38	57	49	59
Rådgivende saker	152	148	146	177	245	189
Prioriterte gebyrsaker			3	2	1	2
Gebyrsaker		5	29	41	111	81

Kilde: www.kofa.no

Innføring av myndighet til å ilegge gebyr har resultert i at Klagenemnda for offentlige anskaffelser har fått mye større oppmerksomhet de siste årene. Gebyrsakene krever betydelig mer ressursbruk både når det gjelder saksforberedelse og utredning av juridiske spørsmål knyttet til gebyrleggelsen. Omtrent en tredjedel av alle sakene blir avvist av sekretariatet. Avviste saker kan kreve like mye ressurser som en sak som blir realitetsbehandlet i klagenemnda.

Saksbehandlingstid for rådgivende saker var på 286 dager i 2011 (203 dager i 2010). Saksbehandlingstid for gebyrsaker var på 158 dager (195 dager i 2010). Det forventes at overgangen til nytt håndhevingsregime og økte klagegebyrer (nevnt

ovenfor) i Klagenemnda for offentlige anskaffelser vil ha betydning for antall nye saker og saksbehandlingstiden i Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser ser at det er stort behov for kunnskap om hvordan regelverket om offentlige anskaffelser skal forstås, og hvordan det skal brukes, og opplever stor etterspørsel etter rettledning. Klagenemnda for offentlige anskaffelser og Konkurransetilsynet samarbeider derfor om å spre kunnskap til offentlige oppdragsgivere om anskaffelsesregelverket og om reglene i konkurranseloven om ulovlig anbudssamarbeid.

Kap. 4550 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	7 271	231	
03	Lovbruddsgebyr	1 300		
04	Klagegebyr			1 980
16	Refusjon foreldrepenger	2 012		
17	Refusjon lærlinger	160		
18	Refusjon sykepenges	778		
	Sum kap. 4550	11 521	231	1 980

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter fra gebyr som Klagenemnda for offentlige anskaffelser ilegger for ulovlige direkte anskaffelser. Fra 1. juli 2012 er kompetansen til å ilegge gebyr for ulovlige direkte anskaffelser lagt til domstolene. Dette gjelder for saker der kontrakt er inngått etter 1. juli 2012. I saker hvor kontrakt er inngått før 1. juli 2012, har

klagenemnda fortsatt kompetanse til å ilegge overtredelsesgebyr. Slike saker har en klagefrist på to år, slik at klagenemnda vil kunne motta saker der de har kompetanse til å ilegge gebyr fram til 30. juni 2014.

Det er uvisst hvor stor summen av gebyr ilagt ved ulovlige direkte anskaffelser kan bli. Det er derfor ikke foreslått bevilgning på denne posten. Inntektsbevilgningen som følger av klagegebyr i

Klagenemnda for offentlige anskaffelser, herunder gebyr den klagende part må betale for å få behandlet saken i nemnda, er flyttet til kap. 4550 post 04 Klagegebyr.

Post 03 Lovbruddsgebyr

Gebyr kan blant annet ilegges ved brudd på konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Etter at EØS-konkurranseloven og konkurranseloven av 2004 ble iverksatt, kan Konkurransetilsynet også ilegge gebyr ved brudd på de tilsvarende bestemmelsene i EØS-avtalens artikkel 53 og 54. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på

inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge fram etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven, kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er uvisst hvor stor den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt kan bli. Det er derfor ikke foreslått bevilgning på denne posten.

Post 04 Klagegebyr

Det foreslås at det bevilges om lag 2 mill. kroner på posten, jf. omtale under kap. 1550, post 23 og kap. 4550, post 02.

Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk

Utgifter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	295 302	296 603	350 885	18,3
1561	IKT-politikk	31 657	26 506	27 195	2,6
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	25 656	34 175	38 183	11,7
	Sum kategori 01.60	352 615	357 284	416 263	16,5

Inntekter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	12 538	10 983	10 480	-4,6
	Sum kategori 01.60	12 538	10 983	10 480	-4,6

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for samordningen av forvaltningspolitikken og IKT-politikken. IKT-politikken for offentlig sektor er både en del av forvaltningspolitikken og av den generelle IKT-politikken.

Departementet samordner arbeidet med fornying av offentlig sektor.

Direktoratet for forvaltning og IKT er departementets fagorgan innenfor forvaltnings- og IKT-politikken i offentlig sektor. Direktoratet for forvaltning og IKT har enkelte oppgaver på IKT-området som favner videre enn offentlig sektor. Direktoratet har også oppgaver innenfor andre politikkområder, slik som offentlige anskaffelser, ledelse og kompetanseutvikling i staten. Direktoratet for forvaltning og IKT er nærmere beskrevet under kap. 1560.

IKT-politikk

Utfordringer og utviklingstrekk

IKT er blitt en vesentlig drivkraft i samfunnsutviklingen. Den er samtidig en av de viktigste faktorene for innovasjon, effektivisering og produktivi-

tetsforbedringer som bidrar til at norsk økonomi er konkurransedyktig og robust selv i globale nedgangstider.

Vi opplever en digital revolusjon. Teknologien og samfunnet rundt oss endrer seg raskt. Det er særlig Internett og framveksten av nettbaserte tjenester de siste 10–15 årene som driver den digitale revolusjonen og de påfølgende samfunnsmessige endringene. I stadig større grad er alt koblet opp til Internett, og informasjon utveksles i et omfang som aldri før.

Hvert år vokser trafikken på Internett med 30–35 pst. Veksten kommer dels av at det kommer til nye brukere av nettet, men også av at stadig flere enheter kobles til nettet. I følge prognoser fra nettselskapet Cisco vil det i 2015 være hele 15 milliarder enheter som kommuniserer over Internett.¹

Det norske samfunnet gjennomgår en omfattende digitalisering på nesten alle områder – fra industrien til offentlige tjenester. Dette er gjort mulig blant annet på grunn av en godt utbygd digital infra-

¹ http://www.cisco.com/en/US/solutions/collateral/ns341/ns525/ns537/ns705/ns827/white_paper_c11-481360_ns827_Networking_Solutions_White_Paper.html

struktur. Den siste dekningsundersøkelsen (2012) viser at 99,9 pst. av husholdningene har mulighet for å få bredbånd med minimum 0,64 Mbit/s. I tillegg til tradisjonelt fast og mobilt bredbånd omfatter den siste dekningsundersøkelsen også bredbånd via satellitt. Inkludert tilbud om bredbånd via satellitt, har 99,7 pst. av husholdningene tilbud om bredbånd med minimum 4 Mbit/s. Bredbånd via satellitt tilbys nå til priser og med hastigheter som kan sammenliknes med andre tradisjonelle aksessteknologier, men egner seg ikke like godt til alle bredbåndsanvendelser på grunn av tidsforsinkelsen (lengre responstid). Dersom man ikke regner med bredbånd via satellitt, kan 94,5 pst. av husholdningene få bredbånd med minimum 4 Mbit/s.

De fleste kan få bredbånd med langt høyere kapasitet. Syv av ti kan få bredbånd med 25 Mbit/s eller mer. Utviklingen fra 2011 til 2012 viser også at stadig flere kan få bredbånd med høy kapasitet. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at så mye som 92 pst. av innbyggerne mellom 16 og 74 år har tilgang til Internett hjemme, og 86 pst. av oss bruker Internett hver dag eller nesten hver dag. Andelen er også stigende blant de eldre, der 2 av 3 mellom 65 og 74 år bruker Internett.

Verdiskapingspotensialet ved den omfattende digitaliseringen avhenger av hvordan alle deler av den norske økonomien, herunder ulike bransjer, tar i bruk IKT til å effektivisere, innovere og sikre fremtidig vekst. Det at 40 pst. av næringslivets FoU-investeringer er relatert til IKT, gir indikasjoner om betydningen. Norges forskningsråd fikk i 2009 gjennomført en undersøkelse blant 2000 norske bedriftsledere. I denne svarer 76 pst. at utvikling av nye IKT-løsninger blir stadig viktigere for konkurransekraften i egen bransje. Norsk IKT-bransje er en viktig aktør i denne utviklingen og en betydelig bidragsyter til verdiskapingen i seg selv.

Mål og strategier

IKT-politikken tar utgangspunkt i at IKT og Internett styrker næringslivets konkurransedyktighet gjennom produktivetsforbedringer og innovasjon. IKT gir en bedre utnyttelse av både kapital og arbeidskraft, noe som bedrer den totale produktiviteten i samfunnet.

Gjennomføring av IKT-politikken vil fokusere på oppfølging av tiltak innen sentrale områder i Digital agenda for Norge, slik som:

- utbredelse og bruk av bredbånd
- digital deltagelse og digital kompetanse
- digitalt innhold og viderebruk av offentlige data
- digitale forretningsprosesser og e-handel

- avansert IKT-kompetanse og IKT-forskning
- IKT-bruk for energieffektivisering, herunder skytjenester og grønne datasentre
- digital fornying av offentlig sektor

IKT-politikken skal legge til rette for at alle kan mestre deltakelse i det digitale samfunnet. Departementet vil videreføre arbeidet med universell utforming av IKT-løsninger.

Trygghet og tillit til IKT og elektronisk kommunikasjon er avgjørende for at digitale løsninger og produkter blir tatt i bruk. Sikring mot identitetstyveri er viktig for at innbyggere og virksomheter kan utnytte potensialet ved å gå over til digital samhandling. Forebyggende IKT-sikkerhet vil være et høyt prioritert område for å bidra til dette.

Det vises til nærmere omtale av mål og prioriteringer under kap. 1561 IKT-politikk.

IKT-politikken er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot arbeidet som skjer i EU og OECD. IKT er et av de mest omfattende samarbeidsområdene innen EU/EØS. Norge deltar i flere programmer. Det vises til nærmere omtale under kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram.

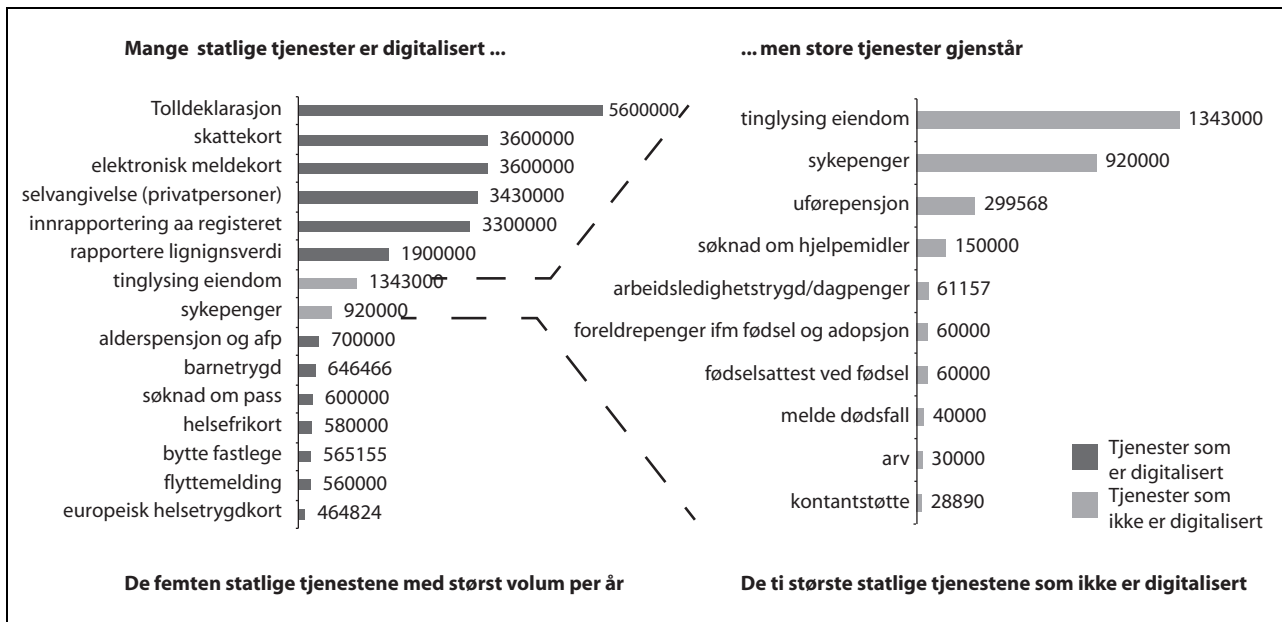
IKT i offentlig sektor

Utfordringer og utviklingstrekk

På mange områder i arbeids- og privatlivet er vi blitt vant til digitale verktøy. Særlig blant de yngste vil det forventes at også offentlige tjenester er tilgjengelige på nett. Den høye tilgangen til Internett, kunnskap om bruk av digitale tjenester i befolkningen og en økende forventning om offentlige tjenester på nett, gjør det både viktig og naturlig å utvikle digitale tjenester fra forvaltningen.

En rekke offentlige funksjoner og tjenester er allerede digitalisert. Norge er langt fremme på å levere digitale tjenester til næringslivet. Men det er fortsatt en vei å gå. En kartlegging gjort av Direktoratet for forvaltning og IKT i 2011 viser at bare rundt 30 pst. av de 100 mest brukte statlige tjenestene er fulldigitalisert. Blant de 15 statlige tjenestene med høyest bruksvolum er det bare to tjenester (tinglysning av eiendom og sykepenger) som ikke er tilrettelagt for at brukeren kan sende inn utfylte skjemaer digitalt, jf. figur 5.2.

Det offentlige håndterer i dag langt mer informasjon enn for bare noen få år siden, og brukernes behov går oftere på tvers av flere sektorer. Innbyggere og næringsliv etterspør i økende grad tjenester og løsninger som forutsetter at informasjon utveksles mellom virksomheter i offentlig

Figur 5.2 Status for digitaliserte tjenester i staten

sektor. Utviklingen utfordrer dermed etablerte sektor- og ansvarsgrenser. Det er derfor behov for sterkere samordning av IKT-utviklingen, og at løsninger i større grad enn før utvikles og tas i bruk på tvers av virksomhets-, etats- og ansvarsgrenser.

Samordningsutfordringene er betydelige både i staten, i kommunesektoren og mellom staten og kommunene. Undersøkelser gjort av KS viser økende forskjeller i IKT-modenhet mellom kommunene. Også mellom forvaltningsnivåene er det behov for sterkere samarbeid for å legge til rette for effektiv elektronisk samhandling.

Erfaringer fra digitaliseringstiltak de siste årene viser at gevinstene kan være betydelige. Forhåndsutfyllt selvangivelse innebærer stor forenkling for innbyggerne samtidig som det har frigjort ressurser for skattemyndighetene. Altinn har gitt næringslivet betydelige besparelser.

Mål og strategier

Digitalisering vil bidra til merkbare forbedringer på tvers av offentlig sektor i de kommende årene. Digitalisering vil både føre til et bedre og raskere møte med offentlig sektor for innbyggere og næringsliv, og bedre ressursbruk og måloppnåelse i offentlig sektor. I digitaliseringsprogrammet «På nett med innbyggerne», som ble lagt frem i april 2012, varslet regjeringen en ambisjon om at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle en digital forvaltning. Målet er at den statlige forvaltningen så langt det er mulig skal være tilgjengelig på nett, at nettbaserte tjenester skal være

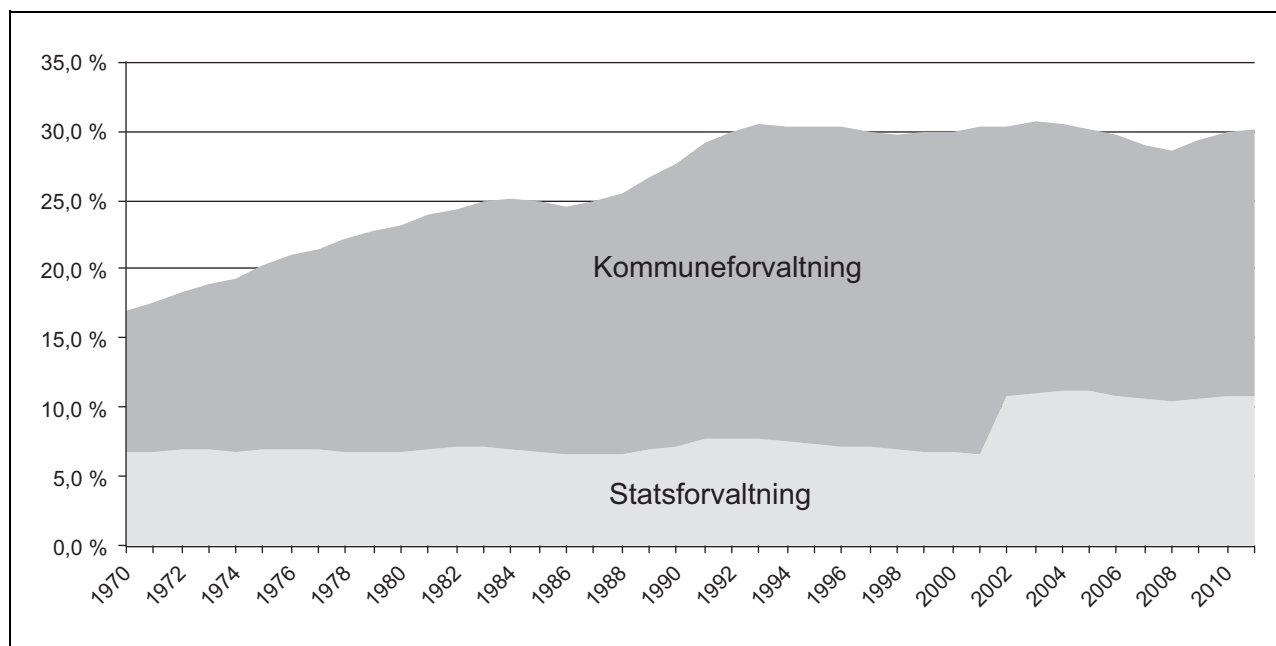
hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv, at digital forvaltning skal gi bedre tjenester og at digitaliseringen av forvaltningen skal bidra til å frigjøre ressurser til områder hvor behovet er stort.

Regjeringen arbeider for at tjenestetilbud og kommunikasjon mellom det offentlige som hovedregel skal være digitalt der det egner seg. Regjeringen tar for eksempel sikte på å foreslå endringer i regelverket slik at post fra forvaltningen kan sendes digitalt med mindre mottaker har reservert seg. Det vil kunne gjøres unntak for innbyggere som av særskilte grunner ikke kan forventes å kunne benytte seg av reservasjonsretten, for eksempel av helsemessige grunner.

I de kommende årene må offentlige virksomheter utnytte de teknologiske muligheter i større grad for å yte gode tjenester og for å understøtte formåls- og kostnadseffektiv drift. Behovet for bedre bruk av ressursene krever mer samtidige tilnærminger til utvikling, forvaltning og til drift av eksisterende og nye fellesløsninger på tvers av eksisterende ansvarsgrenser. I takt med utviklingen av digitale løsninger øker også kravet om at slike løsninger er robuste og ivaretar den enkeltes personvern.

I digitaliseringsprogrammet legger regjeringen opp til en satsning på felles IKT-løsninger i forvaltningen, etablering av bedre styringsmekanismer og tilrettelegging av relevant regelverk slik at det understøtter digitalisering.

Det vises til nærmere omtale under kap. 1561 IKT-politikk.

Figur 5.3 Offentlig sysselsetting som andel av total

Forvaltningspolitikk

Utfordringer og utviklingstrekk

Om lag en tredel av alle sysselsatte i Norge er ansatt i offentlig forvaltning, jf. figur 5.3. Andelen er om lag den samme som på begynnelsen av 1990-tallet. Offentlig forvaltning sysselsatte i 2011 vel 795 000 personer, fordelt med om lag 510 000 i kommuneforvaltningen og 285 000 i statsforvaltningen. Fra 2005 til 2011 har både total sysselsetting og sysselsetting i offentlig forvaltning vokst med 12 pst. (SSB Nasjonalregnskapet).

Fordi en stor andel av den samlede ressursbruken i Norge brukes i offentlig forvaltning, er det også særskilt viktig at forvaltningen er godt organisert og ressursene brukes effektivt. Forvaltningspolitikken skal bidra til dette.

Organisasjonsendringer har over tid vært hyppig brukt som virkemiddel for å sørge for en hensiktsmessig organisering av staten. Omstillingstakten i offentlig forvaltning har vært høy i flere år med både sammenslåinger, endringer mellom statlige nivåer, nyetableringer, endringer innenfor en statlig virksomhet og utskilling av virksomhet fra statsforvaltningen. Sammen med bruk av IKT har arbeidsprosesser blitt endret og nye tjenester blitt utviklet. Figuren viser utviklingen i antall statlige selskaper/etater i perioden 1947 til i dag (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste).

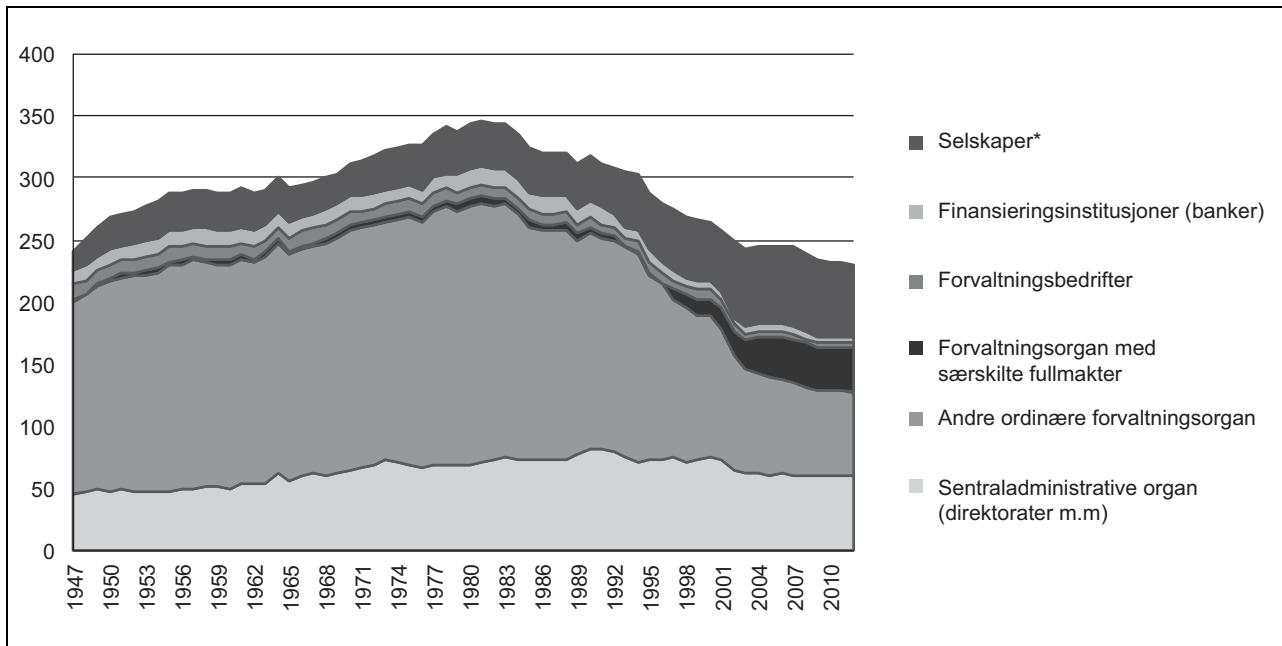
Forvaltningspolitikken vil ha flere utfordringer framover. På overordnet nivå må statens orga-

nisering og innretning underbygge høy kvalitet på offentlige tjenester og effektiv ressursbruk.

Innbyggere, næringsliv og frivillig sektor forventer et godt møte med det offentlige, lett tilgjengelighet og høy kvalitet på det offentlige tjenestetilbudet. Innbyggerundersøkelsen viser at tilfredsheten med det offentlige tjenestetilbudet er gjennomgående nokså høyt, men med betydelige variasjoner mellom ulike virksomheter. Innbyggerundersøkelsen fra 2010 og oppfølgingen som kommer i 2013, vil gi de enkelte departementer og tjenesteeiere gode faktagrunnlag for å målrette tjenestetilbudet og bedre kvaliteten der undersøkelsen viser det er nødvendig. Vanskelig språk og komplisert regelverk gjør kommunikasjonen til en utfordring for innbyggerne. Tilfredsstillende organisering av møtepunktene mellom offentlig forvaltning og brukerne vil derfor i stigende grad være avhengig av at offentlige virksomheter evner god samordning.

Det er også særskilte organisatoriske utfordringer. Blant annet er forholdet mellom kommune og stat viktig for at offentlig sektor samlet sett skal være effektiv. Det er også et forvaltningspolitisk tema hvordan den uavhengige myndighetsutøvelsen til offentlige virksomheter reguleres best mulig.

Et stadig tydeligere forvaltningspolitisk utviklingstrekk er at stadig mer av samhandlingen mellom offentlige virksomheter, innbyggere og næringsliv er digital. Nye digitale arbeidsprosesser gir nye muligheter og innebærer at vi må

Figur 5.4 Utviklingen i antall statlige etater/selskaper

* Selskaper: Heleide statsaksjeselskap, særlovsselskap, statsforetak, deleide aksjeselskap (majoritet) og helseforetak

revurdere hvordan vi organiserer forvaltningen og løser oppgavene. For eksempel vil nye digitale arbeidsprosesser og informasjonsutveksling kreve mer samordning i offentlig sektor for at etater og virksomheter skal kunne realisere ambisjonene for digitaliseringen av slike tjenester.

22. juli-kommisjonens rapport har en rekke kritiske vurderinger av viktige forvaltningspolitiske tema knyttet til styring, organisering, holdninger, kultur og ledelse. Regjeringen har tatt tak i og vil følge opp kommisjonens påpekninger. Det vil bli viktig å klargjøre ansvar, styrke ledelsens evne til å ta ansvar, etablere mål i samsvar med dette og skape en bedre sikkerhetskultur, slik kommisjonen peker på.

På denne bakgrunn vil regjeringen vurdere tiltak for å sikre bedre lederoppfølging av beredskaps- og sikkerhetsspørsmål i forvaltningen. Regjeringen vil også komme tilbake til mer overordnede forvaltningspolitiske spørsmål knyttet til organisering, styring og ledelse, og hvordan disse skal følges opp i en stortingsmelding om oppfølging av 22.7-kommisjonens rapport.

Mål og strategier

I forvaltningspolitikken skal de sentrale verdiene demokrati, rettssikkerhet, faglig integritet og effektivitet ligge til grunn. Disse er presentert i St.meld. nr. 19 (2008–2009) *Ei forvaltning for*

demokrati og fellesskap. Verdiene vil ligge til grunn for styrkingen og videreutviklingen av forvaltningen framover. Beslutninger om forvaltningens utvikling skal være basert på kunnskap om organisering, styring og ledelse. Gode konsekvensutredninger skal alltid ligge til grunn for beslutninger.

Offentlige virksomheter må i de kommende år anvende teknologiske muligheter som redskap for egen organisasjons- og tjenesteutvikling. Regjeringen vil legge vekt på at samhandling og informasjonsutveksling på tvers blir ivaretatt mer effektivt og i overensstemmelse med innbyggernes og næringslivets krav og forventninger.

Ledelsen i statlige virksomheter har ansvar for å utvikle beredskap og sikkerhet. Regjeringen vil aktivt følge opp 22. juli-kommisjonens påpekninger av forbedringspunkter i forvaltningen.

Brukernes behov skal tillegges stor vekt, og brukerne skal kunne innvirke på hvordan tjenestene utformes. Brukerundersøkelser, innbyggerundersøkelsen, medarbeiderundersøkelser, StatRes og effektivitetsundersøkelser skal legge grunnlag for effektivisering av staten. De administrative støttefunksjonene skal effektivt støtte opp under de brukerrettede tjenestene. Kommunikasjonen mellom forvaltningen og innbyggerne skal bli klarere og bedre. Et klart og godt språk gjør det enklere for innbyggerne å ivareta sine demokratiske rettigheter.

Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	179 334	156 946	177 969
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	25 274	48 056	53 848
22	Betaling av eID til private leverandører	3 334	11 900	6 737
23	Elektronisk ID og digital postkasse, <i>kan overføres</i>	72 497	79 701	112 331
60	Prosjekttilskudd til digital-fornyning i kommunene, <i>kan overføres</i>	14 863		
	Sum kap. 1560	295 302	296 603	350 885

Innledning

Forvaltningsutvikling på tvers av sektorer krever et godt kunnskapsgrunnlag og et egnet forvaltningspolitisk redskap som kan kartlegge utviklingstrekk, peke på områder der det trengs forbedringer, målrettet virkemiddelbruk og medvirke til effektivisering av offentlig sektor.

Direktoratet for forvaltning og IKT har et særlig ansvar for å utvikle og fornye offentlig sektor. Direktoratets sentrale virksomhetsområder er organisering, ledelse og kompetanse i forvaltningen, digitale tjenester og offentlige anskaffelser.

Direktoratet for forvaltning og IKT bidrar til å utvikle relevant faktabasert kunnskap om effekten av ulike forvaltningspolitiske virkemidler. Videre skal direktoratet systematisere og formidle kunnskap gjennom å veilede og gi råd til forvaltningen. Direktoratets arbeid med å utvikle, systematisere og formidle kunnskap skal skje i kontakt og samarbeid med andre relevante fagmiljøer innenfor og utenfor forvaltningen.

Direktoratet for forvaltning og IKT spiller en sentral rolle i arbeidet med å samordne digitaliseringen i forvaltningen. Dette gjelder både måten forvaltningen løser sine oppgaver på og måten forvaltningen samhandler med innbyggere og næringsliv på. Direktoratet forvalter ID-porten, som er en felles påloggingsløsning for en lang rekke offentlige tjenester på nett. Direktoratet forvalter også andre fellestjenester som Offentlig elektronisk postjournal (OEP) og Doffin. Direktoratet for forvaltning og IKT ivaretar enkelte funksjoner knyttet til IKT-politikken utenfor offentlig sektor, herunder tilsyn med universell utforming av IKT.

Direktoratet for forvaltning og IKTs hovedmål er justert noe sammenliknet med tidligere.

Direktoratet for forvaltning og IKT er lokalisert i Oslo og Leikanger.

Mål og prioriteringer 2013

Forvaltningen skal være godt organisert, ledet og ha riktig kompetanse

Direktoratet for forvaltning og IKT skal være et framtidsrettet, nytenkende og tverrgående kompetansemiljø for organisering, ledelse og kompetanseutvikling i staten.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til formålstjenlige og velbegrunnede endringer i organisering, virkemiddelbruk, arbeidsformer og ledelse i statsforvaltningen. Direktoratet vil få en sentral rolle i arbeidet med å følge opp de ledelsesutfordringer som 22. juli-kommisjonen peker på.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til økt kunnskap om hvordan digitalisering påvirker forvaltningens virkemåte og organisering, blant annet knyttet til samordningsbehov og samlet styring av IKT i staten.

Gode beslutningsgrunnlag kan motvirke dårlige og unødig kostbare beslutninger og bidra til en ressurs- og formålseffektiv forvaltning som møter innbyggernes forventninger. Direktoratet for forvaltning og IKT skal utvikle kunnskap om effekter av og samspeillet mellom ulike forvaltningspolitiske virkemidler, slik som organisering, styring, ledelse, kompetanse, finansiering, regulering og bruk av ny teknologi.

Forvaltningen skal være åpen og kommunisere godt med innbyggere og næringsliv. Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til dette

blant annet gjennom sitt arbeid med klart språk, formidling av kommunikasjonspolitikken, rådgivning om bruk av sosiale medier, samt forvaltningen av offentlig elektronisk postjournal.

Forvaltningsutviklingen har de siste tiårene pekt i retning av større autonomi fra politisk styring, både faglig, økonomisk og administrativt. Samtidig peker 22. juli-kommisjonen på at forvaltningen har utfordringer ved gjennomføring av mål- og resultatstyring. Det påpekes at overordnet styring kan være svært detaljert, samtidig som det settes spørsmålsteget ved forvaltningens gjennomføringssevne.

Det er et mål å forbedre forvaltningen, blant annet ved å øke kunnskapen om hvordan utviklingen i retning større autonomi kan ha påvirket rolle- og ansvarsforhold, og hvordan omfanget av rapportering og kontroll påvirker forvaltningens evne til effektiv måloppnåelse.

Det er også viktig å vurdere hvordan økt uavhengighet, blant annet til å treffe vedtak i enkelt saker, kan skape utfordringer for rettssikkerhet og legitimitet for forvaltningens avgjørelser. I slike vurderinger bør det pekes på mekanismer som kan sikre ivaretagelse av legitimitet og rettssikkerhet.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal kartlegge og identifisere felles kompetansebehov i staten, ha kunnskap om løpende tiltak i forvaltningen og være et knutepunkt og en pådriver som bidrar til økt kompetansedeling og gjenbruk av lærings tiltak mellom statlige virksomheter, blant annet ved økt bruk av digitale læringsvirkemidler.

Staten skal være del av et inkluderende arbeidsliv med mangfold i ledelses-, rekrutterings- og personalpolitikken. Direktoratet for forvaltning og IKTs egne opplæringsstilbud skal være innrettet mot generelle og tverrgående tema, møte de ansattes kompetansebehov og formidle felles administrative regelverk, forvaltningsverdier og forvaltningskunnskap.

Ledelse og medarbeiderskap er viktig for forvaltningsutviklingen. Direktoratet for forvaltning og IKT er et sentralt fagmiljø for ledelse og medarbeiderskap i staten. Nye ledere i staten og toppledere er viktige målgrupper, og kvinnelige ledere skal motiveres til å søke topplederstillinger.

Offentlig sektor skal utnytte digitalisering til å tilby bedre tjenester og understøtte oppgaveløsningen

Gjennom Digitaliseringsprogrammet har regjeringen pekt ut hovedlinjene for sin politikk for digitalisering av forvaltningen. Digitale tjenester skal

være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv, og digitale verktøy skal utnyttes mer gjennomgående for å effektivisere måten forvaltningen løser sine oppgaver på. Direktoratet for forvaltning og IKT skal ha en sentral rolle i forbindelse med gjennomføringen av Digitaliseringsprogrammet, og samtidig gi faglige råd i politikkkutformingene på området.

Realisering av Digitaliseringsprogrammet krever betydelig innsats både i den enkelte virksomhet, innenfor hver fagsektor, og for forvaltningen under ett. Digitaliseringen skal understøttes av nasjonale felleskomponenter, som er systemer og registre som hele forvaltningen kan benytte for å få tilgang til grunnleggende funksjonalitet og data. Noen slike komponenter er allerede etablert, blant annet gjennom ID-porten med MinID og Altinn. Det planlegges flere slike løsninger, herunder digital postkasse, en løsning for digital kontaktinformasjon og et register for reservasjon mot digital kommunikasjon. Felleskomponentene skal være sikre, robuste og ha tilstrekkelig ytelse og kapasitet og må forvaltes og utvikles i sammenheng. De må organiseres og styres på en hensiktsmessig måte.

God styring på flere nivåer er viktig for å sikre den ønskede utviklingen og fremdriften i digitaliseringen. Dette omfatter regjeringens IKT-styring av offentlig sektor, departementenes IKT-styring av underleggende virksomheter, virksomhetsleders styring av egne IKT-prosjekter, prosjektleders styring, leverandørstyring og styring mellom relevante sektorer.

Direktoratet skal bidra til at statsforvaltningen sett under ett organiserer og styrer sin IKT-utvikling på en hensiktsmessig måte. Direktoratet skal understøtte Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i samordningsrollen på departementsnivå og selv forestå samordningsaktiviteter på etatsnivå.

Direktoratet skal understøtte virksomhetenes eget arbeid med digitalisering. Dette omfatter veiledning og rådgivning, eksempelvis om strategisk bruk av IKT for å oppnå virksomhetsmål, om hvordan digitaliseringsprosjekter bør gjennomføres og om hvordan virksomheter kan hente ut gevinster fra slike prosjekter.

Direktoratet skal bidra til at innbyggere og næringsliv får tilgang til relevant og brukerrettet informasjon og tjenester hos offentlige virksomheter.

Direktoratet skal bidra til vekst og innovasjon i næringslivet gjennom tilrettelegging av offentlige data for viderebruk.

Universell utforming av IKT er en viktig forutsetning for digital deltakelse for alle, ikke minst for å kunne ta i bruk digitale tjenester fra forvaltningen. Direktoratet skal ivareta rollen som tilsyn og være det sentrale kompetansemiljøet på området, både for forvaltningen og for næringslivet. Direktoratet skal også bidra til departementets oppfølging av dette feltet. Informasjonssikkerhet er en annen viktig forutsetning for befolkningens tillit til offentlige tjenester. Direktoratet skal ha fokus på samordning og styrking av informasjonssikkerhet på tvers av offentlige virksomheter og i forbindelse med felles plattformer for digitale tjenester.

Direktoratet skal ivareta funksjonen som nasjonal kontakt for CIP-IKT programmet i programmets siste år 2013.

Offentlig sektor skal gjennomføre samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser

Direktoratet for forvaltning og IKT har et særlig ansvar for å arbeide for at offentlige oppdragsgivere øker sin kompetanse, utvikler gode prosesser og organiserer sine innkjøp på en formålstjenelig måte og dermed bedrer sin evne til å sikre effektive, miljøvennlige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket, jf. føringene i St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp*.

Direktoratet skal oppdatere og videreutvikle anskaffelser.no, som er en portal for å støtte anskaffelsesvirksomheten i offentlig sektor. Det er videre et mål at direktoratet får lagt forholdene til rette for deling av kompetanse gjennom å utvikle og styrke innkjøpsnettverk.

Flere utredninger har pekt på at det fortsatt er en effektiviseringsgevinst å hente ut ved gjennomføringen av offentlige anskaffelser. Direktoratet skal derfor særlig arbeide for at det offentlige kan ta ut effektiviseringspotensialet når anskaffelser planlegges, gjennomføres og følges opp. Datagrunnlaget om offentlige anskaffelser er mangelfullt, og direktoratet skal derfor arbeide for å bedre statistikkgrunnlaget om offentlige anskaffelser.

Det er et mål å øke bruken av elektronisk handel. Dette gjøres blant annet gjennom økt satsing på støttetjenester og sentralfinansiering av e-handelsplattformen. Direktoratet skal også legge til rette for innføring av obligatorisk elektronisk fakturahåndtering. Direktoratet har en sentral oppgave med å gjøre det lettere å drive handel med offentlige oppdragsgivere over landegrensene. Direktoratet skal arbeide for at resultatene fra PEPPOL-

prosjektet (Pan European Public Procurement OnLine) nyttiggjøres videre i dette arbeidet.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget skal blant annet dekke direktoratets lønns- og driftsutgifter. Posten er økt med 12 mill. kroner til direktoratets arbeid med styrket IKT-sikkerhet i statlig sektor. Posten er videre økt med 3,5 mill. kroner til etablering av direktoratet som tilsyn for universell utforming av IKT-løsninger.

Midler til IKT-sikkerhet skal nyttes til etablering av et kompetansemiljø i direktoratet som skal bli en pådriver for, og bidra til, bedre styring og kvalitetssikring av informasjonssikkerheten i statsforvaltningen. Dette skal skje blant annet gjennom tydeliggjøring av krav til nivå på informasjonssikkerheten i forvaltningen. Oppgaver knyttet til tilsyn med universell utforming av IKT skal blant annet omfatte kontroll av pliktsubjekter, informasjon og rettleiding, utredningsarbeid knyttet til videreutvikling av forskriften, samt arbeid knyttet til videreutvikling av standarder og retningslinjer, indikatorer og statistikk.

Det foreslås at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1560, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4560, post 03 og 04 jf. forslag til vedtak II. Samlede merutgifter på kap. 1560 post 01 og 21 skal ikke overstige samlede merinntekter under kap. 4560 post 03 og 04.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til direktoratets utviklingsoppgaver og IKT-prosjekter, herunder blant annet informasjonssikkerhet i forvaltningen og arkitektur. Bevilgningen dekker i tillegg direktoratets utgifter i EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL). PEPPOL-prosjektet avsluttes i 2012, men det vil påløpe utgifter og inntekter også i 2013. Bevilgningen foreslås nedjustert med 0,6 mill. kroner, jf. også kap. 4560 post 03.

Direktoratet for forvaltning og IKT vil i 2013 følge opp resultatene fra PEPPOL-prosjektet ved å delta i det nye europeiske prosjektet «Basic Cross Sector Services». Prosjektet har som målsetning å videreutvikle og utbre løsninger for en felles europeisk IKT infrastruktur for samarbeid mellom myndigheter, myndigheter og næringsliv og mellom myndigheter og borgere basert på resultatene fra PEPPOL og øvrige Pilot A-prosjekter.

Deltagelsen i prosjektet vil innebære en årlig kostnad over tre år på om lag 6,7 mill. kroner, hvorav EU-refunderer om lag 3,375 mill. kroner.

Det foreslås at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1560, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4560, post 03, jf. forslag til vedtak II. Samlede merutgifter på kap. 1560 post 01 og 21 skal ikke overstige samlede merinntekter under kap. 4560 post 03 og 04.

Post 22 Betaling av eID til private leverandører

Posten dekker utgifter for bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå utstedt av private leverandører. Høyt sikkerhetsnivå innebærer at person-sensitive opplysninger kan inngå i elektroniske tjenester. Høyt sikkerhetsnivå er også nødvendig for å kunne signere elektronisk.

På vegne av offentlige virksomheter har Direktoratet for forvaltning og IKT inngått avtale om leveranse fra to private leverandører av eID på høyt sikkerhetsnivå – Buypass og Commfides. Hver gang en innbygger bruker en eID utstedt av disse til en offentlig tjeneste, vil det utløse et betalingskrav som skal dekkes av den virksomheten som forvalter tjenesten.

I mars 2012 har Direktoratet for forvaltning og IKT utlyst konkurranse med forhandling om tilknytning av eID på høyt sikkerhetsnivå til ID-porten. Det er en målsetting at konkurransen fullføres og at én eller flere kontrakter tildeles innen utgangen av 2012.

I statsbudsjettet for 2011 ble det rammeoverført 8,2 mill. kroner for å dekke utgiftene til virksomhetene. Basert på dagens avtaler er virksomhetenes samlede utgifter estimert til om lag 6,4 mill. kroner i 2013. De største overføringene er forventet å skje fra kap. 605 NAV post 01, fra kap. 1618 Skatteetaten post 01 og kap. 2410 Statens Lånekasse for utdanning post 01.

I tilknytning til direktoratets betalinger til de private eID-leverandørene vil det bli foretatt avregninger av transaksjonsvolumene for den enkelte virksomhet. For mye, eventuelt for lite, rammeoverført fra virksomhetenes budsjett blir justert når transaksjonsvolumene for virksomhetene blir avregnet i 2013.

På posten er det også budsjettet 0,3 mill. kroner for å dekke utgifter for kommunenes bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå mot tilsvarende inntekter på kap. 4560 post 05 Tilbakebetaling fra kommuner for elektronisk ID.

Post 23 Elektronisk ID og digital postkasse, kan overføres

Posten skal dekke utgiftene til det videre arbeidet med å utvikle og drive en felles infrastruktur for elektronisk ID og digital postkasse for offentlig sektor. Posten dekker drift og videreutvikling av ID-porten, direktoratets arbeid med utbredelse av eID på høyt sikkerhetsnivå, utvikling av funksjoner for signering og kryptering av meldinger samt sentrale kostnader til etablering og drift av en felles infrastruktur for digital postkasse.

Som en del av oppgavene med å drifte, forvalte og utvikle ID-porten og den felles infrastrukturen for digital post vil det i noe grad være aktuelt å utføre arbeid mot regning fra andre virksomheter. Dette gjelder følgende oppgaver:

- utvikling av særskilt funksjonalitet, etterspurt av en tjenesteeier i forbindelse med lansering av en konkret tjeneste
- tilleggstjenester spesifisert i Samarbeidsavtalen for ID-porten, som tjenesteeierne kan bestille etter behov

Posten ses i sammenheng med kap. 4560 post 06 for inntekter/refusjonskrav fra ulike tjenesteeiere.

Rapport 2011

Forvaltningen skal være velorganisert og brukerrettet

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2011 hatt spesielt fokus på tre tverrgående utviklingstrekk som gir organisasjons- og styringsutfordringer for staten: digitalisering av offentlige tjenester, veksten i tilsyns-, kontroll- og rapporteringsvirksomheten i staten, og en utvikling i retning av at stadig flere forvaltningsorgan blir mer uavhengige av politisk styring. I rapporter, seminarer, konferanser, avisartikler og i møte med forvaltningen har direktoratet satt søkelys på disse utviklingstrekkene, identifisert årsaker og konsekvenser, og foreslått tiltak.

Direktoratet har i 2011 vært involvert i en rekke sentrale reformprosesser, blant annet innenfor samferdsel, justis, utdanning, kommune- stat, regional, energi, utenriks og helse. Gjennom denne bistanden har direktoratet bidratt til at forvaltningspolitiske vurderinger blir lagt til grunn for endringsprosessene og at det skjer erfaringsoverføring mellom statlige virksomheter.

Utviklingstrekk og utviklingsbehov i departementene har vært et sentralt tema for direktoratet i 2011. Rapporten «Hva skjer i departementene? Om utfordringer og utviklingsbehov» ble lagt

fram på Forvaltningskonferansen 2011, og har fått stor oppmerksomhet i forvaltningen.

Direktoratets rapport berører en del viktige problemstillinger knyttet til utfordringer i mål- og resultatstyring, samordning og ledelse. Tilsvarende tema behandles i 22.juli-kommisjonens rapport. Blant annet peker direktoratet på utfordringene knyttet til at statsråder presses av media til å «skjære igjennom» og «ordne opp» i enkeltproblestillinger, noe som kan gjøre det utfordrende for direktoratene å ha fokus på gjennomføring av overordnede mål og resultatkrav. Direktoratet peker på at stadig flere viktige samfunnsutfordringer er av tverrgående karakter, noe som stiller økte krav til forvaltningens evne til å samhandle på tvers av sektorer og virksomheter. Det å bidra til at staten blir mer brukerrettet har vært sentralt i mange av direktoratets aktiviteter i 2011. Virkemidlene og tiltakene i prosjektet «Klart språk i staten» ser ut til å ha god effekt. Både støtteordningen, nettsiden klarspråk.no, kursene, møteplassene, Klarspråkprisen og rådgivningen har samlet sett vært viktige virkemidler for å hjelpe virksomheter i gang med språkarbeidet. Når så mange virksomheter arbeider målrettet og systematisk med klarspråk, vil det på sikt medvirke til en mer brukervennlig og effektiv stat.

Innbyggerundersøkelsen er et sentralt virkemiddel for å få fram kunnskap om hvor fornøyde innbyggerne er med offentlige tjenester. I 2011 har Direktoratet for forvaltning og IKT arbeidet med å videreutvikle undersøkelsen med sikte på å sende ut en ny undersøkelse i 2012.

Forvaltningen skal være åpen og kommunisere godt med innbyggerne

Etter at regjeringen lanserte Statens kommunikasjonspolitikk høsten 2009 har Direktoratet for forvaltning og IKT drevet foredrags- og formidlingsvirksomhet for å gjøre innholdet i politikken kjent. Det statlige kommunikasjonsapparatet har blitt profesjonalisert de siste 10–15 årene. Direktoratet har derfor nå i større grad en veilederrolle med utgangspunkt i kravene i statens kommunikasjonspolitikk, elektronisk kommunikasjon og fremveksten av sosiale medier.

I Offentlig elektronisk postjournal (OEP) publiserte 94 offentlige virksomheter til sammen over 2,3 millioner journalposter i 2011. OEP vant i 2011 en pris for beste praksis i European Public Sector Awards i regi av European Institute for Public Administration. Tjenestene Data.norge.no og datahotell har som siktemål å øke deling og gjenbruk av offentlige data. Arbeidet med Kvalitet

på nett, Klart språk i staten, innbyggerundersøkelsen og metoder og virkemiddel for brukermedvirkning har også vært viktige bidrag for å gjøre forvaltningen mer brukerrettet

Forvaltningen skal ha kompetente ledere og medarbeidere

I 2011 har Direktoratet for forvaltning og IKT fortsatt arbeidet for å implementere Plattform for ledelse i staten. Dette har skjedd gjennom egne dialogmøter med ledergrupper og ved at plattformens innhold ligger til grunn i alle Direktoratet for forvaltning og IKTs tilbud til ledere.

For å bidra til å styrke statlige arbeidsgiveres arbeid med et inkluderende arbeidsliv, har Direktoratet for forvaltning og IKT gjennomført regionale konferanser for ledere og tillitsvalgte for læring og erfaringsdeling. Det er også laget en veileder for dette arbeidet. Gjennom forvaltningen av de tariffavsatte kompetansemidlene, har inkluderings- og mangfoldsperspektivet blitt ytterligere forsterket gjennom støtte til lokale prosjekter.

Gjennom å ta i bruk nye læringsvirkemidler har Direktoratet for forvaltning og IKT nådd mange flere ledere og medarbeidere i 2011. Programmet for nytilsatte i staten ble tatt i bruk av 1600 nye brukere i 2011. Tilbudet til nye ledere, som blant annet består av e-læringsprogrammet Sats, fikk 500 nye brukere i 2011. I tillegg kommer brukere i virksomheter som tilbyr programmene på egne plattformer.

Direktoratet for forvaltning og IKT har kartlagt og identifisert felles kompetansebehov i staten. For å bidra til en mer målrettet og fleksibel innsats, har Direktoratet for forvaltning og IKT utredet mulighetene for en felles læringsplattform for staten. En slik plattform vil kunne gi mulighet for å tilby felles sentrale kompetansetiltak og kunnskapsdeling ved bruk av digitale læringsvirkemidler. Direktoratet for forvaltning og IKT har gjennomført en rekke kurs og opplæringstiltak innenfor blant annet felles lov- og avtaleverk, forvaltningskunnskap og relevante tverrgående tema.

Som ledd i arbeidet med å bidra til et sterkt fagmiljø i ledelse og medarbeiderskap i staten, etablerte Direktoratet for forvaltning og IKT et faglig råd. Et utstrakt samarbeid med ledelsesfaglige miljø i og utenfor staten i utvikling og gjennomføring av tilbud og tjenester bidrar også til å bygge opp og synliggjøre Direktoratet for forvaltning og IKT som ledelsesfaglig miljø.

Direktoratet for forvaltning og IKT har gjennomført den årlige konferansen for toppledere. I det statlige mentorprogrammet har det deltatt 40 toppledere og aktuelle toppleder kandidater. Pro-

grammet skal også bidra til å stimulere flere kvinner til å søke topplederstillinger.

I 2011 har Direktoratet for forvaltning og IKT fortsatt arbeidet med å stimulere til økt bruk av medarbeiderundersøkelser i staten gjennom foredrag, kurs og rådgivning. Ca. 40 nye virksomheter har tatt verktøyet AVANT i bruk.

IKT-bruken i offentlig sektor skal være sikker og koordinert, og underbygge målet om en effektiv og brukerrettet offentlig sektor

Direktoratet har etablert flere elementer som inngår i et rammeverk for samordnet bruk og utvikling av IKT i offentlig sektor. Dette omfatter veiledning om prosjektarbeid, etablering og bruk av felleskomponenter samt bruk av åpne standarder. Det er behov for videreutvikling og forsterkning av disse virkemidlene for offentlig IKT-samordning. En evaluering i 2011 av prosjektveiviseren.no etter 1,5 år i drift indikerer at dette tiltaket er til god støtte for offentlige virksomheters IKT-arbeid.

Direktoratet for forvaltning og IKT har ansvar for nasjonal eID-infrastruktur. 89 pst. av innbyggerne har kjennskap til MinID, og en stor andel av disse er fornøyd med tjenesten. Det er nå et stort volum og vekst i bruken av ID-porten. Det var i 2011 ca. 24 millioner transaksjoner gjennom ID-porten. Det er to markedsbaserte eID-er på høyt sikkerhetsnivå som er etablert i ID-porten. Utbredelsen av disse eID-ene i befolkningen er lav, og løsningen brukes foreløpig i begrenset grad for innlogging med høyt sikkerhetsnivå. Ved bruk av en av disse eID-ene kan brukeren få tilgang til tjenester som krever høy sikkerhet. Ved utgangen av 2011 var det to slike tjenester som var tilgjengelig gjennom ID-porten, nemlig «Mine resepter» og «Mine vaksiner».

Direktoratet for forvaltning og IKT har medvirket i Politidirektoratets forprosjekt om nasjonalt ID-kort, hvor dette kortet er tenkt å omfatte en elektronisk ID.

Direktoratet for forvaltning og IKT har bidratt til en rekke samordningstiltak. Foruten arbeidet med felleskomponenter har Direktoratet for forvaltning og IKT også bidratt på områdene standardisering, metadata, informasjonssikkerhet og prosjektmetodikk. Så langt har de sentrale tiltakene vært innrettet mot en felles infrastruktur og rammeverk for utvikling av digitale tjenester.

Direktoratet for forvaltning og IKT har foreslått etablering av nasjonale IKT felleskomponenter. Direktoratet for forvaltning og IKT har også kommet med forslag til hvordan disse kan styres, forvaltes og finansieres. Forslaget er til behandling hos departementet.

IKT-politikken skal gi gode rammebetingelser for næringsliv, innbyggere og samfunnsnivå

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2011 overtatt ansvaret for drift og videreutvikling av data.norge.no og lansert et tilhørende datahotell for å gjøre det enklere og mer effektivt for forvaltningen legge ut sine datasett for viderebruk. Direktoratet for forvaltning og IKT har også tatt initiativ til og etablert flere møteplasser for arbeidet med åpne data.

I påvente av forskrift om universell utforming av IKT-løsninger har Direktoratet for forvaltning og IKT i 2011 prioritert kompetansebygging på universell utforming av IKT-løsninger, samt deltakelse i internasjonalt standardiseringsarbeid som påvirker utviklingen på området. Direktoratet for forvaltning og IKT bidrar gjennom kurs og nettverkssamlinger til at offentlige virksomheter arbeider med forebyggende informasjonssikkerhet. I tillegg har Direktoratet for forvaltning og IKT vurdert internasjonale standarder for styringssystem for informasjonssikkerhet med tanke på å gjøre disse anbefalte eller obligatoriske for statlig sektor.

I forbindelse med rollen som kontaktpunkt for IKT-delen av EU-programmet Competitiveness and Innovation Programme (CIP) informerer Direktoratet for forvaltning og IKT aktuelle søkere om mulighetene som ligger i programmet, samt om utlysninger, søknadsprosedyrer og krav til prosjekter. Det ble i 2011 gjennomført en ekstern evaluering av blant annet Direktoratet for forvaltning og IKT sin rolle som nasjonalt kontaktpunkt i CIP. Evalueringen indikerer at direktoratet håndterer kontaktpunktfunksjonen på en tilfredsstillende måte, men peker også på noen forbedringspunkter.

Direktoratet for forvaltning og IKT koordinerer også den norske deltakelsen i det europeiske ISA-programmet og bemanner også programmets ekspertgrupper med norske deltakere.

Offentlig sektor skal gjennomføre samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser

De viktigste virkemidlene for å nå hovedmålet har vært veiledning av statlige virksomheter gjennom anskaffelser.no, svar på enkeltforespørsler, nettverksarbeid, seminarer, kurs og konferanser, i tillegg til omfattende opplærings- og utviklingstiltak overfor store statlige virksomheter.

Direktoratet har prioritert videreutvikling av veiledninger, maler og annet innhold på www.anskaffelser.no. Dette er materiale som hjel-

per offentlige innkjøpere å gjøre nyttige, effektive og kvalitetsrettede anskaffelser.

Direktoratets arbeid med miljø- og samfunnsansvar, samt innovasjon, på oppdrag fra hhv. Miljøverndepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet er godt integrert i direktoratets virksomhet og betydelige synergier er etablert.

E-handelssatsningen har medført at antall nye virksomheter som knytter seg til e-handelsplattformen øker, men det er fremdeles en utfordring med hensyn til å oppnå vesentlig omfang i volum av kjøp basert på e-handel.

Direktoratets deltakelse og ledelse av PEPOL-prosjektet gir en god retning for nasjonalt e-

handelsarbeid og medvirker til en styrking av Direktoratet for forvaltning og IKT sitt omdømme også internasjonalt. I 2011 har Direktoratet medvirket aktivt til ferdigstillingen av PEPPOL-leveranser internasjonalt og kommet viktige steg videre i arbeidet med å legge til rette for nasjonal e-handel basert på PEPPOL-resultat og internasjonalt standardiseringsarbeid. Direktoratet har bistått alle ledd fra avsender til offentlig mottaker i å ta i bruk EHF-standarden for elektronisk faktura. Direktoratet har etablert retningslinjer og standarder for formidling av handelsdokumenter og webfakturaportaler for enkel innsending av EHF-faktura, og har begynt godkjenning av private tilbydere av disse tjenestene.

Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
03	Diverse inntekter	4 615	3 721	6 500
04	Internasjonale oppdrag	1 955	2 062	2 130
05	Tilbakebetaling fra kommuner for elektronisk ID		3 700	300
06	Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID	1 719	1 500	1 550
16	Refusjon foreldrepenger	2 627		
18	Refusjon sykepenger	1 622		
	Sum kap. 4560	12 538	10 983	10 480

Post 03 Diverse inntekter

PEPPOL-prosjektet er forlenget, og avsluttes i 2012, men det vil påløpe utgifter og refusjoner i 2013, jf. omtale under kap. 1560 post 21.

Inntekter til Norsk lysningsblad føres også på posten.

Post 04 Internasjonale oppdrag

Direktoratet samarbeider med blant andre Utenriksdepartementet og Norad om forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i andre land. I tillegg bistår direktoratet øvrige departementer og direktorater i internasjonalt arbeid. Det er budsjettert med 2 mill. kroner på post 01 Driftsutgifter til arbeidet. UD og Norad dekker utgiftene og disse inntektsføres på denne posten. Samlede

utgifter på post 01 til dette arbeidet skal ikke overstige inntektene under denne posten.

Post 05 Tilbakebetaling fra kommuner for elektronisk ID

Posten er knyttet til inntekter fra kommunene for utgifter knyttet til bruk av elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå. Det vises til omtale under kap. 1560 post 22.

Post 06 Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID og digital postkasse

Posten er knyttet til utviklingsoppdrag direktoratet gjør på vegne av virksomhetene som eier tjenester som benytter ID-porten og/eller felles infrastruktur for digital postkasse, og hvor utgiftene skal belastes tjenesteeier.

Kap. 1561 IKT-politikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>	18 707	13 288	13 027
71	Tilskudd til fri programvare	4 444	4 536	4 500
72	Tilskudd til forebyggende informasjonssikring	6 506	6 641	6 860
73	Tilskudd til digital kompetanse	2 000	2 041	2 108
74	Tilskudd til IKT-standardisering			700
	Sum kap. 1561	31 657	26 506	27 195

Innledning

Fornyings-, administrasjons-, og kirkedepartementet legger til rette for en samordnet gjennomføring av IKT-politikken. Departementet utarbeider også strategier, samfunnsanalyser, oversikter og statistikk for utvikling og bruk av IKT i Norge, samt koordinerer Norges internasjonale deltakelse på IKT-området.

Formålet med IKT-politikken er å legge til rette for en samfunnsnyttig anvendelse av IKT som understøtter omstilling og effektivisering i offentlig sektor, bidrar til å skape grunnlag for et fremtidsrettet næringsliv, samt bidrar til bærekraftig verdiskaping og økonomisk vekst i hele samfunnet. Videre skal IKT-politikken legge til rette for en inkluderende og bærekraftig bruk av IKT, samtidig som den skal bidra til en nyskapende og konkurransedyktig IKT-næring i Norge.

På flere av de prioriterte områdene vil både Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Direktoratet for forvaltning og IKT ha arbeidsoppgaver. Det gjelder særlig arbeid knyttet til samordning av IKT i offentlig sektor, viderebruk av offentlige data, universell utforming av IKT-løsninger og forebyggende IKT-sikkerhet i det offentlige.

Mål og prioriteringer 2013

Departementets prioriterte områder i 2013 vil falle inn under følgende overskrifter:

- IKT for verdiskaping og digital deltagelse
- digital fornying av offentlig sektor
- informasjonssikkerhet og forebyggende IKT-sikkerhet

IKT for verdiskaping og digital deltagelse*Digital agenda for Norge*

Digital agenda for Norge har som hovedmål å legge til rette for økt verdiskaping gjennom bruk av IKT i næringslivet og i samfunnet som helhet. EU har tidligere lagt fram sin strategi, kalt Europeisk digital agenda. Denne er ett av flaggskipinitiativene under Europe2020 for å fremme økonomisk vekst og sysselsetting. Digital agenda for Norge er en nasjonal strategi inspirert av den europeiske.

Digital agenda for Norge legger til grunn at smart bruk og utvikling av IKT stimulerer innovasjon, produktivitetsvekst og verdiskaping, og slik bidrar til å opprettholde velferdsnivået og legge grunnlaget for en bærekraftig økonomisk vekst. Tiltak i Digital agenda for Norge vil bli prioritert i departementets arbeid på IKT-politikkområdet.

Tiltakene vil omfatte arbeid i flere departementer. Digital agenda vil bli lagt frem som melding til Stortinget.

Bredbånd

Regjeringen vil fortsette arbeidet for å tilrettelegge for bredbånd med tilstrekkelig kapasitet til å møte framtidige behov innen skole, helse, næringsliv og husholdninger i hele landet. For 2013 foreslås det å sette av midler til utbygging av bredbånd over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 551 post 61. For nærmere informasjon om bredbåndsdekningen for landet som helhet og i de ulike fylker, se: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/ikt-politikk/bredband>

Departementet vil i 2013 fortsatt prioritere tiltak som har som mål å legge til rette for størst

mulig grad av markedsbasert utbygging av bredbånd med høyere kapasitet.

Digital deltakelse

Å kunne nå ut til store deler av befolkningen med et digitalt tjenestetilbud, både fra privat og offentlig sektor, er et viktig konkurransefortrinn for norsk økonomi. Å kunne bruke digitale tjenester og verktøy har også en verdi for den enkelte av oss, gitt utbredelsen av digitale løsninger i både offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil legge til rette for at flest mulig av befolkningen er digitale deltakere. Innbyggere må ha forutsetninger og evne til å bruke tjenestene ved å tilegne seg kompetanse. Dette omfatter også digital dømmekraft som sikrer at Internettjenester kan brukes på en sikker og tillitvekkende måte.

Departementet vil følge opp dette gjennom tilskudd til foreningen Seniornett og til andre frivillige organisasjoner eller kommuner. Det vil også være behov for å følge utviklingen når det gjelder befolkningens deltakelse nøye, for å sikre at tiltak rettes inn på en mest mulig formåls effektiv måte.

Departementet vil fortsette arbeidet med forskrift om universell utforming av IKT-løsninger som forventes å tre i kraft i løpet av 2013.

Departementet vil også følge opp utvikling av funksjonelle krav, standarder og indikatorer, samt veiledning og kompetanseutvikling. Fordi området er under kontinuerlig utvikling, vil det være behov for at regelverket vurderes fortløpende.

Digitalt innhold og viderebruk av offentlige data.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har nedsatt et offentlig utvalg som skal identifisere utfordringer og eventuelle barrierer mot digital tjenesteutvikling, elektronisk handel og verdiskaping basert på digitalt innhold. Departementet vil følge opp utvalgets innstilling med fokus på utfordringene ved nye forretningsmodeller og verdikjeder som oppstår i forbindelse med omsetning av digitalt innhold. Målet vil være å legge til rette for bærekraftige forretningsmodeller for lovlig bruk av digitalt innhold.

Viderebruk av offentlige data gir muligheter for innovasjon og nye tjenester med potensielt stor verdiskaping som resultat. Utviklingen i mobilmarkedet, den såkalte delekulturen på nettet, og fremveksten av nye internettjenester som sosiale nettverk, lokaliseringstjenester og delingsverktøy har bidratt til å aktualisere denne utviklingen. Det operative arbeidet med å kartlegge

offentlige datakilder og veilede offentlig sektor er overført til Direktoratet for forvaltning og IKT. Departementet vil i samarbeid med berørte departementer vurdere tiltak for å legge bedre til rette for viderebruk av offentlige data med særlig høyt verdiskapingspotensial, som for eksempel trafikkdata, geografiske data og eiendomsdata.

Departementet vil hente ut erfaringer og spre kunnskap fra pilotprosjekter som er utviklet innenfor Nettskap 2.0-prosjektstipendordningen. Videre vil departementet vurdere virkemidler for stimulering av utvikling av nye applikasjoner med grunnlag i offentlige data. Departementet vil også undersøke hvordan Norge ligger an når det gjelder viderebruk av offentlige data sammenliknet med andre land.

Digitale forretningsprosesser og e-handel

Gode digitale løsninger i næringslivet gir raskere informasjonsflyt, og tettere og enklere dialog mellom tilbydere og de som etterspør tjenester. Gjenbruk av informasjon om varer og betaling i handelsprosessene, og færre fysiske dokumenter som skal transporteres, bidrar særlig til effektivitet. Tillit til e-handelsløsninger er en viktig forutsetning for vekst i digitaliseringen av forretningsprosesser og e-handel på tvers av landegrensene.

Norske forbrukere vil sannsynligvis handle mer globalt i tiden framover, ikke minst gjelder dette digitale tjenester som lagring av bilder og musikk i nettskyen, strømming av medieinnhold eller kjøp av digitalt innhold som e-bøker eller musikkfiler. Slike tjenester kan utfordre både personvern, immaterielle rettigheter og forbrukerrettigheter. Departementet vil følge opp denne utviklingen med tanke på å identifisere problemstillinger som går på tvers og der samordnet politikk bør utvikles.

Avansert IKT-kompetanse og IKT-forskning

Samfunnet blir stadig mer digitalisert og næringslivet kunnskapsintensivt. Mange virksomheter opplever allerede mangel på kompetent arbeidskraft, særlig innen teknologiske fag. IKT er en teknologi som muliggjør omstilling og effektivisering i alle sektorer. Dette gjør det nødvendig å sikre tilstrekkelig tilgang på kjernekompetanse innen IKT og å sikre at det IKT-faglige perspektivet kommer inn i alle relevante profesjonsutdanninger. Behovet for avansert IKT-kompetanse forventes å øke i årene framover. Derfor blir det å legge til rette for tilstrekkelig tilgang på slik kompe-

tanse i norsk samfunns- og næringsliv en viktig del av regjeringens digitale agenda.

IKT-forskning er utpekt som ett av tre generiske FoU-områder regjeringen ønsker å lage særskilte strategier for. Målet er å sikre fremragende forskningsresultater og nasjonal kompetanse på høyt nivå. God forskning skal bringe frem ny kunnskap og danne grunnlag for nye næringer og innovasjon i eksisterende næringsliv. En evaluering fra 2012 viser at norsk IKT-forskning holder god kvalitet, men at det fortsatt er rom for forbedringer. Departementet forventer å legge fram strategien for IKT-forskning i innværende stortingsperiode.

IKT-bruk for energieffektivisering, herunder skytjenester og grønne datasentre

IKT kan anvendes innen mange sektorer for å effektivisere energibruken og redusere klimautslipp. Departementet vil bidra til bevisstgjøring og kompetansebygging på dette feltet. Overgang til grønne datasentre og skytjenester kan ha gevinster for det offentlige og samfunnet som helhet i form av økt fleksibilitet og stabilitet, bedre leveringsevne og mer effektiv bruk av både fysiske og økonomiske ressurser gjennom bl.a. lavere energiforbruk. IKT-bruk for energieffektivisering vurderes nærmere av departementet i forbindelse med utarbeidelsen av Digital agenda.

Digital fornying av offentlig sektor

Regjeringens digitaliseringsprogram som ble lagt fram i april 2012, peker ut viktige veivalg for fornying og effektivisering av offentlig sektor med IKT. Digitaliseringen omfatter bruk av digitale verktøy for å tilby digitale tjenester til brukerne og for å sette forvaltningen i stand til å løse sine oppgaver mer effektivt.

Departementet vil prioritere det videre arbeidet for digitalt førstevalg, slik at elektronisk kommunikasjon skal bli den foretrukne måten å kommunisere med offentlig sektor på. Felles krav til IKT-utvikling og bruk, samordning av IKT-bruken i kommunene samt bruk av felles løsninger som eID og e-signatur vil være viktige elementer i dette arbeidet.

Departementet har et samordningsansvar for statens arbeid med digitalisering og herunder følgende tre innsatsområder:

Felles tekniske løsninger

Ofte er det de samme tekniske løsningene som må lages for å understøtte de digitale tjenestene i

forvaltningen. For å unngå at forskjellige deler av forvaltningen utvikler hver sin løsning for omtrent det samme behovet, er det behov for noen fellesløsninger. Slike fellesløsninger kalles felleskomponenter. Viktige felleskomponenter i dag er registrene med informasjon om personer (Folkeregisteret, under Finansdepartementets ansvarsområde), eiendom (Matrikkelen, under Miljøverndepartementet) og virksomheter (Enhetsregisteret, under Nærings- og handelsdepartementet) og andre fellesløsninger som Altinn (Nærings- og handelsdepartementet) og felles infrastruktur for elektronisk ID. Sistnevnte ligger under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets ansvarsområde, og en rekke oppgaver på dette feltet er tillagt Direktoratet for forvaltning og IKT, jf. kap 1560.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeider for at settet av felleskomponenter skal være tilpasset utfordringer og behov som de ulike delene av offentlig sektor har i sine digitaliseringstiltak. Dette har konsekvenser for hvordan felleskomponenter forvaltes og for hvilke løsninger som gjøres tilgjengelige som felleskomponenter. I 2013 vil departementet arbeide med å etablere en sikker, digital postkasse til bruk for forvaltningens kommunikasjon med innbyggerne. Departementet vil også arbeide med en felles ordning for digital kontaktinformasjon til brukerne, samt en reservasjonsløsning for innbyggere som ikke ønsker digital kommunikasjon med det offentlige.

Styring, organisering og finansiering av IKT-utviklingen

Departementet har ansvar for å samordne den samlede IKT-utvikling i offentlig sektor. Dette er grunnlaget for at IKT-utviklingen kan skje rasjonelt, at brukerne kan få helhetlige og gode tjenester og at ulike offentlige virksomheter kan samhandle elektronisk på en effektiv måte.

Departementet vil vurdere hvilke krav som skal stilles til forvalterne av IKT-felleskomponenter, slik at disse løsningene ivaretar offentlig sektors samlede behov. Departementet vil også vurdere den fremtidige organiseringen og finansieringen av slike løsninger.

Mye offentlig tjenesteyting skjer i regi av kommunene, og det er utstrakt elektronisk samhandling på tvers av forvaltningsnivåene. Departementet vil arbeide for et tettere samarbeid mellom staten og kommunal sektor.

Tilpasse regelverk til digital forvaltning

Det er en rekke bestemmelser i lover og forskrifter som begrenser offentlige virksomheters videreutvikling av digitale tjenester. Eksempelvis stiller forvaltningsloven krav om uttrykkelig godkjenning for å motta forhåndsvarsel og underretning og enkeltvedtak digitalt. Departementet vil arbeide for å tilpasse aktuelt regelverk for å legge til rette for digitalisering. I tillegg vil departementet bidra til å øke forståelsen for digitale metoder hos ulike regelverksansvarlige, slik at også fremtidig regelverk i større grad er tilpasset digitalisering.

Lover og forskrifter bør legge til rette for at informasjon som er levert til én offentlig virksomhet, i større utstrekning enn i dag kan gjenbrukes av andre offentlige virksomheter. Departementet vil vurdere tiltak for gjenbruk av informasjon innenfor rammer som ivaretar personvernet.

Forebyggende IKT-sikkerhet

Regjeringen skal legge fram Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet i 2012. Regjeringen har i Meld. St. 29 (2011–2012) *Samfunnssikkerhet* orientert om at man i strategien vil vurdere *syv strategiske prioriteringer*:

- ivareta informasjonssikkerheten på en mer helhetlig og systematisk måte
- styrke IKT-infrastrukturen
- sørge for en felles tilnærming til informasjonssikkerhet i statlig sektor
- sikre samfunnets evne til å oppdage, varsle og håndtere alvorlige IKT-hendelser
- sikre samfunnets evne til å forebygge, avdekke og etterforske datakriminalitet
- kontinuerlig innsats for bevisstgjøring og kompetanseheving
- høy kvalitet på nasjonal forskning og utvikling innenfor informasjonssikkerhet

Arbeidet med forebyggende IKT-sikkerhet i samfunnet vil fokusere på å følge opp Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet med tilhørende handlingsplan. Primæransvaret for sikring av informasjonssystemer og nettverk ligger hos eieren. Iverksetting av større nasjonale sikkerhetstiltak skal skje i et tett samspill mellom virksomhetene, fagdepartementene og myndigheter og tilsyn som for eksempel Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Post- og teletilsynet. Den nasjonale sikkerhetstilstanden er summen av alt IKT-sikkerhetsarbeidet som foregår i virksomhetene, i den enkelte sektor og på nasjonalt nivå. En god sikkerhetskultur i

virksomhetene reduserer sjansen for at ansatte blir det svakeste ledd i sikkerhetsarbeidet.

Fagdepartementene har et overordnet sektoransvar for å ivareta sikringen av sin sektors IKT-infrastruktur, og at det forebyggende arbeidet med IKT-sikkerheten i sektoren er tilfredsstillende. Fagdepartementene skal i denne sammenheng vurdere hvilke forebyggende tiltak som er nødvendige, og kan på selvstendig grunnlag foreslå tiltak for vern av kritisk IKT-infrastruktur i sin sektor.

Departementet vil være en pådriver overfor fagdepartementene på IKT-sikkerhetsområdet, identifisere og følge opp sektorovergripende spørsmål, samt initiere og koordinere tiltak av tverrsektoriell karakter. Departementet vil prioritere arbeidet med samordning av forebyggende IKT-sikkerhet i statsforvaltningen gjennom opprettelse av et kompetansemiljø i Direktoratet for forvaltning og IKT.

I departementets arbeid med forebyggende IKT-sikkerhet er tilskudd til foreningen Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) et virkemiddel. I tillegg har Direktoratet for forvaltning og IKT ansvaret for noen utvalgte tiltak rettet mot forvaltningen.

NorSIS og NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team, en del av NSM) ble etablert i 2006 som ledd i et helhetlig konsept for å sikre varsling, rådgivning og bevisstgjøring i tilknytning til informasjonssikkerhet.

Budsjett 2013**Post 22 Samordning av IKT-politikken, kan overføres**

Bevilgningen skal benyttes til politikktutvikling samt tverrsektorielle tiltak på IKT-politikkens område. Utgiftene er knyttet til drift, utvalgsvirksomhet, deltagelse i flere arbeidsgrupper, samt eksterne kjøp av utredninger, konsulenttjenester og analysekapasitet.

Blant annet skal bevilgningen dekke arbeid med digitalt førstevalg, samordning av IKT i kommunene, tiltak for å legge til rette for markedsbasert utbygging av bredbånd. Bevilgningen dekker arbeidet med viderebruk av offentlige data, oppfølging av tiltak rettet mot bedre rammebetingelser for digitalt innhold, utvikling av policy for klimavennlig bruk av IKT, tilrettelegging for digitale forretningsprosesser og forretningsdrift, samt sikring av digital deltakelse og avansert IKT-kompetanse. Bevilgningen skal også dekke arbeidet med samordning av forebyggende IKT-sikkerhet.

Post 71 Tilskudd til fri programvare

Tilskuddet gis som driftstilskudd til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare for å fremme kompetanse og informasjon om fri programvare i offentlig sektor og for å bidra til økt bruk av fri programvare. Senteret skal blant annet veilede og informere offentlige virksomheter om fri programvare. Senteret har i en oppstartperiode primært vært finansiert gjennom statlig tilskudd. I 2013 skal senteret etablere forretningsmodeller og strategier for egenfinansiering av driften.

Post 72 Tilskudd til forebyggende informasjonssikring

Tilskuddet er en grunnbevilgning som bidrar til å dekke løpende lønns- og driftsutgifter i Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS).

NorSIS er en uavhengig forening for formidling av råd og veiledning vedrørende informasjonssikring. I følge foreningens vedtekter er NorSIS overordnede mål å bevisstgjøre om trusler, opplyse om tiltak og påvirke til gode holdninger innen informasjonssikkerhet. NorSIS er en viktig pådriver på informasjonssikkerhetsområdet.

NorSIS primære målgruppe er norske virksomheter i privat og offentlig sektor, herunder kommunene. NorSIS skal, så langt som mulig, også imøtekomme innbyggernes behov for informasjon. All NorSIS informasjon skal derfor være åpent tilgjengelig slik at alle samfunnsgrupper får anledning til å nyttiggjøre seg foreningens tjenester.

NorSIS skal opptre uhildet og nøytralt. Det er viktig at media samt private og offentlige virksomheter har en nøytral aktør med god kompetanse innen informasjonssikkerhet. NorSIS opplever en stadig økende etterspørsel etter senterets tjenester. Det er derfor viktig at senteret prioriterer sitt arbeid slik at de har tilstrekkelig kompetanse, spillerom og ressurser til å løse oppgavene innenfor sine økonomiske rammer.

Informasjons- og hjelpetjenesten slettmeg.no ble etter endt prosjektperiode i Datatilsynet 31. desember 2011 overført til NorSIS. Departementet vil at slettmeg.no i regi av NorSIS skal videreføres som et lavterskeltilbud til privatpersoner som har behov for hjelp og veiledning for å få slettet informasjon om dem, som er publisert på Internett. Formålet med tjenesten skal være å gi råd, veiledning og konkret bistand til dem som føler seg krenket på nett, eller som av andre grunner ønsker å få slettet, eller rettet opp, personopplysninger som er publisert på Internett. Svake grup-

per i samfunnet, som for eksempel barn og unge, skal prioriteres.

Finansieringen av NorSIS skjer gjennom et årlig statstilskudd og av egne inntekter i form av prosjektstøtte fra foreningens samarbeidspartnere, kurs, konferanser mv.

Post 73 Tilskudd til digital kompetanse

Midlene på posten skal tildeles Seniornett som driftstilskudd for 2013. Tilskuddet skal bidra til å styrke deltagelse i IKT-samfunnet og fremme digital kompetanse blant personer over 55 år.

Seniornett er en uavhengig, ideell organisasjon som arbeider for å styrke den digitale kompetansen blant seniorer gjennom opplærings- og informasjonstiltak. Arbeidet med å få flere over 55 år på nett gjøres både lokalt og nasjonalt, og i samarbeid med andre aktører.

Post 74 Tilskudd til IKT-standardisering (ny)

Formålet med bevilgningen er å støtte Standard Norge i sitt arbeid med IKT-standardisering. Standard Norge har ansvar for standardiseringsoppgaver på alle områder unntatt elektro-, post- og telestandardisering. Standard Norge har enerett på å fastsette og utgi Norsk Standard, og er det norske medlemmet i ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Det fremmes forslag om å bevilge 0,5 mill. kroner over posten i 2013 til Standard Norges arbeid med IKT-standardisering generelt. Videre foreslås det bevilget 0,2 mill. kroner til Standard Norges oppfølgingsarbeid innenfor IT-sikkerhetsstandardisering i 2013.

Rapport 2011

Digitalt førstevalg

Digitalt førstevalg innebærer at digital kommunikasjon skal være den primære kanalen mellom det offentlige og brukerne. En rapport fra Direktoratet for forvaltning og IKT i april 2011. (<http://www.difi.no/filearchive/digitalt-forstevalg-status-difi-rapport-2011-2.pdf>) viser at det blant de femten mest benyttede statlige tjenestene bare er to som ikke er tilrettelagt for at brukeren kan sende inn utfylte skjemaer digitalt.

Felles krav til IKT-utviklingen i offentlig sektor

IKT-utvikling i staten er gjennom egen forskrift underlagt åpne IKT-standarder. I tillegg forvalter departementet et sett arkitekturprinsipper som

gir grunnleggende krav til IKT-løsninger i staten. For alle større, nye IKT-satsninger i staten vurderer departementet om disse kravene er etterlevd.

Samordning av IKT i kommunal sektor

Departementet har i 2011 samarbeidet med blant annet KS for å finne frem til gode modeller for IKT-samarbeid i kommunal sektor og mellom forvaltningsnivåene. I kommunal sektor er det økende forståelse for temaet, og det er skapt et grunnlag for beslutninger om samarbeidsmekanismer i 2012.

Elektronisk ID og e-signatur

MinID er tatt i bruk av 2,7 millioner innbyggere, og med dette har store deler av befolkningen tilgang på en offentlig utstedt elektronisk ID på mellomhøyt sikkerhetsnivå. e-ID med høyt sikkerhetsnivå i ID-porten har foreløpig relativt lav utbredelse blant brukere. Departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT startet i 2011 forberedelsene til ny konkurranse om å levere eID på høyt sikkerhetsnivå til ID-porten. Departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2011 arbeidet med et konsept for hvordan forvaltningen kan ta i bruk virksomhetssertifikater for å understøtte sikker elektronisk kommunikasjon.

Elektronisk faktura

Statlige virksomheter er med virkning fra 1. juli 2011 pålagt å kunne ta imot elektronisk faktura på standardformatet elektronisk handelsformat (EHF). Gjennom rundskriv av 25. oktober 2011 er statlige virksomheter pålagt å stille krav om elektronisk faktura på EHF-format i forbindelse med alle nye kontrakter etter 1. juli 2012.

Digital inkludering og kompetanse

Departementet tildelte i 2011 foreningen Seniornett 2 mill. kroner for å styrke eldres kompetanse og deltakelse på nett. Departementet har også støttet opp om Medietilsynets arbeid med trygg bruk av Internett. Digital kompetanse er også et tema departementet har satt fokus på gjennom arbeidet med IKT-strategien Digital agenda, hvor en politikk for bredbåndsutvikling i Norge også inngår.

Web 2.0 i tjenesteutvikling og innovasjon.

Departementet har lagt vekt på å følge utviklingen hva gjelder utbredelse og bruk av såkalt web 2.0-teknologi, også knyttet opp til viderebruk av offentlige data. Departementet har også synliggjort aktuelle prosjekter fra Nettskap-ordningen og iverksatt utredninger for å se nærmere på aktuelle problemstillinger, i form av en rapport om stedsbasert innrapportering til det offentlige.

Det offentlige utvalget som skal identifisere muligheter og barrierer for digital, Internett-drevet innovasjon (Digit-utvalget) vil også framskaffe viktig og aktuell kunnskap om dette feltet. Utvalgets innstilling ventes i 2012.

IKT og klima

Departementet har koordinert regjeringens politikk for grønne datasentre, blant annet gjennom arbeid knyttet til rammevilkår for private aktørers anbud til et mulig datasenter for CERN. Departementet deltok i arbeid i EU, blant annet knyttet til målemetodikk og standardutvikling i samarbeid med norsk og europeisk industri for energieffektiv IT. Departementet utførte og koordinerte forarbeider til ny politikk for regjeringen knyttet til Digital agenda.

Universell utforming av IKT-løsninger

Departementet har arbeidet med ytterligere avklaringer knyttet til utkast til forskrift om universell utforming av IKT-løsninger. Arbeidet med forskriften er et nybrottsarbeid, også sett i internasjonal sammenheng, og har derfor krevd mer ressurser og tid enn først antatt. Derfor har arbeidet med tilsyn og klageinstans i henholdsvis direktoratet og departementet også blitt forskjøvet i tid.

IKT-forskning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fortsetter arbeidet med å utvikle en overordnet strategi for IKT-forskningen i Norge.

Arbeidet med IKT-forskningsstrategien har tatt utgangspunkt i forskningsmeldingen (St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning*) der det heter at regjeringen vil legge frem forskningsstrategier på de tre generiske områdene, bio-, nano- og informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). Forskningsstrategier for bio- og nanoteknologi er lagt frem av henholdsvis Kunnskapsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Arbeidet med IKT-strategien har

pågått parallelt med disse, men har også blitt koordinert med arbeidet med Digital agenda.

IKT-forskningsstrategien vil ses i sammenheng med de to øvrige forskningsstrategiene.

Viderebruk av offentlige data

Departementet satte i 2010 i gang et prosjekt som har til formål å legge bedre til rette for tilgjengeliggjøring av offentlig informasjon. I 2011 ble nettstedet data.norge.no etablert med en katalog over offentlige data som kan viderebrukes. Departementet utarbeidet også en standardisert, norsk lisens for offentlige data (NLOD) som skal bidra til å forenkle og klargjøre vilkårene for viderebruk. Departementet har utarbeidet retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data, og Direktoratet for forvaltning og IKT har lansert en veileder for offentlige virksomheter som ønsker å tilgjengeliggjøre data.

Digitalt innhold

Internett er i dag en av de største driverne for innovasjon og skaperkraft. Departementet ønsker å fremme kreativitet og verdiskaping basert på digitalt innhold og har derfor nedsatt et utvalg – Digit-utvalget – som skal se nærmere på rammebetingelser og eventuelle barrierer for utvikling, formidling og bruk av ulike typer digitale produkter. Digit-utvalget ble oppnevnt av regjeringen 22. juni 2011 og skal levere sin rapport 15. desember 2012, etter å ha fått utsatt frist fra 1. september 2012.

Bredbånd

Norge har tilnærmet full dekning for grunnleggende bredbånd (regnet som mer enn 0,64 Mbit/s nedstrøms hastighet). Kapasitetsbehovet er stadig økende, og de fleste husholdninger og virksomheter som er tilknyttet bredbåndnett, har i dag langt høyere kapasiteter på sitt bredbånd.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet etablerte i 2011 midlertidig støtteordning for bredbåndsutbygging med en ramme på 15

mill. kroner. Støtteordningen er rettet mot kommuner og fylkeskommuner og ble utlyst av Forskningsrådet under navnet Høykom Infrastruktur 2011. Ordningen skal bidra til utbredelse av bredbånd i områder som i dag ikke er kommersielt lønnsomme å bygge ut.

Videre fikk Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 utarbeidet en oversikt over bredbånddekning i Norge. Oversikten inneholder anslag på bredbånddekningen for ulike teknologier og hastighetsklasser. Oversikten omfatter i tillegg oversikt over konkurransesituasjonen i bredbåndsmarkedet og indikatorer på status for fiberbasert stamnettutbygging i Norge.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet gjennomførte i 2011 flere samråd med bredbåndsbansjen. Hensikten med samrådene var blant annet å identifisere hindringer for videre markedsbasert utbygging av høyhastighets bredbånd.

Fri programvare og nasjonalt kompetansesenter

Departementet har gjennom arbeidet til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare formidlet kunnskap og bistått initiativer. Senteret har i 2011 blant annet bidratt til realisering av nettstedet fiksgatami, gjennomført konferansen GoOpen 2011, deltatt i referansegruppen for eValgs-prosjektet, arbeidet med en veileder om åpne data og bidratt som studentveiledere ved ulike utdanningsinstitusjoner i Norge. Departementet har fulgt opp senterets arbeid gjennom rapportering og dialog.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS)

NorSIS har i perioden gjennomført flere ulike tiltak for å forbedre informasjonssikkerheten i målgruppen. Oppslag og nyheter i norske medier, foredrag på seminarer og internt hos bedrifter samt utvikling av veiledninger og nyheter på nettstedet *www.norsis.no* er noen av virkemidlene som er benyttet. NorSIS har også arrangert flere konferanser, alene og sammen med ulike samarbeidspartnere, som ledd i å øke norske virksomheters kompetanse om informasjonssikkerhet.

Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	4 335	4 269	4 430
70	Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>	21 321	29 906	33 753
	Sum kap. 1562	25 656	34 175	38 183

Innledning

IKT-politikken er internasjonalt orientert og er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot EU og OECD. Utfordringene ligger blant annet i å tilpasse regelverk, løsninger og strategier til utviklingstrekk som sammensmelting av teknologier (konvergens), framveksten av nye, brukerskapte tjenester og det at tjenester, næringer og arbeidskraft blir mer grenseoverskridende. Informasjonsteknologien spiller også en viktig rolle for å møte den globale miljøutfordringen.

EU la i mai 2010 fram sin IKT-strategi for de neste ti årene, kalt Europeisk digital agenda. Strategien er en sentral del av EUs nye strategi for Europa 2020. EU legger stor vekt på IKT som driver av bærekraftig økonomisk vekst, innovasjon og jobbskaping. EU-kommisjonen mener IKT er grunnlag for nesten 50 pst. av produktivitetsveksten i EU. Digital agenda inneholder sju hovedsatsingsområder, herunder blant annet utvikling av et digitalt indre marked, økt utbredelse av bredt bredbånd, økt satsing på interoperabilitet og standarder, sikkerhet og tillit.

Norge deltar aktivt i ulike fora for å iverksette og videreutvikle Europeisk digital agenda.

Forslaget til bevilgning gjelder programmer i regi av EU som Norge tar del i etter EØS-avtalen, og som er knyttet til utviklingen av informasjonssamfunnet og elektronisk forvaltning. Bevilgningsforslaget dekker programkontingenter og andre utgifter til følgende EU-program:

- CIP-IKT (rammeprogram for konkurransevne og innovasjon)
- ISA (elektroniske tjenester mellom forvaltning, næringsliv og innbyggere)
- ENISA (Europeisk nettverks- og informasjonssikkerhetsbyrå)
- Safer Internet Programme (program for trygg bruk av internett for barn og unge).

Norges deltakelse i det omfattende europeiske samarbeidet på IKT-området, herunder statistisk samarbeid og politiske samarbeidsarenaer, er i hovedsak knyttet til disse programmene og oppfølging av Europeisk digital agenda. Bevilgningene dekker også tilskudd til nasjonale oppfølgingsaktiviteter og utgifter til nasjonale eksperter i EU-kommisjonen. De norske nasjonale ekspertene innen IKT-politikken er knyttet til arbeidet med eGovernment, eInclusion og arbeidet med utforming og samordning av IKT-politikken i EU (Digital agenda).

Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for programmene CIP-IKT og ISA. Direktoratet skal gjennom denne rollen medvirke til at aktuelle norske miljøer kan dra nytte av programmene CIP-IKT og ISA og få uttelling i form av erfaringsutveksling, påvirkningsmuligheter og prosjektbevilgninger.

OECD er et forum for globalt samarbeid om viktige prinsipper i blant annet IKT-politikken. Norge deltar aktivt i OECDs arbeid med å utforme politikk innenfor områder som elektronisk kommunikasjon, sikkerhet, personvern og informasjonsøkonomi.

Mål og prioriteringer 2013

Norge skal bidra i det internasjonale arbeidet på IKT-området. Det er et mål at norsk næringsliv og norske fagmiljøer drar nytte av den norske deltakelsen i EU-programmer og at de kan delta i prosjekter og få internasjonal eksponering. Dette krever at Norge deltar aktivt, koordinert og målrettet.

CIP – EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon – IKT-politisk støtteprogram (2007–2013).

CIP-programmet omfatter flere politikkområder og tre selvstendige delprogrammer med egne budsjetter og styringsgrupper:

- entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (hovedansvar Nærings- og handelsdepartementet)
- energiprogrammet (hovedansvar Olje- og energidepartementet)
- IKT-programmet (hovedansvar Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Det er etablert mekanismer for nasjonal samordning av delprogrammene.

IKT-programmet er særlig innrettet mot finansiering av større pilotprosjekter som tar sikte på å utvikle felles europeiske elektroniske løsninger. I tillegg til de større transnasjonale pilotene, blir det etablert en rekke tematiske nettverk. Programmet finansierer også samarbeid om statistikk og analyser av IKT-utviklingen.

Gjennom å delta i programmet får Norge delta i vesentlige deler av det IKT-politiske samarbeidet i EU. For næringslivet gir norsk deltakelse anledning til å vise fram produktene sine i en europeisk sammenheng og å nå nye markeder.

Som del av programdeltakelsen dekker Norge også oppfølgingsaktiviteter nasjonalt og tre nasjonale eksperter i Europakommisjonens generaldirektorat for kommunikasjonsnettverk, innhold og teknologi (DG CONNECT).

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i CIP-IKT og er nasjonal representant i styringskomiteen for IKT-programmet. Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for CIP-IKT.

Norsk deltakelse i CIP-programmet ble i 2011 evaluert på oppdrag av Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Evalueringen konkluderer med at Norge gjennom deltakelse i CIP-programmet får tilgang til nettverk og informasjon samt medvirkningsmuligheter mot EU-systemet som Norge ellers ikke ville ha hatt. Innenfor IKT-området er Norge relativt godt representert i prosjekter finansiert av CIP.

CIP-programmet opphører 31. desember 2013. De ulike aktivitetene i CIP vil videreføres delvis i rammeprogrammet for forskning og innovasjon – Horizon 2020 og delvis i den integrerte ordningen for investeringer i transport-, energi- og telekommunikasjons infrastruktur innen EU kalt for Connecting Europe Facilities (CEF).

ISA – EUs program for felles elektroniske løsninger for europeisk forvaltning (2010–2015)

Programmet Interoperability Solutions for European Public Administrations (2010–2015) (ISA) erstattet fra 2010 IDABC (Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Businesses and Citizens). ISA-programmet skal bidra til at elektroniske løsninger understøtter samhandling mellom europeiske forvaltningsorganer. Programmet skal legge til rette for utveksling av erfaringer og utvikling og vedlikehold av felles spesifikasjoner, standarder og løsninger. Programmet åpner dessuten for at norske offentlige etater kan benytte felles elektroniske løsninger på lik linje med EUs medlemsland uten merkostnader eller mer administrasjon.

Norsk deltakelse i ISA-programmet ble vedtatt av Stortinget i mai 2009, jf. Prop. 110 S (2009–2010) *Samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om samverknadsløysingar for europeisk offentleg forvaltning ISA (2010–2015)* og Innst. 260 S (2009–2010).

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i programmet. Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for ISA og har det operative ansvaret for norsk deltakelse i programmet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet dekker 50 pst. av utgiftene til programmet mens ti andre berørte departementer dekker resterende 50 pst. med like deler.

ENISA

ENISA (European Network and Information Security Agency) er EUs byrå for nettverks- og informasjonssikkerhet. ENISA ble etablert for å bedre EUs, medlemsstatenes og næringslivets evne til å forhindre, avdekke og respondere på problemer innen nettverks- og informasjonssikkerhet.

Kommisjonen fremmet 30. september 2010 nytt forslag til forordning om styrking og modernisering av ENISA og om å etablere et nytt og utvidet mandat for byrået. Kommisjonen har besluttet å forlenge det eksisterende mandatet for ENISA med 18 måneder (til 13. september 2013) for å sikre tilstrekkelig tid til debatt og prosess rundt ENISAs framtidige rolle.

Norge deltar i ENISAs Management Board med representanter fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Samferdselsdepartementet. De to departementene deler de

årlige kostnadene for å delta i ENISA likt mellom seg.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til lønn og drift for nasjonale eksperter til EU-kommisjonen som del av deltakelse i EU-programmene.

Post 70 Tilskudd til internasjonale program, kan overføres

Bevilgningen skal dekke norsk deltakelse i programmene CIP-IKT, ISA, Safer Internet Plus og EU-byrået ENISA. Bevilgningen dekker også noe etterslep fra avsluttede programmer slik som IDABC.

Rapport 2011

CIP – EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon. (IKT-politisk støtteprogram 2007–2013)

CIP-programmet skal legge til rette for nye IKT-satsinger og stimulere til bred bruk av IKT blant innbyggere, næringsliv og offentlig forvaltning. Programmet skal i første rekke gjennomføre pilotprosjekter for å utvikle og iverksette felles europeiske IKT-løsninger. I 2011 var programmet rettet mot blant annet IKT for helse og inkludering, digital innhold, IKT-løsninger for innovativ forvaltning og offentlige tjenester, IKT for lavkarbonøkonomi og smart mobilitet og åpen innovasjon for internettbaserte tjenester.

Som nasjonalt kontaktpunkt for programmet har Direktoratet for forvaltning og IKT gjennomført enkelte informasjonstiltak, foredrag og møter med potensielle søkermiljøer for å stimulere til norsk deltakelse. Det har vært dialog med Norges forskningsråd for å skape synergi mellom IKT-delen av CIP og IKT-delen av det syvende rammeprogram for forskning. Resultatet fra utlysningene i CIP har så langt vært positive for Norge, inkludert 2011. Norge er med i flere tematiske nettverk og prosjekter.

ISA – EUs program for felles elektroniske løsninger for europeisk forvaltning (2010–2015)

Direktoratet for forvaltning og IKT er koordinator for den norske deltakelsen i ISA. Videre bemaner Direktoratet for forvaltning og IKT programets ekspertgrupper med norske deltakere som for eksempel ekspertgruppene for elektronisk signatur, standardisering og semantikk. Deltakerne i ekspertgruppene har felles interesser i å styrke elektronisk kommunikasjon på tvers av landegrensene. Gruppene er viktige arenaer for erfaringsutveksling og påvirkning.

ENISA

ENISA har i 2011 fokusert spesielt på:

- bedre beskyttelse av kritisk informasjonsinfrastruktur i Europa, blant annet gjennom støtte til implementering av EUs handlingsplan for CIIP (Critical Information Infrastructure Protection)
- identitet, personvern og tillit, herunder arbeid med eID
- anvendt sikkerhet
- metoder og verktøy for sikre tjenester, i første rekke metoder for å avdekke og respondere på sårbarheter på applikasjonsnivå
- arbeid for å fremme bevissthet rundt informasjonssikkerhet, og kartlegging av økonomiske barrierer for nettverks- og informasjonssikkerhet

En rekke rapporter er utarbeidet og foreligger på ENISAs hjemmeside. Det er avholdt konferanser, kurs og utdanningstilbud. ENISA ajourfører oversikter over myndigheter og aktører og deres ansvar i de enkelte landene.

ENISA har kontaktflater mot EU-kommisjonen, deltakerlandene og internasjonale organisasjoner som arbeider i feltet. Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS), NorCERT og Post- og teletilsynet har siden oppstarten av ENISA deltatt aktivt i og medvirket til byråets faglige aktiviteter. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Samferdselsdepartementet har vekslet på å møte som observatør i ENISAs Management Board.

Programkategori 01.70 Personvern

Utgifter under programkategori 01.70 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1570	Datatilsynet	34 224	35 014	37 753	7,8
1571	Personvernemnda	1 092	1 773	1 833	3,4
	Sum kategori 01.70	35 316	36 787	39 586	7,6

Inntekter under programkategori 01.70 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4570	Datatilsynet	1 525			
	Sum kategori 01.70	1 525			

Innledning

Personvern er et sektorovergripende politikkområde. På alle områder der det behandles personopplysninger vil personvern hensyn og personvernregelverket gjøre seg gjeldende. Personvernreglene skal beskytte enkeltindividets personlige integritet og privatliv. Internasjonalt regelverk gir grunnleggende vern om denne retten og setter grenser for inngrep i den enkeltes personvern. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og EUs personverndirektiv gir rammer for vårt nasjonale personvernregelverk. I EMK artikkel 8 er det også oppstilt overordnede vilkår for inngrep i personvernet. Inngrep i personvernet må være nødvendige og forholdsmessige i et demokratisk samfunn. I den konkrete sak må inngrepet i personvernet for den enkelte veies mot behovet for å ivareta andre samfunnsinteresser. Personverninngrep må være nødvendige, formålmessige og proporsjonale. Alternative og mindre inngripende tiltak som kan føre til måloppnåelse, skal alltid vurderes, og vurderingene må dokumenteres. Gode og tidsriktige avveininger av ulike hensyn gir de beste resultatene, og hindrer at det gjøres unødige inngrep i innbyggernes personvern.

Personvern omfatter både personopplysningsvern, som personopplysningsloven søker å ivareta, og vern om den personlige integriteten. Integritetsvernet oppfattes av mange som noe mer enn personopplysningsvernet, ved at integritetsvernet blant annet også beskytter den enkeltes rett til privatliv og familieliv. Dette er verdier som de fleste opplever som helt grunnleggende og nødvendige i et demokratisk samfunn.

Men personvern er ikke bare en rettighet for enkeltindividet. Som samfunn har vi også behov for et godt personvern. Samfunnet er avhengig av innbyggernes tillit for å fungere godt. Innbyggerne må stole på at informasjon de gir fra seg, behandles i samsvar med lover og regler som bygger på anerkjente personvernprinsipper. Innbyggerne må oppleve trygghet for at opplysninger ikke brukes til andre formål enn innsamlingsformålet uten særskilt hjemmel, og de må ha trygghet for at det ikke samles inn og behandles flere opplysninger enn det faktisk er bruk for i den offentlige myndighetsutøvelsen. Det er et kjennetegn ved et demokratisk samfunn at det har et moderat overvåkingsnivå. Innbyggerne må dessuten oppleve en robust forvaltning. I en tid da innbyggernes kommunikasjon med forvaltningen i stadig økende grad foregår elektronisk, og stadig

flere avgjørelser fattes av elektroniske systemer, må innbyggerne ha tillit til at disse systemene er stabile og pålitelige. Uten tillit vil innbyggerne kunne vegre seg mot elektronisk samhandling med forvaltningen og næringslivet.

Personopplysningsloven implementerer EUs personvern direktiv fra 1995, og vår nasjonale lovgivning på området har derfor mange likhetstrekk med personvernlovgivningen i EUs medlemsstater. Et så enhetlig regelverk som mulig er særlig viktig for behandlingsansvarlige som er etablert og driver virksomhet i flere land.

Inngrep i enkeltindividets personlige integritet skal som hovedregel enten være hjemlet i lov eller være basert på samtykke fra den registrerte. Inngrep overfor den enkelte må kunne forsvares ut fra behovet for opplysningene relatert til det konkrete bruksformålet. I valget mellom ulike alternativer, skal det minst personverninngrepene til taktet som kan oppfylle formålet, velges. Noen prinsipper står sentralt i oppbyggingen og etterlevelsen av personvernlovgivningen:

- det skal være saklige grunner for innsamling og bruk av personopplysninger, opplysningene skal samles inn til klart definerte formål og kan ikke brukes utover dette
- registrering av personopplysninger skal i størst mulig grad være basert på frivillig og informert samtykke. Opplysninger i offentlige registre, der registrering er pliktig, skal ha hjemmel i lov
- ved innhenting av personopplysninger har alle rett til å få opplyst om det er frivillig eller obligatorisk å gi fra seg personopplysningene, hvilket formål opplysningene skal brukes til, og om de vil bli utlevert til andre
- den som er ansvarlig for å forvalte de registrerte personopplysningene, skal informere og bistå de registrerte i å få innsyn i opplysningene som er lagret, hva de skal brukes til, og hvor de er hentet fra
- registrerte personopplysninger skal være korrekte. Uriktige opplysninger skal rettes, slettes eller sperres. Overskuddsinformasjon og opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet med registreringen, skal slettes
- informasjonssikkerhet skal ivaretas. Systemer og rutiner for ivaretagelse av personvernregelverket skal dokumenteres (internkontroll)
- når nye teknologiske løsninger utvikles og tas i bruk, skal det legges vekt på personvernvennlige alternativer

Utfordringer og utviklingstrekk

Nødvendighet og forholdsmessighet

I svært mange av våre daglige gjøremål etterlater vi mer eller mindre detaljerte personopplysninger. Det er rimelig og enkelt å ta vare på opplysningene. Ofte koster det mer å gjennomgå, sortere og slette unødvendig informasjon enn å lagre alle data som genereres i forbindelse med ulike aktiviteter. Dette kan føre til at det lagres betydelige mengder overskuddsinformasjon om hver enkelt av oss – informasjon som kan sammenstilles og analyseres for ulike formål. I personvernsammenheng er dataminimalitet et sentralt prinsipp. Data-minimalitet er et uttrykk for prinsippene om nødvendighet og forholdsmessighet, og innebærer at det ikke skal samles inn og behandles flere opplysninger enn nødvendig for innsamlingsformålet. Prinsippet utfordres når svært mye informasjon om oss genereres automatisk fordi vi bruker teknologi i ulike sammenhenger, og det samtidig er lite kostnadskrevenende å ta vare på denne informasjonen.

I mange sammenhenger ser man at det ikke foretas analyser av personvernkonsekvenser av tiltak i utredningsfasen. Mangel på analyser gjør at det heller ikke vurderes alternative tiltak for å nå målet – tiltak som kunne redusert omfanget av lagrede personopplysninger. Regjeringen ønsker å rette oppmerksomheten mot behovet for å foreta og dokumentere nødvendighets- og proporsjonalitetsvurderinger på et tidlig stadium i utredningsfasen.

Teknologi og personvern

Den teknologiske utviklingen går stadig raskere, og vi bruker teknologi hyppig i dagliglivet. Våre daglige gjøremål etterlater betydelige mengder elektroniske spor – ofte uten at vi tenker over det. Sporene sier når vi var hvor, og til dels hva vi gjorde. Kombinert med andre opplysninger kan sporene gi grunnlag for å utlede ny informasjon om oss.

Ikke alle slike spor er belagt med tilfredsstillende slette- og tilgangsregulering, og bruken av sporene til nye formål er til dels mangelfullt regulert.

Men teknologiutviklingen representerer ikke bare en utfordring for personvernet, den gir også muligheter for å ivareta personvernet på nye måter. Innebygget personvern og bruk av personvern fremmende teknologi kan bidra til å legge til rette for ivaretagelse av personvernet. Innebygget personvern er likevel mer enn bare teknologi. Det

representerer en måte å tenke på og å integrere personvern i prosesser på samme måte som man integrerer ivaretagelse av samfunnsansvar i alle virksomhetens aktiviteter. Personvern hensyn kan også ivaretas gjennom «privacy by default», som innebærer at de personvernvennlige løsningene er bygget inn som fast forvalg i nye løsninger og ny teknologi. Regjeringen vil være en pådriver på dette området, og oppfordrer til aktiv bruk av personvern fremmende teknologi.

Personvernutfordringenes internasjonale karakter

Den internasjonale samhandlingen og informasjonsutvekslingen øker kraftig. Mange av de tjenestene innbyggerne bruker daglig er ikke etablert i Norge, og er ikke underlagt norsk rett. Både private og næringsdrivende benytter i stadig større grad nettskytjenester for lagring av informasjon. Informasjonen kan befinne seg hvor som helst i verden, uten at den behandlingsansvarlige kjenner det nøyaktige lagringsstedet. Fordelen er at informasjonen alltid er tilgjengelig uten at brukeren selv trenger å gjøre store, teknologiske investeringer. Men bruk av nettskyen som lagringssted reiser også mange personvernutfordringer. Som en følge av økende internasjonal samhandling blir personvern spørsmål i stadig større grad internasjonale i sin karakter.

Internasjonaliseringen av personvernet og personvernutfordringer gjør samarbeid mellom landene om personvern viktigere enn noen gang. De grenseoverskridende personvernutfordringene kan ikke løses av det enkelte land. Både i EU, OECD og Europarådet pågår revisjon av de internasjonale personvernregelverkene. Særlig fremveksten av internett og den enorme betydningen denne teknologien etter hvert har fått for oss og våre daglige gjøremål, har medført behov for en viss oppdatering av de internasjonale regelverkene. EU-kommisjonen har lagt fram forslag til en generell forordning om personvern som skal

erstatte det gjeldende EU-direktivet om personvern. Direktivet, som snart er 20 år gammelt, ble til i en tid da internett ennå ikke var en del av folks hverdag. Den teknologiske utviklingen nødvendiggjør en tilpasning av regelverket, slik at det bedre kan anvendes på den virkeligheten det eksisterer i. For å styrke personvernet har EU-kommisjonen også anbefalt at de nye reglene vedtas som forordning. Dette innebærer at de landene som forpliktes av regelverket, må gjennomføre reglene direkte i nasjonal lovgivning. Færre ulike regelverk å forholde seg til kan lette etterlevelsen for behandlingsansvarlige som driver virksomhet i flere land, og dermed gi bedre personvern for de registrerte.

Mål og strategier

Hovedmålet på personvernområdet er at alle skal ha personvernbeskyttelse i tråd med gjeldende personopplysningsregelverk. Regelverket, Datatilsynets virksomhet og Personvernemnda som uavhengig overprøvningsinstans for Datatilsynets vedtak, skal sikre en forsvarlig ivaretagelse av personvernet. Alle virksomheter, både private og offentlige, har ansvar for at deres virksomhet er i samsvar med gjeldende lovgivning på personvernområdet. Det er derfor viktig at disse har god kjennskap til gjeldende regelverk på området. Datatilsynet har et særskilt ansvar for å følge opp og sikre et helhetlig personvernarbeid. Siden personvern er et tverrsektorielt rettsområde, er Datatilsynets arbeid sektorovergripende og krevende.

EU-kommisjonen har foreslått at nye generelle personvernregler skal vedtas som forordning. Dersom en eventuell forordning vedtas som EØS-relevant, vil den bli bindende for Norge. Regjeringen følger arbeidet med personvernforordningen. Særlig er det viktig å arbeide for at norske personvernmyndigheter framover skal gis anledning til å delta i relevant personvernarbeid i EU-sammenheng, siden arbeidet der vil få betydning også i Norge.

Kap. 1570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	34 224	35 014	37 753
	Sum kap. 1570	34 224	35 014	37 753

Innledning

Datatilsynets oppgaver følger av personopplysningsloven pgf. 42, og hovedoppgaven er å følge opp etterlevelse av personopplysningsregelverket for å forhindre at personverninteressene til den enkelte krenkes gjennom behandling av personopplysninger.

Datatilsynet skal blant annet føre tilsyn med etterlevelse av personopplysningsloven, helseregisterloven og helseforskningsloven. Det er ventet at både politiregisterloven og ekomlovens bestemmelser om lagringsplikt for data fra elektronisk kommunikasjon vil tre i kraft i 2013. Datatilsynet får tilsyns- og vedtakskompetanse etter begge disse regelverkene.

I tillegg til å behandle enkeltsaker og drive tilsynsarbeid skal Datatilsynet identifisere farer for personvernet og gi råd om hvordan de kan unngås eller begrenses. Tilsynet skal også holde seg orientert og informere om den nasjonale og internasjonale utviklingen i behandlingen av personopplysninger, og om de problemene som knytter seg til slik behandling. Tilsynet har også en viktig ombudsrolle og skal delta aktivt i personverndebatten og bidra med kunnskap til en opplyst debatt om sentrale personvernspørsmål.

Mål og prioriteringer 2013

Formålet med Datatilsynets virksomhet er å bidra til at personvernlovgivningen etterleves. Hovedmålet er at alle skal ha personvernbeskyttelse i tråd med gjeldende personopplysningsregelverk.

Datatilsynet er en relativt liten organisasjon. Det er krevende å holde seg åjour med den teknologiske utviklingen på hele det området tilsynet skal dekke. Datatilsynet må foreta prioriteringer i valg av fokusområder for å utnytte ressursene best mulig. Det er viktig å foreta grundige vurderinger av hvilke virkemidler som benyttes i arbeidet. I noen saker kan rådgivning og dialog være effektivt, mens vedtak og pålegg kan være nødvendig virkemiddelbruk i andre situasjoner.

I 2013 skal Datatilsynet prioritere følgende områder:

- øke kjennskapet til plikter og rettigheter etter lovgivningen både i befolkningen og i virksomheter
- stimulere til personvern fremmende bruk av teknologi og til at personvern hensyn blir ivare tatt tidlig ved utvikling av nye løsninger eller regelverk

- gjennomføre risikobasert tilsyn innen prioriterte områder. Systematisere og kommunisere funn fra tilsynene til aktuelle målgrupper, samt følge opp etterlevelse av pålegg
- alene og i samarbeid med andre aktører skape oppmerksomhet om personvernet og medvirke til at personvern hensyn blir ivare tatt
- delta aktivt i internasjonalt personvern arbeid

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter for Datatilsynet. I forbindelse med at regler i ekomloven om lagringsplikt for data fra elektronisk kommunikasjon trer i kraft, får Datatilsynet nye tilsynsoppgaver. Budsjettforslaget er styrket med 1,5 mill. kroner for å ivareta disse oppgavene.

Rapport 2011

Økt kjennskap til rettigheter og plikter

I 2011 var det et mål at kjennskapet til rettigheter og plikter etter lovgivningen skulle øke både i befolkningen og i virksomheter. Resultatet er vanskelig målbart, men måloppnåelse vurderes ut fra resultater på aktiviteter som har til hensikt å øke kjennskapet til personvern. Eksempler på slik aktivitet er veiledning, utarbeidelse og distribusjon av informasjonsmaterieell, foredragsvirksomhet og deltakelse i offentlig debatt. Datatilsynet er generelt aktive i bruk av virkemidler for å øke kjennskapet til lovgivningens rettigheter og plikter. Dette gjaldt også for 2011, og målet vurderes oppnådd. Av aktivitetene i 2011 utmerket tjenesten Slettmeg.no seg særlig ved at 6100 personlige henvendelser ble håndtert.

Personvern fremmende bruk av teknologi

I 2011 skulle Datatilsynet arbeide særlig for å stimulere til bruk av personvern fremmende teknologi. Måloppnåelsen vurderes ut fra aktiviteten i løpet av året. Datatilsynet har i 2011 deltatt på mange arenaer og variert virkemidlene for å stimulere til bruk av personvern fremmende teknologi. Arbeidet har bl.a. foregått i internasjonale fora, nasjonale utviklingsmiljøer, i standardiseringsgrupper og i dialog med Facebook. Sentrale prosjekter i 2011 har vært arbeidet med bransjenorm for elektronisk billettering, prinsipper for utvikling av elektronisk kjernejournal og utviklingen innenfor omsorgsteknologi. Målet vurderes oppnådd.

Tilsyn

Målet for 2011 var å gjennomføre risikobaserte tilsyn innenfor prioriterte områder for å redusere antallet lovbrudd. I 2011 foretok Datatilsynet tilsyn innen ti ulike bransjer, og det ble gjennomført 38 tilsyn. Av disse ble 36 gjennomført som stedlige kontroller. I tillegg ble det sendt vedtaksbrev til 57 kommuner. I 2011 var IKT/telekom/sosiale medier, justis og politi, samferdsel, økonomi og finans, og arbeidsliv prioriterte områder for Datatilsynet. Kontrollvirksomheten medførte 71 varsler om vedtak, hvorav 11 førte til endelig vedtak. Av de forhold som ledet til reaksjon, ble 6 forhold karakterisert som alvorlige. Målet for tilsynsvirksomheten er delvis innfridd. Datatilsynet skal videreutvikle metodikken for utvelgelse av sektorer og tilsynsobjekter. Større grad av risikobaserte tilsyn vil gi bedre treffsikkerhet og effektivitet i tilsynsarbeidet. Tilsynsvirksomheten i 2011 har ikke i tilstrekkelig grad vært basert på risikovurderinger.

Fremme ivaretagelse av personvern hensyn

Datatilsynet skulle i 2011 utvikle gode samarbeidsrelasjoner med andre aktører, skape oppmerksomhet om personvernet og medvirke til at personvern hensyn ble ivaretatt. Måloppnåelsen vurderes ut fra aktiviteten i løpet av året. Resultatene viser at Datatilsynet deltok i 22 ulike råd og utvalg i 2011. Av disse har tilsynet vært særlig aktivt i Artikkel 29-gruppen med undergrupper. Artikkel 29-gruppen er samarbeidsorganet for EU-/EØS-landenes personvernmyndigheter. Datatilsynet mottok i alt 125 høringssaker til uttalelse i 2011, og hadde merknader til ivaretagelse av personvernet i mer enn halvparten av sakene. Målet for 2011 vurderes som oppnådd.

Fullføring av prosjekter

Prosjektene som ble startet opp i 2009 om etablering av Slettmeg.no og Internkontroll, informasjonssikkerhet og personvernombud, ble fullført i 2011.

Kap. 4570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsinntekter	670		
16	Refusjon foreldrepenger	581		
18	Refusjon sykepengene	274		
	Sum kap. 4570	1 525		

Kap. 1571 Personvernemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	1 092	1 773	1 833
	Sum kap. 1571	1 092	1 773	1 833

Innledning

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet etter personopplysningsloven, helseregisterloven, helseforskningsloven og SIS-loven. I 2013 vil nemnda også ha kompetanse til å behandle klager over Datatilsynets vedtak fattet

med hjemmel i politiregisterloven. Personvernemnda har sju medlemmer som er oppnevnt for fire år. Leder og nestleder oppnevnes av Stortinget, mens de øvrige medlemmer oppnevnes av Kongen i statsråd. Den sittende Personvernemndas funksjonstid utløper ved utgangen av 2012. Departementet arbeider med sammensetningen

av ny nemnd for perioden 2013–2016. I arbeidet legges det vekt på å sikre nemnda bred kompetanse slik at den er godt rustet til å foreta krevende avveininger mellom personvern og andre viktige samfunnshensyn.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter til sekretariatet for nemnda, dvs. én stilling og godtgjørelse for medlemmene.

Rapport 2011

Antall klagesaker til behandling i Personvernemnda de siste årene har vært stabilt. I 2011 har Personvernemnda mottatt 13 klagesaker fra Datatilsynet. 14 saker er ferdigbehandlet i meldingsåret; seks saker fra 2010, og åtte saker fra

2011. Alle Personvernemndas vedtak publiseres på Personvernemndas nettsider, www.personvernemnda.no. Vedtakene publiseres også på Lovdata. Datatilsynets vedtak ble omgjort i seks av de 14 behandlede sakene. Til tross for at nesten halvparten av klagesakene som oversendes nemnda ender med omgjøring, er omgjøringsandelen meget lav i forhold til de ca. 400 vedtakene Datatilsynet fattet i meldingsåret.

I 2011 behandlet nemnda flere saker om behandling av personopplysninger i samferdselssektoren, samt en rekke saker om behandling av personopplysninger i arbeidslivet. Bruk av elektroniske spor var tema i mange av de sakene nemnda behandlet. Stadig flere av de sakene Personvernemnda behandler er prinsipielle og sammensatte. Nemnda fatter enkeltvedtak med virkning i den enkelte konkrete saken, men påpeker at den ser behov for en overordnet rettspolitisk debatt på flere områder.

Programkategori 01.80 Bygge- og eiendomspolitikk

Utgifter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	591 105	548 840	477 740	-13,0
1581	Eiendommer til kongelige formål	59 623	84 052	72 879	-13,3
1582	Utvikling av Fornebuområdet	3 754	3 800	5 300	39,5
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen	19 972	18 791	34 258	82,3
2445	Statsbygg	2 318 544	2 089 276	1 779 324	-14,8
	Sum kategori 01.80	2 992 998	2 744 759	2 369 501	-13,7

Inntekter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4581	Eiendommer til kongelige formål	118	143	148	3,5
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen	4 001	2 938	3 035	3,3
5445	Statsbygg	952 699	924 594	924 594	0,0
5446	Salg av eiendom, Fornebu	15 272	200	200	0,0
	Sum kategori 01.80	972 090	927 875	927 977	0,0

Innledning

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et overordnet ansvar for statens bygge- og eiendomspolitikk.

Departementet koordinerer arbeidet med statens byggeprosjekter og har ansvar for en samlet budsjettmessig oppfølging av disse. Departementet har også det overordnede ansvaret for den eiendomsforvaltning som skjer i regi av Statsbygg.

Departementet har dessuten ansvar for utforming og oppfølging av retningslinjer for håndtering av bygge- og eiendomssaker internt i statsforvaltningen. Departementet leder arbeidet med

gjenoppbygging og rehabilitering av regjeringskvartalet etter angrepet 22. juli 2011.

Statsbygg er en stor og viktig aktør i det norske bygge- og eiendomsmarkedet. I tillegg til å håndtere egne prosjekter og eiendomsportefølje, skal Statsbygg bidra med råd og fagkunnskap til andre statlige virksomheter i saker som omhandler bygg og eiendom.

Utfordringer og utviklingstrekk

Klimautfordringen gjør det nødvendig å fokusere på klimaeffektivitet gjennom hele verdikjeden, fra beslutning om lokalisering av en virksomhet, gjennom hele plan-, prosjekterings- og byggeprosessen, til drift- og forvaltningsfasen og til avhen-

ding eller destruering. Det er avgjørende å begrense bruk av byggeprodukter som inneholder helse- og miljøfarlige stoffer, samt å øke areal effektiviteten.

Både nasjonalt og internasjonalt stilles det stadig strengere miljø- og energikrav til bygninger. Statsbygg skal ligge langt framme i dette arbeidet. Ved nybygging stiller departementet krav om 5 pst. lavere energibruk enn det som følger av teknisk forskrift. Det er imidlertid i den eksisterende bygningsmassen at energiutfordringene er størst. Fordi staten i mange år har oppført bygg med energifleksible varmesystemer (i hovedsak radiatoranlegg), kan Statsbygg koble sine bygg til fjernvarmeanlegg der slike bygges ut. Statsbygg benytter derfor i liten grad fossile brenselstoffer til oppvarming. Olje til oppvarming utgjorde i 2011 kun 3 pst. av energibruken i de eiendommene som Statsbygg forvalter. Det må jobbes kontinuerlig med å holde energibruken i bygningsmassen på et så lavt nivå som mulig. Dette krever nært samarbeid mellom Statsbygg som utleier og de ulike leietakerne som bruker bygningene. Meld. St. 21 (2011–2012) *Norsk klimapolitikk* gir føringer for Statsbyggs videre arbeid på området.

Regjeringen har avgitt Meld. St. 28 (2011–2012) *Gode bygg for eit betre samfunn*. Her understrekes blant annet de offentlige aktørenes rolle som pådriver og forbilde på en rekke områder innen bygningspolitikken. Innovasjon og utvikling, samt dreining av hele byggebransjen i en mer miljøvennlig retning, står sentralt. Meldingen om en framtidsrettet bygningspolitikk gir viktige føringer for Statsbyggs arbeid.

Bygg- og anleggsbransjen blir i økende grad digitalisert. Det er en rask utvikling i retning av nye digitale systemer for blant annet prosjektgjennomføring og eiendomsforvaltning. Statsbygg skal ligge i front av denne utviklingen, og samarbeider også internasjonalt på området. Alle større byggeprosjekter i regi av Statsbygg skjer nå i digitale systemer som innebærer at alle medvirkende kan utveksle standardisert informasjon knyttet til samme bygningsmodell (buildingSMART-teknologien).

Regjeringen har ved kgl.res. av 20. januar 2012 vedtatt instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor. Instruksen regulerer departementenes arbeid med slike saker. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er ansvarlig for instruksen, mens det enkelte departement skal påse at denne følges på deres område.

Staten er også en stor leietaker i privatmarkedet. Denne posisjonen må i enda sterkere grad

benyttes til å stille krav til private utleiere, ikke minst gjelder dette krav til lokalenes miljøvennlighet og energieffektivitet. Det er et mål at hele statens byggportefølje skal være i tråd med gjeldende krav til miljø og universell utforming, både når det gjelder eide og leide bygg.

Statsbygg skal gi råd til statlige virksomheter om lokalisering, planlegging, bygging og forvaltning av miljøriktige og universelt utformede bygg og utearealer. Statsbygg skal være statens kompetansesenter på miljøkrav i bygg, og fungere som rådgiver for resten av staten på dette feltet, jf. Instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sektor.

Angrepet mot regjeringsskvalet 22. juli 2011 stilte Statsbygg overfor store utfordringer. I tillegg til at Statsbyggs ansatte i kvartalet ble direkte berørt, ga ødeleggelsene omfattende merarbeid for Statsbygg og behov for å foreta omprioriteringer internt i virksomheten. Det ble raskt etablert et opprydnings- og sikringsprosjekt. Dette er i all hovedsak sluttført. Arbeidet med utbedringer og reparasjoner i lettere skadede bygg i regjeringsskvalet vil pågå inn i 2013. Statsbygg har også ledet arbeidet med å finne erstatningslokaler for berørte departementer, og står som leietaker på vegne av staten i de fleste av disse leieforholdene. Det gjennomføres egne sikringstiltak i de leide lokalene. Arbeidet med konseptvalgutredning for gjenoppbygging og utvikling av regjeringsskvalet er startet opp og vil pågå i 2013.

Mål og strategier

Statsbygg skal innenfor rammen av sitt samfunnsansvar drive kostnadseffektivt og målrettet. Som byggherre og eiendomsforvalter skal Statsbygg ligge i forkant på en rekke områder. Blant annet gjelder dette miljø og energi, universell utforming, arkitektur, stedsutvikling og kulturminnevern. Gjennom de krav Statsbygg stiller i sine anbud, skal virksomheten bidra til en positiv utvikling i byggenæringen og motvirke sosial dumping.

Statsbygg forvalter store eiendomsverdier. Den statlige husleieordningen danner grunnlaget for at Statsbygg kan gjennomføre et verdibevarende vedlikehold av bygningsmassen.

Under kap. 2445 Statsbygg omtales flere mål. Nedenfor omtales hovedmål for prosjektgjennomføringen og eiendomsforvaltningen. Målformuleringene skal ligge fast over tid, slik at utviklingen kan følges over noen år.

Hovedmål 1

Byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

Strategi

For å nå hovedmål 1 er det viktig med gode prosjektstyringssystemer og dyktige prosjektledere. Markedet må utnyttes godt. Det skal være høy kvalitet på anbudsprosessene ved kjøp av både konsulent- og entreprenørtjenester. Gjennomført forprosjekt ligger til grunn for beregning av kostnadsrammene som kvalitetssikres av eksterne. Dette skal sikre at prosjektene er godt gjennomarbeidet når en gjør vedtak om oppstart, slik at risikoen for avvik blir redusert.

Hovedmål 2

Eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv.

Strategi

For å nå hovedmål 2 må bygningene sikres et vedlikeholdende vedlikehold. Dette krever gode rutiner for forvaltning, drift og vedlikehold. Hoveddelen av eiendommene som Statsbygg forvalter, inngår i den statlige husleieordningen. Husleieinntektene danner det økonomiske grunnlaget for et

regelmessig vedlikehold. Riktige vedlikeholdstiltak til rett tid krever god oversikt over tilstanden i den samlede eiendomsporteføljen, slik at tiltak gjøres i prioritert rekkefølge og de ulike arbeidene samordnes på en mest mulig optimal måte. Effektivitet og kvalitet i eiendomsforvaltningen skal sikres gjennom en kombinasjon av innkjøpte vedlikeholdstjenester og eget driftspersonell med inngående kjennskap til bygningene.

Hovedmål 3

Lokalanskaffelser i statlig sivil sektor gjennomføres med tydelig styring og god saksforberedelse, og med et særskilt fokus på miljøvennlige anskaffelser.

Strategi

For å nå hovedmål 3 må Instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor, gitt ved kgl.res. av 20. januar 2012, følges. Statsbygg er statens rådgiver i eiendoms-, bygge- og leiesaker. I følge instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor skal det blant annet utarbeides en funksjonsbeskrivelse for lokalanskaffelsen, der det tas hensyn til det lov- og regelverk og de politiske føringer som til enhver tid foreligger, for eksempel innen miljø, energi og universell utforming.

Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	132 599	57 000	57 000
31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	32 306	30 000	18 500
33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	397 179	395 600	388 400
36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	16 990	13 840	13 840
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 031	52 400	
	Sum kap. 1580	591 105	548 840	477 740

Innledning

Bevilgningene på kapitlet gjelder byggeprosjekter utenfor den statlige husleieordningen. Statsbygg

er byggherre for disse prosjektene, men det er oppdragsgiverne som har ansvaret for eiendomsforvaltningen etter at prosjektene er ferdigstilt.

Mål og prioriteringer 2013

Målet er at byggeprosjektene på kap. 1580 blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid. Det foreslås oppstart av restaurering av Urbygningen ved Universitetet for

miljø- og biovitenskap i Ås, se omtale under post 31 Igangsetting av byggeprosjekter.

Følgende prosjekter på kap. 1580 har tidligere fått startbevilgning og er under arbeid i 2013, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av byggeprosjekter:

Tabell 5.3 Byggeprosjekter som pågår under kap. 1580 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag i mill. kroner)

	Oppstart	Avtalt ferdig- stilling	Kostnads- ramme per 1.7.2013	Forslag 2013
<i>Prosjekt under KD:</i>				
UiO, Domus Media (sentrumsbygningene) ¹ , fase 1	2008	2014	545,3	50,0
UiO, Domus Media (sentrumsbygningene), fase 2	2011	2014	397,4	92,0
UiB, Nytt Odontologibyg	2009	2012	852,9	30,0
UiT, Nytt Teknologibyg	2012	2014	443,9	190,0
Prosjekter i reklamasjonsfase				26,4
Samlet forslag post 33				388,4

¹ Tidligere omtalt kun som Domus Media. Prosjektet berører imidlertid alle sentrumsbygningene, ikke bare Domus Media (Aulaen).

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2013.

Fase 1 i restaureringen av Domus Media og de øvrige sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo er i gang. Aulaen var ferdig til 200-årsjubileet og ble gjenåpnet i juni 2011. Avtalt ferdigstilling av resterende arbeider i fase 1 er første halvår 2014.

Fase 2 i restaureringen av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo omfatter utvendige arbeider, istandsetting av Professorboligen og enkelte arbeider i Gymnastikkbygningen. Fase 2 ble startet opp første halvår 2011. Forventet ferdigstilling er første halvår 2014.

Nytt Odontologibyg ved Universitetet i Bergen er et kombinasjonsbygg som skal inneholde universitetsfunksjonene innenfor odontologi og være et vestnorsk kompetansesenter på området. Bygget ble tatt i bruk til semesterstart høsten 2012.

Nytt Teknologibyg ved Universitetet i Tromsø vil samle universitetets realfagmiljø på campus i Breivika. Det innebærer at ingeniørutdanningen flyttes fra dagens leide lokaler. Planlagt byggestart er sent i 2012, og forventet ferdigstilling er våren 2014.

Budsjett 2013

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til prosjektering av prioriterte byggesaker. I 2013 videreføres prosjekteringen av nytt vitenskapssenter på Kalvskinnet for NTNU i Trondheim og Tromsø Museum sitt magasinbygg ved Universitetet i Tromsø. Bevilgningen skal dessuten dekke prosjektering av rehabilitering av Nationaltheatret. Innenfor foreslått bevilgning er det også avsatt midler til oppstart av prosjektering av blant annet midt- og nordfløy for universitetsmuseet i Bergen.

Post 31 Igangsetting av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til oppstart av nye byggeprosjekter. Det foreslås 18,5 mill. kroner til oppstart av restaureringen av Urbygningen ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) i Ås. Urbygningen er fra 1901. Bygget har behov for omfattende restaurering og oppgradering. Bygningen har høy verneverdi. Planlagt ferdigstilling er studiestart høsten 2015. Forslag til kostnadsramme er 368,6 mill. kroner i prisnivå per 1. juli 2013, se også omtale av prosjektet i Prop. 1 S (2012–2013) *Kunnskapsdepartementet*.

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. Bevilgningen skal sikre optimal framdrift i de prosjektene som pågår. Prosjektene er listet i egen tabell over.

Post 36 Kunstnerisk utsmykking, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til kunstnerisk utsmykking i statlige bygg. Ettersom kostnader til kunstnerisk utsmykking ikke tas inn i grunnlaget for husleieberegningen, gjelder bevilgningen også byggeprosjekter som blir finansiert over kap. 2445 Statsbygg. Bevilgningene til kunstnerisk utsmykking beregnes i henhold til eget regelverk gitt ved kongelig resolusjon, der avsetningen til formålet varierer mellom 0,5 og 1,5 pst. av kostnadsrammen i det enkelte byggeprosjektet, avhengig av bygningstype. Utsmykkingsprosjektene ledes av statens fagorgan Kunst i offentlige rom (KORO).

Rapport 2011

For 2011 ble det bevilget 145 mill. kroner til prosjektering av nye prosjekter. Statsbygg arbeidet med prosjektering av samtlige prosjekter omtalt i Prop. 1 S (2010–2011) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*, med unntak av Life Science senter i Gaustadbekkdalen, rehabilitering av Tunbygningene ved Universitetet for miljø- og biovitenskap og magasin ved Naturhistorisk museum i Oslo. Disse prosjektene ble i 2011 utredet av Kunnskapsdepartementet.

Følgende byggeprosjekter under dette budsjettkapitlet ble ferdigstilt i 2011:

Universitetet i Oslo, Institutt for informatikk II

Institutt for informatikk II i Gaustadbekkdalen var klart for innflytting for universitetet andre halvår 2010 og ble tatt i bruk ved årsskiftet 2010/2011. Prosjektet var dermed ikke ferdig til avtalt tid som var første halvår 2010. Det forventes at sluttkostnaden vil bli lavere enn den reviderte kostnadsrammen på 1357,5 mill. kroner (kroneverdi 1.7.2009), jf. St.prp. nr. 87 (2008–2009) *Om nytt informatikkbygg ved Universitetet i Oslo (IFI2)*.

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	23 330	23 484	24 128
30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	24 075	50 000	37 940
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 218	10 568	10 811
	Sum kap. 1581	59 623	84 052	72 879

Innledning

H.M. Kongen har disposisjonsrett til Det kongelige slott, hovedhuset på Bygdø kongsgård med sidebygning og omkringliggende park og Oscarshall slott, alle i Oslo, i tillegg til Stiftsgården i Trondheim og Gamlehaugen i Bergen. Ved Stiftsgården og Gamlehaugen har staten ved Statsbygg ansvaret for bygninger, interiører og utomhusarealer. Ved eiendommene i Oslo har Statsbygg ansvaret for ytre vedlikehold, tekniske installasjoner og større vedlikeholdsarbeider, mens Det kongelige hoff har ansvar for innvendig vedlike-

hold og parkanlegg. Ansvarsdelingen er stadfestet i egne forvaltningsavtaler mellom Statsbygg og Det kongelige hoff.

Eiendommene har høy kulturhistorisk verdi og skal uavhengig av vernestatus behandles som om de er fredet. Dette stiller særskilte krav til forvaltningen av dem. Alle bygningsmessige tiltak skjer i nært samarbeid med Riksantikvaren.

Mål og prioriteringer 2013

Statsbygg skal forestå god forvaltning, drift og vedlikehold av de kongelige eiendommene, i hen-

hold til inngåtte avtaler og antikvariske prinsipper. Byggeprosjektene skal gjennomføres i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

I 2013 videreføres rehabiliteringen av taket på Det kongelige slott, se omtale under post 30.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold av statlige eiendommer som H.M. Kongen har disposisjonsrett til.

Post 30 Større rehabiliteringsprosjekter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke rehabilitering av taket på Det kongelige slott. Arbeidene startet opp i første halvår 2011. Planlagt ferdigstilling er andre halvår 2012. Utomhusarbeider ferdigstilles første halvår 2013. Kostnadsrammen er på 120,7 mill. kroner i prisnivå per 1. juli 2013.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke bygningsmessige arbeider av investeringsmessig karakter. Tiltak i forvaltningsplanene for eiendommene blir prioritert.

Rapport 2011

Sæterhytten, rehabilitering

Rehabiliteringen av Sæterhytten med tilliggende bygninger og utomhusareal på Dronningberget på Bygdø kongsgård ble ferdigstilt i mai 2011 og offisielt åpnet av H.M. Dronningen. Sluttkostnad for prosjektet ble 27,8 mill. kroner, 2,9 mill. kroner lavere enn kostnadsrammen.

Oscarshall slott, kyststi og utomhusarealer

Utomhusarealene ved Oscarshall slott ble oppgradert. Første etappe av ny kyststi ble etablert langs sjøsiden. Arbeidene ble ferdigstilt første halvår 2011 til en kostnad på 7,7 mill. kroner.

Rehabilitering av taket på Det kongelige slott

Takprosjektet ble startet opp i første halvår 2011.

Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Ymse inntekter	118	143	148
	Sum kap. 4581	118	143	148

Post 01 Ymse inntekter

Posten omfatter publikumsinntekter fra omvisninger på Gamlehaugen.

Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	434	300	300
30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	3 320	3 500	5 000
	Sum kap. 1582	3 754	3 800	5 300

Innledning

Som stor eiendomsbesitter på den tidligere hovedflyplassen på Fornebu i Bærum kommune, har staten deltatt i utviklingen av området til boligformål, næringsvirksomhet, offentlige formål og rekreasjon. Statens oppgaver er for det meste gjennomført, og behovet for bevilgninger over kap. 1582 er derfor redusert. Staten ved Statsbygg vil kun ha utgifter til administrasjon og mindre prosjekter i 2013. Utviklingen skjer i samarbeid med Oslo kommune, som var den andre store eiendomsbesitteren på Fornebu. Kostnadene fordeles i tråd med inngått avtale mellom staten og Oslo kommune. Det meste av overordnet teknisk infrastruktur og opparbeidelse av grøntområder på Fornebu er ferdigstilt, men som følge av endret fremdrift hos andre utbyggere er en del gjenværende arbeider blitt forskjøvet i tid.

Mål og prioriteringer 2013

Målet er å sikre nødvendig oppfølging av eiendomsutviklingsprosjektet på Fornebu, i tråd med føringene som er lagt. I 2013 vil det i hovedsak være arbeid med oppfølging av kjøpekontrakter og fradeling og overskjøting av eiendommer, etter hvert som områdene blir ferdig regulert. I tillegg

vil det være arbeider med vann og avløp og grøntområder.

Budsjett 2013

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs administrative utgifter i arbeidet med utviklingen av Fornebu.

Post 30 Investeringer, Fornebu, kan overføres

Bevilgningen skal dekke statens del av investeringer i infrastruktur og grøntområder på Fornebu, og kostnader ved fradeling av tomter etter regulering.

Rapport 2011

Statens eiendommer på Fornebu ble i hovedsak solgt i perioden 1997–2005 uten vedtatte reguleringsplaner. I 2011 arbeidet Statsbygg med fradeling av områder som først i senere tid er regulert, samt oppfølging av kjøpekontrakter. Arbeidene med tverrveien ved senterområdet (Dagny Bergers vei) samt grøntområdet langs denne ble ferdigstilt.

Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	19 972	18 791	19 258
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			15 000
	Sum kap. 1584	19 972	18 791	34 258

Innledning

Budsjettkapitlet omfatter eiendommer som forvaltes av Statsbygg, men som ikke gir leieinntekter av betydning, såkalte ikke-inntektsgivende eiendommer.

Dette er kulturhistorisk verdifulle eiendommer som Håkonshallen og Rosenkrantzårnet, Munkholmen, Austråttborgen, Grotten, Bjørgan Prestegård, Blaker Skanse, Villa Stenersen, Sta-

vern Fort (Citadelløya), Sjømennenes minnehall, Bygdø kongsgård (unntatt hovedhuset og Oscarshall som hører inn under kap.1581 Eiendommer til kongelige formål) og fjell- og ødestuer. Det er behov for tiltak utover rent vedlikehold på flere av bygningene.

Statsbygg har ansvar for drift og vedlikehold av eiendommene. Samlet bygningsareal er om lag 27 000 kvm.

Mål og prioriteringer 2013

Statsbygg skal gjennomføre et faglig godt vedlikehold i nært samarbeid med antikvariske myndigheter. Taket på Håkonshallen skal utbedres.

Budsjett 2013**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke løpende drift og vedlikehold av bygningsmassen.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres (ny)

Bevilgningen skal dekke kostnader til rehabilitering av eiendommene. Det foreslås fullmakt til å omdisponere fra post 01 til post 45, jf. forslag til romertallsvedtak. Det foreslås en bevilgning på 15 mill. kroner til utbedring av taket på Håkonshallen i Bergen. Taket har løse partier og er delvis punktert. Arbeidene omfatter etterisolering og legging av nytt kobbertak.

Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	3 727	2 938	3 035
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15		
18	Refusjon sykepenger	259		
	Sum kap. 4584	4 001	2 938	3 035

Post 02 Ymse inntekter

Posten omfatter billettinntekter, samt andre mindre inntekter på eiendommer utenfor husleieordningen.

Kap. 2445 Statsbygg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
24	Driftsresultat	19 001	-433 999	-37 224
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	224 876	205 750	138 100
32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	93 515	168 350	178 900
33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	1 227 253	1 356 000	735 100
34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	552 005	653 175	624 448
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	102 704	70 000	70 000
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	99 190	70 000	70 000
	Sum kap. 2445	2 318 544	2 089 276	1 779 324

Innledning

Statsbygg skal som statens byggherre og eiendomsforvalter sørge for sikre, kostnadseffektive og funksjonelle lokaler for statlige virksomheter. Statsbygg skal i tillegg til rollen som byggherre og eiendomsforvalter ha en utviklings- og rådgivningsfunksjon overfor statlige virksomheter i spørsmål om lokalbruk, lokalisering, arealplanlegging og utvikling av eiendommer. Statsbygg skal også tilby bistand til statlige virksomheter som skal inngå leieavtaler i markedet.

Statsbygg skal ha et sterkt miljøfokus både i prosjektgjennomføringen og eiendomsforvaltningen, sørge for tilgjengelighet for alle gjennom universelt utformede lokaler, skape prosjekter med arkitektonisk kvalitet og bidra positivt i by- og stedsutviklingen. Statsbygg forvalter store nasjonale verdier på vegne av staten. De kulturhistoriske verdiene ved flere av eiendommene er uerstattelige og må derfor behandles med høy faglig kompetanse, i nært samarbeid med antikvariske myndigheter.

Statsbygg er organisert som forvaltningsbedrift og forvalter 2,7 millioner kvm bygningsmasse fordelt på 2350 bygninger. Virksomheten har om lag 830 ansatte, hovedkontor i Oslo og fem regionkontorer.

Kap. 2445 Statsbygg omfatter driftsbudsjett, som inkluderer administrasjon, drift og vedlikehold av de eiendommene Statsbygg forvalter. Inntektene, i overkant av 3,7 mrd. kroner, består i hovedsak av leieinntekter fra eiendommene. I tillegg inneholder kapitlet investeringsbudsjett med bevilgninger til byggeprosjekter som skal inngå i den statlige husleieordningen, og bevilgninger til kjøp av eiendommer. Statsbyggs anskaffelser har betydning for byggenæringen i alle deler av landet. De krav Statsbygg stiller gjennom sine anskaffelser er med på å sette standard for næringen. I byggeprosjektene blir mer enn 95 pst. av innsatsfaktorene kjøpt etter konkurranse i markedet. Innen eiendomsforvaltningen blir ca. 70 pst. av de utførte tjenestene kjøpt i markedet. Egenproduksjonen som utgjør ca. 30 pst., omfatter eget driftspersonell med ansvar for den daglige driften på eiendommene.

Statsbygg organiserer, planlegger og gjennomfører for tiden om lag 160 større og mindre prosjekter i ulike faser. Byggeprosjektene innenfor husleieordningen blir finansiert etter to ulike modeller; ordinære byggeprosjekter og kurantprosjekter. Ordinære byggeprosjekter fremmes enkeltvis for Stortinget, med forslag til kostnadsramme per prosjekt og mulighet for hel eller del-

vis husleiekompensasjon for leietakeren (bruke-retaten). Kurantprosjektene er prosjekter der de statlige oppdragsgiverne (leietakerne) selv dekker husleiekostnadene innenfor sin eksisterende budsjettramme. Disse blir derfor behandlet etter forenklede prosedyrer, innenfor rammene av en egen fullmakt fra Stortinget.

Som hovedprinsipp blir kostnadsrammene for alle prosjektene beregnet med basis i et gjennomført forprosjekt. Det nedlegges et grundig prosjekteringsarbeid før sakene fremmes for Stortinget. Kostnadsrammene er fastsatt på et nivå som innebærer at man med 85 pst. sannsynlighet skal klare å holde dem. Kostnadsrammene er kvalitets-sikret i egne usikkerhetsanalyser og inkluderer en usikkerhetsavsetning som kan utløses ved behov. I styringsdialogen mellom departementet og Statsbygg er det imidlertid et mål at prosjektene samlet sett skal gjennomføres uten å ta i bruk usikkerhetsavsetningene. Det innebærer at bruk av usikkerhetsavsetningen i et prosjekt må oppveies av tilsvarende innsparinger i andre prosjekter for at målet skal nås.

Statsbygg skal bidra positivt til utvikling og innovasjon i bygge- og anleggsnæringen. Statsbygg setter hvert år av ressurser til FoU-arbeid for å utvikle egen virksomhet og derigjennom også bidra til utviklingen av byggenæringen.

Mål og prioriteringer 2013

Statsbygg skal utvikle kostnadseffektive og funksjonelle lokaler for statlige virksomheter, der miljøhensyn, sikkerhet, universell utforming, arkitektoniske og tekniske kvaliteter, samt arealeffektivitet står sentralt. Som statlig virksomhet må Statsbygg følge særskilte regler og prosedyrer i sitt arbeid, og en rekke hensyn må ivaretas. Innenfor disse rammene skal Statsbygg være konkurransedyktig og forme bygg som skaper høy kunde verdi med hensyn til funksjonalitet og holdbarhet.

Statsbygg skal være serviceinnstilt, leveransedyktig og kostnadsbevisst. Gode prosesser og avklaringer med oppdragsgivere og leietakere er avgjørende for å få iverksatt riktig prosjekt til avtalt kostnad, tid og kvalitet. Det er vesentlig å se investeringer og etterfølgende drift i sammenheng. Vurdering av levetidskostnader står derfor sentralt. For å levere gode byggeprosjekter er Statsbygg avhengig av samspillet mellom alle prosjektets aktører; arkitekter, prosjektledere, konsulenter innen alle bygningsfag og ulike entreprenører.

I tråd med Instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor skal departemen-

tene ved utredning av lokalbehov blant annet legge til grunn en funksjonsbeskrivelse der det framgår hvilke krav som må stilles til lokalenes funksjon, størrelse, beliggenhet og kvalitet for at virksomheten skal kunne ivareta sine oppgaver på en god måte. Statsbygg tilbyr rådgivning og bistand til departementer og statlige virksomheter i arbeidet med slike funksjonsbeskrivelser, i tillegg til annen ønsket dokumentasjon i saker om lokalanskaffelser.

Utredning av ulike konsepter for utvikling av regjeringskvartalet etter angrepet 22. juli 2011 vil pågå inn i 2013 i regi av eksterne konsulenter. Regjeringen har lagt til grunn en konsentrert løsning, der hovedtyngden av departementene skal ha tilhold i det nåværende regjeringskvartalet med tilgrensende områder. Utredningen skal omfatte alternativer med eller uten riving av ett eller flere av de skadede byggene. Det skal også vises alternativer som gjør det mulig å flytte Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet til regjeringskvartalet.

De overordnede målene for Statsbygg gjelder de tre funksjonsområdene byggherre, eiendomsforvaltning og utvikling- og rådgivning. Målene som gjengis i proposisjonen, er i styringsdialogen mellom departementet og Statsbygg gjenstand for ytterligere detaljering og blir supplert med tilhørende resultatkrav.

Mål:

Byggherrefunksjonen:

- byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid

- nybygg overoppfyller krav til energibruk i lov og forskrift
- nybygg oppfyller kravene til universell utforming i lov og forskrift
- oppdragsgiverne er tilfredse med Statsbygg som byggherre

Eiendomsforvaltningsfunksjonen:

- eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv og miljøvennlig
- leietakerne er tilfredse med Statsbyggs forvaltning av eiendommene
- bygningene som Statsbygg forvalter er universelt utformet innen 2025

Utviklings- og rådgivningsfunksjonen:

- Statsbygg tilbyr rådgivning til alle statlige virksomheter, slik at blant annet føringer for energibruk og universell utforming ivaretas i hele statens byggportefølje, både eide og leide bygg

Prioriteringer:

Det er ikke foreslått oppstart av nye ordinære byggeprosjekter i 2013 under kap. 2445 Statsbygg. Kurantprosjekter vil bli gjennomført med bakgrunn i bestillinger fra departementer og virksomheter, innenfor de fullmakter og retningslinjer som gjelder.

Stortinget har tidligere gitt startbevilgning til følgende prosjekter på kap. 2445 som vil være under arbeid i 2013, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter:

Tabell 5.4 Byggeprosjekter som pågår under kap. 2445 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag i mill. kroner)

Prosjekt	Oppstart	Avtalt ferdig- stillelse	Kostnads- ramme per 1.7.2013	Forslag 2013
<i>Bygg under KUD:</i>				
Eidsvollsbygningen, restaurering	2011	2014	381,6	109,0
<i>Bygg under KD:</i>				
Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen	2009	2012	776,6	48,5
Høgskolen i Bergen, samlokalisering	2009	2014	2 564,9	520,0
Høgskolen i Sogn og Fjordane, sentral- bygg i Sogndal	2009	2012	384,0	10,0
<i>Bygg under JD:</i>				
Oslo fengsel, aktivitetsbygg	2009	2013	162,5	40,0
<i>Bygg under FAD:</i>				
Regjeringskvartalet, R6	2008	2012	1 109,3	3,0
Prosjekter i reklamasjonsfasen				4,6
Samlet forslag post 33				735,1

Statsbygg kan fordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene, avhengig av framdrift og likviditetsbehov for det enkelte prosjekt i 2013.

Det gjøres oppmerksom på at prosjektene også kan være omtalt i budsjettproposisjonene til de respektive fagdepartementene.

Restaurering av Eidsvollsbygningen innebærer tilbakeføring til 1814-utseendet av hovedbygningen med kjeller og paviljongene, samt oppgradering av tekniske anlegg. I tillegg skal publikumsfunksjonene i hovedbygningen utbedres, og det skal gjennomføres tiltak for å tilfredsstille krav til universell utforming. Forventet ferdigstillelse er første halvår 2014.

Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen, omfatter ombygging og rehabilitering av det tidligere Patologibygget ved det gamle Rikshospitalet i Pilestredet Park. Bygget inneholder nye lokaler for sykepleieutdanningen. Lokaler for administra-

sjonen ble tatt i bruk sommeren 2012. Øvrige deler av prosjektet ferdigstilles ultimo 2012 og tas i bruk til semesterstart i januar 2013.

Høgskolen i Bergen, samlokalisering, omfatter nybygging på Kronstad for å samle høgskolen i ett anlegg. Den nye høgskolen skal tas i bruk til semesterstart 2014.

Ved Høgskolen i Sogn og Fjordane, Sogndal, oppføres nytt sentralbygg for å samle høgskolens aktiviteter i Sogndal på Fosshaugane Campus. Bygget ferdigstilles andre halvår 2012.

Det skal oppføres nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel, med skolelokaler, gymsal, undervisningsrom, butikk for innsatte og musikk- og dramarom. Planlagt ferdigstillelse er andre halvår 2013.

Utvidelsen av regjeringskvartalet, R6, inneholder nye lokaler for Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Prosjektet ble ferdigstilt sommeren 2012.

Budsjett 2013**Post 24 Driftsresultat**

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
24.1	Driftsinntekter	-3 656 056	-3 686 291	-3 747 018
24.2	Driftsutgifter	1 418 510	1 603 149	2 035 148
24.3	Avskrivninger	1 140 207	691 663	692 000
24.4	Renter av statens kapital	39 769	56 134	81 300
24.5	Til investeringsformål	952 699	924 594	924 594
24.6	Til reguleringsfondet	123 872	-23 248	-23 248
	Sum post 24	19 001	-433 999	-37 224

Resultatregnskapet omfatter bare den delen av driften som faller inn under kap. 2445 Statsbygg i statsregnskapet. På samme måte omfatter balansen bare de bygningene som Statsbygg forvalter innenfor statens husleieordning.

I 2013 vil Statsbygg dekke 924,6 mill. kroner av samlede investeringer på 1,8 mrd. kroner over eget driftsbudsjett, jf. post 24.5 Til investeringsformål. Det er budsjettert med et driftsresultat på 37,2 mill. kroner, som føres til inntekt i statskassen.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Inntektene består av husleie fra leietakerne og salg av eiendom.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består i hovedsak av administrasjon og lønn, samt forvaltning, drift og vedlikehold av eiendomsmassen.

I driftsutgiftene er det tatt høyde for leie av lokaler til berørte departementer, der Statsbygg står som leietaker på vegne av staten. Videre er det tatt høyde for dekning av kostnader til sikrings- og utbedringsarbeider i regjeringskvartalet etter angrepet mot regjeringskvartalet 22. juli 2011. Det er avsatt 291,9 mill. kroner til leie av departementslokaler og 152 mill. kroner til sikring av disse. Til sikring av lokalene i regjeringskvartalet er det avsatt 75 mill. kroner. Kostnadene for nødvendige sikkerhetstiltak er beheftet med usikkerhet. Regjeringen vil om nødvendig komme tilbake til saken.

Underpost 24.3 Avskrivninger

Alle aktiva blir avskrevet lineært, men med ulik avskrivningstid.

Underpost 24.4 Renter av statens kapital

Forslag til bevilgning er i samsvar med retningslinjer for utregning av renter i statlige forvaltningsbedrifter.

Underpost 24.5 Til investeringsformål

Posten gjelder avsetning til investeringsformål, jf. omtale under kap. 5445 post 39 Avsetning til investeringsformål. Avsetningen utgjør den andel av byggebevilgningen som finansieres over kap. 2445 Statsbygg. Gevinst ved salg av eiendom blir også ført på denne posten.

Underpost 24.6 Til reguleringsfondet

I 2013 er det lagt opp til å bruke 23,2 mill. kroner av reguleringsfondet. Fondet blir brukt til å kompensere eventuelle avvik i driftsinntekter og driftsutgifter. Videre skal fondet dekke skadetilfeller på de eiendommene som Statsbygg forvalter. Med hjemmel i foreslått fullmakt, som gir departementet anledning til å overskride årlige bevilgninger, kan departementet bruke midler fra fondet til å utvide rammen for investeringsbudsjettet under kap. 2445 Statsbygg.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til prosjektering av prioriterte byggesaker. Bevilgningen dekker prosjektering av ordinære byggeprosjekter fram til fullført forprosjekt. I større prosjekter kan bevilgninger til forprosjektet fordeles over år.

I 2013 videreføres prosjektering av Ullersmo fengsel, Molde tinghus og Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger. Innenfor bevilgningen på posten er det avsatt 74 mill. kroner til å videreføre prosjektering av nye lokaler for Nasjonalt folkehelseinstitutt på Lindern i Oslo, som inkluderer både nybygg og rehabilitering. Det er også avsatt 20 mill. kroner til prosjektering av nye lokaler for Brønnøysundregistrene. Det vises til omtale i Prop. 1 S (2012–2013) *Nærings- og handelsdepartementet*.

Post 32 Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter på oppdrag fra de ulike departementene. Kurantprosjekter er statlige byggeprosjekter der leietakeren forplikter seg til å dekke de tilhørende husleieutgiftene innenfor sine økonomiske rammer. Stortinget gir årlig en egen fullmakt til å gjennomføre disse prosjektene etter forenklede prosedyrer.

Departementet har i rundskriv P5/2009 utarbeidet egne retningslinjer for gjennomføring av kurantprosjekter.

Post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke alle utgifter forbundet med å videreføre de prosjektene som Stortinget

tidligere har besluttet å starte opp, og som nå er under arbeid. Bevilgningen for 2013 skal dekke behovet for utbetalinger i samtlige prosjekter. Kostnadseffektiv gjennomføring og framdrift i prosjektene er lagt til grunn ved beregning av bevilgningsbehovet på posten, jf. oversikt i tabell ovenfor.

Etter ferdigstillelse skal bygningene forvaltes av Statsbygg og leies ut til de respektive virksomhetene.

Post 34 Videreføring av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen gjelder videreføring av kurantprosjekter som er startet opp i tidligere budsjetterminer. Prosjektene inkluderer så vel tilpasning og rehabilitering av eksisterende lokaler, som tilbygg og nybygg. Det er for tiden om lag 30 slike byggeprosjekter under arbeid. Blant de største prosjektene er nybygg for Norges Handelshøyskole i Bergen, Norsk Reiselivsmuseum i Balestrand og utvidelse av Ørje tollstasjon i Marker kommune. Kostnadseffektiv gjennomføring og framdrift i prosjektene er lagt til grunn ved beregning av bevilgningsbehovet på posten.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kostnader til mindre ombygginger, utvidelser, brukertilpasninger og installering av tekniske anlegg på eiendommer som Statsbygg forvalter.

Post 49 Kjøp av eiendommer, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kjøp av eiendommer og tomter i tilknytning til aktuelle byggeprosjekter.

Tabell 5.5 Statsbyggs balanse

	Regnskap 2010	Regnskap 2011	Overslag 2012	Overslag 2013
Eiendeler:				
Omløpsmidler	539 706	629 622	584 664	607 143
Sum omløpsmidler	539 706	629 622	584 664	607 143
<i>Inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	1 786 755	3 198 736	2 844 699	3 510 197
Ferdigstilte bygg/eiendommer	27 790 994	27 497 571	29 844 470	30 207 292
Sum inntektsgivende eiendommer	29 577 749	30 696 307	32 689 169	33 717 489
<i>Ikke-inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	3 901	0	0	0
Ferdigstilte bygg/eiendommer	77 189	0	0	0
Obligasjoner/leieboerinnskudd	19 184	19 184	19 184	19 184
Sum ikke-inntektsgivende eiendommer	100 274	19 184	19 184	19 184
Inventar og utstyr	81 524	116 313	195 915	251 696
Sum anleggsmidler	29 759 547	30 831 804	32 904 268	33 988 369
Sum eiendeler	30 299 253	31 461 426	33 488 932	34 595 512
<i>Gjeld og egenkapital:</i>				
Kortsiktig gjeld	253 300	219 344	236 322	227 833
Rentebærende gjeld staten	1 086 026	1 414 998	2 532 867	2 781 528
Ikke rentebærende gjeld staten	228 599	19 184	19 184	19 184
Sum langsiktig gjeld	1 314 625	1 434 182	2 552 051	2 800 712
Reguleringsfond	286 406	410 278	387 030	363 782
Egenkapital ellers	28 444 922	29 397 621	30 313 529	31 203 185
Sum egenkapital	28 731 328	29 807 899	30 700 559	31 566 967
Sum gjeld og egenkapital	30 299 253	31 461 426	33 488 932	34 595 512

Økningen i eiendeler utgjør 1,1 mrd. kroner fra 2012 til 2013. Av dette utgjør bygg under arbeid 0,7 mrd. kroner, mens resterende er ferdigstilte bygg og kjøp av eiendom. Økningen på 1,1 mrd. kroner blir dekket med egenkapitalfinansiering på 0,9 mrd. kroner og økning av langsiktig gjeld med 0,2 mrd. kroner. Balansen er justert for konsekvenser av angrepet mot regjeringsskvalet 22. juli 2011.

Rapport 2011

Under følger rapportering på de mål og resultatkrav som ble satt for 2011, jf. Prop. 1 S (2010–2011) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*. I tillegg rapporteres det om aktiviteter innenfor byggherrefunksjonen, eiendomsforvaltningsfunksjonen, utviklings- og rådgivningsfunksjonen og om arbeidet innenfor temaene miljø,

universell utforming, forskning og utvikling, arkitektur og kulturminnevern.

Mål og resultater for byggherrefunksjonen

Mål:

Byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer til avtalt tid.

Resultat 2011:

To ordinære byggeprosjekter ble ferdigstilt; utvidelse av Steinkjer tinghus og nye Gulating lagmannsrett. Sluttkostnad for utvidelse av Steinkjer tinghus ble 86 mill. kroner. Dette er 19 mill. kroner under kostnadsrammen. Prosjektet var ferdig til avtalt tid første halvår 2011.

Sluttkostnad for Gulating lagmannsrett ble 378 mill. kroner, som er 125 mill. kroner under kost-

nadsrammen. Prosjektet var ferdig til avtalt tid andre halvår 2011.

I tillegg ble 18 kurantprosjekter til en samlet sluttkostnad på 471 mill. kroner ferdigstilt. Samtlige prosjekter ble slutført innenfor avtalt tid og kostnad.

Mål:

Nybygg overoppfyller krav til energibruk i lov og forskrift.

Resultat 2011:

I alle nye prosjekter som gikk inn i forprosjektfasen i 2010, ble det satt krav om 5 pst. lavere energibruk enn kravene i gjeldende teknisk forskrift.

Mål:

Nybygg overoppfyller krav til universell utforming i lov og forskrift.

Resultat 2011:

I 2011 fikk alle prosjekter i programfasen egne prosjektspesifikke ambisjoner for universell utforming, i tillegg til de krav som følger av gjeldende teknisk forskrift.

Mål

Oppdragsgiverne er tilfredse med Statsbygg som byggherre.

Resultat 2011:

Brukerundersøkelsen i 2010 viste at Statsbygg hadde et forbedringspotensial når det gjaldt brukertilfredshet i prosjektgjennomføringen. Statsbygg oppnådde 59 på en indeks fra 0 til 100. Resultatet ble vurdert som middels god måloppnåelse. Som del av oppfølgingen har Statsbygg blant annet innført hyppigere kunde- og brukermøter. Statsbygg har også arbeidet med å forbedre brukernes opplevelse av reklamasjonsfasen. Statsbygg har gjennomført ny brukerundersøkelse i 2012. Resultatene viser en markant forbedring i kundetilfredshetsindeksen for byggherrevirksheten fra 59 i 2010 til 70 i 2012. Dette vurderes som en meget positiv utvikling og et godt resultat.

Mål og resultater for eiendomsforvaltningsfunksjonen:

Mål:

Eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv og miljøvennlig.

Resultat 2011:

Forvaltet bygningsareal per driftsårsverk var 7590 kvm, en liten økning fra 2010. Det jobbes med å øke forvaltningsareal per driftsårsverk opp mot 8000 kvm. Driftskostnader per kvm var 103 kroner, eksklusiv brukeravhengige driftskostnader, en nedgang fra 109 kroner i 2010. Målet på 110 kroner per kvm ble nådd. Klimakorrigert og driftsnormert energibruk var 207 kWh per kvm, en økning fra 201 kWh per kvm i 2010. Målet på 200 kWh per kvm ble dermed ikke nådd.

Mål:

Leietakerne er tilfredse med Statsbyggs forvaltning av eiendommene.

Resultat 2011:

Statsbygg gjennomfører brukerundersøkelser hvert annet år. Ny undersøkelse er gjennomført inneværende år. Med bakgrunn i resultatene fra 2010 ble det i 2011 gjennomført møter og seminarer med kunder og leietakere for å sikre en strategisk dialog. Det ble gjennomført analyser av leieforhold som utløper de nærmeste årene, for å sikre særskilt oppfølging av disse. Dialogen med kundene har medført forslag om forbedringstiltak som er eller vil bli gjennomført i 2012. Brukerundersøkelsen i 2012 viser økt tilfredshet med Statsbyggs eiendomsforvaltning. Kundetilfredshetsindeksen har økt fra 65 i 2010 til 70 i 2012. Dette vurderes som et godt resultat.

Mål:

Eksisterende bygninger som Statsbygg forvalter er universelt utformet innen 2025.

Resultat 2011:

Målet om at 30 bygninger i eksisterende bygningsmasse skulle bringes opp til UU-standard for nybygg ble ikke nådd i 2011. Resultatet ble at 22 bygg ble tilnærmet ferdigstilt til nybygg-kravene.

I 2011 ble det gjennomført særskilte UU-tiltak for 24,5 mill. kroner.

Mål og resultater for utviklings- og rådgivningsfunksjonen:

Mål:

Statsbyggs rådgivning overfor statlige virksomheter er styrket.

Resultat 2011:

Statsbygg har gjennomført rådgivningsoppdrag basert på oppdragsgivernes behov for endrede lokaler, uavhengig om det har vært spørsmål om statlige lokaler og prosjekter, eller leie av lokaler i markedet.

Av ulike oppdrag nevnes rådgivning om energimerking av leide lokaler og rådgivning om universell utforming av lokaler.

Det er etablert egne brukerundersøkelser (kundeevalueringer) etter hvert sluttført rådgivningsoppdrag.

Rapportering på utvalgte områder

Byggherrefunksjonen:

Statsbygg hadde i 2011 et særskilt fokus på sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i byggenæringen, og eget ansvar i henhold til Byggherreforskriften og Rent Tørt Bygg (RTB). RTB skal bedre innklimaet i ferdige bygg gjennom å hindre spredning av støv og fibre i byggeprosessen.

Statsbygg har aktivt fulgt opp Regjeringens satsing for bekjempelse av sosial dumping, og lagt stor vekt på lønns- og arbeidsvilkår og skattemessige forhold i oppfølgingen av sine leverandører.

Fra 1. oktober 2011 benytter Statsbygg beregningsverktøyet www.klimagassregnskap.no og livsløpsberegningene (LCC) som del av beslutningsgrunnlaget i alle sine prosjekter etter programfasen. Miljøaspekter inngår dermed på lik linje med økonomi i de helhetlige vurderingene Statsbygg gjør i sine prosjekter.

Siden 22. juli 2011 har Statsbygg fått økte oppgaver og intensivert sitt arbeid med bestillinger, prosjektering og gjennomføring av sikkerhetstiltak i lys av sikkerhets- og sårbarhetsanalyser. Statsbygg har derfor styrket sin kompetanse på dette området.

Eiendomsforvaltningsfunksjonen

Statsbygg forvaltet i 2011 2,7 millioner kvm bygningsareal, bestående av 2350 bygninger og om lag 600 eiendomskomplekser. Statsbygg kjøpte i 2011 eiendommer for 99,2 mill. kroner og solgte for 156,8 mill. kroner.

Statsbygg overtok forvaltningen av fengselseiendommene i 2009. Disse har fortsatt et stort vedlikeholdsetterslep. I 2011 ble det bevilget 30 mill. kroner ekstra til vedlikehold av fengslene. Enkelte steder har det vært behov for strakstiltak for å unngå stengning av soningsplasser. Det er gjennomført ENØK-, tilstands- og brannanalyser i fengslene.

Det var også i 2011 en systematisk satsing på miljø- og ENØK-tiltak innenfor eiendomsforvaltningen.

Utviklings- og rådgivningsfunksjonen

Statsbygg leverer rådgivningstjenester til statlig sektor i alle typer bygge- og leiesaker, samt ivaretar statens interesser i plansaker og utvikling av områder der staten har eierinteresser. Alle rådgivningsoppdrag er basert på statlige føringer for miljø og universell utforming.

I 2011 gjennomførte Statsbygg flere utviklings- og rådgivningsoppdrag, blant annet lokalisering-vurdering for Odontologisk fakultet, UiO, mulighetsstudie for Sogn videregående skole i Oslo, konseptvalgutredning for Brønnøysundregisteret, arbeidet med føringer for utvikling av regjeringskvartalet etter angrepet 22. juli 2011, krisehåndtering i Statsbygg og vurderinger av mulig framtidig bruk av Nasjonalgalleriet og Tullinløkka.

Utvikling av Fornebuområdet etter nedleggelse av hovedflyplassen har pågått i flere år. Det er satt som mål for utvikling av det nye Fornebu området skal fremstå som resultat av miljømessig og samfunnsrettet planlegging. Området er nå under omforming til et fremtidsrettet bolig- og næringsområde, med 6000 husstander og ca. 25 000 arbeidsplasser. Et annet eksempel på et utviklingsprosjekt der Statsbygg er involvert, er utvikling av området Brøset i Trondheim, der flere instanser fra stat og kommune samhandler om utvikling av en klimavennlig bydel.

Som grunnlag for videre utredning av reetableringen av regjeringskvartalet, utarbeidet Statsbygg høsten 2011 et underlagsmateriale for regjeringens føringer for det videre arbeidet.

Miljø:

I Statsbyggs mål og hovedstrategier for 2011–2015 fremheves det at Statsbygg skal lede an i arbeidet for redusert energibruk, miljøvennlig materialbruk og lokalisering av bygg, og ha en systematisk og tydelig intern satsing på miljø.

Bak dette ligger det en omfattende utvikling av krav og metoder. Modellen www.klimagassregnskap.no er et åpent tilgjengelig nettbasert verktøy for å beregne utslipp fra bygg i et livsløpsperspektiv. Klimagassregnskap.no er flittig benyttet modell i framtidsrettede byggeprosjekter, som for eksempel forbildeprosjekter i FutureBuilt og Framtidens byer. I 2011 ble det utviklet en ny modul for beregning av utslipp fra uteområder, og en ny database for klimagassutslipp fra materialer ble utviklet.

Statsbygg er engasjert i regjeringens initiativ Framtidens byer 2008–2014. Planlegging av Framsenteret, en utvidelse av Polarmiljøinstituttet i Tromsø, er valgt ut som et pilotprosjekt i Framtidens byer. Dette er et viktig pilotprosjekt for Statsbygg, både når det gjelder miljøambisjoner og klimagassutslipp. Maksimalt netto beregnet energiforbruk skal være 67 kWh/kvm (BTA)/år.

I 2011 ble det etter forslag fra Statsbygg lagt til grunn at det planlagte Nasjonalmuseet skal ha passivhusnivå som minimumsstandard. Standarden innebærer at klimagassutslipp fra energibruk, materialbruk og transport i driftsfasen skal beregnes, og målet er 50 pst. reduksjon av klimagassutslipp gjennom byggets levetid (CO₂-fotavtrykk) i forhold til dagens praksis. I prosjekteringen er det lagt til grunn energimerke klasse A (<100 kWh/kvm/år levert energi i henhold til NS 3031). Maksimalt reelt energiforbruk skal ikke overstige 200 kWh/kvm per år (bruttoareal). Prosjektet skal være et forbildeprosjekt i FutureBuilt-programmet.

Statsbygg ble i 2011 deltaker i arbeidet med klimanøytral stat. Statsbygg er en av ti utvalgte statlige virksomheter som skal prøve ut prinsipper for ordningen, og danne gode eksempler for resten av staten. Statsbygg vedtok i 2011 en rekke tiltak for mer miljøvennlig drift av organisasjonen.

Statsbyggs miljøstyring er sertifisert i henhold til standarden ISO 14001.

Universell utforming (UU):

Statsbygg gjennomfører hvert år bygningsmessige tiltak med sikte på å nå visjonen om at Norge skal være universelt utformet i 2025. Statsbygg vedtok i 2011 en ny handlingsplan for universell utforming for perioden 2011–2015. Handlingsplanen omfatter prosjektering og nybygg, og legger

føringer som skal sikre at Statsbygg som eiendomsforvalter, byggherre og rådgiver jobber systematisk med universell utforming, slik at alle Statsbyggs eksisterende bygninger skal være universelt utformet innen 2025.

I 2011 ble 22 eksisterende bygg tilnærmet ferdigstilt i henhold til gjeldende teknisk forskrift (TEK10). I tillegg er det gjennomført en rekke UU-tiltak på andre eiendommer.

De fleste av Statsbyggs bygninger er nå registrert i Bygg for alle (www.byggforalle.no).

Prosjekter som ble programmert i 2011, har fått utarbeidet prosjektspesifikke UU-ambisjoner som et svar på føringen om å overoppfylle kravene til universell utforming. De prosjektspesifikke UU-ambisjonene kommer i tillegg til gjeldende forskriftskrav.

Forskning og utvikling (FoU):

FoU-virksomheten i Statsbygg skal fungere som bidragsyter i forbedringer av virksomhetens egne arbeidsprosesser, produkter og tjenester. FoU-prosjektene er i hovedsak relatert til utviklingsarbeid innenfor byggherrevirksomheten, eiendomsforvaltningen og utvikling- og rådgivning. Eksempler på dette er arbeidet med Lean, bygningsinformasjonsmodellering (BIM), geografiske informasjonssystemer (GIS), livsløpskostnadsanalyser (LCC), klimagassregnskapet og andre miljøtiltak (energi, byggematerialer og klimaendringer).

Tre offentlige forsknings- og utviklingskontrakter ble avsluttet i 2011 med godt resultat. Det er startet et utviklingsarbeid for et helhetlig system der BIM er standard informasjonsbærer for all fysisk bygningsinformasjon fra prosjektenes tidlige fase gjennom prosjekteringsfase, byggefase, forvaltningsfase til avviklingsfase.

Det internasjonale samarbeidet gjennom buildingSMART er intensivert. Spesielt viktig i denne sammenheng har vært samarbeidet med Statsbyggs søsterorganisasjoner Senaatti i Finland og GSA i USA. Å benytte åpne standarder i BIM-satsingen er grunnleggende for å sikre at informasjon mellom ulike aktører og faggrupper i prosjektene kan utveksles på effektivt vis, og bidra til gjensidig læring.

Arkitektur

Statsbygg har flere roller innen arkitekturfeltet. Det enkelte byggeprosjekt foretar en kontinuerlig vurdering av arkitektonisk kvalitet. Arkitektonisk kvalitet blir evaluert og fulgt opp ved fastsatte

fasegjennomganger, og i flere tilfeller også utenom disse som ledd i arbeidsprosessene.

I 2011 ble det utlyst 13 anbudskonkurranser for arkitektfaglige rådgivere. To av disse var begrensede, og ytterligere to var totalentreprisekonkurranser med løsningsforslag, som tidligere har vært en lite benyttet konkurranseform i Statsbygg. Plan- og designkonkurransen om utvidelse av Arkeologisk museum i Stavanger ble fullført, og kontrakt ble inngått med forfatterne av vinnerprosjektet.

Som oppfølging av regjeringens handlingsplan *arkitektur.nå* utarbeider Statsbygg en ny strategi for anskaffelse av arkitekttjenester. I 2011 etablerte Statsbygg en ordning med studentpris for fremragende arkitektur som omfatter alle de tre norske arkitektskolene, samt utdanningene til interiør- og landskapsarkitekter.

Kulturminnevern

Statsbyggs arbeid med kulturminnevern i 2011 gjaldt både strategiarbeid, produksjon av landsverneplaner og forvaltningsplaner, samt bygge-, vedlikeholds- og utviklingsprosjekter på konkrete eiendommer. Som en oppfølging av Statsbyggs

miljøstrategi ble det i 2011 startet opp et arbeid med å definere egne miljømål og -tiltak for kulturhistoriske eiendommer. Dette ferdigstilles i 2012.

Landsverneplan for kunnskapssektoren ble ferdigstilt fra Statsbygg og overlevert Kunnskapsdepartementet i 2011. Landsverneplanen for barnevernssektoren ble overlevert Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i juni samme år.

Etablering av forvaltningsplaner for Statsbyggs kulturhistoriske eiendommer ble videreført i 2011, og det ble utarbeidet forvaltningsplaner for tre eiendommer med til sammen 20 bygninger. Det er laget framdriftsplan og budsjett for utarbeidelse av forvaltningsplaner for resterende eiendommer.

Det pågikk i 2011 ulike prosjekter ved flere betydningsfulle kulturhistoriske eiendommer; tilstandsvurdering av Nationaltheatret, tilbakeføring av Eidsvollsbygningen slik den var i 1814, oppgradering og istandsetting av sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo, Bergen tinghus, gamle Enkepensjonskassen som er del av R6 i regjeringskvartalet, Statsarkivet i Bergen og De naturhistoriske samlinger ved Bergen museum.

Kap. 5445 Statsbygg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
39	Avsetning til investeringsformål	952 699	924 594	924 594
	Sum kap. 5445	952 699	924 594	924 594

Post 39 Avsetning til investeringsformål

Under posten føres avsetninger fra driftsregnskapet som blir brukt til investeringsformål. Midlene

blir ført til inntekt i statsregnskapet, jf. omtale under kap. 2445 post 24, underpost 24.5 Til investeringsformål.

Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
40	Salgsinntekter, Fornebu	15 272	200	200
	Sum kap. 5446	15 272	200	200

Post 40 Salgsinntekter, Fornebu

Alle kjøpere av eiendom på Fornebu skal betale for utbyggingen av infrastruktur etter en bestemt fordelingsnøkkel. Inntektene omfatter innbetalinger i forbindelse med infrastrukturbidrag fra tidligere salg av eiendommer.

Programkategori 01.90 Den norske kirke

Utgifter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1590	Kirkelig administrasjon	711 749	644 750	691 400	7,2
1591	Presteskapet	908 335	879 857	911 748	3,6
1592	Nidaros domkirke m.m.	51 927	52 820	54 064	2,4
Sum kategori 01.90		1 672 011	1 577 427	1 657 212	5,1

Inntekter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
4590	Kirkelig administrasjon	54 092	40 252	41 581	3,3
4591	Presteskapet	53 874	20 603	21 283	3,3
4592	Nidaros domkirke m.m.	20 788	19 573	20 219	3,3
Sum kategori 01.90		128 754	80 428	83 083	3,3

Innledning

Under programkategorien hører driftsutgiftene til de regionale og sentralkirkelige organer (Kirkerådet, Kirkemøtet, biskopene og bispedømmerådene), prestedtjenesten og Det praktisk-teologiske seminar. Kategorien omfatter også tilskudd til kirkelig virksomhet, blant annet til kirkens trosopp-læring, Sjømannskirken og døvemenighetene, samt utgifter til det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og Erkebisppegården og utgifter til krigsgravtjenesten. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Departementets hovedoppgaver på det kirke-lige området er:

- forvaltningen av det kirkelige lovverk, særlig kirkeloven og gravferdsloven
- etatsansvaret for de regionale og sentralkirke-lige organer
- etatsansvaret for prestedtjenesten
- etatsansvaret for Nidaros domkirkes restaure-ringsarbeider
- etatsansvaret for Opplysningsvesenets fond

Utfordringer og utviklingstrekk

Staten og Den norske kirke

21. mai 2012 gjorde Stortinget vedtak om endrin-ger i Grunnloven i tråd med kirkeforliket fra 2008, jf. Innst. 233 S (2011–2012) og Dokument nr. 12:10 (2007–2008). Grunnlovsendringene er de konsti-tusjonelt viktigste endringene på statskirkens område siden reformasjonen. Staten vil fortsatt ha det formelle arbeidsgiveransvaret for proster og biskoper, men som konsekvens av endringene skal proster og biskoper nå tilsettes av henholds-vis bispedømmerådene og Kirkerådet.

Kirkeforliket stilte som forutsetning for grunn-lovsendringene at det skulle gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke. Evaluering- en av demokratireformen og kirkevalgene i 2009 og 2011, jf. redegjørelsen i Prop. 71 L (2011–2012) *Endringer i kirkeloven m.m.*, konkluderte med at reformen har bidratt til økt bredde og deltakelse i det kirkelige demokratiet, men at det fortsatt er knyttet utfordringer til etableringen av reelle valg-muligheter. I tråd med Stortingets vedtak ved

behandlingen av Innst. 292 L (2011–2012), jf. Prop. 71 L (2011–2012), vil departementet i løpet av våren 2013 komme tilbake til Stortinget med egen sak om valgordning for Den norske kirke.

Kirkerådet arbeider nå med rammene for en ny helhetlig kirkeordning. Ufordringene på det ordningsmessige området knytter seg bl.a. til kirkens organisering i mange sokn og til de ulike forvaltningsområdene og -nivåene i kirken. Grunnlovsendringene er ellers resultatet av en mangeårig reformprosess der stadig flere oppgaver og mer ansvar har blitt overført til kirkelige organer. I den videre utviklingen vil spørsmål om ytterligere oppgaveoverføring fra departementet til kirkelige organer naturlig inngå.

Et overordnet hensyn i arbeidet med kirkeordningen er å sikre at Den norske kirke opprettholdes og føres videre som folkekirke, dvs. at kirken er til stede og nærværende i alle lokalsamfunn og at den er relevant for kirkens medlemmer gjennom livet. Framtidige endringer i kirkeordningen må hele tiden ha dette folkekirkeperspektivet for øye.

Kirkens virksomhet – nøkkeltall

Den norske kirke omfatter flere enn 1 200 menigheter, som varierer i innbyggertall fra noen få hundre til flere tusen. Statistisk sentralbyrå har i en rekke år samlet inn nøkkeltall om kirkens og menighetenes virksomhet. Dette er tall som belyser utviklingstrekk over tid, bl.a. med hensyn til medlemsopplutning, gudstjenesteliv og kirkelige handlinger. Over tid viser tallene overveiende grad av stabilitet i opplutningen om kirken, samtidig som de også gjenspeiler økende pluralitet i samfunnet.

Ved årsskiftet 2011/2012 var 3,8 millioner registrert som medlemmer eller tilhørende Den norske kirke. Medlemsandelen i befolkningen er noe synkende. Ved utgangen av 2011 tilhørte ca. 77 pst. av befolkningen Den norske kirke. Medlemstallet i kirken har imidlertid holdt seg stabilt. I løpet av det siste tiåret har det kun vært små endringer i det totale medlemstallet. I 2011 valgte 7000 personer å melde seg ut av kirken, mens 1800 meldte seg inn. De siste årene har det ikke vært større endringer i antallet utmeldinger, mens antallet innmeldinger har økt noe.

Gudstjenestene i Den norske kirke hadde i 2011 et samlet besøkstall på vel 6,2 millioner personer. Etter flere år med nedgang i gudstjenestedeltakelsen, økte opplutningen om gudstjenesten med nær 3 pst. fra 2010 til 2011. I 2011 ble det utført nær 40 000 dåpshandlinger i kirken. Dette

utgjorde en nedgang på drøyt 1100 fra året før. Også antallet kirkelige vigslere sank noe. Av i alt 23 100 ekteskap som ble inngått i 2011, var det 8 600 par som giftet seg i Den norske kirke. 42 500 ungdommer ble konfirmert i kirken i 2011. Antallet konfirmerte har vært økende de senere år. Det ble i 2011 gjennomført 37 900 kirkelige gravferder, noe som innebærer at 91,5 pst. av alle som døde fikk en kirkelig begravelse.

Med bakgrunn i tallene fra kirkestatistikken utarbeider Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) en årlig tilstandsrapport for Den norske kirke. I rapporten for 2012 er menighetenes tilbud til barn og unge et hovedtema. Barne- og ungdomsarbeidet er et prioritert område i Den norske kirke. Tiltak som babysang, småbarnssang eller «trilletreff» har på få år blitt tilbud som mange menigheter gir. I 2011 deltok nesten 20 000 barn i babysang i menighetene. Så godt som alle menigheter har nå et tilbud om utdeling av kirkebok til 4-åringene. Nær 60 pst. av dømte 4-åringene mottok kirkebok i 2011. Trosopplæringsreformen har lansert flere nasjonale breddetilbud som menighetene kan benytte seg av.

KIFO viser i tilstandsrapporten til at opplutningen om gudstjenester og kirkelige ritualer som dåp, konfirmasjon og begravelser holder seg godt. De kirkelige handlingene knyttet til slike livsfaseoverganger har lang tradisjon i Norge og tallene fra kirkestatistikken understøtter at disse kirkelige markeringene fremdeles er viktige hendelser for enkeltmennesker og familier. Særlig kommer dette til uttrykk i opplutningen om konfirmasjon. Over en lang periode har omkring 70 pst. av 14-åringene deltatt i kirkelig konfirmasjon. Til sammenligning konfirmeres mellom 30 og 40 pst. av de unge i Sverige. Konfirmasjonsopplegget og undervisningen i menighetene har forandret seg i løpet av de siste tiårene. Den pedagogiske tilnærmingen er mer enn før preget av prosessarbeid og læring gjennom sosiale erfaringer. KIFO mener at dette kan være en medvirkende forklaring til at opplutningen om kirkelig konfirmasjon har holdt seg så godt.

Kirkeøkonomien

Den norske kirke finansieres i hovedsak av bevilgninger fra stat og kommune. Av de samlede offentlige bevilgningene kommer nær 2/3 fra kommunale overføringer. Kommunene har det økonomiske ansvaret for drift og vedlikehold av kirkebyggene, de offentlige gravplassene og visse andre lokalkirkelige utgifter. Staten har ansvaret for å dekke utgiftene til prestatjenesten og driften

av Kirkerådet og bispedømmerådene. I tillegg yter staten tilskudd til særskilte formål, blant annet til trosopplæring og diakoni.

I 2011 ble det over kommunebudsjettene bevilget nær 2,6 mrd. kroner til driften av Den norske kirke inklusive kirkens forvaltning av de offentlige gravplassene. Over statsbudsjettet samme år ble det til kirken utgiftsført ca. 1,7 mrd. kroner. De samlede offentlige driftsutgiftene til Den norske kirke var dermed på 4,3 mrd. kroner i 2011.

Det er de kirkelige fellesrådene i den enkelte kommune som forvalter de kommunale overføringene og som drifter kirkebyggene og de offentlige gravplassene. Fellesrådenes økonomiske situasjon uttrykker langt på vei den økonomiske situasjonen for Den norske kirke. I tabellen nedenfor er utviklingen i fellesrådenes økonomi fra 2009 til 2011 framstilt på bakgrunn av regnskapstall som er innrapportert til Statistisk sentralbyrå fra de kirkelige fellesrådene.

Tabell 5.6 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2009–2011 (i mill. kroner)

	2009	2010	2011	Endr. i pst. 10/11
<i>Inntekter</i>				
Driftsinntekter	3 550	3 699	3 947	6,7
Investeringsinntekter	752	623	631	1,3
<i>Utgifter</i>				
Driftsutgifter	3 381	3 558	3 750	5,4
Investeringsutgifter	966	902	833	-7,6
<i>Netto driftsresultat¹</i>	155	124	175	
<i>Overføringer fra kommune og stat til drift</i>				
Kommunale overføringer ²	2 295	2 372	2 575	8,5
Statlige overføringer	312	331	327	-1,2

¹ Netto driftsresultat er differansen mellom driftsinntekter og -utgifter, samt finansinntekter og finansutgifter. I 2011 var det et negativt netto finansresultat på 22 mill. kroner.

² Verdien av finansielle overføringer fra kommunene, kommunal tjenesteyting og nettoutgifter for drift av gravplasser ført i kommuneregnskapet, inngår i totalbeløpet.

Som det går fram av tabellen, økte fellesrådenes driftsinntekter med 6,7 pst. fra 2010 til 2011, dvs. fra 3,70 mrd. kroner til 3,95 mrd. kroner. Overføringene fra kommunene er den viktigste finansieringskilden for fellesrådene. Fra 2010 til 2011 økte disse med 8,5 pst. Til sammenligning ble lønns- og prisveksten i kommunesektoren fra 2010 til 2011 beregnet til 3,9 pst.²

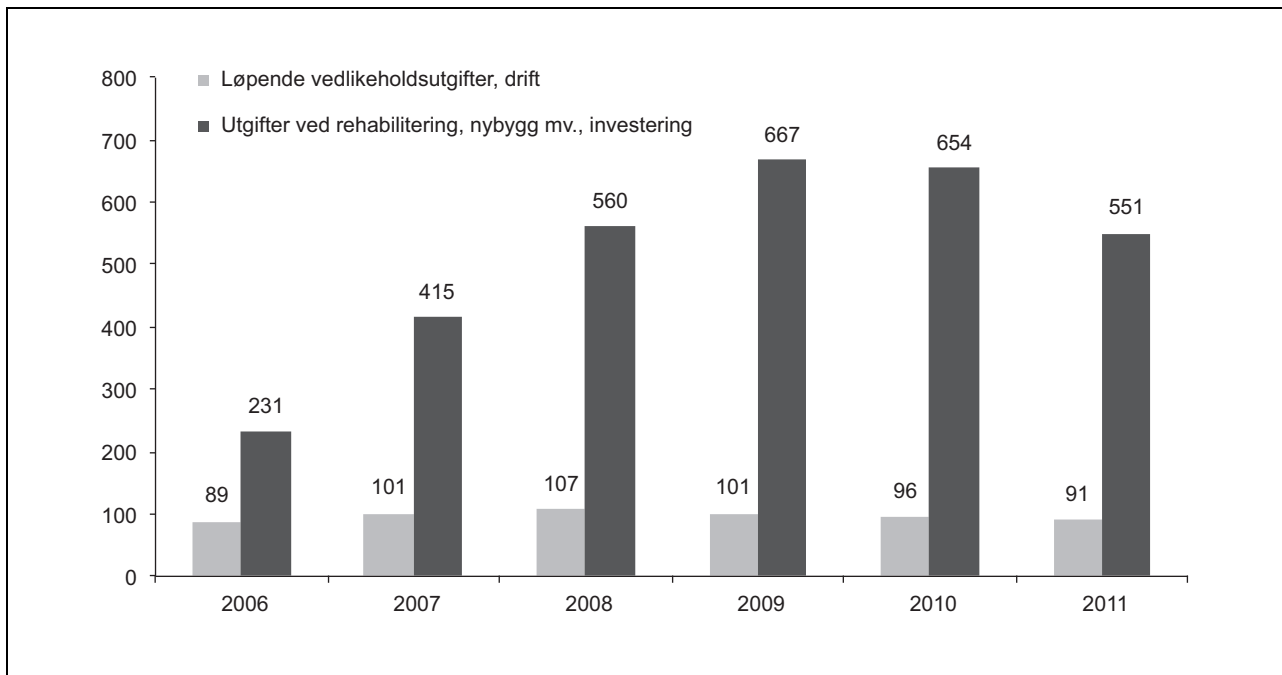
Den store økningen i de kommunale overføringene fra 2010 til 2011 må ses i sammenheng med at finansieringsansvaret for barnehagedrift ble overført fra staten til kommunene fra 1. januar 2011. Fellesrådene som drifter barnehager har derfor i 2011 ikke mottatt barnehagetilskudd fra staten, men fra kommunene. Dette er også den vesentligste forklaringen på at de statlige overføringene til fellesrådene samlet sett ble redusert med ca. 4 mill. kroner fra 2010 til 2011, på tross av

bevilgningsøkninger over statsbudsjettet 2011 til trosopplæring, kirkevalgene mm.

Netto driftsresultat, som viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, var høyere i 2011 enn i 2010. Resultatet var 175 mill. kroner i 2011, mot 124 mill. kroner i 2010. 112 mill. kroner av netto driftsresultat ble i 2011 overført til investeringsregnskapet for å dekke investeringsutgifter. Tilsvarende tall var 104 mill. kroner i 2010.

Karakteristisk for utviklingen de senere årene har vært en betydelig økning i fellesrådenes investeringsinntekter og -utgifter. Mens det samlede investeringsvolumet var på 350–400 mill. kroner i 2005 og 2006, har volumet de siste årene vært på ca. 900 mill. kroner. Det relativt høye investeringsvolumet er videreført i 2011, men redusert noe i forhold til 2010. Av de samlede investeringsutgiftene i 2011 på 833 mill. kroner, var 551 mill. kroner relatert til kirkebyggene og 218 mill. kroner til gravplassene. Tilsvarende beløp i 2010 var henholdsvis 654 mill. kroner og 217 mill. kroner. I 2011 ble det overført 487 mill. kroner fra kommu-

² Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi, april 2012.

Figur 5.5 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2006–2011 (i mill. kroner).

nene for dekning av fellesrådenes investeringsutgifter, mot 529 mill. kroner i 2010.

Kirkebyggene

Tilstandsrapporter og undersøkelser har tidligere avdekket et etterslep i vedlikeholdet av kirkebyggene. Etterslepet ble i 2004/2005 beregnet til 5 mrd. kroner for alle kirkebygg. I tillegg kommer behovet for generell modernisering ved oppgradering og ombygging.

Innsatsen overfor kirkebyggenes bygningsmessige tilstand er vesentlig forsterket de siste årene. Figur 5.5 viser at den ordinære vedlikeholdsinnsatsen har ligget på 90–100 mill. kroner i snitt siden 2006, mens det i samme periode har vært en kraftig økning i investeringene. I 2005 hadde 33 av landets 426 fellesråd bygge-/rehabiliteringsprosjekter på sine kirkebygg med utgifter på minst 1 mill. kroner. I 2010 og 2011 var det tilsvarende antallet henholdsvis 88 og 76. Selv om investeringene gikk noe ned fra 2010 til 2011, er det fortsatt relativt store volum sammenliknet med tidligere år.

En generell styrking av kommuneøkonomien, den særskilte rentekompensasjonsordningen for kirkebygg sammen med økt kunnskap om kirkebyggenes vedlikeholdstilstand, er viktige forklaringsfaktorer for den forsterkede innsatsen overfor kirkebyggene.

Rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg ble etablert i 2005. Gjennom ordningen kompenseres staten for renteutgiftene ved investeringer til istandsetting av kirker, inventar og utsmykning. Investeringsrammen under ordningen ble i 2012 økt med 450 mill. kroner, jf. Prop. 1 S Tillegg 3 (2011–2012) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet* og Prop. 111 S (2011–2012) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2012*. Samlet investeringsramme under ordningen er dermed kommet opp i 3,35 mrd. kroner.

Siden rentekompensasjonsordningen ble etablert er det gitt tilsagn om rentekompensasjon til prosjekter ved i alt 789 kirker i 283 kommuner. Det foreslås ikke ny investeringsramme for 2013. Ved utgangen av august 2012 er det gitt tilsagn om rentekompensasjon for 292 mill. kroner av årets ramme på 450 mill. kroner. Ordningen administreres av Husbanken og bevilges under Kommunal- og regionaldepartementet, jf. kap. 582, post 61.

Mål og strategier

Kirkeordningen

Gjennom de endringene i Grunnloven som nå er gjennomført, er det lagt et nytt grunnlag for videre selvstendigjøring av Den norske kirke. Grunnlovsendringene har hatt bred oppslutning, og de er resultatet av en lang historisk prosess. I

videreutviklingen av kirkens rammeverk og ordninger må hensynet til kontinuitet fortsatt veie tungt. Videre endringer bør skje skrittvis og ha bred politisk og kirkelig oppslutning.

I regi av Kirkerådet pågår nå et arbeid med å utrede forslag til en ny helhetlig kirkeordning. Målet er i første omgang å identifisere behov og premisser for en annen kirkelig organisering. Kirkerådet har oppfordret alle menighetene om å drøfte denne type problemstillinger og gi sine synspunkter til kjenne. Med bakgrunn i denne brede drøftingsprosessen tar Kirkerådet sikte på at Kirkemøtet i 2013 skal behandle den videre utviklingen av kirkeordningen.

Gjeldende lov om Den norske kirke har virket i godt og vel 15 år. Et viktig element som kom inn i kirkeloven da den ble vedtatt i 1996, var å lovfeste et felleskirkelig organ (kirkelig fellesråd) som kunne opptre på vegne av alle soknene i en kommune. Etter kirkelovens system er det dermed både det kirkelige fellesrådet og soknets menighetsråd som representerer soknet. Blant annet i lys av Kirkerådets arbeid med kirkeordningen og kirkens organisering, synes det nå naturlig å gjennomgå og evaluere enkelte hovedelementer i kirkeloven. En nærmere vurdering av evalueringstema vil departementet drøfte med kirkelige instanser.

Oppfølging av endringer i gravferdsloven

Med bakgrunn i de seneste endringene i gravferdsloven, jf. Prop. 81 L (2010–2011) *Endringer i gravferdsloven og enkelte andre lover* og Innst. 393 L (2010–2011), arbeides det nå med en revisjon av forskriften til gravferdsloven. Et hovedformål med lov- og regelendringene er å ivareta minoritetene bedre. Det er tatt sikte på å følge opp disse endringene gjennom utvikling av veiledningsmaterieell og informasjonsopplegg for de lokale gravferdsmyndighetene, jf. omtale under kap. 1590, post 71. Videre er det ved kgl.res. 10. august 2012 oppnevnt et offentlig utvalg som skal vurdere enkelte rettslige og økonomiske spørsmål på gravferdsområdet.

Kirkemøtets mål og strategier

Det følger av Den norske kirkes egenart som trosamfunn at menighetenes og kirkens virksomhet må bygge på de mål og strategier som kirkens egne organer fastsetter. Statens oppgave og ansvar overfor Den norske kirke er i første rekke knyttet til de rettslige, organisatoriske og økonomiske rammebetingelsene for kirken.

De mål som i senere tid er formulert for Den norske kirke, er fastsatt av Kirkemøtet. Kirkemøtet har for perioden 2009–2014 pekt på fem sentrale satsingsområder:

- gudstjenesteliv
- barn og unge
- diakoni
- kirkemusikk og kultur
- samisk kirkeliv

Ny gudstjenesteordning for Den norske kirke ble vedtatt av Kirkemøtet i 2011. Tidligere hadde Den norske kirke en gudstjenesteordning der grunnlementene i gudstjenesten var de samme og felles for alle menighetene. I den nye ordningen har menighetene større frihet i utformingen av grunnelementene. Målet for gudstjenestereformen er å skape større bredde, engasjement og medvirkning i den lokale gudstjenestefeiringen. Menighetene skal etter planen ha vedtatt en lokal grunnordning og begynt å ta i bruk den nye liturgien innen første søndag i advent 2012.

Gjennomføringen av trosopplæringsreformen står sentralt i kirkens satsing på barn og unge. Kirkemøtet vedtok i 2009 *Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Planen har som overordnet perspektiv at det i alle menigheter skal innføres et systematisk og sammenhengende tilbud om trosopplæring for alle døpte mellom 0 og 18 år. Trosopplæringen er nærmere omtalt under kap. 1590.

Kirkemøtet har de siste årene også gjort vedtak om flere andre planer med tilhørende målsettinger, blant annet *Kunsten å være kirke – kulturmelding* (2005), *Plan for diakoni* (2007), *Plan for kirkemusikk* (2008) og *Plan for samisk kirkeliv* (2011).

I 2011 ble det valgt inn over 7500 medlemmer til menighetsrådene. Disse har ansvar for å styre og lede kirken lokalt. Soknene varierer i størrelse og har ulike rammevilkår med hensyn til økonomi, bemanning og tilgang på frivillige. Det er et generelt behov for å stimulere til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid for å få mer samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrensene og dermed bedre utnyttelse av den kompetanse og de ressurser som kirken samlet rår over. Det videre arbeidet med kirkeordningsspørsmål og kirkelig organisering som nå drøftes i menighetene, jf. ovenfor, vil trolig belyse slike tema. I dette fornyingsarbeidet inngår også bruk av ny teknologi. Et sentralt spørsmål i denne sammenheng er å utvikle helhetlige og felles IKT-løsninger for kirken, noe Kirkerådet og den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA lenge har arbeidet med, jf. nærmere omtale under kap. 1590, rapport 2011.

Kap. 1590 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	255 141	207 648	215 374
21	Spesielle driftsutgifter	32 493	28 472	29 412
70	Demokratireformen, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	25 721		
71	Tilskudd til kirkelige formål	203 430	210 230	232 178
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	13 300	10 000	
73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000	3 000	
74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000	2 000	
75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	176 899	182 900	213 936
76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, <i>kan overføres</i>	330		
79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	435	500	500
	Sum kap. 1590	711 749	644 750	691 400

Innledning

Kapitlet omfatter driftsutgifter til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene, foruten tilskudd til kirkelige formål, blant annet til trosoppføringsreformen, Sjømannskirken og døvemenighetene.

I forhold til 2012 er det foretatt en teknisk endring som innebærer at tilskuddene som tidligere var budsjettert under postene 72, 73 og 74, nå er samlet under post 71 Tilskudd til kirkelige formål, jf. omtale nedenfor.

Mål og prioriteringer 2013

Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke. Bevilgningene under kapitlet skal understøtte Kirkemøtets mål for Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Kirkerådets og bispedømmerådernes oppgaver og ansvarsområde er regulert i kirkeloven og følger også av vedtak som Kirkemøtet gjør. Viktige oppgaver er av forvaltningsmessig karakter, ikke minst overfor prestedtjenesten, jf. målene for prestedtjenesten under kap. 1591.

Kirkerådet og bispedømmerådene skal legge til rette for at Kirkemøtets mål og strategier kan

realiseres i menighetene. På grunnlag av Kirkemøtets visjonsdokument for Den norske kirke i perioden 2009–2014 og tilhørende planverk, jf. ovenfor, har Kirkemøtet bestemt at følgende satsingsområder skal ha særlig prioritet i kirken og i menighetene framover:

- kirkens gudstjenesteliv skal fornyes slik at det gir rom for større fleksibilitet og valgfrihet i menighetene, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring
- trosoppføringsreformen skal videreføres, med sikte på å utvikle et systematisk og sammenhengende trosoppføringsstilbud for alle døpte mellom 0 og 18 år
- menighetenes diakonale omsorgstjeneste skal styrkes, slik at den kommer til uttrykk gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferd
- kirken skal videreutvikle og styrke sin rolle som kulturformidler, ved å satse på bredde, kvalitet og samspill mellom amatører og profesjonelle aktører
- samisk kirkeliv skal utvikles i pakt med samiske tradisjoner og samisk selvforståelse, som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke

Budsjett 2013**Post 01 Driftsutgifter**

Posten skal dekke driftsutgifter for bispedømmerådene og biskopene, utgiftene til Kirkemøtet og driften av Kirkerådet og Bispemøtet. Det tolvte bispeembetet med hovedfunksjon som preses i Bispemøtet, finansieres også over posten.

Forslaget under posten innebærer i hovedsak en videreføring av bevilgningen i 2012.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten dekker utgiftene til ulike prosjekter og tiltak som finansieres ved eksterne midler. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Post 70 Demokratireformen, kan overføres, kan nyttes under post 01

Kirkevalgene i 2009 og 2011 er finansiert av bevilgninger under posten. Som følge av at det ikke skal gjennomføres kirkevalg i 2013, er det ikke ført opp bevilgningsforslag for 2013.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Fra post 71 gis det tilskudd til særskilte kirkelige formål og til institusjoner med tilknytning til Den norske kirke. Kirkerådet eller bispedømmerådene er i de fleste tilfeller forvalter av tilskuddene, jf. omtalen nedenfor under det enkelte formål. Tilskudd som tidligere har vært budsjettert under postene 72, 73 og 74 er fra 2013 samlet under post 71.

Bevilgningen under posten gjelder tilskudd til de formål som er ført opp i tabellen.

	(i 1000 kroner)	
	2012	2013
Sjømannskirken	69 500	71 800
Døvekirkene	9 900	10 230
Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep	2 165	2 235
Kristent Arbeid Blant Blinde	300	310
Stiftelsen Kirkeforskning	5 850	6 040
Diakoni, undervisning og kirkemusikk	119 810	123 768
Samisk bibeloversettelse	1 500	1 550
Nidaros pilegrimsgård	1 205	1 245
Nasjonale tiltak for kirkebygg m.m.	10 000	10 000
Nidaros og Oslo domkirke	5 000	5 000
Sum	225 230	232 178

Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

På vegne av Den norske kirke skal Sjømannskirken ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. I tillegg til statstilskuddet blir Sjømannskirkens virksomhet finansiert gjennom ofringer, gaver og innsamlingsaksjoner, bidrag fra lag og foreninger, tilskudd fra oljeselskap og redereinæringen mv. Sjømannskirkens hovedregnskap, som inkluderer alle personalutgiftene, viste i 2011 samlede utgifter på nær 172 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter ved utestasjonene. Arbeidet ved

utestasjonene (sjømannskirkene) er det sentrale i Sjømannskirkens virksomhet, samtidig som ambulerende tjenester har fått økt betydning i senere år. I 2011 hadde Sjømannskirken 31 faste stasjoner og sju ambulerende tjenester. Sjømannskirken er til stede på alle kontinenter i mer enn 80 land.

Tilskuddet til Sjømannskirken gir dekning for 109,8 årsverk, hvorav 8 årsverk ved administrasjonen hjemme. For 2013 foreslås et tilskudd på 71,8 mill. kroner, som er en prisjustert videreføring av tilskuddet for 2012. Det er i budsjettforslaget lagt til grunn samme antall årsverk som i 2012. Til-

skuddet per årsverk vil etter dette øke fra 633 000 kroner i 2012 til 654 000 kroner i 2013.

Tilskudd til døvemenighetene

Bestemmelsen i kirkeloven som regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor kirken, gjelder ikke for døvemenighetene. Det kirkelige arbeidet for døve skjer med utgangspunkt i døvemenighetene i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Møre. Finansieringen av arbeidet skjer i hovedsak gjennom tilskuddet fra staten. Døvemenighetenes fellesråd samordner det døvekirkelige arbeidet og utfører en rekke administrative fellesfunksjoner for døvemenighetene.

Bevilgningsforslaget under posten representerer en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2012. Forvaltningsansvaret for tilskuddet er lagt til Kirkerådet.

Tilskudd til kirkens ressurscenter mot vold og overgrep

Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep ble stiftet i 1996 med bakgrunn i vedtak i Kirkerådet. For å styrke ressurscenterets finansieringsgrunnlag har det vært gitt statstilskudd siden 2003. I 2011 utgjorde det statlige tilskuddet ca. 65 pst. av senterets inntekter. Foruten statstilskuddet finansieres senteret gjennom bidrag fra kirkelige samarbeidspartnere. Samfinansieringen bidrar til å bekrefte og sikre senterets kirkelige forankring. Forvaltningsansvaret for tilskuddet er lagt til Kirkerådet.

Tilskudd til Kristent arbeid blant blinde

KABB – Kristent arbeid blant blinde og svaksynte er en tverrkirkelig organisasjon, tjenesteproducent og tilrettelegger for synshemmede i Norge. Det statlige tilskuddet gis som generell driftsstøtte for å støtte opp om organisasjonens aktiviteter. For 2013 foreslås en driftsstøtte på 310 000 kroner. KABB mottar dessuten statstilskudd fra Kulturdepartementet over kap. 326 til bibliotekdrift.

Tilskudd til Stiftelsen Kirkeforskning

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) driver forsknings-, utrednings- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltene kirke, religion og livssyn. KIFO er en sentral forskningsinstitusjon innenfor religions- og livssynsområdet, med flere årlige publikasjoner og aktiv kommunikasjon med ulike bruker-

grupper og offentligheten. KIFO utarbeider blant annet en årlig tilstandsrapport for Den norske kirke, der utvalgte tema belyses nærmere. I tillegg til det statlige driftstilskuddet, finansieres virksomheten ved oppdragsvirksomhet og medlemskontingent fra andre kirkelige institusjoner. Samlede inntekter for KIFO i 2011 var 10,4 mill. kroner, hvorav statstilskuddet utgjorde 5,7 mill. kroner. For 2013 er det foreslått en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2012. Departementet ser det som naturlig at Kirkerådet for fremtiden blir forvalter av tilskuddet til KIFO.

Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsettingen med tilskuddet er å stimulere til innsats innen kirkelig undervisning og diakoni i menighetene og til kirkemusikalsk arbeid ved landets domkirker. Det er bispedømmerådene som disponerer tilskuddet under posten, som i hovedsak anvendes som tilskudd til de kirkelige fellestrådene til dekning av lønnsutgifter for kateketer og diakoner. I 2011 ble det fra denne posten gitt tilskudd til 155 diakonstillinger og 138 kateketstillinger. Som tidligere skal minst 1 mill. kroner av bevilgningen nyttes til kirkemusikalsk arbeid ved domkirkene. Under posten er det også innarbeidet 1 mill. kroner til kurs og opplæring for medlemmer av fellestråd og menighetsråd m.fl.

Bevilgningsforslaget under posten representerer en lønns- og prisjustert videreføring av bevilgningen for 2012.

Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Fra posten gis tilskudd til Det norske Bibelselskap til oversettelse av bibelske tekster til lulesør- og nordsamisk. De senere årene har tilskuddet i hovedsak gått til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Forvaltningsansvaret for tilskuddet er lagt til Kirkerådet/Samisk Kirkeråd.

Nidaros pilegrimsgård – nasjonal pilegrimssatsing

Nidaros pilegrimsgård er et ressurs-, kompetanse- og retreatsenter som tar i mot pilegrimer som kommer til Nidaros. I tillegg ivaretar pilegrimsgården funksjonen som regionalt pilegrimssenter i Trøndelag. Pilegrimsgården er etablert som en stiftelse og finansieres gjennom offentlige tilskudd og brukerbetalinger. Den offentlige støtten gis fra stat, kommune og fylke. Varsel om en betydelig økning i husleieutgiftene for Pilegrimsgård

den har reist spørsmål om Pilegrimsgården vil ha økonomisk grunnlag for forsvarlig drift framover.

Et nasjonalt pilegrimssenter i Trondheim ble midlertidig etablert i 2011 av Riksantikvaren. Ved permanent etablering av senteret vil det være nødvendig å se det nasjonale senterets og Pilegrimsgårdens drift og oppgaver i sammenheng, slik at det oppnås en mest mulig hensiktsmessig organisering av pilegrimsarbeidet i Trondheim. Også Pilegrimsgårdens økonomiske situasjon synes å aktualisere behovet for slik reorganisering. Det må etter dette tas forbehold om at det oppførte tilskuddet til Pilegrimsgården kan omfordres til det nasjonale senteret dersom de samlede hensynene tilsier det.

For å understøtte utviklingen av pilegrimstradisjonene i Norge, er det ved siden av det nasjonale senteret og Pilegrimsgården i Trondheim, opprettet fem regionale pilegrimskontorer (Oslo, Gran, Hamar, Hundorp og Dovre). Kontorene får driftstilskudd over Kulturdepartementets budsjett, jf. kap. 320, post 84.

Nasjonale tiltak for kirkebyggene m.m.

Tilskuddet er tidligere budsjettert under post 72. Tilskuddet vil som tidligere år bli fordelt med 9 mill. kroner til Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) og 1 mill. kroner til Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU).

Tilskuddet til KA benyttes blant annet til drift av en nasjonal kirkebyggdatabase, til brann- og innbruddsforebyggende arbeider, tilstandsundersøkelser og forskningsbasert dokumentasjonsarbeid om kirkebygg. KA har på dette grunnlaget bygget opp betydelig egenkompetanse innen kirkebygg og kulturminneforvaltning. Gjennom veiledningsmaterieell, kurs og konferanser er KA blitt en viktig formidler av kunnskap om vedlikehold og sikring av kirkebygg, om universell utforming, energiøkonomisering, bevaring av kirkesølv og kirketekstiler m.m.

I perioden 2005–2011 er det bevilget rundt 120 mill. kroner til KA for å ivareta oppgaver innen kirkebyggfeltet, herav 30 mill. kroner til to landsomfattende tilstandsundersøkelser av landets kirker, 13 mill. kroner til brann- og innbruddsforebyggende tiltak og vel 23 mill. kroner til etablering og drift av kirkebyggdatabasen. Kirkebyggdatabasen inneholder registre og moduler med opplysninger om kirkebyggene og er tilrettelagt slik at kirkeeierne (fellesrådene) kan registrere og systematisere vedlikeholdsbehov, tilstandsrapporter og istandsettingsarbeid i databasen.

Ved statstilskudd i årene 2005–2009 ble det etablert en sentral forsikringsordning for kirkebygg. I dag inngår ca. 80 pst. av landets kirker i ordningen, med en samlet forsikringssum på ca. 25 mrd. kroner. Grunnkapitalen i ordningen ble redusert fra 62,6 mill. kroner ved utgangen av 2009 til 43,3 mill. kroner ved utgangen av 2011 som følge av flere store kirkebranner i 2010 og 2011. KA opplyser at det framover vil bli lagt mer vekt på skadeforebyggende tiltak ved fastsetting av premie, noe som innebærer at forsikringsordningen vil kunne forsterke arbeidet med bedre brann- og innbruddssikring av kirkebyggene.

NIKU har over flere år fått et årlig tilskudd på 1 mill. kroner til et elektronisk, forskningsbasert dokumentasjonsarbeid som utføres overfor kirkeene. Dette foreslås videreført i 2013.

Gravferdsforvaltningen – informasjonsopplegg

Ved endringene i gravferdsloven i 2011 ble det i tråd med kirkeforliket gjort tilpasninger for å ivareta minoritetene bedre. Forskriftsendringer på området ventes ferdigstilt rundt årsskiftet 2012/2013. Med bakgrunn i endringene er det behov for å utvikle veiledningsmaterieell og opplæringstilbud for de som lokalt har forvaltningsoppgaver på området, så som medlemmer av kirkelig fellelråd, kirkeverger og gravplassbetjening. KA har skissert et informasjonsopplegg over to år som departementet har til vurdering. Aktuelle utgifter vil bli dekket innenfor rammen av tilskuddet til KA under posten.

Tilskudd til virksomheten ved Nidaros og Oslo domkirke

Tilskuddene er overført fra kap. 1590, postene 73 og 74.

Målsettingen med tilskuddene er å styrke den kirkelige og musikalske virksomheten ved domkirkene i Nidaros og Oslo utover det som følger av vedkommende kommunes økonomiske ansvar. Tilskuddene har bakgrunn i Nidarosdomens karakter som nasjonalhelligdom, og i at Oslo domkirke har enkelte riksdekkende oppgaver. Tilskuddene foreslås videreført på samme nivå som i 2012 med 3 mill. kroner til Nidaros domkirke og 2 mill. kroner til Oslo domkirke.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Det har under denne posten i flere år vært avsatt midler til sentrale tiltak for kirkebyggene og kir-

kenes forvaltning. Tilskuddet foreslås fra 2013 overført til post 71, jf. omtale ovenfor.

Post 73 Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke og post 74 Tilskudd til Oslo domkirke

Det har under denne posten i flere år vært gitt tilskudd til den kirkelige og musikalske virksomheten ved domkirkene i Nidaros og Oslo. Tilskuddene foreslås fra 2013 overført til post 71, jf. omtale ovenfor.

Post 75 Trosopplæring, kan overføres, kan nyttes under post 01

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt i 2004, jf. St.meld. nr. 7 (2002–2003) *Trosopplæring i ei ny tid* og Innst. S. nr. 200 (2002–2003). Reformens mål er at alle døpte fram til fylte 18 år kan gis et systematisk og sammenhengende opplæringstilbud i menigheten der de bor, i et samlet omfang på rundt 315 timer. Tilbudet skal utformes lokalt og tilrettelegges slik at opplæringen kan nå ut til bredden av alle døpte. Det sentrale målet er å gi alle døpte kunnskap og forståelse om hva den kristne dåpen og den kristne troen innebærer. Trosopplæringen skal stimulere til identitetsbygging og økt forståelse av egen kultur og tradisjon. Reformen er blant de viktigste tiltakene for å bevare Den norske kirke som folkekirke.

Kirkerådet har ansvaret for reformens gjennomføring og å fordele bevilgningen på bispedømmer, menigheter og reformtiltak for øvrig. Tilskuddet under posten benyttes i hovedsak som tilskudd til menighetene. Deler av midlene benyttes til regionale og nasjonale metode- og utviklingsprosjekter, mentorordninger, kompetansenettverk, forskning, evaluering og informasjonstiltak.

Etter at den femårige forsøks- og utviklingsfasen ble avsluttet i 2008, gikk reformen over i gjennomføringsfasen fra 2009. En del menigheter er

kommet over i det som kalles driftsfasen av reformen, dvs. at det er etablert et varig og godkjent grunnlag og planverk for menighetens trosopplæring. Tildelingen til menighetene skjer etter kriterier fastsatt av Kirkerådet. For en nærmere omtale av reformen, vises til rapportomtalen nedenfor.

Hvor mange menigheter som hvert år kan innlemmes i reformen, bestemmes av de årlige bevilgningene. I august 2012 mottar 875 av landets 1277 menigheter, dvs. nær 70 pst., tilskudd fra reformens bevilgning.

I stortingsmeldingen om reformen ble det lagt til grunn et budsjettmål på rundt 250 mill. kroner for gjennomføring av reformen. Tidsperspektivet ble anslått til fem til ti år, men det ble i meldingen understreket at en slik opptrappingsplan hvert år måtte vurderes i lys av den aktuelle budsjettsituasjonen.

For 2013 foreslås det en bevilgning under posten på 213,9 mill. kroner. I tillegg er det bevilget ca. 20,3 mill. kroner på kap. 1590, post 01. Samlet bevilgning til reformen utgjør dermed 234,2 mill. kroner for 2013. Dette er en økning på 31,2 mill. kroner fra 2012.

Dersom Kirkerådet ved disponeringen av bevilgningen under post 75 finner grunn til å prioritere tiltak som etter sin art skal utgiftsføres under post 01, vil det være adgang til dette gjennom stikkordsfullmakten på posten.

Post 79 Til disposisjon, kan overføres

Departementet mottar hvert år søknader om økonomisk støtte til ulike tiltak av kirkelig karakter, for eksempel til kirkelige arrangementer og kirkejubileer. Formålet med tilskuddet under posten er å ha et beløp til disposisjon for enkelttiltak som departementet ser det som verdifullt å bidra til realiseringen av og som ikke er budsjettert andre steder i kirkebudsjetten. Ordningen kunngjøres. Det vil normalt være et vilkår for støtte at tiltaket er av felleskirkelig eller nasjonal interesse. I 2011 ble det fra posten tildelt støtte til følgende formål:

Tabell 5.7 Oversikt – tildelt støtte fra post 79 i 2011:

Formål	Beløp i kroner
Norsk kvinnelig teologiforening; 50-årsjubileum for kvinnelig prestedtjeneste	125 000
Norsk forening for kirkegårds-kultur; opplysnings- og informasjonsarbeid	100 000
Det teologiske menighetsfakultetet; rekrutteringskonferanse for teologistudenter	50 000
Norsk kvinnelig teologiforening; driftstilskudd	40 000
Nettverket for lesbiske og homofile; kirkelig tjeneste i internasjonal konferanse	25 000
Det teologiske fakultet; gudstjeneste ved 200-årsjubileet for UiO	25 000
Sanden Media AS; utgivelse av Svein Ellingsens salmer på CD	25 000
Misjonshøgskolen i markering; Rogaland av 50 år med kvinner i prestedtjeneste	20 000
Eide forlag; bokprosjektet «Bisperåd og kirkeråd» – Bispemøtets historie	15 000
Voksenåsen kultur- og konferansehotell; utstillingen «Gud har 99 navn»	10 000

Det er i 2013 budsjettert med samme beløp under posten som i 2012, men 350 000 kroner er øremerket som tilskudd til Falstadsenteret for å ivareta oppgaven som dokumentasjonssenter for krigsgravtjenesten, jf. omtalen under kap. 1592.

Rapport 2011

I Prop. 1 S (2010–2011) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet* ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene:

- tilrettelegge for at demokratireformen gjennomføres i Den norske kirke, jf. kirkevalgene i 2011
- tilrettelegge for at trosopplæringsreformen innarbeides i menighetene
- stimulere til økt organisatorisk samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser

Demokratireformen

I Prop. 71 L (2011–2012) *Endringer i kirke-loven m.m.* har departementet rapportert og redegjort utførlig for demokratireformen og de kirkelige valgene i 2009 og 2011. Det vises til framstillingen der.

Trosopplæringsreformen

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble påbegynt i 2004 og har vært et hovedsatsingsområde i Den norske kirke i årene siden. Gjennom tilskudd over statsbudsjettet, betydelig frivillig innsats, kompetanseutvikling og kompetanse-spredning, mentortjenester og nasjonale og lokale planverk, har kirkens trosopplæring det siste tiåret gjennomgått en historisk fornyelse. Refor-

men har medført en sterk vitalisering av menighetenes trosopplæring. Selv om ikke alle menighetene ennå har del i finansieringssystemet for reformen, er trosopplæringen som satsingsområde innarbeidet i så godt som alle menighetene i landet. Også menigheter som ikke mottar tilskudd, prioriterer trosopplæringen.

Etter en femårig forsøksfase gikk reformen over i gjennomføringsfasen fra 2009. Gjennomføringsfasen kjennetegnes ved at menighetene som mottar statstilskudd, innen tre år skal utforme et systematisk og sammenhengende opplæringstilbud for reformens målgruppe, dvs. alle døpte i alderen 0–18 år. Den lokale opplæringsplanen skal godkjennes av biskopen. Når menighetens plan er godkjent av biskopen, regnes gjennomføringsfasen som avsluttet. Menigheten er da kommet over i driftsfasen. Menighetene innlemmes i gjennomføringsfasen prosti for prosti. Hvor mange menigheter og prostier som hvert år kan innlemmes i reformen, bestemmes av de årlige bevilgningene.

I august 2012 er 462 av landets 1277 menigheter i gjennomføringsfasen, fordelt på 36 prostier. 291 menigheter i 25 prostier er i driftsfasen. Ytterligere 122 menigheter er omfattet av reformen fra tidligere gjennom forsøksfasen. Disse er lokalisert i de 44 prostiene som ennå ikke er kommet over i gjennomføringsfasen. 406 menigheter er foreløpig ikke innfaset i reformen. 875 av alle landets menigheter, dvs. en andel på 68 pst., mottar etter dette tilskudd til trosopplæringen.

Reformens målgruppe omfatter 775 000 barn og unge. 550 000 av disse, dvs. godt og vel 70 pst., er hjemmehørende i de menighetene som mottar statstilskudd per august 2012.

Med bakgrunn i rapporteringen fra menighetene i 2011, har Kirkerådet beregnet at menighetene i gjennomføringsfasen hadde opplæringstil-

tak som i snitt tilsvarte 190 timer. Gjennomsnittlig timetall varierte fra 239 i Stavanger bispedømme til 136 i Bjørgvin bispedømme. Dette er timetall som ligger lavere enn den veiledende normen på 315 timer som er nedfelt i det nasjonale planverket for kirkens trosopplæring. I de opplæringsplaner som i 2012 er godkjent av biskopene, er det imidlertid et større samsvar. Opplæringstilbudene har i disse planene et omfang som tilsvarer 290 timer i snitt. Det er likevel til dels betydelige variasjoner bispedømmene og menighetene i mellom, noe som skyldes ulikheter i menighetenes eget ressursgrunnlag for trosopplæringen, ulike vurderinger av hvilke tiltak som skal regnes inn i den lokale opplæringsplanen m.m.

Rapporteringen fra menighetene i gjennomføringsfasen viser at deltakelsen i opplæringstiltakene generelt er størst i mindre menigheter. I aldersgruppene er det flest tilbud blant 4-åringer og færrest tilbud for aldersgruppen 16–18 år, dvs. årene etter konfirmasjonen. Årlige, tidsavgrensede breddetiltak som utdeling av 4-årsbok, det årlige «Lys Våken»-arrangementet for 11-åringene og de årlige «Tårnagent»-helgene for 9-åringene hadde i 2011 en samlet oppslutning på rundt 35 pst. av målgruppen. Utdelingen av 4-årsboken hadde i 2011 en oppslutning på rundt 50 pst., som er omtrent samme andel som i 2010, mens de andre tiltakene hadde en oppslutning på rundt 30 pst.

Erfaringene viser at det tar tid å innarbeide opplæringstilbud som kan ivareta reformens breddeperspektiv. Det varierer også hvor langt menighetene er kommet i å utvikle et sammenhengende trosopplæringstilbud for alle alderstrinnene. Ved innsamling av årlige data er det mulig å følge reformens utvikling fra år til år og over lengre tidsperioder. Slik kunnskap er nødvendig for evaluering av reformens virkninger over tid. Arbeidet med metoder for datainnsamling som kan belyse reformens resultater og utvikling, er en viktig del av Kirkerådets oppgaver på reformens område. Stiftelsen Kirkeforskning bistår med metodeverktøy og forskningsdata. Etter at stadig flere menigheter får godkjent den lokale opplæringsplanen og dermed går over i driftsfasen av reformen, vil det være reformens utvikling og oppslutning i disse menighetene, med tilhørende data, som vil kreve mest oppmerksomhet i tiden framover og danne grunnlaget for å vurdere reformens resultater.

I samarbeid med en rekke faginstisjoner og kristne organisasjoner er det etablert støttestrukturer for reformen i form av kurs og konferanser, nettsted, materiellutvikling, mentortjeneste,

kompetansenettverk, utviklings- og evalueringsprosjekter. Støttestrukturene er relativt omfattende, illustrert ved at mentortjenesten ivaretas av 103 personer fordelt på 196 oppdrag. Også kommunikasjon, kommunikasjonsstrategier og mediekontakt har det vært arbeidet systematisk med siden reformens oppstart.

De lokale planene utvikles ofte i et samarbeid mellom flere menigheter, blant annet for å sikre bedre ressursutnyttelse. Ca. 700 av de 875 menighetene som er innfaset i reformen, samarbeider med andre. I snitt er det 2,5 menigheter i hver slik samarbeidende enhet.

En treårig rammeavtale inngått mellom Kirkerådet og Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) skal sikre en regelmessig og forskningsbasert evaluering av reformen. I 2011 gjennomførte KIFO forskningsoppdrag om menighetenes samarbeid med hjemmene og om menighetenes samarbeid med offentlige institusjoner som blant annet skole og barnehager.

Av den samlede oppslutningen på tiltak i 2011, er fordelingen mellom jenter og gutter regnet til henholdsvis 52 og 48 pst.

Reformen har medført ansettelse av en rekke lønnete medarbeidere, anslagsvis 500, fordelt på nær 250 årsverk. I tillegg utløser reformen et betydelig frivillig engasjement. Nær 13 000 frivillige medarbeidere er i 2011 registrert med oppgaver i tilknytning til reformen. Den årlige «Trosopplæringskonferansen» samlet 1700 medarbeidere i 2011.

Forsøks- og utviklingsarbeid

Over lengre tid har det pågått forsøks- og utviklingsarbeid i Den norske kirke med sikte på å vinne erfaringer med nye samarbeidsformer på tvers av kommune- og soknegrenser. Forsøkene har involvert mange menighetsråd og kirkelige fellesråd. Erfaringen viser at denne type organisasjonsutvikling er krevende, men at økt samarbeid på tvers av etablerte organisasjonsstrukturer over tid kan gi gode gevinster.

Departementet har i 2011 gitt støtte til et prosjekt i regi av Kirkerådet og den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA med formål å styrke den generelle kompetansen for endring og lokal organisasjonsutvikling i menigheter og fellesråd, sammenstille den kunnskapen som finnes på feltet og veilede lokale utviklingsprosjekter. Det vises ellers til omtale under kap. 1500, post 21.

Med bakgrunn i de muligheter som nye elektroniske kommunikasjonsløsninger åpner for, har

Kirkerådet og KA de siste årene arbeidet for å etablere IKT-løsninger som kan være felles for Den norske kirke. En strategi for dette forelå i 2009 og det har siden vært arbeidet med konkrete løsninger, herunder hvordan spørsmål knyttet til organisering, styring og finansiering av slike fellesløsninger best kan skje. I 2011 har departementet bidratt med midler til prosjektarbeidet. Prosjektet sikter mot å etablere et kirkelig eiet aksjeselskap

som mot betaling skal kunne tilby IKT-løsninger til medeierne, så som menighetsråd og fellesråd, bispedømmerådene, Kirkerådet og KA. I 2011 har departementet dessuten finansiert et prosjekt for avvikling av dagens manuelle registrering av opplysninger i kirkebøkene til fordel for elektronisk registrering av opplysningene i tilknytning til kirkenes medlemsregister. Den nye e-løsningen er tatt i bruk og under utprøving.

Kap. 4590 Kirkelig administrasjon

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	16 657	11 780	12 169
03	Inntekter ved oppdrag	32 246	28 472	29 412
16	Refusjon foreldrepenger	1 350		
18	Refusjon sykepenger	3 839		
	Sum kap. 4590	54 092	40 252	41 581

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder blant annet inntekter fra salg av materiell som Kirkerådet og bispedømmerådene produserer, og inntekter fra Opplysningsvesenets fond til dekning av administrative utgifter til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 1590, post 01.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra tidsbegrensede prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som helt eller delvis finansieres av private eller offentlige institusjoner. Posten gjelder dessuten inntekter fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 1590, post 21.

Kap. 1591 Presteskapet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	900 596	873 658	905 344
21	Spesielle driftsutgifter	7 739	6 199	6 404
	Sum kap. 1591	908 335	879 857	911 748

Innledning

Kapitlet omfatter bevilgninger til prestatjenesten og til driften av Det praktisk-teologiske seminar, inkludert Kirkelig utdanningscenter i nord.

Mål og prioriteringer 2013

Hovedmålet for bevilgningene til prestatjenesten er at alle menigheter i Den norske kirke skal være betjent av prest. Prestenes oppgave er å holde gudstjenester og forrette ved kirkelige handlinger, delta i dåps- og konfirmasjonsopplæring, utøve sjelesorg, forestå syke- og hjemmebesøk, og

ellers utføre forkynnende og menighetsbyggende arbeid.

Biskopen er øverste leder av prestedtjenesten og forordner gudstjenester i bispedømmet. Prosten leder prestedtjenesten i prostiet. Biskop og prost er forpliktet på mål og strategier som er fastsatt for Den norske kirke, og skal lede prestedtjenesten i samsvar med disse, jf. omtale av mål og strategier under kap. 1590. Det er bispedømmene som forvalter bevilgningene til prestedtjenesten. Bispedømmerådene, biskopene og prostene skal ivareta god ledelse av prestedtjenesten, sørge for at prestene har gode arbeidsvilkår og at tjenesten er tilpasset lokale forhold og utfordringer. Det er også et mål å legge til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken.

Bispemøtet har pekt på følgende prioriterte oppgaver for ledelsen av prestedtjenesten i 2013:

- nye prester skal få en god og omfattende innføring i prestedtjenesten gjennom et egnet innføringsprogram
- prestene skal ha gode etter- og videreutdanningstilbud
- prestene skal få tilbud om arbeidsveiledning
- prestenes ansvar, kompetanse og kyndighet skal komme til anvendelse i arbeidet med gudstjenestereformen

Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningscenter i nord skal tilby praktisk-teologisk grunnutdanning, foruten etter- og videreutdanning blant annet for prester.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under posten skal dekke lønn og andre driftsutgifter for prestedtjenesten, herunder døveprestedtjenesten og fengsels- og studentprestedtjenesten. I tillegg dekkes driften av Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningscenter i nord.

Forslaget under posten representerer i hovedsak en videreføring av bevilgningen i 2012.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til stillinger som finansieres av andre enn staten. I hovedsak dekker posten utgifter til sykehjemsprester i Oslo. Utgiftene refunderes fra Oslo kommune. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Disse budsjetteres under kap. 4591, post 03.

Rapport 2011

I Prop. 1 S (2010–2011) *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet* ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til prestedtjenesten:

Hovedmålet for bevilgningene til prestedtjenesten er å gi menighetene fast betjening, slik at tjenesten er nærværende i alle lokalsamfunn. Hovedmålet skal ivaretas ved at:

- prestedtjenesten tilpasses lokale forhold og utfordringer
- prestene stimuleres til å utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten
- det legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken
- prestene har gode arbeidsvilkår
- bispedømmerådet, biskopen og prostene ivaretar en god ledelse av prestedtjenesten og bidrar til et positivt samvirke mellom prestene, kirkens valgte organer og andre kirkelige tilsatte.

Bemannings- og rekrutteringssituasjonen

I gjennomsnitt hadde hver prest i 2011 ansvar for å betjene ca. 2900 kirkemedlemmer. Dette er ca. 100 færre enn i 2010, noe som har sammenheng med at antallet kirkemedlemmer har hatt en svak nedgang det siste året, mens antallet prestedstillinger har gått noe opp. Ved utgangen av 2011 var det tilsatt ca. 1330 prester i bispedømmene, mot rundt 1300 året før. Betjeningssituasjonen i 2011 er generelt vurdert som tilfredsstillende i alle bispedømmer.

Prestens primære oppgaver er gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger. I 2011 var prestene ansvarlig for gjennomføringen av 65 500 gudstjenester, 8600 ekteskapsinnngåelser og 37 900 gravferder. Dette betyr at hver prest i gjennomsnitt forrettet ved 85 gudstjenester og kirkelige handlinger i 2011. Tallene fra 2010 er omtrent de samme.

Endringer i befolkningsstrukturen med stor befolkningsvekst i enkelte områder og fraflytting i andre, foruten kommunikasjonsmessige og naturgitte forskjeller med hensyn til geografi og værforhold, gir stadige utfordringer i arbeidet med å sørge for god prestedekning i alle deler av landet. Bispedømmene arbeider kontinuerlig med å fordele presteressursene slik at ulike hensyn ivaretas på best mulig måte.

I 2011 ble bevilgningene til prestedtjenesten økt med 5 mill. kroner. Midlene ble fordelt til Borg og

Stavanger bispedømmer som har hatt den sterkeste befolkningsveksten de siste årene.

Søkertilgangen til prestestillinger har vært noe bedre i 2010 og 2011, sammenlignet med foregående år. Det har også vært en reduksjon i antallet stillinger som måtte kunngjøres flere ganger. Utdanningsinstitusjonene melder om økende søkning til teologistudiet og økning i antallet uteksaminerte teologer. Den positive utviklingen har blant annet sammenheng med at det har vært iverksatt flere tiltak for å styrke rekrutteringen. Alderssammensetningen innen presteskaperet sier at det også framover vil være behov for å ha oppmerksomhet på rekrutteringsutfordringene. Andelen prester over 56 år er nå på 41 pst.

Kvinneandel

Kvinneandelen blant prestene er på 26,5 pst. på landsbasis. For fem år siden var kvinneandelen 20,6 pst. Om lag en fjerdedel av landets biskoper og proster er nå kvinner. Det er imidlertid store variasjoner mellom bispedømmene. Mens Oslo bispedømme har en kvinneandel på nesten 40 pst., har Stavanger og Møre en andel på henholdsvis 15 og 16 pst. Kvinneandelen er ventet å stige de nærmeste årene, blant annet fordi det er langt flere menn enn kvinner i aldergruppen 56 år og eldre. For øvrig vises det til likestillingsomtalen for presteskaperet som er gitt i proposisjonens del III.

Ledelse og arbeidsvilkår

Prostereformen, som innebar en ny organisering av preste-tjenesten, har vært blant de viktigste tiltakene i nyere tid for å styrke ledelsen av preste-tjenesten. Reformen ble innført gradvis, men har siden 2008 vært regnet som fullt gjennomført i alle bispedømmer. Departementet har tatt initiativ til å evaluere reformen.

På bakgrunn av rekrutteringssituasjonen og alderssammensetningen blant presteskaperet, har

bispedømmene i sin personalpolitikk lagt vekt på livsfasetilpasning, spesielt med tanke på de yngste og de eldste blant prestene. Ved en bedre tilrettelegging av oppgaver ut fra den enkeltes livssituasjon, ønsker bispedømmene å oppnå at de yngste ikke forsvinner ut av preste-tjenesten på et tidlig tidspunkt og at de eldste får mulighet til å stå lenger i tjenesten. Senior- og livsfasepolitikken i kirken kan ha stor betydning for hvordan bemannings- og rekrutteringssituasjonen utvikler seg.

Etter- og videreutdanningen blant prestene var i 2011 på nivå med tidligere år. I 2011 hadde hver prest i snitt 6,5 studiedager. Over 60 pst. av prestene hadde studiepermisjon i løpet av året.

Etter initiativ fra departementet forelå det i 2011 forslag til et felles innføringsprogram for nytilsatte prester i Den norske kirke. Nyttsatte prester vil gjennom dette programmet bli møtt med et enhetlig innføringsopplegg, uavhengig av hvilket bispedømme presten er tilsatt i. Det er Bispemøtet og de enkelte bispedømmene som har ansvaret for den videre gjennomføringen av programmet.

Både det totale og det legemeldte sykefraværet blant prestene var lavt i 2011, henholdsvis 4,4 og 4,2 pst. Både det totale og det legemeldte sykefraværet for kvinner ligger over nivået for menn.

Det praktisk-teologiske seminar

Det praktisk-teologiske seminar (PTS) og Kirkelige utdannings-senter i nord (KUN), som er organisatorisk knyttet sammen, har gitt tilbud om praktisk-teologisk grunnutdanning for teologiske kandidater, foruten etter- og videreutdanning for prester m.fl. PTS har innrettet deler av sin fagutvikling mot trosopplæring og gudstjenesteliv, mens KUN vektlegger lokal identitet, samisk kultur og tverrfaglig samarbeid. I det foregående året var det en merkbar økning i antallet uteksaminerte prester. I 2011 ble det uteksaminert i alt 28 studenter fra PTS og KUN, mot 18 i 2010.

Kap. 4591 Presteskabet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	17 692	14 404	14 879
03	Inntekter ved oppdrag	7 731	6 199	6 404
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	8		
16	Refusjon foreldrepenger	7 094		
18	Refusjon sykepenger	21 349		
	Sum kap. 4591	53 874	20 603	21 283

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder blant annet refusjoner for utgifter til ulike typer samlinger, etterutdanningstiltak mv. som bispedømmene arrangerer for prestene, og refusjoner for utgifter til stillinger som enkelte bispedømmeråd har opprettet i samarbeid med kirkelige fellesråd og andre institusjoner eller organisasjoner, jf. kap. 1591, post 01.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder blant annet inntekter i forbindelse med prestetjenesten ved sykehjem i Oslo kommune og inntekter ved kurs og andre arrangementer, jf. kap. 1591, post 21.

Kap. 1592 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	51 927	52 820	54 064
	Sum kap. 1592	51 927	52 820	54 064

Innledning

Kapitlet omfatter bevilgninger til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR), som har ansvaret for Nidaros domkirke og Erkebispegården i Trondheim. Kapitlet omfatter også bevilgninger til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge.

Mål og prioriteringer 2013

Følgende hovedmål gjelder for bevilgningen under kapitlet:

- Nidaros domkirke og Erkebispegården skal forvaltes slik at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk

Opgaven for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider er å forvalte Nidaros domkirke og Erkebis-

pegården i tråd med dette hovedmålet, i samarbeid med brukere, kirkelige instanser og antikvariske myndigheter. Målet skal nås ved at:

- NDR ivaretar det planmessige vedlikeholdet av Nidarosdomen og Erkebispegården, basert på forskning og anerkjente konserveringsmetoder og gjennom en effektiv organisasjon med høy faglig kompetanse
- NDR forestår formidling av bygningenes historie
- NDR videreutvikles som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein

Målet for forvaltningen av de utenlandske krigsgravene og krigskirkegårdene i Norge er å holde disse i hevd med den orden og verdighet som deres egenart tilsier.

Budsjett 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under posten skal dekke utgifter til antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning og drift av Erkebispegården. Utgifter til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge dekkes også over posten.

Forslaget under posten innebærer i hovedsak en videreføring av bevilgningen i 2012.

Rapport 2011

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider forvalter, vedlikeholder og drifter Nidarosdomen, Erkebispegården og et moderne besøkssenter, foruten et større verkstedanlegg med blant annet steinhoggerverksted, kontorer og arkiver. Til sammen utgjør bygningsmassen nær 17 000 kvm. I tillegg kommer utearealer.

Som nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein, utfører NDR også eksterne restaureringsoppdrag. Blant annet hadde glassverkstedet i 2011 større oppdrag ved flere kirker. Gipsverkstedet utførte arbeider på blant annet Austråtborgen.

Gjenreisningen av Nidarosdomen, som ble igangsatt i 1869, regnes som avsluttet. Arbeidene som nå utføres av NDR er et systematisk restaurerings- og vedlikeholdsarbeid. Oppgavene ivaretas med grunnlag i kontinuerlig overvåkning, undersøkelser og et omfattende planverk.

På domkirken ble restaurering av kongeinngangen påbegynt i 2011. Prosjektet vil legge beslag på betydelige ressurser over flere år. I 2011 ble området omkring høyalteret, oktogonen, rengjort og utbedret.

På Erkebispegården ble vestgavlen i Erkebispegårdens nordfløy restaurert. Restaurering av gamle kalkmalerier i nordfløyen er under forberedelse.

Artilleribygningen i Erkebispegården, en fredet trebygning fra 1809, er fraflyttet på grunn av råteskader. NDR skal søke å rehabilitere bygningen innen rammen av sitt årlige budsjett. Arbeidet er kostnadsberegnet til ca. 20 mill. kroner og vil måtte gå over flere år. Forberedelsene til istandsettingen av bygningen ble startet opp høsten 2011. For tiden pågår tre større bygningsarkeologiske forskningsprosjekter. Disse omhandler oktogonens bygningshistorie, steinhuggermerkene på Nidarosdomen og Erkebispegårdens bygningshistorie.

Formidlingen av Nidarosdomens og Erkebispegårdens historie og deres verdi som kulturmin-

ner er en viktig del av NDRs virksomhet. Etter nedgangen i besøkstallene for 2010, holdt antallet besøkende seg totalt sett på samme nivå i 2011. For Nidarosdomen var det en økning i besøkende fra ca. 333 000 til ca. 339 000, mens Museet i Erkebispegården og Riksregalietutstillingen hadde en liten tilbakegang. Her var besøkstallene på rundt 38 000 og 25 000. I tillegg kommer et betydelig antall besøkende til Olavsfestdagene og til friluftskonsserter i Erkebispegårdens borggård. De totale salgs- og billettinntektene økte fra 2010 til 2011. Samlet inntjening fra denne delen av virksomheten utgjorde 15,2 mill. kroner.

NDR har i 2011 bidratt aktivt til pilegrimsarbeidet gjennom samarbeid med blant andre Pilegrimsgården i Trondheim.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Forvaltningen av utenlandske krigsgraver i Norge skjer på grunnlag av avtaler med de berørte landene, og i nært samarbeid med disse landenes representanter og lokale gravferdsmyndigheter. Krigskirkegårdene i Botn er nå de eneste som driftes av departementets krigsgravtjeneste. Vedlikeholdet på de øvrige vel 100 kirkegårdene der det er krigsgraver, ivaretas de fleste steder av kirkelig fellesråd. Departementets krigsgravtjeneste fører regelmessig tilsyn med krigsgravene gjennom inspeksjonsreiser.

Ved de seneste endringene i gravferdsloven, jf. Innst. 393 L (2010–2011) og Prop. 81 L (2010–2011), er de grunnleggende forholdene ved krigsgravene og krigsgravplassene nå lovregulert. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forvaltning og vedlikehold av krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker. Med sikte på å sikre en bedre og mer ensartet forvaltning på området, vurderer departementet nå å forskriftsregulere kirkelig fellesråds ansvar for å stille krigsgraver. Det økonomiske ansvaret for de utenlandske krigsgravene skal fortsatt ligge til staten.

Falstadsenteret har på oppdrag fra departementet nylig gjennomført et prosjekt med formål å skaffe kunnskap om identiteten til så mange som mulig av de ca. 10 000 tidligere ukjente sovjetiske falne som er gravlagt i Norge. Det er funnet ca. 4000 nye navn. Falstadsenteret er engasjert for å ivareta dokumentasjonsarbeidet knyttet til de ulike lands krigsgraver i Norge, jf. kap. 1590, post 79, og har startet et arbeid med å samle de tilgjengelige dataene om krigsgravene i en felles søkbar database.

Det er igangsatt et arbeid med å endre navne-merkingen av de aktuelle sovjetiske krigsgravene,

i første omgang på krigsgravplassene på Tjøtta og Jørstadmoen.

Kap. 4592 Nidaros domkirke m.m.

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Ymse inntekter	16 908	16 337	16 876
03	Leieinntekter m.m.	3 371	3 236	3 343
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	36		
17	Refusjon lærlinger	30		
18	Refusjon sykepenges	443		
	Sum kap. 4592	20 788	19 573	20 219

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak salgs- og billettinntekter og refusjon for oppgaver som Nidaros domkirkes restaureringsarbeider utfører for andre, jf. kap. 1592, post 01.

Post 03 Leieinntekter m.m.

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra utleie i Erkebispegården, jf. kap. 1592, post 01.

Opplysningsvesenets fond

Allmenn omtale

Opplysningsvesenets fond ble opprettet ved lov i 1821 med hjemmel i Grunnloven pgf. 106.

Fondet har sin opprinnelse i kirkelige eiendommer fra middelalderen som tjente til prestenes underhold. Store deler av kirkegodset er avhendet, men fondet har fortsatt et stort antall eiendommer fordelt på alle fylker, hvorav flest i Hedmark, Oppland og Nordland.

Eiendommene er preste- og bispeboliger, skog- og jordbrukseiendommer og festetomter. Fondet har en betydelig finanskapital som er tilkommet ved salg av eiendom og aktiv forvaltning av salgssummer. Opplysningsvesenets fond er et selvstendig rettssubjekt som eier de eiendommer og den finanskapital det består av. Fondet skal komme Den norske kirke til gode.

Grunnloven pgf. 106 og lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond setter rammer for anvendelsen av fondets midler. Avkastningen skal dekke fondets utgifter og kan ellers legges til

kapitalen, til disposisjonsfond eller gis til kirkelige formål. Sentrale retningslinjer for forvaltningen er nedfelt i ulike stortingsdokumenter, jf. særlig St.meld. nr. 64 (1984–1985) og Ot.prp. nr. 68 (1995–1996).

Verdien av fondets eiendommer var ved siste årsskifte vurdert til 5,1 mrd. kroner, mens verdien av finanskapitalen var ca. 2 mrd. kroner. Samlet gir dette en verdi på fondets eiendeler på 7,1 mrd. kroner. Fondet har tjenestekjøpsavtaler med Advokatfirmaet Harris og NORSKOG (kontrakt- og skogforvaltning) og benytter tjenesteleverandører også innen IKT, eiendomsutvikling og småkraft. Fondet kjøper tjenester fra nasjonale og internasjonale finansinstitusjoner og meglerhus for finansforvaltningen.

I 2011 ble den løpende forvaltningen av fondet skilt ut fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og lagt til et nytt forvaltningsorgan, med eget styre oppnevnt av departementet. Forvaltningsorganets utgifter dekkes i sin helhet av fondet, men er ellers å regne som et vanlig forvaltningsorgan i staten. Med bakgrunn i den utviklingen som fondet har gjennomgått siden forvaltningsorganet ble opprettet, med forretningsmessig virksomhet som dominerende aktivitet, har styret reist spørsmål om denne formen å organisere forvaltningen på, er den mest hensiktsmessige. Departementet har spørsmålet til vurdering.

Rapport 2011

Årsresultatet i 2011 var på 234 mill. kroner, mot et resultat i 2010 på 430 mill. kroner, jf. tabell 5.8. I årsresultatene for 2010 og 2011 inngår erstat-

ningsutbetalinger fra staten på henholdsvis 319 mill. kroner og 235 mill. kroner, etter dom i Høyesterett 12. mai 2010 vedrørende tomtefesteinstruksen og Opplysningsvesenets fond. Korrigert for erstatningsutbetalingene i 2010 og 2011 er resultatet i 2011 rundt 125 mill. kroner svakere enn i 2010. Det er nedgangen i finansmarkedene i 2011 som er viktigste forklaring til det svake resultatet.

Eiendom

Netto inntekter fra salg av eiendom var på 154 mill. kroner i 2011, hvorav inntekter fra innløsning av festetomter utgjorde 93 mill. kroner. Driftsresultatet for eiendomsforvaltningen inklusive salg av eiendom var på 272 mill. kroner. Driftsresultat eksklusivt salg av eiendom var på 119 mill. kroner i 2011, mot en tilsvarende negativ størrelse i 2010 på 84 mill. kroner. Differansen skyldes erstatningsutbetalingene fra staten, jf. ovenfor om tomtefesteinstruksen, som ble utbetalt i to omganger, dvs. i 2010 og 2011, og som dels skulle kompensere for tapte salgsinntekter, dels tapte leieinntekter. I 2010 utgjorde det meste av erstatningen tapte salgsinntekter, mens i 2011 var erstatningen i hovedsak kompensasjon for tapte leieinntekter.

Driftsinntektene var 367 mill. kroner i 2011, inklusive erstatningsutbetaling fra staten på 227 mill. kroner. Inntektene fra drift kommer fra feste- tomter (festeavgift), forpaktning, jordleie, husleie og utmarksnæring.

I 2011 ble det anvendt 92 mill. kroner på oppgradering/rehabilitering (investeringer), drift og vedlikehold av fondets presteboliger. Av dette utgjorde drift og vedlikehold 50 mill. kroner og oppgradering/rehabilitering 42 mill. kroner. Det ble solgt fem boliger i 2011 for til sammen 18 mill. kroner og kjøpt åtte boliger for til sammen 21 mill. kroner.

Skog- og utmarksforvaltningen ga driftsinntekter på 33 mill. kroner, som er en økning fra 2010 på 5 mill. kroner. Dette som en følge av at det ble avvirket 70 000 kubikkmeter tømmer i 2011, mot 58 000 kubikkmeter i 2010. Det ble ikke solgt vesentlig skogarealer i 2011. Fondet har som ledd i ulike verneprosesser avstått 33 000 dekar som følge av barskogvernet.

Ca. 140 000 dekar skog og utmark i fondets eie er berørt av ulike vernetiltak.

Ved utgangen av 2011 hadde fondet investert brutto ca. 50 mill. kroner i utvikling av småkraftverk på fondets eiendommer. Det er hittil søkt om

35 konsesjoner og mottatt 6 konsesjoner eller konsesjonsfritak. Det første småkraftverket (Hynna) er under bygging og planlegges ferdigstilt mot slutten av 2012.

Forpaktnings- og jordleiebrukene har hatt driftsinntekter i størrelsesorden 11 mill. kroner i året de siste årene. Det ble solgt landbrukseiendommer for 9,1 mill. kroner i 2011, mot 6,4 mill. kroner året før. Driftsresultatet eksklusivt inntekter ved salg av eiendommer var negativt med 14,4 mill. kroner. I 2010 var resultatet negativt med 4,4 mill. kroner.

Finansforvaltningen

Den årlige avkastningen på fondets verdipapirer er av avgjørende betydning for at fondet skal kunne ivareta drifts- og utgiftsoppgavene overfor egne eiendommer og for de økonomiske bidragene til Den norske kirke. Verdi på og årlig avkastning av fondets finansielle aktiva kan variere betydelig, etter svingninger i finansmarkedene. Avkastningen fra finansforvaltningen har noen år vært betydelig, særlig i årene 2005–2007. Fondet hadde negative resultater i 2001, 2002 og 2008 på grunn av fall i finansmarkedene.

Fondets langsiktige mål for avkastningen på finansporteføljen er tre prosentpoeng over risikofri rente, som i 2011 ga et avkastningsmål på 5,1 pst. Markedsavkastningen på porteføljen var i 2011 negativ med 2,6 pst., mot positiv avkastning på 6,3 pst. i 2010 og 5,5 pst. i 2009. Gjennomsnittlig årlig avkastning for perioden 1991–2011 har vært på 7,4 pst. (geometrisk snitt).

Bokført verdi av finansielle anleggsmidler og investeringer var 2,2 mrd. kroner ved årsskiftet 2011/2012. Urealisert tap på verdipapirer utgjorde 112 mill. kroner per 31. desember 2011.

Fordelingen i aktivaklasser ved årsskiftet var 45 pst. på rentepapirer (obligasjoner), 17,3 pst. finansielle eiendomsandeler, 21 pst. aksjer, 7,2 pst. i private equity, 4,4 pst. i hedgefond, 1,5 pst. i infrastruktur, jord og skogbruk, 2,4 pst. i råvarer og 2 pst. var likviditet. Aktivaklassene som bidro med best avkastning var renter og råvarer. Eiendom og hedgefond er de aktivaklassene som ut fra sin relative vekt i porteføljen har bidratt mest til negativ gjennomsnittsavkastning de siste fem årene.

Fondet søker gjennom finansielle investeringer å bidra til utvikling i noen av verdens fattige områder og var i 2011 engasjert i prosjekter i det sørlige Afrika og i Mellom-Amerika.

Forvaltningskostnader

Administrasjons- og forvaltningskostnadene for fondet var på 109 mill. kroner i 2011, mot 105 mill. kroner i 2010. Beløpet omfatter forvaltningsorganets utgifter på 45,3 mill. kroner og betaling til eksterne tjenesteleverandører som blant andre

Advokatfirmaet Harris, NORSKOG og finansforvaltere på 63,7 mill. kroner.

Resultatregnskapet – disponering av årsresultatet
Tabellen nedenfor viser resultatregnskapet for Opplysningsvesenets fond i 2010 og 2011.

Tabell 5.8 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2010 og 2011

	(i 1 000 kr)	
	2010	2011
Salgsinntekt eiendom	395 976	153 529
Driftsinntekt	132 822	132 633
Annen driftsinntekt	11 472	234 756
Av- og nedskrivning varige driftsmidler	-13 935	-13 718
Refusjon forvaltningsorganet	-41 348	-45 251
Tilskudd kirkelige formål	-47 002	-47 621
Annen driftskostnad	-126 354	-141 853
<i>Driftsresultat, inkl. salg av eiendommer</i>	311 632	272 476
Renteinntekter og aksjeutbytte	45 196	37 328
Gevinster og tap verdipapirer	49 091	-2 792
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler	26 726	-71 775
Annen finanskostnad	-3 065	-966
<i>Netto finansinntekter</i>	117 947	-38 205
<i>Årsresultat</i>	429 579	234 271
<i>Disponering av årsresultatet:</i>		
Avsetning av netto salgsinntekter til kapitalfondet	395 976	153 529
Til/fra disposisjonsfondet	33 603	80 742
<i>Sum disponert</i>	429 579	234 271

Ved disponeringen av resultatet for 2011 er 80,7 mill. kroner overført til disposisjonsfondet, som ved inngangen til 2012 var på i alt 137,3 mill. kroner.

I overensstemmelse med pgf. 5 i loven om fondet, er inntektene ved salg av eiendom på 153,5 mill. kroner lagt til kapitalfondet. Kapitalfondet, som er fondets grunnkapital, økte ved det fra 2,5 mrd. kroner ved utgangen av 2010 til 2,65 mrd. kroner ved utgangen av 2011.

Finansielt tilskudd til kirkelige formål utgjorde 47,6 mill. kroner i 2011 og fordelte seg med 25,9 mill. kroner som tilskudd til felleskirkelige tiltak, 20,5 mill. kroner i netto utgiftsrefusjon til kommunene for å holde presteboliger og 1,2 mill. kroner som tilskudd til istandsetting av middelalderkirker. Det samlede bidraget fra fondet til Den norske kirke var i 2011 beregnet til 139,1 mill. kroner.

Fondets regnskap revideres av Riksrevisjonen.

Mål og utfordringer

Fondets overordnede mål er å bevare og forvalte verdiene til beste for Den norske kirke. Forvaltningen skal skje på en forretningsmessig og etisk forsvarlig måte.

En viktig oppgave for fondet er å holde presteboliger. Vedlikehold og istandsetting av presteboligene skal utføres innenfor rammen av en forsvarlig forvaltning av fondets samlede avkastning og øvrige utgiftsbehov.

Fondet er en av landets største eiere av kulturhistoriske eiendommer. Under fondet hører rundt 1 500 bygninger, hvorav 315 er fredet. Eiendommene medfører betydelige investeringsforpliktelser. Fondets innsats for bevaring av bygninger med kulturhistorisk verdi vil fortsette. Fondet

arbeider i henhold til en særskilt kulturminnestrategi som trekker opp rammer og mål på området.

Det er et mål for forvaltningen av skog- og utmarksområder å oppnå stabil avkastning og langsiktig verdioppbygging innenfor en bærekraftig forvaltning. Salg av grus og mineraler, pyntegrønt og juletrær er blitt et viktig forretningsområde. Fondet skal bidra til vern av skog. Betydelige deler av fondets skoger er underlagt verneprosesser initiert av Direktoratet for naturforvaltning.

Prestegårdene i fondets eie er gårdsbruk som drives uavhengig av eventuell prestebolig på eiendommen. Fondet har beholdt 35 forpaktingsbruk, primært av kirke- og kulturhistoriske grunner. For de 123 jordleiebrukene leies dyrkbar jord ut som tilleggsjord til nabobruk. Økt salg av jordleiebruk er sannsynlig i årene framover.

I Fredrikstad, Hamar og Tromsø eier fondet de kontorbyggene som benyttes av bispedømmene. Fondet er den største eier av Kirkens Hus i Oslo, der Kirkerådet og flere andre kirkelige virksomheter er lokalisert. Investeringer i eiendommer som kan tjene administrative behov i kirken, inngår i fondets forretningsstrategi.

Fondets økonomiske bæreevne og årlige avkastning er i stor grad avhengig av finansinntektene. Oppbygging av fri egenkapital gjennom avsetninger til disposisjonsfond er et mål i årene framover. For finansforvaltningen skal fondet ha en aktiv porteføljestyling for å redusere risiko og oppnå positiv avkastning. Finanskapitalen er plassert i ulike markeder og ulike finansielle instrumenter, blant annet for å redusere risiko.

Fondet har i senere år økt sitt engasjement for å identifisere de verdier som fondets eiendommer representerer og å utvikle disse. Formålet med en aktiv og økt forretningsmessig orientering er å styrke fondets økonomiske bæreevne og øke fondets samlede verdier og avkastning.

Innen eiendomsutvikling, som er et eget forretningsområde, er det identifisert 50–60 utviklingsprosjekter, der mulig alternativ utnyttelse av arealer (skog-, jordbruks- eller andre tomtearealer) antas å ha et vesentlig inntjeningspotensial. Fondet har anslått samlet verdi av prosjektene til å være i størrelsesorden 700 mill. kroner. Eiendomsutviklingen skjer i regi av et heleid datterselskap.

Tilsvarende har fondet et økende engasjement for å øke eiendommenes verdier gjennom småkraftutbygging. Etter en kartlegging av potensialet for slik utbygging på fondets eiendommer, er det søkt om konsesjon for 35 småkraftprosjekter. Fondet er til nå tildelt seks konsesjoner/konse-

sjonsfritak. Ytterligere konsesjonssøknader er under forberedelse. Småkraftutbyggingen skjer i regi av Clemens Kraft, et heleid datterselskap under fondet. Investeringsbehovet ved småkraftutbygging vil ofte være betydelig, og fondet søker samarbeid med andre investorer. Gjennom kjøp av småkraftselskapet Elvekraft nylig, har fondet en relativt stor portefølje av igangsatte og potensielle prosjekter innen småkraft. Småkraftutbygging har ellers en lang tidshorisont før det genereres inntekter.

I løpet av det siste tiåret har fondets virksomhet endret karakter. De forretningsmessige sidene er blitt stadig mer dominerende. Denne utviklingen, med betydelige investeringer i blant annet eiendomsutvikling og småkraft og dannelse av datterselskaper, stiller økte krav om helhetlig styring, oppfølging og kontroll av fondets samlede virksomhet. Med bakgrunn i dette har departementet nylig revidert hovedinstruksen for fondet. Hovedinstruksen trekker opp rammer for forvaltningen av fondet og styrets ansvar og myndighet i denne forbindelse. I den reviderte instruksen er det blant annet gitt bestemmelser om datterselskaper, risikostyring, avkastningsmåling mv. Det er i instruksen også åpnet for at fondet kan ta opp lån for å finansiere forretningsmessige satsinger. I lys av den utviklingen som har funnet sted, har departementet til vurdering spørsmålet om dagens organisering av forvaltningen av fondet er den mest hensiktsmessige, jf. innledningen foran.

Tilskudd til felleskirkelige tiltak

Kirkerådet disponerer et årlig tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak. Disponeringen skjer i henhold til retningslinjer vedtatt av Kirkemøtet. Den norske kirkes kontingenter til økumeniske organisasjoner dekkes av tilskuddet og utgjorde 4 mill. kroner i 2011. Vel 14 mill. kroner ble disponert av Kirkerådet og bispedømmene til egne prosjekter, inklusive administrasjon. Tilskuddet til felleskirkelige tiltak er budsjettert med 25,5 mill. kroner for 2013, dvs. samme beløp som i 2012.

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond er en nettobudsjettert virksomhet, da utgiftene i sin helhet dekkes av fondet. Finansdepartementet har i samråd med berørte departementer etablert prosedyrer for innrapportering av nettobudsjetterte virksomheters kontantbeholdning

per 31. desember med virkning fra statsregnskapet for 2009. Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2013 utarbeidet to standardtabeller med følgende nøkkeltall for Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond:

Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene.

Tabell 5.9 Utgifter og inntekter fordelt på art:

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2010	Regnskap 2011
1. Utgifter		
<i>Driftsutgifter</i>		
Lønnsutgifter	31 260	36 265
Varer og tjenester	13 233	17 153
<i>Sum driftsutgifter</i>	44 493	53 418
<i>Investeringsutgifter</i>		
Investeringer, større nyanskaff. og vedlikehold		
<i>Sum investeringsutgifter</i>		
<i>Overføringer fra virksomheten</i>		
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		
Andre utbetalinger		
<i>Sum overføringsutgifter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Kjøp og salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle utgifter		
<i>Sum finansielle utgifter</i>		
Sum utgifter	44 493	53 418
2. Inntekter		
<i>Driftsinntekter</i>		
Inntekter fra salg av varer og tjenester		
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser		
Refusjoner		
Andre driftsinntekter		
<i>Sum driftsinntekter</i>		
<i>Investeringsinntekter</i>		
Salg av varige driftsmidler		
<i>Sum investeringsinntekter</i>		
<i>Overføringer til virksomheten</i>		

Tabell 5.9 Utgifter og inntekter fordelt på art:

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2010	Regnskap 2011
Inntekter fra statlige bevilgninger		
Andre innbetalinger		
<i>Sum overføringsinntekter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Innbetalinger ved salg av aksjer		
Andre finansielle innbetalinger		
<i>Sum finansielle inntekter</i>		

Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabell 5.10 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2010–2011 med spesifisering av formål kontantbeholdningen skal benyttes til:

Regnskapspost	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2010	Regnskap 2011
<i>Kontantbeholdning</i>		
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	5 550	6 021
Beholdning på andre bankkonti, andre kontant-beholdninger og kontantekvivalenter		
Sum kontantbeholdning	5 550	6 021
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>		
Feriepenger m.v.	-2 683	-5 897
Skattetrekk og offentlige avgifter	-3 386	-3 055
Gjeld til leverandører	-44	- 234
Gjeld til oppdragsgivere		
Annen netto gjeld/ fordring som forfaller i neste budsjettår	563	3 164
<i>Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>	5 550	6 021

Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår

Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd

Større påbegynte flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet

Andre avsetn. til vedtatte, ikke igangsatte formål

Tabell 5.10 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2010–2011 med spesifisering av formål kontantbeholdningen skal benyttes til:

Regnskapspost	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2010	Regnskap 2011
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgn. fra andre departementer		
<i>Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår</i>		
<i>Andre avsetninger</i>		
Avsetn. til andre formål/ ikke spesifiserte formål		
Fri virksomhetskaptal		
<i>Sum andre avsetninger</i>		
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>		
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler		
Annen langsiktig gjeld		
<i>Sum langsiktig gjeld (netto)</i>		
Sum netto gjeld og forpliktelser	5 550	6 021

Del III
Orienteringer

6 Omtale av særskilte tema

6.1 Anmodningsvedtak nr. 206

Oppfølgingen av anmodningsvedtak fra Stortinget til Regjeringen – Vedtak nr. 206 (2009–2010) av 11. mars 2010 – Regjeringen bes gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte – Innst. 179 S.

Storingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden fremmet 3. november 2009 forslag om at Stortinget skal anmode Stortingets presidentskap om å utarbeide forslag til en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling.

De fremmet videre forslag om at regjeringen skal utarbeide en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Regjeringen i saker som er til behandling. Forslagsstillerne mente registeret burde inneholde informasjon om hvem som er i kontakt med hvem, hvilken sak det gjelder og hvem lobbyisten representerer.

I Innst. 179 S (2009–2010) la Stortingets presidentskap fram forslag om at Representantforslag 14 S fra Trine Skei Grande og Borghild Tenden ikke ble bifalt. Presidentskapet mente det er ønskelig å få en gjennomgang av erfaringene med karantenereglene, og en bredere politisk behandling av behovet for endringer. Etter presidentskaps syn er det naturlig at regjeringen i utgangspunktet selv foretar en slik gjennomgang, og at saken deretter fremlegges for Stortinget i egnet form. Presidentskapet fremmet deretter følgende forslag, som ble bifalt:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

I Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets brev til Stortinget 1. september 2010 orienterte departementet om at arbeidet med en gjennomgang av bruk av karantene var igangsatt,

og at regjeringen ville komme tilbake til Stortinget så snart arbeidet var avsluttet.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde følgende merknad til dette, jf. Innst. 167 S (2010–2011):

«Komiteen viser til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets svar og avventer tilbakemelding til Stortinget før det tas stilling til om vedtaket kan utkvitteres.»

Det ble ved kgl.res. 24. oktober 2011 oppnevnt et utvalg til å gå gjennom erfaringene med statens karantenerregelverk, bestående av i alt tre sett med retningslinjer. Utvalget har bestått av i alt 11 medlemmer, og har vært ledet av professor Inge Lorange Backer. Utvalget fikk i oppgave å gjennomgå erfaringene med retningslinjene knyttet til karantene og saksforbud i de tre settene med retningslinjer; ett for politikere som går over til stilling utenfor statsforvaltningen, ett for politikere som går til stilling i departementene, og ett for embets- og tjenestemenn som går til stilling utenfor statsforvaltningen.

Utvalgets utredning ble fremlagt for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet 27. juni 2012. Utredningen ble deretter sendt på bred høring med frist 28. september 2012. Saken vil bli lagt frem for Stortinget i 2013.

6.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven

Nedenfor følger en omtale av arbeidet med likestilling i staten, likestilling internt i departementet og likestilling i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets underliggende etater.

Likestilling i staten

Likestilling mellom kvinner og menn i det statlige tariffområdet

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er overordnet arbeidsgiver og tariffpart i det statlige tariffområdet. Departementet har som

overordnet statlig arbeidsgiver et særlig ansvar for å legge til rette for at den statlige personalpolitikken fører til likestilling mellom kjønnene. Det at arbeidslivet legger til rette for at alle får mulighet til å utfolde seg, er en viktig forutsetning for likestilling mellom kvinner og menn.

Likestillingstiltakene innen det statlige området har de siste årene særlig vært rettet mot å fremme likelønn mellom kvinner og menn, og mot målet om 40 pst. representasjon av begge kjønn i ledende stillinger i staten.

Likelønn i staten

I hovedtariffoppgjøret for 2012–2014 ble det tatt inn en ny passus under kapitlet om fellesbestemmelsene:

«Ved gjeninntreden etter foreldrepermisjon skal arbeidstakeren tilbys en samtale om kompetanse, ansvar, lønn og karriereutvikling», jf. Hovedtariffavtalen, fellesbestemmelsene, § 3, pkt. 6.

Hensikten med denne er å sikre at kvinner ikke taper lønns- og karrieremessig ved uttak av foreldrepermisjon.

Tabell 6.1 Årsverk og gjennomsnittlig månedsfortjeneste 2010 og 2011

		Kjønnsbalanse			Lønn		
		menn	kvinner	totalt	menn	kvinner	kvinnens lønn som andel av menns lønn
Staten totalt	2011	52 %	48 %	146 128	40 579	37 307	92 %
	2010	52 %	48 %	145 937	39 282	35 947	92 %
Ledere omfattet av Hovedtariffavtalen	2011	57 %	43 %	10 773	51 658	50 108	97 %
	2010	58 %	42 %	10 750	49 955	48 408	97 %
Ledere omfattet av Lederlønnordningen	2011	65 %	35 %	314	80 850	79 949	99 %
	2010	69 %	31 %	311	82 248	80 517	98 %

Lønn; Gjennomsnittlig månedsfortjeneste pr. heltidsekivalent pr. 1. oktober 2010 og 2011

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Tabell 6.2 Deltid, midlertidig tilsatt, foreldrepermisjon og sykefravær i 2010 og 2011

	Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner
2011	11 %	22 %	18 %	16 %	18 %	82 %	3,06 %	6,40 %
2010	11 %	22 %	19 %	17 %	17 %	83 %	2,92 %	6,24 %

Deltid og midlertidig; Andel av hvert kjønn som arbeider deltid alternativt har midlertidig ansettelse

Foreldrepermisjon; Andel av totalt permisjonsuttak som benyttes av hvert kjønn

Sykefravær; Sykefraværsdagsverk i prosent av avtalte dagsverk

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister og SSB

Utvikling i perioden fra 2006 til 2011

Tall fra Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) for perioden 1. oktober 2006 til 1. oktober 2011 viser at kvinner tilsatt i det statlige tariffom-

råde har hatt en høyere vekst enn menn i gjennomsnittlig månedsfortjeneste. I samme periode har kvinnene økt sin del av utførte årsverk fra 45,6 pst. til 47,3 pst.

Tabell 6.3 Antall årsverk og gjennomsnittlig månedsfortjeneste per årsverk 2006–2011

	Antall årsverk		Endring 2006–2011	Gjennomsnittlig mnd. fortjeneste per årsverk		Endring 2006–2011
	1.10.2006	1.10.2011		1.10.2006	1.10.2011	
Alle	119 234	135 146	13,3 %	30 905	39 032	26,3 %
Kvinner	54 427	63 891	17,4 %	29 123	37 307	28,1 %
Menn	64 807	71 255	9,9 %	32 402	40 579	25,2 %

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Det har siden 2001 vært en økning av antall kvinner i lederstillinger i staten. Regjeringens mål om 40 pst. andel kvinnelige ledere er nådd for mellomledergruppens vedkommende og var 43 pst. per oktober 2011. For toppledergruppen var kvinneandelen 34 pst. ved utgangen av 2011. Utviklingen er positiv også for denne gruppens vedkom-

mende, men det skal fortsatt gjøres en innsats for å øke kvinneandelen på dette nivået. Generelt skal temaet «kvinner til ledelse» gis oppmerksomhet i ledelsesutviklingsprogrammene til Direktoratet for forvaltning og IKT, og følges opp i forbindelse med medarbeiderundersøkelsen i staten 2012.

Tabell 6.4 Prosentdelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2006–2011

Ledergrupper	Kjønn	1.10.2006	1.10.2007	1.10.2008	1.10.2009	1.10.2010	1.10.2011
Alle ledere i staten	Kvinner	37 %	38 %	40 %	41 %	42 %	43 %
	Menn	63 %	62 %	60 %	59 %	58 %	57 %
Ledere omfattet av lederlønsordningen	Kvinner	28 %	27 %	29 %	29 %	31 %	35 %
	Menn	72 %	73 %	71 %	71 %	69 %	65 %

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Overordnet likestillingsredegjørelse for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og underliggende virksomheter

For Statsbygg, Internasjonalt Reindriftssenter og Gáldu vises det til deres årsrapporter.

Tabell 6.5 Oversikt over kvinneandel på leder- og medarbeidernivå, og kvinners gjennomsnittslønn i prosent av menns lønn

		Ledere med personalansvar			Medarbeidere			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M %	K %	Totalt (N)	M %	K/M %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ¹	2011	66	34	32	46	54	168	100	86
	2010	62	38	32	43	57	172	100	85
Departementenes servicesenter	2011	67	33	30	53	47	505	100	92
	2010	67	33	30	55	45	499	100	80
Direktoratet for forvaltning og IKT	2011	53	47	15	43	57	202	100	92
	2010	55	45	11	42	58	210	100	91
Konkurransetilsynet	2011	63	37	16	47	53	91	100	85
	2010	65	35	17	43	57	91	100	83
Datatilsynet	2011	80	20	5	44	56	36	100	83
	2010	75	25	4	42	58	36	100	87
Statsbygg	2011	63	37	118	68	32	863 ²	100	110
	2010	65	35	112	68	32	847	100	110

¹ Det totale antallet i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet inkluderer ikke departementsråd og ekspedisjonssjefer.

² Tallene fra SST inkluderer både vikaren og den vikaren er ansatt for. Antallet er derfor høyere enn det som framgår av Statsbyggs årsmelding 2011.

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2011.

Den overordnede likestillingsrapporteringen for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og underliggende virksomheter viser at det er overvekt av menn i lederstillinger med personalansvar. På medarbeidernivå er kjønnsfordelingen mer balansert. Kvinner tjener generelt mindre enn menn med unntak av i Statsbygg. Redegjørelsene for Fornyings-, administrasjons- og kirke-

departementet med underliggende virksomheter viser en tendens til at kvinner er overrepresentert på lavere stillingsnivåer og underrepresentert på høyere stillingsnivåer, at kvinner tjener litt mer enn menn på de lavere stillingsnivåer, at kvinner jobber mer deltid, er oftere i midlertidige stillinger og har høyere sykefravær enn menn.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.6 Likestillingssituasjonen per stillingsnivå for 2010/2011

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Totalt i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	2011	49	51	200	100	86
	2010	48	52	204	100	85 ¹
Departementsråd, ekspedisjonssjef	2011	50	50	8	100	108
	2010	50	50	8	100	106
Avdelingsdirektør, arkivleder, kommunikasjonssjef	2011	66	34	32	100	94
	2010	63	37	30	100	96
Fag- og underdirektør, prosjektleder, spesialrådgiver, byråsjef	2011	75	25	20	100	92
	2010	88	12	16	100	92
Seniorrådgiver	2011	50	50	90	100	95
	2010	52	48	102	100	95
Rådgiver	2011	30	70	27	100	103
	2010	25	75	24	100	85
Førstekonsulent	2011	35	65	17	100	99
	2010	27	73	15	100	100
Seniorkonsulent, konsulent	2011	14	86	14	100	112
	2010	6	94	16	100	109

¹ I Prop. 1 S (2011–2012) ble prosentsatsen oppgitt til 91 pst., det korrekte er 85 pst.

Tabell 6.7 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt ¹	2011	6	12	5	5	75	25	4,2	8,6
	2010	6	16	7	5	85	15	3	5

¹ Det totale antallet i FAD inkluderer ikke departementsråd og ekspedisjonssjefer.

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 01.10.2011.

Departementet benytter samme inndeling av stillingskategorier som rapporteringen for 2010. Stillingskoden for førstekonsulent brukes som en rekrutteringsstilling for nyutdannede akademikere, samt opprykksstilling for kontorpersonale.

Kjønnsbalansen er jevn i øverste ledersegment og blant seniorrådgivere, som er den største stillingsgruppen i departementet. Det er fortsatt en forskjell på lønnsnivået mellom kvinner og menn. Departementet har overvekt av menn på avdelingsdirektørnivå, samt for stillingskategorien som består av fag- og underdirektør, prosjektle-

der, spesialrådgiver og byråsjef, mens lønnsforskjellen er stabil fra 2010. Det er flere kvinner blant rådgivere, og lønnsforskjellen er redusert i 2011. I de ulike konsulentstillingene er kvinnene i flertall. Det er liten forskjell på lønnen til kvinner og menn i stillingskategorien førstekonsulent. For stillingskategorien seniorkonsulent og konsulent tjener kvinner mer enn menn.

I departementet jobber fortsatt flere kvinner enn menn deltid. De fleste deltidsarbeidende kvinner jobber 93,33 pst. stilling. Søknadene om deltid er i stor grad knyttet til omsorgspermisjoner.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har få ansatte som har en ikke-vestlig etnisk bakgrunn, og få ansatte med nedsatt funksjonsevne.

Ved kunngjøring av ledige stillinger har mangfoldsprinsippet fremkommet i alle fellesannonser. I alle tilsettingssaker i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet får likestillingstillitsvalgt mulighet til å uttale seg.

I 2011 hadde Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tre søkere som ba om å bli vurdert på bakgrunn av redusert funksjonsevne, og tre som ba om å bli vurdert på bakgrunn av ikke-vestlig etnisk bakgrunn. Det tilsvarer antallene for 2010.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

I 2012 rapporterer alle avdelinger i departementet på IA-avtalens målsetninger i sin styringsdialog med ledelsen. Det er en målsetning at det ved behov for arbeidskraft skal vurderes om Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet kan tilby en IA-plass i samråd med NAV, i stedet for en ordinær rekruttering.

I 2011 fikk departementet inn en hospitant på IA-plass med ytelse fra NAV. I tillegg tilsatte Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet en medarbeider i fast stilling via et trainéprogram der hensikten var å rekruttere høyt utdannede personer med nedsatt funksjonsevne.

Departementet vil i 2013 utarbeide flere konkrete tiltak knyttet til barrierer ved rekruttering. Det skal primært være et fokus på rekruttering av medarbeidere med nedsatt funksjonsevne og nedsatt arbeidsevne. Departementets mål ved rekruttering er å sikre at departementet har kompetente og motiverte medarbeidere som kan løse fastlagte oppgaver og aktuelle utfordringer. Departementet vurderer tiltak for å motivere flere personer med

ikke-vestlig etnisk bakgrunn og flere med nedsatt funksjonsevne til å søke ledige stillinger. Et tiltak er å motivere flere søkere om å bli vurdert ut i fra nedsatt funksjonsevne eller ikke-vestlig etnisk bakgrunn når søknadene registreres. Videre vil departementet fortsatt jobbe med holdnings- og informasjonsarbeid og bedre rekrutteringsordninger internt.

Departementets lokale lønnspolitikk skal revideres i 2012. Tiltak knyttet til forskjeller i lønnsnivået mellom kvinner og menn i departementet skal vurderes.

Det var et mål for departementet i 2011 å utarbeide gode rutiner for fremtidig likestillingsrapportering, samt å ha tydelige krav til likestillingsredegjørelsen i tildelingsbrevene. For å sikre en systematisk og standardisert rapportering er det utarbeidet en detaljert mal for likestillingsrapporteringen som gjelder for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet med underliggende virksomheter. I tildelingsbrevene for 2012 er det beskrevet hvordan rapporteringen skal gjøres, blant annet med henvisning til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets veileder og mal. Virksomhetene bes om å redegjøre for likestillingssituasjonen i sine årsmeldinger/-beretninger for 2012. I 2011 benyttet samtlige av departementets 30 underliggende virksomheter malen som fremgår av veilederen «Statlige virksomheters likestillingsredegjørelse etter aktivitets- og rapporteringsplikten».

Rapporteringen for 2011 viser at det fortsatt er utfordringer knyttet til aktivitetsplikten for diskrimineringsgrunnlagene nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion mv.

Det er et mål for rapporteringen i 2013 at arbeidet med diskrimineringsgrunnlagene nedsatt funksjonsevne og etnisitet, religion mv. skal bli mer systematisk. Det må vurderes flere tiltak. Et viktig tiltak for å nå dette målet er å samle ledere med personalansvar i departementet og underliggende virksomheter der dette er tema, og bruke Likestillings- og diskrimineringsombudet som veileder.

Departementenes servicesenter

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.8 Likestillingssituasjonen per stillingsnivå for 2010/2011

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Totalt i Departementenes servicesenter	2011	54	46	535	100	92
	2010	54	46	529	100	97
Direktør og avdelingsdirektør	2011	54	45	11	100	92
	2010	44	55	9	100	97
Seksjonssjef, bedriftsoverlege, husøkonom, renholds- og vaktleder	2011	69	31	29	100	100
	2010	71	29	25	100	100
Prosjektleder og arkivleder	2011	46	54	13	100	100
	2010	47	53	14	100	98
Psykolog, bedriftsfysioterapeut, bedriftslege og bedriftssykepleier	2011	20	80	5	100	82
	2010	33	67	6	100	89
Seniorrådgiver og rådgiver	2011	58	42	208	100	97
	2010	60	40	205	100	95
Konsulent, førstekonsulent og seniorkonsulent	2011	42	58	73	100	101
	2010	38	62	82	100	100
Sekretær, førstesekretær og seniorsekretær	2011	31	69	26	100	100
	2010	31	69	29	100	98
Resepsjonsvakt, sikkerhetsvakt og førstesikkerhetsvakt	2011	70	30	97	100	96
	2010	74	26	93	100	97
Renholder og fagarbeider med fagbrev	2011	24	76	58	100	98
	2010	28	72	58	100	100
Førstebetjent, driftsteknikker, ingeniør og overingeniør	2011	80	20	15	100	98
	2010	82	18	17	100	100

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 01.10.2011.

Tabell 6.9 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i DSS	2011	6	17	5	6	4	96	6	10
	2010	6	18	2	4	12	88	7	9

Kilde: Kilde: Statens tjenestemannsregister per 01.10.2011.

Kjønnsbalansen i Departementenes servicesenter er stabil i 2011 sett i forhold til 2010. Det er en liten økning på antall kvinner i mellomledersjiktet i 2011. I ledelsen for øvrig er kjønnsfordeling stabil, samt for seniorrådgivere og vaktførstebetjenter. For sikkerhetsvakter har andelen kvinner økt i 2011.

I Departementets servicesenter jobber kvinner mer deltid og har høyere sykefravær enn menn. Det er ingen vesentlig endringer fra 2010. Sykefraværet er stabilt sett i forhold til 2010.

I 2011 har andelen menn som avvikler foreldrepermisjon gått betydelig ned i forhold til 2010.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Departementenes servicesenter har mange ansatte med innvandrerbakgrunn og mange søkere innen denne gruppen spesielt innenfor renhold.

Departementenes servicesenter har få søkere som oppgir å ha nedsatt funksjonsevne på tross av at personer med nedsatt funksjonsevne oppfordres spesielt til å søke i Departementenes servicesenters kunngjøringstekster.

Departementenes servicesenter er en IA virksomhet og har utarbeidet følgende måldokument for inkluderende arbeidsliv for perioden 2010–2013:

«I Departementenes servicesenter er alle medarbeidere likeverdige. Vi har alle ulike bakgrunn og ulike forutsetninger for å utføre oppgavene våre. I Departementenes servicesenter er det viktig å tilrettelegge arbeidsforholdene slik at alle kan yte sitt beste. De forventninger vi har til hverandre må følgelig tilpasses de forutsetninger og rammebetingelser som den enkelte arbeider under. Ulikhet skaper mangfold – ikke konflikt. Mangfold er en verdi i seg selv. I lys av dette ønsker vi også å beholde og rekruttere medarbeidere med redusert funksjonsevne.»

«En medarbeiders alder representerer en mulighet – ingen hindring i Departementenes servicesenter. Departementenes servicesenter vil praktisere en seniorpolitikk som legger til rette for reell individuell valgfrihet når pensjonisttilværelsen nærmer seg. Departementenes servicesenter ønsker å ha en god livsfasepolitikk, uavhengig av alder.»

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Totalt sett i Departementenes servicesenter tjener menn mer enn kvinner i 2011. Ved lokale lønnsforhandlinger i Departementenes servicesenter i 2011 ble kvinneprofilen vektlagt, og en større andel av lønnsmidlene ble tildelt kvinner, også sett i forhold til føringene fra de sentrale parter.

En årsak til at sykefraværet blant kvinner er høyere enn menn kan være at Departementenes servicesenter har mange kvinner tilsatt i renholdsbransjen. I denne type arbeid er sykefraværet tradisjonelt høyt. Departementenes servicesenter jobber kontinuerlig med å redusere og forebygge sykefraværet i samarbeid med bedriftshelsetjenesten og NAV.

Departementenes servicesenter har også i 2011 videreført «Moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn» som tiltak i rekruttering for å få flere ansatte med innvandrerbakgrunn.

Departementenes servicesenter har en målsetting om tilrettelegging av arbeidsplassen, arbeidsmengde og arbeidstid der det er tjenstlig forsvarlig for medarbeidere med redusert funksjonsevne. Departementenes servicesenter benytter tilretteleggingstilskudd og andre tiltak fra NAV.

Departementenes servicesenter vil fortsette med å ha fokus i rekrutteringsprosessen for å få tilsatt flere medarbeidere med nedsatt funksjonsevne, samt å tilby praksisplasser i samarbeid med NAV.

For Departementenes servicesenter er det en målsetting å fortsette å utvikle og ta vare på eldre arbeidstakeres ressurser og arbeidskraft for å motvirke utstøting og tidlig avgang fra arbeidslivet. Departementenes servicesenter vil utarbeide tiltak for å motivere og stimulere eldre arbeidstakere til å forlenge yrkeskarrieren.

Direktoratet for forvaltning og IKT

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.10 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2010/2011

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Totalt i DIFI	2011	46	54	217	100	92
	2010	42	58	210	100	91
Assisterende direktør, avdelingsdirektør, fagdirektør	2011	55	45	11	100	98
	2010	50	50	10	100	96
Underdirektør, seksjonssjef, arkivleder	2011	44	56	9	100	93
	2010	50	50	8	100	84
Seniorrådgiver	2011	51	49	111	100	97
	2010	53	47	105	100	97
Rådgiver	2011	41	59	39	100	98
	2010	45	55	44	100	92
Første- og seniorkonsulent	2011	35	65	23	100	99
	2010	27	73	22	100	97
Konsulent	2011	26	74	23	100	100
	2010	24	76	21	100	101

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2011.

Tabell 6.11 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i DIFI	2011	6	11	20	20	39	61	2,3	4,3
	2010	7	12	28	25	35	65	2,4	5,6

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2011.

Kjønnsbalansen i Direktoratet for forvaltning og IKT har blitt jevnere i 2011 totalt sett. I stillingsgruppene der ledere er representert er kvinneandelen stabil.

Det er fortsatt flere kvinner enn menn som jobber deltid. Det har vært en liten økning i uttak av foreldrepermisjon hos menn, men det er fortsatt flere kvinner enn menn som tar ut foreldrepermisjon. Det legemeldte fraværet er vesentlig høyere for kvinner enn menn.

Menn er høyere lønnet enn kvinner, med unntak av stillingsgruppen konsulenter. Lønnsforskjellen er generelt noe redusert i 2011.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Direktoratet for forvaltning og IKT har ansatte med annen etnisk bakgrunn, og antallet er økende. Direktoratet for forvaltning og IKT har ingen oversikt over ansatte sin religiøse tilhørighet og livssyn, heller ikke antall ansatte med nedsett funksjonsevne.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Personalpolitikken til Direktoratet for forvaltning og IKT vektlegger mangfold, blant annet ved å ha et inkluderende arbeidsmiljø, stimulerende arbeidsoppgaver og konkurransedyktige betingelser, og å rekruttere og beholde personer med

annen etnisk bakgrunn og personer med redusert funksjonsevne. Dette fremgår av stillingsannonse.

Personer med annen etnisk bakgrunn blir oppfordret til å søke stillinger i Direktoratet for forvaltning og IKT. Via søknadssystemet må søkere aktivt ta stilling til hvorvidt de ønsker å bli vurdert ut i fra diskrimineringsgrunnlagene. Direktoratet for forvaltning og IKT innkaller minst en søker med annen etnisk bakgrunn, selv om søkerne ikke er blant de best kvalifiserte på bakgrunn av innsendt informasjon. Tilsvarende gjelder for personer med nedsatt funksjonsevne.

En søker oppga i 2011 at vedkommende hadde nedsatt funksjonsevne. Direktoratet for forvaltning og IKT kunngjør sine stillinger på nettstedene jobbressurs.no og inkludi.no.

Ved lokale lønnsforhandlinger i Direktoratet for forvaltning og IKT i 2011 ble kvinneprofilen vektlagt.

Livsfasespørsmål, karriereutvikling og mestring i arbeidet er forslag til tema for medarbeider-samtalen, uavhengig av om medarbeider er over/under 60 år.

Et tiltak for å beholde seniorer lengre i arbeid er å legge tilrette for endring av arbeidsoppgaver og ansvar/overgang til annen stilling der det er

ønskelig. Ansatte får tilbud om pensjonistkurs og individuell beregning av pensjon fra fylte 60 år. Det ble gjennomført et fellesmøte i 2011 for alle ansatte over 60 år, som også var åpent for andre interesserte. Tema for møtet var generell informasjon om seniortiltak.

Målet for 2012 er å ta inn minst en person på «IA-plass», eller ansette én person med redusert funksjonsevne i ordinær rekrutteringsprosess. For å få til dette blir alle søkere med redusert funksjonsevne kalt inn til intervju der de er kvalifisert.

Rapportering som offentlig myndighet

Direktoratet for forvaltning og IKT arbeider for å øke kvaliteten på kommunale og statlige nettsteder. En sentral del av dette arbeidet er den årlige kvalitetsvurderingen av om lag 700 statlige og kommunale nettsteder. Tilgjengelighet, blant annet for svaksynte og personer med annet språk, er blant de sentrale kriteriene disse nettstedene blir målt på.

Direktoratet for forvaltning og IKT jobber med å etablere et tilsyn for universell utforming – forhindre diskriminering og sikre lik tilgang til bruk av IKT, både nettsider og automater.

Konkurransetilsynet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.12 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2010/2011

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Totalt i Konkurransetilsynet	2011	47	53	107	100	85
	2010	47	53	108	100	83
Toppledernivå (Direktør/avdelingsdirektør)	2011	75	25	4	100	90
	2010	80	20	5	100	87
Mellomledernivå	2011	58	42	12	100	96
	2010	58	42	12	100	93
Seniorrådgiver	2011	72	28	32	100	96
	2010	70	30	30	100	95
Rådgiver	2011	27	73	33	100	98
	2010	31	69	35	100	97
Førstekonsulent	2011	25	75	24	100	104
	2010	22	78	18	100	101
Konsulent	2011	100	0	1	100	0
	2010	33	67	6	100	120

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2011.

Tabell 6.13 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2009 og 2010

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i	2011	6	11	6	4	26	74	0,52	1,85
Konkurransetilsynet	2010	6	12	8	12	34	66	0,53	1,54

Kilde: Statens tjenestemannsregister per 1.10.2011.

Det er flere kvinner enn menn på stillingsnivåene førstekonsulent og rådgiver, og lønnsnivået er tilnærmet lik for kvinner og menn. Kvinner har noe høyere lønn som førstekonsulent. I de høyere stillingsnivåer er kvinner underrepresentert. Lønnsnivået er noe høyere for menn enn for kvinner i lederstillinger og for seniorrådgivere.

I Konkurransetilsynet er det få medarbeidere som jobber deltid eller midlertidig, og sykefraværet er lavt. Flere kvinner jobber deltid enn menn. Søknadene om deltid er i stor grad knyttet til omsorgspermisjoner. Antallet midlertidige ansatte er redusert fra 2010.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Konkurransetilsynet har flere ansatte med innvandrerbakgrunn og har som mål å øke tallet ved rekruttering. Det er likevel få innvandrere som søker stilling i Konkurransetilsynet, selv om det går frem av utlysningen at innvandrere oppfordres til å søke. Vi har vurdert ulike tiltak gjennom NAV, og gjennomført noen av disse.

Konkurransetilsynet har ingen ansatte med nedsatt funksjonsevne. I 2011 var det ingen søkere som oppga å ha nedsatt funksjonsevne, selv om denne gruppen oppfordres til å søke.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Konkurransetilsynet har inngått avtale om inkluderende arbeidsliv, og arbeider aktivt med å redusere sykefraværet. Konkurransetilsynet har i 2011 oppnådd målsettingen om et sykefravær på under 5 pst.

2010 utarbeidet Konkurransetilsynet en «HR strategi 2010–2012» med vektlegging av enkelte tiltak for arbeidet med likestilling:

Tiltak for økt kvinneandel i ledende stillinger

I 2011 ble det planlagt en omorganisering med virkning fra og med 1. januar 2012. Et av målene er en økt kvinneandel i toppledergruppen i 2012.

Ellers har alle ansatte mulighet for hjemmekontor og fleksibel arbeidstid.

Likelønn mellom menn og kvinner på alle stillingsnivå

Det er relativt små forskjeller i lønn mellom menn og kvinner med lik erfaring og kompetanse i tilsynet. Det er ikke iverksatt spesielle tiltak for å endre lønnsforskjellene mellom kvinner og menn. Det er imidlertid en nøye oppfølging av lønnsnivået blant kvinner og menn ved lokale forhandlinger, i tillegg til de sentrale føringer. Totalt sett vil den lavere lønnsandelen for kvinner skyldes at administrative stillinger der det er tilsatt flest kvinner, er lavere avlønnet enn akademikerstillinger.

Skjevhet i kjønnsbalanse på seniorrådgiver- og rådgivernivå

Virksomheten har flere menn enn kvinner som er seniorrådgivere, for rådgivere er situasjonen motsatt. En av årsakene er forholdet mellom antall ansatte jurister og samfunnsøkonomer. Det er en overvekt av menn blant samfunnsøkonomene. Det motsatte gjelder for jurister, samt at turnover er høyere for juristene. Dette fører blant annet til at det er flere kvinner som slutter før de har mulighet for opprykk til seniorrådgiver. Tilsvarende er det også vanskeligere å rekruttere jurister med seniorkompetanse. Når det gjelder samfunnsøkonomer har Konkurransetilsynet i tillegg flere med doktorgrad som dermed raskere blir kvalifisert til seniorrådgiverstillinger.

For å redusere sykefraværet blant kvinner fikk alle gravide kvinner tilbud om samtale med jordmor på arbeidsplassen i 2011, for å komme frem til tiltak som kan gjøre det mulig å stå lenger i arbeid under graviditeten.

Praksisplasser via NAV er et tiltak som benyttes for å tilsette medarbeidere med innvandrerbakgrunn. I 2011 ble en praktikant tilsatt i fast stilling. Konkurransetilsynet tar inn lærlinger hvert andre år. I 2010 startet det to lærlinger hvor begge hadde annen etnisk bakgrunn. Arbeidstakere som ikke har norsk som morsmål fikk i 2011 tilbud om norsk undervisning dekket av arbeidsgiver.

Datatilsynet

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.14 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2010/2011

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Totalt i Datatilsynet	2011	44	56	36	100	83
	2010	42	58	36	100	87
Toppleidelse: Direktør/avdelingsdirektør	2011	80	20	5	100	93
	2010	75	25	4	100	96
Ingeniør	2011	83	17	6	100	104
	2010	83	17	6	100	104
Seniorrådgiver	2011	23	77	13	100	94
	2010	23	77	13	100	95 ¹
Rådgiver	2011	50	50	8	100	99
	2010	44	56	9	100	97
Førstekonsulent, sekretær	2011	0	100	4		100
	2010	0	100	4		100

¹ I Prop. 1 S (2011–2012) ble prosentsatsen oppgitt til 151 pst., det korrekte er 95 pst.

Kilde: Tall fra Datatilsynets eget personal- og lønnsystem per 1.10.2011.

Tabell 6.15 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt i Datatilsynet	2011	0	0	0	0	19,5	80,5	0,5	0,9
	2010	0	0	0	0	0	100	0,3	1

Kilde: Tall fra Datatilsynets eget personal- og lønnsystem per 1.10.2011.

I Datatilsynet varierer kjønnsbalansen i de forskjellige stillingskategoriene. Det er flere menn i de høyere stillingskategoriene, og flere kvinner i de lavere. Kjønnsbalansen har ikke endret seg noe særlig fra 2010.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Datatilsynet har som mål å ha et mangfoldig og endringsdyktig arbeidsmiljø. De best kvalifiserte søkerne skal tilsettes uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og funksjonsevne.

Datatilsynet annonserer stillinger i flere typer medier og aviser. I tillegg annonseres stillinger på NAV og på Datatilsynets hjemmesider. I stillingsannonser fremgår det at Datatilsynet ønsker mangfold. Kandidater oppfordres til å søke uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne

og alder. Underrepresenterte grupper oppfordres til å søke og kvalifiserte søkere fra underrepresenterte grupper skal innkalles til intervju.

For medarbeidere med nedsatt funksjonsevne vurderer Datatilsynet ved behov: Fleksible arbeidstidsordninger, tilpassede arbeidsoppgaver, bruk av hjelpemidler og fysisk tilrettelegging av arbeidsplassen.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

I Datatilsynet er det en målsetting å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Datatilsynet har som målsetting å utjevne kjønnsbalansen i de forskjellige stillingskategoriene. I avdelinger hvor kvinner/menn er underrepresentert søker vi å rekruttere i henhold til dette for å utjevne forskjellene.

Ulike opplæringstiltak er tilrettelagt for alle tilsatte og kompetanseutviklingsmuligheter tilbys uavhengig av kjønn. I 2011 ble det opprettet en støtteordning for videreutdanning, «et kompetansefond», som tilbys alle arbeidstakere.

Ved lønnsfastsettelse og gjennom de lokale forhandlinger søker Datatilsynet å avdekke og utjevne utilsiktede lønnsforskjeller. Datatilsynet skal kartlegge likelønns situasjonen og resultatet vil foreligge i 2012.

Den norske kirke

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn for:

- statsansatte prester
- Kirkerådet
- Bispedømmekontorene
- øvrige kirkelige virksomheter

Tabell 6.16 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2010/2011 – statsansatte prester

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Totalt	2011	74	26	1300	100	97
	2010	74	26	1389	100	91
Biskop	2011	64	36	11	100	103
	2010	64	36	11	100	96
Prost	2011	77	23	99	100	99
	2010	78	22	98	100	96
Sokneprest	2011	76	24	841	100	98
	2010	77	23	864	100	96
Kapellan	2011	60	40	178	100	100
	2010	62	38	186	100	96
Prostiprest	2011	68	32	74	100	94
	2010	65	35	103	100	89
Seniorprest	2011	84	16	31	100	97
	2010	77	23	35	100	98
Spesialprest	2011	70	30	66	100	104
	2010	67	33	92	100	97

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Tabell 6.17 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011 – statsansatte prester

		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	2011	8	6	8	15			4	6
	2010	10	25	13	7			3	7

Tabell 6.18 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2011– Kirkerådet

	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Legemeldt fravær	
	M %	K %	Total (N)	M i %	K/M i %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	45	55	224	100	87	10	17	11	22	3	8
Direktør	79	21	14	100	98						
Avdelingsleder	61	39	38	100	94						
Seniorrådgiver	76	24	33	100	96						
Rådgiver	41	59	87	100	100						
Konsulent	12	88	42	100	96						
Arkivleder	10	90	10	100	90						

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Tabell 6.19 Likestillingssituasjonen på stillingsnivå for 2011– bispedømmekontorene

	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Legemeldt fravær	
	M %	K %	Total (N)	M i %	K/M i %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Totalt	44	56	173	100	86	13	18	13	16	4	9
Biskop	64	36	11	100	103						
Direktør	82	18	11	100	100						
Avdelingsleder	62	38	26	100	94						
Seniorrådgiver	79	21	14	100	95						
Rådgiver	42	58	72	100	99						
Konsulent	10	90	30	100	98						
Arkivleder	0	100	9	100	100						

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Det er ikke innhentet sammenlignbare tall fra 2010. Det er heller ikke rapportert inn tall på uttak av foreldrepermisjoner for 2010 og 2011. Departe-

mentet vil be om at det rapporteres på dette fra og med 2012.

Tabell 6.20 Likestillingssituasjonen totalt for 2010/2011 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	2011	48	52	56	100	86
	2010	47	53	60	100	95
Opplysningsvesenets fond	2011	52	48	52	100	81
	2010	52	48	48	100	85
Praktisk teologisk seminar	2011	35	65	17	100	88
	2010	35	65	17	100	88

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Tabell 6.21 Likestillingssituasjonen ledere 2010/2011 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt	M %	K/M i %
Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	2011	44	56	9	100	97
	2010	44	56	9	100	100
Opplysningsvesenets fond	2011	62	38	10	100	86
	2010					
Praktisk teologisk seminar	2011	33	67	3	100	82
	2010					

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Tabell 6.22 Likestillingssituasjonen deltid/fravær for 2010 og 2011 – øvrige kirkelige virksomheter

Virksomhet		Deltid		Midlertidig		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		M %	K %	M %	K %	M %	K %	M %	K %
Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeid	2011	7,1	30	0	0			5	1,8
	2010	7	38	0	9			1	3
Opplysningsvesenets fond	2011	4	8	1,9	0			5,5	5
	2010	4	26	0	4			1	3
Praktisk teologisk seminar	2011	17	18	0	27,3			0	2
	2010	17	18	0	9			0	2

Kilde: Tall for Den Norske Kirke kommer fra virksomhetenes egne personal- og lønnsystem.

Kvinneandelen i presteskaper var i 2011 på 26 pst. Kvinneandelen har økt de siste ti årene. Studenttallene og andelen kvinner blant yngre prester tilsier at man vil få en jevnere kjønnbalanse i tiden fremover. Det er visse forskjeller mellom bispedømmene. Andelen kvinner er vesentlig lavere i de vestlige bispedømmene. Fra 2010 til 2011 har andelen kvinner i lederstillinger (biskop og prost) økt med 1,3 prosentpoeng, som er noe høyere enn økningen i den totale kvinneandelen i presteskaper (0,3 prosentpoeng). Tabellen viser at kvinner har lavere lønn enn menn. Lønnsforskjellene i presteskaper kan forklares med at det er vesentlig flere menn med høy aldersansiennitet enn kvinner. Det er ingen vesentlige strukturelle forskjeller mellom kjønnene når man sammenligner lønnsnivå innenfor alderskategorier.

Kjønnsbalansen i de øvrige kirkelige virksomhetene er forholdsvis jevn når man ser virksomhetene samlet. Derimot er det en betydelig forskjell når man sammenligner på stillingsnivå. I lederstillinger (direktør/avdelingsleder) er det en klar overvekt av menn. Det er også en overvekt av menn i høyere saksbehandlerstillinger. Kvinner dominerer de lavere avlønnede saksbehandlerstil-

lingene. Det er flere kvinner enn menn som jobber deltid. Det er også flere kvinner som er midlertidig tilsatt. Sykefraværet er stabilt lavt, men gjennomgående høyere blant kvinner.

Likestilling på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Den norske kirke er et trossamfunn, og kirkeloven pgf. 29 setter krav om medlemskap i Den norske kirke for kirkelig tilsatte og ombud. Medlemskapskravet er ikke til hinder for å rekruttere prester med innvandrerbakgrunn og flerkulturell kompetanse. Flere bispedømmer har gode erfaringer med dette.

Kirkerådet har i samarbeid med KA, Kirkelig arbeidsgiver, og interesseorganisasjon utarbeidet en egen veiledningsplakat til arbeidsgiver om tilrettelegging av kirken som arbeidsplass for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det arbeides med tilrettelegging, både for personer som allerede er tilsatt i virksomhetene, og i forbindelse med rekruttering av nye tilsatte. For virksomhetsområdet Den norske kirke er likestilling på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne også aktuelt i for-

bindelse med kirkebyggenes tilgjengelighet. Bispedømmene arbeider med å sikre at universell utforming og tilgjengelighet settes på dagsorden ved godkjenning av ombygging eller utvidelse av eksisterende kirkebygg. Alle nye kirker skal være universelt utformet.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Bevilgningene til prestedtjenesten er gitt med målsetting om at det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og søker tjeneste i lederstillinger i kirken. I bispedømmene som tradisjonelt har hatt en lav kvinneandel, er det økt oppmerksomhet på å rekruttere kvinner til prestedtjenesten.

De kirkelige virksomhetene styres gjennom valgte organer og oppnevnte styrer. Kirkerådet har satt som overordnet mål for feltet at kjønns- og likestillingsperspektivet skal innarbeides på alle

nivåer og felter i kirken. Strategiplanen for likestilling i Den norske kirke (2009–2014) skal fremme en jevn kjønnsfordeling i kirkens rådsstruktur, i presteskaper og i kirkelige stillinger for øvrig.

Det er behov for å ha oppmerksomheten rettet mot ulikheter i lønnsnivået på stillings- og virksomhetsnivå, og da særlig sett i relasjon til kjønnsbalansen innenfor de enkelte stillingskategorier. Livsfasetilpassing og tilrettelegging for yngre prester, særlig yngre, kvinnelige prester, har vært tema i samtlige bispedømmer. Dette er aktuelt både ut fra et rekrutteringsperspektiv og som en del av arbeidet for å få ned sykefraværet blant kvinner.

Departementet vil følge utviklingen i bruken av midlertidig tilsetting for å kunne avdekke om det ligger noen systematiske kjønnsforskjeller her.

Fylkesmannsembetene

Vurdering av likestillingssituasjonen mellom kjønn

Tabell 6.23 Likestillingssituasjonen per embete for 2010/2011

Fylkesmannen i:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Aust-Agder	2011	41	59	82	100	90
	2010	38	62	82	100	91
Buskerud	2011	32	68	120	100	88
	2010	32	68	122	100	83
Finnmark	2011	33	67	101	100	96
	2010	32	68	104	100	96
Hedemark	2011	48	52	122	100	91
	2010	48	52	100	100	91
Hordaland	2011	44	56	176	100	94
	2010	45	55	175	100	93
Møre og Romsdal	2011	35	65	140	100	87
	2010	41	59	136	100	88
Nordland	2011	42	58	146	100	89
	2010	43	57	148	100	90
Nord-Trøndelag	2011	37	63	122	100	86
	2010	40	60	124	100	82
Oppland	2011	43	57	134	100	87
	2010	45	55	128	100	86
Oslo og Akershus	2011	27	73	267	100	94
	2010	29	71	265	100	90

Tabell 6.23 Likestillingssituasjonen per embete for 2010/2011

Fylkesmannen i:		Kjønnsbalanse			Lønn	
		M %	K %	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Rogaland	2011	41	59	169	100	90
	2010	40	60	178	100	89
Sogn og Fjordane	2011	45	55	121	100	90
	2010	47	53	118	100	90
Sør-Trøndelag	2011	37	63	134	100	87
	2010	41	59	140	100	88
Telemark	2011	45	55	102	100	86
	2010	44	56	103	100	85
Troms	2011	42	58	119	100	94
	2010	40	60	115	100	92
Vest-Agder	2011	43	57	116	100	88
	2010	44	56	111	100	90
Vestfold	2011	38	62	118	100	84
	2010	42	58	110	100	83
Østfold	2011	40	60	123	100	87
	2010	41	59	82	100	90

Tabell 6.24 Fylkesmannembetenes rapportering på likestillingssituasjonen på stillingsnivå

Stillingskategorier 2011	Kjønnsbalanse			Lønn	
	Menn	Kvinner	Totalt (N)	M i %	K/M i %
Embetsledelse/direktør/ administrasjonssjef	60	40	122	100	93
Seksjonssjef/Ass.direktør	52	48	180	100	93
Saksbehandler I	51	49	633	100	98
Saksbehandler II	38	62	960	100	99
Kontorstillinger	15	85	471	100	97
Fagarbeiderstillinger	29	71	31	100	95
Unge arbeidstakere inkl. lærlinger	47	53	15	100	100

Kilde: Fylkesmannsembetenes egne personal- og lønnsystemer per 1.10.2011.

Fylkesmennene rapporterer særskilt om likestilling i sine årsrapporter. Det vises til årsrapportene for mer utfyllende informasjon. Årsrapportene for 2011 ble lagt ut på embetenes nettportal (FM-nett) 28. februar i år.

Kvinneandelen i embetene var på 61 pst. i 2011. Rapporteringen viser at alle fylkesmannsembetene har en betydelig forskjell når det gjelder lønnsnivået mellom kvinner og menn. Embetene har i sine årsrapporter vurdert denne forskjellen,

og de viser til at årsaken til disse lønnsforskjellene ikke skyldes kjønn, men at kvinner bl.a. er overrepresentert i de lavtlønnede stillingsgruppene og at mange kvinner mangler formalkompetanse og plasseres dermed på lavere lønnstrinn.

I flere av embetene er kvinner underrepresentert i lederstillinger. Det er fortsatt flere kvinner enn menn som jobber deltid. I tillegg har flere kvinner midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for mindreårige barn.

Vurdering av likestillingssituasjonen på bakgrunn av etnisitet, religion og funksjonsnedsettelse

Ved rekruttering til ledige stillinger understrekes det i utlysningsteksten at embetene i størst mulig grad ønsker å gjenspeile mangfoldet i befolkningen med hensyn til kjønn, alder og etnisk bakgrunn. I tillegg opplyser de fleste embetene at arbeidsplassen om nødvendig vil bli tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Flere av embetene annonserer ledige stillinger på jobbsurs.no, som er en jobbportal for personer med funksjonsnedsettelse.

Det er likevel få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne. Og de fleste embetene får svært få kvalifiserte søkere som ønsker å bli vurdert på bakgrunn av ikke-vestlig bakgrunn. Årsaken til at det er så få søkere med ikke-vestlig bakgrunn kan for noen embeter være at de har nynorsk som tjenestemål.

Vurdere og iverksette tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Embetene arbeider for å få en rimelig balanse mellom kjønnene i lederstillingene på alle nivå. Målsettingen for embetene er at kjønn ikke skal være bestemmende for lønns plassering eller lønnsutviklingen. Det skal brukes kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettingen. I flere av embetene er likestillingsperspektivet implementert i de ulike personalpolitiske områdene, som rekruttering, lønn og kompetanseutvikling.

Embetene har satt i gang ulike tiltak i egen virksomhet for å fremme likestilling og for å hindre diskriminering. Her er en oversikt over noen av tiltakene som flere av embetene har iverksatt:

- Ved kunngjøring av stillinger opplyses det om at arbeidsstyrken i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet.
- Embetene har oppdatert sin personalpolitikk i henhold til diskriminerings- og tilgjengelighetslovens formål. En viktig målsetting er både å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og å rekruttere personer med redusert funksjonsevne.

6.3 Sektorovergripende miljøpolitikk

Departementets miljøinnsats strekker seg over en rekke fagområder med bruk av ulike virkemidler. Virkemidlene er tilpasset de ulike fagområdenes egenart for på den måten å sikre at miljøperspektivet innarbeides i virksomhetenes løpende arbeid

på en hensiktsmessig måte. Miljøomtalen er derfor knyttet til den enkelte virksomhet.

Departementenes servicesenter

Viktige miljøutfordringer

Departementenes servicesenter er, som tjenesteyter for departementene, gitt en viktig pådriverrolle for å forebygge og redusere miljøpåvirkningen. Driften og tjenestene har de senere år blitt stadig mer miljøvennlige. For å oppnå ytterligere forbedringer har Departementenes servicesenter valgt å rette sitt miljøarbeid spesielt mot anskaffelser, IKT, videokonferansefasiliteter, bedre intern avfallshåndtering og miljøledelse.

- Departementenes servicesenter anskaffer varer og tjenester på vegne av departementsfellesskapet og er derfor en relativt stor kunde av sentrale produktgrupper knyttet til kontorvirksomhet
- informasjonsteknologi forbruker strøm, men kan gi miljøgevinster på andre områder. Et eksempel er videokonferanser som kan erstatte reiser og redusere reisekostnader. Bedre utnyttelse er ofte avhengig av at det utvikles nye arbeidsmåter
- avfallet i regjeringskvartalet er gradvis redusert siden år 2000. Det er likevel rom for ytterligere reduksjon i mengden avfall
- den elektroniske hverdagen har bidratt til at departementsfellesskapet bruker mindre papir enn før. Det er likevel fortsatt et forbedringspotensial som kan bidra til miljøgevinst og økonomiske besparelser
- økt miljøbevissthet og holdningsskapende tiltak blir et viktig virkemiddel for å nå nye miljømål

Mål

Departementenes servicesenter innfører EUs miljøstyrings- og revisjonsordning (EMAS) i egen virksomhet og for departementene. Med innføringen av EMAS får Departementenes servicesenter og departementene et ledelsesverktøy som kan brukes til å evaluere, rapportere og forbedre miljøinnsats og miljøprestasjoner.

EMAS bidrar til å kartlegge og identifisere de mest kritiske miljøpåvirkningene av egen drift. Gjennom EMAS skal Departementenes servicesenter tilrettelegge for at departementsfellesskapet arbeider systematisk med å redusere miljøbelastningen. Departementenes servicesenter har de siste to årene rettet oppmerksomheten mot tre mulighetsområder for å styrke miljøinnsatsen.

Disse områdene er innkjøp, bruk av ny teknologi og intern avfallshåndtering. I 2013 skal Departementenes servicesenter:

- bruke miljøkriterier og vurdere miljøhensyn i alle anskaffelser
- utnytte ny teknologi der det kan gi miljøgevinster, for eksempel redusere papirforbruket
- bidra til at bruken av videokonferanser fortsetter å øke
- tilrettelegge for mer tilgjengelig kildesortering i departementene

Resultat i 2011 i forhold til fastsatte mål

Miljøledelse

Departementenes servicesenter har sertifisert renhold og hustrykkeri i henhold til Miljøfyrtårn. I tillegg startet arbeidet med å innføre EUs miljøstyrings- og revisjonsordning (EMAS) i egen virksomhet og for departementene.

Energi

Våren 2011 ble strømsparekampanjen «slå av før du går» avholdt i samarbeid med Statsbygg. Kampanjen, som var rettet mot ansattes holdninger, resulterte i en nedgang i energiforbruket i regjeringskvartalet. I etterkant av kampanjen ble automatisk avslåing av pc-er ved endt arbeidsdag innført.

Transport

De senere år har det vært satset mye på å tilrettelegge for at videokonferanser kan erstatte tjenestereiser. DSS tilbyr moderne videokonferansefasiliteter. Fra 2009 til 2010 økte tallet på videokonferanser fra 190 til 481. Deler av økningen kan forklares med vulkanutbruddet på Island. I 2011 ble det avholdt 254 videokonferanser. Deler av nedgangen fra 2010 til 2011 kan skyldes angrepene 22. juli.

Innkjøp

På anskaffelsesområdet blir det rutinemessig stilt miljøkrav ved anskaffelser. I 2011 ble det ved inngåelse av rammeavtale for innkjøp av datamaskiner blant annet stilt krav om å oppfylle spesifikke energikrav (jf. *Energy star*) for å sikre lavt strømforbruk. Ved inngåelse av ny kantinekontrakt ble det stilt krav om at ny leverandør skulle bruke varer som fremmer etisk handel.

Papirforbruk

Departementenes servicesenter etablerte i 2011 et prosjekt med sikte på å tilby *follow me* utskriftsløsning til departementene. Løsningen vil innebære at brukerne må autentisere seg ved skrivaner for å få utskrifter. Erfaringer med slike løsninger tilsier at antall feilutskrifter går ned og papirforbruket reduseres med inntil 10 pst.

Aktuelle miljøtiltak på kort og lang sikt

Det langsiktige miljøarbeidet vil bli betydelig styrket ved å innføre EUs miljøstyrings- og revisjonsordningen (EMAS) i 2012. Følgende tiltak er aktuelle på kort sikt:

- utplassere flere kildesorteringsstasjoner for brukerne
- oppfordre til økt bruk av videokonferanser
- redusere bruk av engangsmateriell og bedre kildesorteringen av avfall i kantinene
- tilby *follow me* utskriftsløsning til departementene

Statsbygg

Viktige miljøutfordringer

Klimaendringer

Klimaendringer er en overgripende utfordring. Arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp fra bygg er knyttet direkte til energibruk, materialbruk og lokaliseringsbeslutninger/transport i Statsbyggs byggeprosjekter og eiendomsforvaltning. Regjeringen har lagt fram Meld. St. 21 (2011–2012) *Norsk klimapolitikk* (klimameldingen). Regjeringen varsler blant annet innskjerping av energikrav til bygg, og vil sørge for at staten som byggherre og eiendomsbesitter skal være pådriver i arbeidet med energiomlegging og utfasing av fossile brensler. Statsbygg har oppmerksomhet rettet mot klimaeffektivitet gjennom hele verdikjeden fra beslutning om lokalisering av en virksomhet, gjennom hele plan-, prosjekterings- og byggeprosessen, bruks/driftsfasen av bygget og til avhending av bygget, i tråd med de prioriteringer som ligger i klimameldingen.

Beregnings- og planleggingsverktøyet www.klimagassregnskap.no, utviklet av Statsbygg og Civitas AS, viser at samlet klimagassfotavtrykk fra bygg i dag er i størrelsesorden mellom 40 og 90 kg CO₂-ekvivalenter per kvadratmeter per år. Videre viser resultatene at valg av energiløsninger og lokalisering, dvs. transport ved bruk av bygget, har størst betydning for utslippet i dag.

Etter hvert som utslipp fra energibruk og transport reduseres, vil utslipp fra materialer få større betydning. Det er dokumentert at de miljømessig beste norske byggeprosjektene per i dag nesten klarer å halvere det samlede klimagassfotavtrykket gjennom byggets livsløp, sammenlignet med dagens praksis. Den store utfordringen i årene fremover blir å realisere nullutslippsbygg, dvs. bygninger med null utslipp knyttet til produksjon, drift, og avhending. En forutsetning for å kunne oppnå nullutslippsbygg vil være å realisere energi-positive bygg (plusshus), dvs. bygg som gjennom livsløpet produserer mer energi enn de forbruker. Dette vil kreve evne og vilje til samspill i alle ledd av verdikjeden, inklusiv etablering av gode rammebetingelser og utvikling av regelverk.

Rundt 120 av Statsbyggs eiendommer bruker kjeleanlegg med olje-, gass- og /eller elektrokjele til oppvarming, og har derfor en direkte og løpende klimapåvirkning. Fordi anleggene i stor grad kun bruker fossilt brensel til spisslast, kommer kun ca. 4 pst. av energibruken i Statsbyggs bygninger fra olje og gass. Utbygging av fjernvarme og bedre markedsvilkår for bruk av varmpumper og biobrenselanlegg vil gjøre det mulig å redusere disse utslippene gjennom energiomlegging. Omlegging for alle de aktuelle eiendommene er kostnadsberegnet til 330 mill. kroner, og hvert tiltak må derfor samfunnsøkonomisk vurderes i forhold til reell klimapåvirkning.

Tilpasning til framtidige klimaendringer stiller høye krav til dagens løsninger ved utforming av bygninger, anlegg og uteområder som vil måtte tåle et våtere klima og mer ekstremvær. Det er behov for å skaffe seg oversikt over sårbarhet og klimaendringers konsekvenser i Statsbyggs bygningsmasse.

Energiforbruk

Hele 40 pst. av Norges energiforbruk går til drift av bygninger. Til tross for stor oppmerksomhet om energibruk i både offentlige og private bygg de siste 20 årene, har utviklingen i hovedsak gått i retning av økt energibruk per kvadratmeter.

EUs reviderte bygningsenergidirektiv stiller krav om at alle nybygg skal være «nesten nullenergibygg» innen utgangen av 2020, mens alle offentlige nybygg skal være «nesten nullenergibygg» ved utgangen av 2018.

Gjennom klimameldingen og bygningsmeldingen varsler regjeringen at den vil skjerpe energikravene i byggeteknisk forskrift til passivhusnivå i 2015 og nesten nullenerginivå i 2020, og ta sikte på å utvide forbudet mot å installere kjel for fossilt

brensel til grunnlast slik at det omfatter alle eksisterende bygg. Klimameldingen peker videre spesielt på at staten som byggherre og eiendomsbesitter er pådriver i arbeidet med energiomlegging og utfasing av fossile brenslere i bygningsmassen. Dette samsvarer med de langsiktige målene i Statsbyggs miljøstrategi. «Nesten nullenergibygg» stiller store krav til den statlige bygge- og eiendoms politikken. Det bør utvikles gode løsninger og forretningsmodeller slik at lokalt produsert overskuddsenergi i et nullenergi- eller pluss-hus kan sendes ut på strømmettet. Eksisterende bygningsmasse representerer den største utfordringen på kort sikt. Trender som i de siste årene har bidratt til at energiforbruket norske yrkesbygg øker eller stagnerer på tross av gjennomførte tiltak, er blant annet disse:

- deler av bygningsmassen har de siste årene fått økt bruks-/driftstid
- vekst i energibruk på el-spesifikke områder: belysning, motorer, vifter og energikrevende brukerutstyr som datarom, PCer mv.
- økte krav til komfortkjøling i eldre bygninger

Det er behov for betydelig energieffektivisering av eksisterende bygningsmasse, samt energiomlegging til fornybare energikilder for oppvarming. Det er også behov for bedre planlegging av energibruk i nye bygg.

Material- og ressursforbruk.

For å nå målet om miljøvennlig materialbruk er det behov for god miljødokumentasjon om byggeprodukter, og det er viktig å ha kunnskap om klimagassutslipp fra produksjon av materialer. Produksjon av bygningsmaterialer er per i dag ikke den dominerende kilden til klimagassutslipp fra bygg, men materialenes betydning for klimagassutslipp vil øke når andre kilder reduseres. Resultater fra beregninger med *www.klimagassregnskap.no* indikerer at alternative valg av materialer eller valg av ombygging i stedet for nybygging kan gi inntil 40–70 pst. reduksjon i klimagassutslipp fra materialbruk per m² per livsløp. Som en tommelfinger-regel er en gjennomsnittlig kontoransatt til stede på kontoret ca 40 pst. av kontortiden. Bedre utnyttelse av kontorplasser kan føre til redusert arealbehov. Arealeffektivitet er et effektivt tiltak, både miljø- og klimaeffektivt, og i høyeste grad også et kostnadseffektivt tiltak. Å bygge arealeffektivt er likevel en stor utfordring, blant annet fordi det krever at man går lengre i dialogen med brukere enn det som er vanlig i dag, og utfordrer og motiverer dem mht valg av arealeffektive

løsninger, vanemønstre, organisasjon, bruksfrekvens for kontorarealer etc.

Farlige stoffer

Bygge- og anleggsnæringen benytter rundt 50 000 ulike produkter, og 19 pst. av disse er klassifisert som helse- og/eller miljøskadelige. Myndighetene har prioritert å redusere eller fase ut bruken av et utvalg på ca. 30 stoffer eller stoffgrupper (jf. Prioritetslisten). Flere av disse brukes i byggenæringen i dag, og Statsbygg følger tett opp arbeidet med farlige stoffer.

Statlig lokalisering og god by- og stedsutvikling

Staten spiller en viktig rolle i gjennomføring av by- og stedsutvikling ved lokalisering og oppføring av statlige bygg. Statsbygg har som ambisjon å medvirke til at statlige mål og føringer mht miljø, areal og transport oppnås og etterleves. Mobilitetsplanlegging som handler om organisatoriske og fysiske tiltak for å påvirke holdninger og reiseatferd for å begrense bilbruken, bør i sterkere grad inngå i planlegging og prosjektering av statlige bygg.

Mål

Hovedoppmerksomheten og målet for Statsbyggs miljøarbeid i 2011 har vært å implementere en ny langsiktig miljøstrategi for Statsbyggs virksomhet. Ett av de fem hovedmålene i strategien for 2011–2015, er at Statsbygg skal være ledende på å planlegge, bygge, utvikle og forvalte miljøriktige bygg og uteområder. Det betyr at Statsbygg skal heve miljøstandarden for hele porteføljen gjennom redusert energibruk, miljøvennlig materialbruk og riktig lokalisering av bygg. Statsbygg skal ha en tydelig intern satsing på miljø. I sitt rådgivnings- og konseptutviklingsarbeid skal Statsbygg alltid vurdere arealbehov og arealeffektivitet. Dette skal bidra til å velge arealeffektive og klimaeffektive løsninger. Statsbygg skal være et forbilde for bransjen.

Nye energiforskrifter er kostnadskrevende ved rehabilitering av eksisterende bygg, og det er her viktig at Statsbygg følger opp nye krav og viser vei for resten av næringen. Staten dekker sitt bygningsbehov ikke bare gjennom egne bygg, men også gjennom leie av lokaler. Statsbygg er rådgiver i eiendoms, bygge- og leiesaker i hele statlig sivil sektor. I følge instruks om håndtering av bygge- og leiesaker i statlig sivil sektor skal det blant annet utarbeides funksjonsbeskrivelse knyt-

tet til lokalanskaffelser, der det skal tas hensyn til føringer på energibruk. Statsbygg er statens kompetansesenter på dette området, og bidrar gjennom sine råd til at både energi og et bredere miljøperspektiv er en del av de krav staten stiller som leietaker i det private markedet.

Resultat i 2011 i forhold til fastsatte mål

Generelt

«Statsbyggs miljøstrategi – Langsiktige miljøambisjoner og miljømål», ble vedtatt høsten 2010 og tatt i bruk 1.1.2011, er forankret i Statsbyggs virksomhetsstyring gjennom ett av de fem hovedmålene i hovedstrategien for 2011–2015: «Statsbygg skal være miljøledende». De langsiktige ambisjonene frem mot 2030 er retningsgivende for Statsbyggs miljøsatsing, og det er lagt opp til at disse vil være gjenstand for fortløpende justeringer. Statsbygg har i 2011 arbeidet for redusert energibruk, miljøvennlig materialbruk og lokalisering av bygg, og systematisk og tydelig intern satsing på miljø – i henhold til de vedtatte bindende 4-årige miljømålene for 2011–2014. Den nye miljøstrategien innebærer at Statsbygg skjerper sine miljøkrav til rådgivere, entreprenører og leverandører, og på den måten driver utvikling i byggenæringen i mer miljøvennlig retning.

Rådgivning og konseptvalgutredninger (KVU)

Statsbygg fremmer statlige miljøføringer gjennom sitt KVU-arbeid som er nedfelt i Statsbyggs miljøstrategi, basert på relevante stortingsproposisjoner, retningslinjer, klimameldinger mv. Miljøføringer er viktige innspill til utarbeidelse av behov, mål og krav i KVU-arbeidet. Her defineres hovedføringene for prosjektene. Mer spesifikt har Statsbygg tatt tak i arealeffektivitet og lokalisering som viktige miljøinnspill i sitt KVU-arbeid. Statsbygg har kompetanse på alle feltene i KVU-arbeidet og gjennomfører årlig slike oppgaver. Oppdragene varierer fra å levere enkeltanalyser, som investerings- og FDV-kalkyler, mulighetsstudier, gjennomføringsmodeller og fremdriftsplaner, tilstandsanalyser, restverdibetraktninger, arealbehov mv., til å følge hele KVU-prosessen og aktivt være med å utforme alle kapitlene i KVU'en. Statsbygg jobber for «statens beste» gjennom å tenke i et statlig eierperspektiv hvor blant annet relevante statlige føringer er viktige innspill i KVU-arbeidet.

Statsbygg har utarbeidet rutiner for konseptutvikling for prosjekter over 750 mill. kroner (som er underlagt Finansdepartementets kvalitetssik-

ring – KS1) og for prosjekter under 750 mill. kroner. I arbeidet med å se på arealbehov, skal areal-effektivitet vurderes i prosjektet. I 2011 ble det startet opp et prosjekt om arealeffektivitet, som ser på hvordan et bygg kan tilrettelegges mer effektivt. Det er i den forbindelse startet benchmarking av egne prosjekter, samt nasjonale og internasjonale prosjekter.

Klimagassregnskap.no

Statsbygg har ledet utviklingen av modellen www.klimagassregnskap.no, som er et åpent tilgjengelig, nettbasert verktøy for å beregne utslipp fra bygg i et livsløpsperspektiv. *Klimagassregnskap.no* trekkes fram i Regjeringens klimamelding. Modellen har sin styrke i den helhetlige tilnærmingen. Den beregner klimagassutslippene knyttet til både byggefasen, material- og energiforbruk i bygg, og transport som bygget genererer gjennom sin levetid. Beregningene baseres på europeiske systemgrenser og livsløpstankegang. Verktøyet er et viktig hjelpemiddel for planlegging av klimavennlige bygg.

Klimagassregnskap.no er i dag en flittig benyttet modell i framtidsrettede byggeprosjekter, som for eksempel forbildeprosjekter i store offentlige programmer som Framtidens byer og *FutureBuilt*. Verktøyet er anvendt i en rekke byggeprosjekter både i Statsbygg og byggenæringen for øvrig. Utvikling og bruk av modellen har hatt mange positive ringvirkninger. Den har bidratt til ny kunnskap og endret praksis i byggenæringen: Klimaendringer er noe «alle» forholder seg til ved planlegging og bygging i dag. Den har videre stimulert til økt etterspørsel etter miljødeklarasjoner for byggevarer og innovasjon i byggevarerindustrien.

Statsbygg er i gang med å implementere klimagassanalyser og -beregninger i alle sine nybyggprosjekter ved å ta i bruk dette verktøyet. I 2011 ble klimagassanalyser integrert i livssyklus-kostnadsanalyser i alle nye prosjekter for å bedre beslutningsgrunnlaget gjennom alternativvurderinger. I 2011 ble det arbeidet med utvikling av en ny modul for beregning av utslipp fra uteområder og en ny database for klimagassutslipp fra materialer.

Framtidens byer og Framsenteret

Statsbygg er engasjert i regjeringens initiativ Framtidens byer 2008–2014. Framsenteret, en utvidelse av Polarmiljøinstituttet i Tromsø, er valgt ut som et pilotprosjekt i Framtidens byer.

Dette er en viktig pilot for Statsbygg både når det gjelder miljøambisjoner og klimagass-utslipp. Framsenteret blir etter planen det første bygget som Statsbygg bygger med passivhusnivå. Maksimalt netto beregnet energiforbruk skal være 67 kWh/m² (BTA)/år. Gjennom blant annet energieffektive løsninger, miljøvennlig energiforsyning og bruk av klimaeffektive byggematerialer er det planlagt å halvere det totale klimagassutslippet sammenlignet med dagens praksis.

Klimavennlig Nasjonalmuseum

I 2011 ble det besluttet at Nasjonalmuseet skal ha passivhusnivå som minimumsstandard. Klimagassutslipp fra energibruk, materialbruk og transport i driftsfasen skal beregnes, og målet er 50 pst. reduksjon av klimagassutslipp gjennom byggets levetid i forhold til dagens praksis. Bygget skal tilfredsstillende energimerke klasse A (<100 kWh/m²/år levert energi iht. NS 3031). Maksimalt virkelig energiforbruk skal ikke overstige 200 kWh/m² per år (bruttoareal). Prosjektet er et forbildeprosjekt i *FutureBuilt*-programmet.

Eksisterende bygg

Statsbygg har i 2011 arbeidet aktivt med målet om å redusere energibruken i egne eiendommer med fem prosent innen 2014, sammenliknet med nivået i 2009, dvs. til 200 kWh/m²/år. Det har vært gjennomført en rekke tilstandsanalyser av energiforbruket i eksisterende bygg i forbindelse med energimerkeordningen. Tilstandsanalysene vil bli fulgt opp med tiltak for å sikre lavere energiforbruk. I 2011 har man gjennomført særskilte ENØK-analyser av fengselsbygg. Det ble utarbeidet en gjennomføringsplan for å gå bort fra fossil oppvarming på eksisterende eiendommer.

Lokalisering av statlige bygg

Statsbygg baserer sine råd ved lokaliseringsvalg av bygg på nasjonale føringer for en miljøvennlig by- og tettstedsutvikling. Det er i 2011 etablert tiltak for å gjennomføre mobilitetsplanlegging som del av Statsbyggs tidligfasearbeid. Mobilitetsplanlegging handler om organisatoriske og fysiske tiltak for å påvirke holdninger og reiseatferd for å begrense bilbruken.

Virtuelt nullenergibyg

For bedre å kunne oppfylle kommende ambisiøse energikrav for bygg, etablerte Statsbygg i 2011 et

prosjekt som skal bygge et virtuelt testbygg på nullenerginivå for å styrke kompetanse, prosjekteringsverktøy og teknologi for nullenergibygging. 'Bygget' skal framtre digitalt på egen nettside. Målet er å heve både Statens og næringens kompetanse slik at nullenergibygging kan realiseres i praksis. Statsbygg og Lavenergiprogrammet samarbeider om kunnskapsheving og kunnskaps-spredning fra prosjektet.

Grønne tilleggsavtaler

Statsbygg ønsker å styrke innsatsen for energieffektivisering i eksisterende bygg, også gjennom sterkere involvering av leietakere og brukere. Statsbygg utvikler «Grønne tilleggsavtaler» med sikte på å kunne realisere dette innenfor eksisterende leieforhold. Det arbeides samtidig med å styrke statlige tiltak for energieffektivisering i den statlige eiendomsporteføljen.

Aktuelle miljøtiltak på kort og lang sikt

- sette i gang 2–5 pilotprosjekter der man prosjekterer på minimum passivhusnivå for nybygg og/eller lavenerginivå for rehabilitering
- fortsette arbeidet med å innføre systematisk bruk av klimagassberegninger ved alternative løsninger i Statsbygg sine prosjekter, sammen med livssyklus-kostnadsanalyser (LCC-analyser). Hensikten er å utvide og forbedre beslutningsgrunnlaget, samt redusere miljøbelastningen fra prosjektene. Klimagassregnskap og -analyser (www.klimagassregnskap.no) skal utarbeides, sammen med LCC-analyser, som en integrert del av planleggings-, prosjekterings- og byggeprosessen
- gjennomføre en geografisk analyse av risiko og sårbarhet for Statsbyggs bygninger i Norge, med særskilt fokus på effekter av klimaendringer. Ved vurderingen av klimaendringer vil analysen blant annet bygge på NOU 2010: 10 *'Tilpassing til eit klima i endring'*, og utførte analyser av klimaendringer og bygg i Norge
- lage rutiner for miljøvennlig materialbruk med lavest mulig klimagassutslipp og minimalt innhold av helse- og miljøskadelige stoffer
- skaffe seg kunnskap og etablere rutiner slik at nasjonale føringer for en miljøvennlig by- og stedsutvikling er styrende for råd om lokaliseringsbeslutninger gitt av Statsbygg
- medvirke til bærekraftig utvikling via FoU-virksomhet, blant annet gjennom deltakelse i forskningscenteret *Zero Emission Buildings (ZEB)*

for å utvikle løsninger for bygninger med null klimagassutslipp knyttet til produksjon, drift, og avhending

- gjennom deltakelse i FoU-prosjektet *Styr smart i SmartGrid* bidra til utvikling av løsninger for at lokalt produsert overskuddsenergi i et nullenergibygging eller pluss hus kan sendes ut på strømmettet
- intern og ekstern benchmarking av arealeffektivitet: Starte kartlegging av egne prosjekter i justis- og høyskolesektoren for å vurdere arealbruk og funksjoner, starte kartlegging av eksterne aktører i Norge og utlandet mht arealeffektivitet (m² per ansatt, ledighet, m² per funksjonsområde), og utarbeide rutiner for å vurdere arealeffektivitet i konseptvalgsfasen.

Direktoratet for forvaltning og IKT

Viktige miljøutfordringer

Alle statlige virksomheter i Norge er pålagt å ha et miljøledelsessystem. Direktoratet for forvaltning og IKT har etter oppdrag fra Miljøverndepartementet et tverrsektorielt ansvar for å bistå og følge dette opp. Direktoratets egne miljøutfordringer knyttes til at de er en kontorvirksomhet. Driften preges av at direktoratet har kontorer i Oslo og Leikanger i tillegg til en utstrakt kontakt med andre offentlige etater. De største miljøbelastningene knyttet til egen drift er dermed forårsaket av energibruk til kontorer, transport (arbeidsreiser og tjenestereiser) og avfall (hovedsaklig papir og elektronikk).

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til en helhetlig og effektiv IKT-utvikling, slik at offentlig sektor kan samhandle elektronisk og levere brukervennlige og sikre tjenester med god kvalitet. Ved økt bruk av IKT vil samtidig miljøutslippene reduseres. Eksempler på dette er prosjektene eID, ehandel og efaktura. Generelt for disse prosjektene er målet å standardisere effektive arbeidsprosesser gjennom å digitalisere saksbehandlingsprosessene. Innføring av ehandel i offentlig sektor vil bidra til en digitalisert markeds plass hvor innkjøpere og leverandører kan effektivisere anskaffelsesprosessen gjennom mindre papirbruk samt større oversikt over miljøvennlige varer og tjenester. I tillegg vil de digitaliserte løsningene sikre større grad av beste praksis i betydningen mindre sløsing med ressursene ved større innkjøp og mer helhetlig behovsvurdering. Ehandel og efaktura er også gjenstand for en vurdering i direktoratets egen anskaffelsesstrategi.

Aktuelle tiltak på kort og lang sikt

Direktoratet for forvaltning og IKT har i oppdrag å følge opp regjeringens Handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser for Miljøverndepartementet. Direktoratets prosjekter med å digitalisere offentlig sektor er viktige tiltak for å redusere offentlig sektors miljøbelastning. Ved å gå fra papirbasert til digitalisert saksbehandling, for eksempel ved anskaffelser, vil staten bidra til å redusere miljøbelastningen. Ved digitalisering av arbeidsprosesser gjennom ehandels-plattformen, efaktura og konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) er det flere aspekter som bidrar til miljøgevinster:

- ehandelsplassen med åpen markeds plass gjennom elektroniske produkt – og tjenestekataloger fra leverandørene bidrar til bedre oversikt over markedet for innkjøperne. Full oversikt over markedet (i en gitt situasjon der alle leverandører er med i ehandels-plattformen) gir bedre priser. Full oversikt gir også informasjon om hvem som har miljøvennlige produkter og tjenester, samtidig som de kan foreta en vurdering av hvorvidt det lønner seg å velge lokale leverandører som har lave fraktkostnader og dermed gir miljømessige gevinster
- konkurransegjennomføring krever omfattende dokumentasjon. Ved å digitalisere arbeidsprosessene med KGV sikres beste praksis samtidig som mengden papir reduseres betraktelig. Innføring av efaktura er også et virkemiddel som reduserer papirbruk samtidig som det bidrar til bedre kontroll med utgiftene.

Direktoratets oppgave med å innføre miljøledelse i offentlig sektor og utarbeide miljøkriterier for offentlig sektor er viktige tiltak som må fortsette i årene fremover for å styrke det offentliges bidrag til å redusere klimagasser. Direktoratet har, fra august 2011 til mai 2012, koordinert pilotprosjektet *Klimanøytral stat* for ti statlige virksomheter der målet var å teste ut systemer for å måle klimautslipp, vurdere alternative tiltak for å redusere klimautslippene, og beregne hvor mye det ville koste å kjøpe klimakvoter for det resterende utslippet. Erfaring fra virksomhetene skulle brukes i planlegging og budsjettering av eventuelle tiltak for resten av staten. Direktoratet deltok selv som en av pilotvirksomhetene. I tillegg har direktoratet utviklet en felles, enkel rapporteringsløsning som alle statlige virksomheter kan bruke slik at departementene lett kan få en oversikt over status i underliggende etater. Rapporteringssystemet innføres fra 2012 og heter *MiljøRapp*. Systemet

bidrar til enkel rapportering og synlige resultater. Oppgaven med å drifte nettverk som *Knutepunkter*, bidrar til økt kunnskap og holdningsendring blant fylkene som igjen sprer budskapet gjennom krav til kommunene.

Tiltak i Direktoratet for forvaltning og IKT sin interne drift

Et langsiktig tiltak for direktoratets drift er å innføre miljøprofil i alle prosjekter. Miljøprofilene må innebære bevissthet og tiltak rundt alle de aspekter som er nevnt ovenfor; reisevirksomhet, bruk av videoutstyr og andre digitale samarbeidsløsninger, redusere avfall ved å digitalisere arbeidsprosessene og bidra til helhetlige behovskartlegginger ved innkjøp. Et viktig arbeid som pågår i organisasjonen er innføringen av fullelektronisk saks-/arkiv-system (*SakArk-prosjektet*). Det vil redusere papirbruken betraktelig og øke muligheten for gjenbruk av informasjon og dokumentasjon, som igjen vil frigjøre ressurser som kan brukes til andre miljøtiltak.

Et annet langsiktige tiltak er å følge opp anskaffelsesstrategien der det blant annet skal vurderes hvorvidt det er nødvendig å digitalisere innkjøpsprosessene for å sikre bedre oversikt over blant annet hvorvidt miljø og etisk ansvar ivaretas.

Et tredje langsiktig tiltak er å videreutvikle opplæringsprogrammet for nyansatte slik at miljøpolitikk og konsekvenser for den enkelte blir ivaretatt.

Kortsiktige tiltak er bruker støtte til eSamarbeidsløsninger, sikre miljøperspektivet i verne-runder og medarbeidersamtaler, innstille printere på dobbeltsidig utskrift regelmessig og minne om regulering av strøm til elektronisk utstyr i kontorlandskap. Gjennom reiseregulativet og bruken av elektronisk faktura på reise kontrolleres bruken av transportmidler til tjenestereiser.

Den norske kirke

Den norske kirke ønsker å bidra til et mer bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd. I 2007 var miljø og vern av skaperverket hovedsak på Kirkemøtet, og det ble vedtatt en tiårig bærekraftreform for endringer i kirke og samfunn. Dette ble fulgt opp da Kirkemøtet i 2008 vedtok at en vesentlig del av reformen skulle gjennomføres ved et økumenisk samarbeidsprosjekt, kalt *Skaperverk og bærekraft*, mellom Norges kristne råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. Målet er at prosjektet skal prege både kirkelig mål- og stra-

tegiarbeid og det konkrete arbeidet i virksomhetene. Kirken ønsker også å bidra med etiske premisser i samfunnsdebatten og bidra til å fremme en ansvarlig klima- og miljøpolitikk i Norge. Både Kirkerådet og Bispemøtet uttaler seg jevnlig om aktuelle saker og deltar i den offentlige debatten om disse spørsmålene. Internasjonalt deltar Den norske kirke aktivt i miljøarbeidet gjennom Mellomkirkelig Råd. Også Samisk kirkeråd er engasjert i nasjonale og internasjonale miljøspørsmål, spesielt der urfolks rettigheter er berørt. Bærekraft, skaperverk og rettferdighet står også sentralt i kirkens trosopplæring og i den nasjonale diakoniplanen for Den norske kirke.

Kirkebyggene og gravplassene representerer store verdier for samfunnet og er en del av vår felles kulturarv. Det er kommunene og kirkelig fellesråd som har ansvaret for å forvalte disse. Arbeidet med istandsetting av verneverdige og fredede kirkebygg har vært intensivert de siste årene, spesielt gjennom rentekompensasjonsordningen for kirkebygg. Det har også vært arbeidet mye med energieffektiviseringstiltak når det gjelder oppvarming av kirker. I kirkeoppvarmingsprosjektet leg-

ges det vekt på brukstilpasset oppvarming som i første rekke er et energisparingstiltak, men som også gir et bedre bevaringsmiljø for interiør og kunst. Opplysningsvesenets fond (OVF) eier og forvalter en betydelig eiendoms- og bygningsmasse. Flere av de gamle prestegårdene er verdifulle kulturminner og kulturmiljøer. Betydelige deler av fondets midler benyttes hvert år til å holde presteboligene og fondets verneverdige bygninger i forsvarlig stand. Boligene har et samlet areal (inklusive garasjer, uthus mm.) på ca. 160 000 m², og det ble i 2011 brukt ca. 92 mill. kroner til drift, vedlikehold og rehabilitering. Fondet har sin egen kulturminnestrategi. OVF er også en av landets største skogeiere, med ca. 860 000 dekar skogareal, hvorav over halvparten av arealet er produktiv skog. Skogbruksvirksomheten drives etter bedriftsøkonomiske prinsipper, men også i samsvar med Levende Skog standarden om hensyntagen til kulturlandskap, landskapsøkologi og miljø. Skogbruket skal drives på en miljøvennlig og bærekraftig måte, og bevaring av biologisk mangfold skal ha høy prioritet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2012–2013) om statsbudsjettet for år 2013 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet føres det i Prop. 1 S (2012–2013) statsbudsjettet for budsjettåret 2013 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 1–2, 1500–1592, 2445, 4510–4592 og 5445 – 5446

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen			
	01 Apanasje		10 032 000	
	50 Det kongelige hoff		158 606 000	168 638 000
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen			
	01 Apanasje		8 349 000	
	50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.		17 220 000	25 569 000
	Sum Det kongelige hus			194 207 000
Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet			
	01 Driftsutgifter		188 174 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		33 831 000	
	22 Forskning, <i>kan overføres</i>		19 944 000	241 949 000
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		3 000 000	
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		12 500 000	15 500 000
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte			
	70 Tilskudd		149 934 000	149 934 000
	Sum Administrasjon mv.			407 383 000
Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene			
	01 Driftsutgifter		1 426 594 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		169 977 000	1 596 571 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	Sum Fylkesmannsembetene			1 596 571 000
	Fellestjenester i regjeringskvartalet			
1520	Departementenes servicesenter			
	01 Driftsutgifter		579 406 000	
	22 Fellesutgifter i regjeringskvartalet		124 993 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		87 970 000	792 369 000
	Sum Fellestjenester i regjeringskvartalet			792 369 000
	Partistøtte			
1530	Tilskudd til de politiske partier			
	01 Driftsutgifter		2 985 000	
	70 Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner		245 413 000	
	71 Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner		32 156 000	
	73 Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner		70 236 000	
	75 Tilskudd til de politiske partiers fylkesungdomsorganisasjoner		19 965 000	
	76 Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner		7 459 000	378 214 000
	Sum Partistøtte			378 214 000
	Samiske formål			
1533	Sametinget			
	50 Sametinget		259 460 000	
	54 Avkastning av Samefolkets fond		2 535 000	261 995 000
1534	Tilskudd til samiske formål			
	50 Samisk høgskole		5 800 000	
	51 Divvun		5 419 000	
	72 Samisk språk, informasjon m.m.		5 330 000	16 549 000
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter			
	01 Driftsutgifter		3 319 000	3 319 000
1536	Internasjonalt reindriftssenter			
	01 Driftsutgifter		4 378 000	4 378 000
	Sum Samiske formål			286 241 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Nasjonale minoriteter				
1540	Nasjonale minoriteter			
	60 Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>		5 800 000	
	70 Tilskudd til nasjonale minoriteter		7 751 000	
	71 Avkastning av Romanifolkets/ taternes kulturfond		3 550 000	17 101 000
	Sum Nasjonale minoriteter			17 101 000
Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet			
	01 Driftsutgifter		85 998 000	
	23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser		9 961 000	95 959 000
	Sum Konkurransopolitikk			95 959 000
Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	01 Driftsutgifter		177 969 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		53 848 000	
	22 Betaling av elektronisk ID til private leverandører		6 737 000	
	23 Elektronisk ID og digital postkasse, <i>kan overføres</i>		112 331 000	350 885 000
1561	IKT-politikk			
	22 Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>		13 027 000	
	71 Tilskudd til fri programvare		4 500 000	
	72 Tilskudd til forebyggende informasjonssikring		6 860 000	
	73 Tilskudd til digital kompetanse		2 108 000	
	74 Tilskudd til IKT-standardisering		700 000	27 195 000
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram			
	01 Driftsutgifter		4 430 000	
	70 Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>		33 753 000	38 183 000
	Sum Forvaltningsutvikling og IKT-politikk			416 263 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Personvern				
1570	Datatilsynet			
	01	Driftsutgifter	37 753 000	37 753 000
1571	Personvernemnda			
	01	Driftsutgifter	1 833 000	1 833 000
		Sum Personvern		39 586 000
Bygge- og eiendomspolitikk				
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen			
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	57 000 000	
	31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	18 500 000	
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	388 400 000	
	36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	13 840 000	477 740 000
1581	Eiendommer til kongelige formål			
	01	Driftsutgifter	24 128 000	
	30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	37 940 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 811 000	72 879 000
1582	Utvikling av Fornebuområdet			
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	300 000	
	30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	5 000 000	5 300 000
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen			
	01	Driftsutgifter	19 258 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 000 000	34 258 000
2445	Statsbygg			
	24	Driftsresultat		
		1 Driftsinntekter	-3 747 018 000	
		2 Driftsutgifter	2 035 148 000	
		3 Avskrivninger	692 000 000	
		4 Renter av statens kapital	81 300 000	
		5 Til investeringsformål	924 594 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	6 Til reguleringsfondet	-23 248 000	-37 224 000	
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>		138 100 000	
32	Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>		178 900 000	
33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>		735 100 000	
34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>		624 448 000	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		70 000 000	
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>		70 000 000	1 779 324 000
	Sum Bygge- og eiendomspolitikk			2 369 501 000
Den norske kirke				
1590	Kirkelig administrasjon			
01	Driftsutgifter		215 374 000	
21	Spesielle driftsutgifter		29 412 000	
71	Tilskudd til kirkelige formål		232 178 000	
75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>		213 936 000	
79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>		500 000	691 400 000
1591	Presteskapet			
01	Driftsutgifter		905 344 000	
21	Spesielle driftsutgifter		6 404 000	911 748 000
1592	Nidaros domkirke m.m.			
01	Driftsutgifter		54 064 000	54 064 000
	Sum Den norske kirke			1 657 212 000
	Sum departementets utgifter			8 250 607 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	Samlede inntekter			
4510	Fylkesmannsembetene			
01	Inntekter ved oppdrag		169 933 000	169 933 000
4520	Departementenes servicesenter			
02	Ymse inntekter		21 932 000	
03	Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene		72 834 000	94 766 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
4533	Sametinget			
	51	Avkastning av Samefolkets fond	2 535 000	2 535 000
4540	Nasjonale minoriteter			
	71	Avkastning av Romanifolkets/ taternes kulturfond	3 550 000	3 550 000
4550	Konkurransetilsynet			
	04	Klagegebyr	1 980 000	1 980 000
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	03	Diverse inntekter	6 500 000	
	04	Internasjonale oppdrag	2 130 000	
	05	Tilbakebetaling fra kommuner for elektronisk ID	300 000	
	06	Tilbakebetaling fra tjenesteeiere for elektronisk ID og digital postkasse	1 550 000	10 480 000
4581	Eiendommer til kongelige formål			
	01	Ymse inntekter	148 000	148 000
4584	Eiendommer utenfor husleieordning			
	02	Ymse inntekter	3 035 000	3 035 000
4590	Kirkelig administrasjon			
	02	Ymse inntekter	12 169 000	
	03	Inntekter ved oppdrag	29 412 000	41 581 000
4591	Presteskapet			
	02	Ymse inntekter	14 879 000	
	03	Inntekter ved oppdrag	6 404 000	21 283 000
4592	Nidaros domkirke m.m.			
	02	Ymse inntekter	16 876 000	
	03	Leieinntekter m.m.	3 343 000	20 219 000
5445	Statsbygg			
	39	Avsetning til investeringsformål	924 594 000	924 594 000
5446	Salg av eiendom, Fornebu			
	40	Salgsinntekter, Fornebu	200 000	200 000
		Sum Samlede inntekter		1 294 304 000
		Sum departementets inntekter		1 294 304 000

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets alminnelige fullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1510 post 21	kap. 4510 post 01
kap. 1520 post 01	kap. 4520 postene 02 og 03
kap. 1535 post 01	kap. 4535 post 02
kap. 1536 post 01	kap. 4536 post 02
Kap. 1550 post 23	Kap. 4550 post 04
Kap. 1560 post 01	Kap. 4560 postene 03 og 04
Kap. 1560 post 21	Kap. 4560 post 03
kap. 1560 post 22	kap. 4560 post 05
kap. 1560 post 23	kap. 4560 post 06
kap. 1584 post 01	kap. 4584 post 02
kap. 1590 post 01	kap. 4590 post 02
kap. 1590 post 21	kap. 4590 post 03
kap. 1591 post 01	kap. 4591 post 02
kap. 1591 post 21	kap. 4591 post 03
kap. 1592 post 01	kap. 4592 postene 02 og 03

Andre fullmakter

III

Fullmakt til nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 1510 Fylkesmannsembetene, post 21 Spesielle driftsutgifter, refusjoner av utgifter til fellestjenester der Fylkesmannen samordner utgiftene.

Bygge- og eiendomsfullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

IV

Fullmakter til overskridelse

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan:

1. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med inntil 175 mill. kroner mot dekning i reguleringsfondet.
2. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30–49, med beløp som tilsvarer inntekter fra salg av eiendommer, og medregne ubrukte inntekter fra salg av eiendom ved beregning av overført beløp.

V

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan omdisponere:

1. under kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, mellom postene 30–45.
2. under kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, fra post 01 til post 45.
3. under kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen, fra post 01 til post 45.
4. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 30, 31, 33, 45 og 49.
5. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 32 og 34, samt post 49 i de tilfeller det er aktuelt å kjøpe en eiendom som ledd i gjennomføringen av et kurantprosjekt.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å gjennomføre de byggeprosjektene og andre investeringsprosjekter som er omtalt under kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet, og kap. 2445 Statsbygg i Prop. 1 S (2012–2013), innenfor de kostnadsrammene som der er oppgitt.

VII

Fullmakter i forbindelse med kurantprosjektordningen

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan:

1. under kap. 2445 Statsbygg, post 32, Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter, sette i gang byggeprosjekt uten at disse er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget, når leietakeren har de husleiemidlene det er behov for innenfor gjeldende budsjettammer.
2. under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Prosjektering og igangsetting av kurantprosjekter og post 34 Videreføring av kurantprosjekt, pådra staten forpliktelser utover budsjettåret innenfor en samlet ramme på 1 500 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser i forbindelse med gjennomføringen av byggeprosjektene.

Andre fullmakter

VIII

Diverse fullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet i 2013 kan:
 - a. godskrive det enkelte bygge- og eiendomsprosjektet med innbetalt dagmulkt, konvensjonalbot og erstatning for misligholdt entreprise, ved at innbetalingen blir postert i statsregnskapet på vedkommende investeringspost som utgiftsreduksjon.
 - b. godkjenne salg, makeskifte eller bortfeste av eiendom som forvaltes av Statsbygg eller av statlige etater som ikke har egen salgsfullmakt, for inntil 500 mill. kroner totalt i budsjettåret.
 - c. godkjenne kjøp av eiendom finansiert ved salgsinntekter, innsparte midler eller midler fra reguleringsfondet for inntil 150 mill. kroner i hvert enkelt tilfelle, og for inntil 300 mill. kroner totalt, utover bevilgningen på kap. 2445 Statsbygg, post 49 Kjøp av eiendom.
 - d. overdra statlige spesialskoleeiendommer til underpris eller vederlagsfritt til kommuner og fylkeskommuner, dersom ansvaret for skoledriften blir overtatt av kommunen eller fylkeskommunen.
 - e. gjøre bortfeste, salg og makeskifte av eiendommer som det er behov for ved disponering av statens eiendommer på Fornebu for inntil 100 mill. kroner.
 - f. korrigere Statsbyggs balanse i de tilfellene hvor prosjekterings- og investeringsmidler ført på kap. 2445 Statsbygg blir overført til andre budsjettkapittel eller prosjektene ikke blir realisert.
 - g. avhende statlig fast eiendom til barnehageformål direkte til kommuner til markedspris.
2. Kongen i 2013 kan avhende statlig eiendom til lavere pris enn markedspris der særlige hensyn tilsier det.

Vedlegg 1

Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1. mars 2012

Generelt

Stortinget vedtok 19. juni 1997 å oppheve Bevilgningsreglementets pgf. 10 om opprettelse, inn- og utdragning og omgjøring av ledige statsstillinger. Vilkåret i Innst.S. nr. 243 (1996–1997) fra Stortingets presidentskap er at det i tilknytning til det årlige bevilgningsframlegget blir gitt en oversikt over antall tilsatte i virksomheter i det statlige tariffområdet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet en oversikt over arbeidstakere i det statlige tariffområdet på grunnlag av data i Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) per 1. mars 2012.

Arbeidstakere som lønnes etter lønnsregulativ for staten

Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) omfatter alle som lønnes etter lønnsregulativ for staten (statlig tariffområde). Tilsatte ved de statlige grunn- og videregående skolene og ved spesialpedagogiske kompetansesentre inngår i tallma-

terialet. Registerdataene er eksklusive tilsatte i statsaksjeselskap, statsforetak eller statlige virksomheter som er endret til stiftelser.

Statens toppledere og dommere, som lønnes etter lønnskategorier, er rapportert til SST. I tallmaterialet er disse kun tatt med under «Sammendrag – tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars 2012 – antall og beregnet årsverk».

Statistikken for statlig tariffområde omfatter i alt 147 429 regulativlønte arbeidstakere per 1. mars 2012. Tilsatte i heltidsstillinger utgjør 83 pst. av alle. Tallet på årsverk, 135 990, er beregnet på grunnlag av dellønnsprosent (stillingsdel), som er rapportert på individnivå. Vel 47 pst. av årsverkene utføres av kvinner.

Sammendrag – tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars 2012 – antall og beregnet årsverk

Tabell 1.1 og 1.2 omfatter kun regulativlønte arbeidstakere. Alle som er holdt utenfor datagrunnlaget i disse to tabellene er imidlertid med i denne oversiktstabellen:

	Antall	Årsverk
Faste og midlertidige tilsatte regulativlønte	147 429	135 990
Tilsatte lønnet etter overenskomst, timelønte, tilsatte permitterte med redusert lønn eller tilsatte som staten har arbeidsgiveransvaret for, men som ikke får lønn gjennom statsbudsjettet ¹	6 528	1 846
Toppledere og dommere på egne kontrakter	884	876
Sum tilsatte i statlig tariffområde	154 841	138 712

¹ Årsverktallet er et overslag.

Tabell 1.1 Tilsatte etter kjønn, tjenesteforhold, årsverk, departementsområder og etat/virksomhet per 1. mars 2012. Årsverkanslaget er beregnet på grunnlag av dellønnsprosent (stillingsdel), som er rapportert på individnivå.

Etat/virksomhet											
	Menn						Kvinner				
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav			
Heltids- tilsatte				Deltids- tilsatte	Årsverk	Heltids- tilsatte		Deltids- tilsatte	Årsverk		
<i>I alt</i>	147 429	135 989,62	76 923	67 948	8 975	71 776,84	70 506	54 366	16 140	64 212,78	
<i>Statsministerens kontor</i>	82	78,80	43	39	4	41,90	39	31	8	36,90	
<i>Regjeringsadvokaten</i>	52	49,58	23	22	1	22,80	29	21	8	26,78	
<i>Arbeidsdepartementet</i>	15 379	14 264,37	4 911	4 360	551	4 664,98	10 468	8 037	2 431	9 599,39	
Arbeidsdepartementet	197	190,29	75	72	3	73,80	122	101	21	116,49	
Arbeids- og velferdsetaten	13 825	12 771,79	4 235	3 735	500	4 007,82	9 590	7 299	2 291	8 763,97	
Arbeids- og velferds- direktoratet	454	434,44	188	173	15	181,68	266	217	49	252,76	
NAV fylkesledd	9 342	8 530,88	2 515	2 147	368	2 343,35	6 827	5 101	1 726	6 187,53	
NAV Østfold	509	471,57	138	123	15	131,98	371	275	96	339,59	
NAV Akershus	883	817,23	215	187	28	201,41	668	511	157	615,82	
NAV Oslo	1 084	1 023,86	335	310	25	324,34	749	604	145	699,52	
NAV Hedmark	357	328,41	99	91	8	95,27	258	189	69	233,14	
NAV Oppland	362	320,60	95	72	23	83,61	267	185	82	236,99	
NAV Buskerud	458	418,09	94	80	14	85,63	364	269	95	332,46	
NAV Vestfold	478	424,89	125	102	23	113,51	353	246	107	311,38	
NAV Telemark	375	341,01	110	95	15	103,08	265	200	65	237,93	
NAV Aust-Agder	272	234,35	82	59	23	69,80	190	127	63	164,55	
NAV Vest-Agder	323	294,86	100	83	17	93,11	223	165	58	201,75	
NAV Rogaland	718	645,21	164	135	29	152,02	554	388	166	493,19	
NAV Hordaland	788	706,94	207	162	45	186,22	581	418	163	520,72	
NAV Sogn og Fjordane	218	192,33	46	37	9	42,28	172	123	49	150,05	
NAV Møre og Romsdal	500	457,82	128	114	14	122,06	372	280	92	335,76	
NAV Sør-Trøndelag	568	518,54	166	134	32	150,28	402	306	96	368,26	
NAV Nord-Trøndelag	298	273,34	96	84	12	91,04	202	150	52	182,30	
NAV Nordland	567	526,38	157	142	15	150,60	410	326	84	375,78	
NAV Troms	372	341,58	105	91	14	98,19	267	210	57	243,39	
NAV Finnmark	212	193,87	53	46	7	48,92	159	129	30	144,95	
NAV IKT	392	384,09	280	269	11	275,59	112	103	9	108,50	
NAV fellestjenester	91	88,33	37	36	1	36,50	54	46	8	51,83	
NAV hjelpemidler og tilrettelegging	1 271	1 176,02	561	499	62	532,90	710	523	187	643,12	
NAV internasjonalt	207	193,43	56	46	10	52,30	151	120	31	141,13	
NAV klageinstans	154	145,06	36	27	9	32,08	118	102	16	112,98	
NAV kontaktsenter	819	771,13	201	194	7	198,00	618	480	138	573,13	

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
NAV kontroll	211	201,22	72	69	3	71,32	139	111	28	129,90
NAV pensjon	326	310,34	99	95	4	97,70	227	186	41	212,64
NAV regnskap og utbetaling	511	491,65	176	166	10	172,40	335	281	54	319,25
NAV sentral ytelsesforvaltning	47	45,20	14	14	0	14,00	33	29	4	31,20
Arbeidsretten	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Arbeidstilsyn	578	556,98	243	229	14	238,42	335	277	58	318,56
Direktoratet for arbeidstilsynet	111	108,67	36	33	3	35,20	75	66	9	73,47
Arbeidstilsynet regionene	467	448,31	207	196	11	203,22	260	211	49	245,09
Arbeidstilsynet Indre Østland	62	60,70	33	32	1	32,60	29	26	3	28,10
Arbeidstilsynet Østfold og Akershus	65	63,36	25	24	1	24,92	40	30	10	38,44
Arbeidstilsynet Oslo	71	66,93	28	25	3	26,60	43	37	6	40,33
Arbeidstilsynet Sør-Norge	67	63,70	26	24	2	25,40	41	34	7	38,30
Arbeidstilsynet Vestlandet	84	80,84	35	32	3	34,20	49	39	10	46,64
Arbeidstilsynet Midt-Norge	66	63,65	36	35	1	35,50	30	24	6	28,15
Arbeidstilsynet Nord-Norge	52	49,13	24	24	0	24,00	28	21	7	25,13
Pensjonstrygden for sjømenn	35	34,10	13	12	1	12,60	22	21	1	21,50
Petroleumstilsynet	160	150,15	89	81	8	85,30	71	54	17	64,85
Riksmekleren	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Statens arbeidsmiljøinstitutt	120	110,80	63	50	13	58,18	57	44	13	52,62
Statens Pensjonskasse forvaltningsbedrift	394	385,26	163	157	6	160,96	231	208	23	224,30
Trygderetten	68	63,00	30	24	6	27,90	38	31	7	35,10
<i>Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet</i>	5 764	5 010,19	1 958	1 377	581	1 679,26	3 806	2 635	1 171	3 330,93
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	197	187,71	60	55	5	58,40	137	105	32	129,31
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	104	92,95	28	22	6	25,70	76	53	23	67,25
Forbrukerrådet	137	125,95	57	51	6	55,00	80	55	25	70,95
Barneombudet	15	14,70	5	5	0	5,00	10	7	3	9,70
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	199	192,35	76	73	3	75,20	123	106	17	117,15
Barne-, ungdoms- og familie-etaten	4 959	4 252,05	1 678	1 124	554	1 409,96	3 281	2 223	1 058	2 842,09
Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet	224	216,33	84	77	7	81,50	140	122	18	134,83
Bufetat regionene	4 735	4 035,72	1 594	1 047	547	1 328,46	3 141	2 101	1 040	2 707,26

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Øst	1 316	1 099,40	423	260	163	344,87	893	575	318	754,53
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Sør	1 000	860,95	356	241	115	299,76	644	436	208	561,19
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Vest	1 077	907,65	360	249	111	301,53	717	454	263	606,12
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Midt-Norge	646	550,36	228	145	83	187,70	418	278	140	362,66
Barne-, ungdoms- og familie-etaten Region Nord	696	617,36	227	152	75	194,60	469	358	111	422,76
Forbrukerombudet	29	27,50	15	13	2	14,10	14	12	2	13,40
Likestillings- og diskrimineringsnemnda	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Likestillings- og diskrimineringsombudet	58	56,93	18	17	1	17,80	40	37	3	39,13
Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget	9	8,10	1	1	0	1,00	8	6	2	7,10
Statens Institutt for forbruksforskning SIFO	56	50,95	20	16	4	17,10	36	30	6	33,85
<i>Finansdepartementet</i>	10 478	9 968,47	4 397	4 115	282	4 288,37	6 081	4 787	1 294	5 680,10
Finansdepartementet	298	291,14	160	157	3	158,90	138	113	25	132,24
Finanstilsynet	276	266,07	134	123	11	130,60	142	122	20	135,47
Skatteetaten	6 279	5 954,85	2 384	2 241	143	2 337,21	3 895	3 022	873	3 617,64
Skattedirektoratet	298	292,50	149	145	4	148,17	149	129	20	144,33
Skatt Øst	1 637	1 557,58	596	564	32	585,49	1 041	820	221	972,09
Skatt Sør	848	795,19	294	273	21	286,56	554	404	150	508,63
Skatt Vest	1 092	1 028,83	378	344	34	366,46	714	534	180	662,37
Skatt Midt-Norge	612	571,79	213	196	17	207,06	399	290	109	364,73
Skatt Nord	553	536,15	183	174	9	180,05	370	330	40	356,10
Oljeskattekontoret	43	41,90	28	26	2	27,30	15	13	2	14,60
Skatteetatens IT- og service-partner	853	813,60	430	417	13	426,14	423	338	85	387,46
Skatteopplysningen	343	317,31	113	102	11	109,98	230	164	66	207,33
Toll- og avgiftsetaten	1 910	1 844,49	999	956	43	984,85	911	742	169	859,64
Toll- og avgiftsdirektoratet	299	291,35	143	138	5	141,40	156	136	20	149,95
Tollregionene	1 611	1 553,14	856	818	38	843,45	755	606	149	709,69
Tollregion Øst-Norge	339	323,39	188	179	9	185,10	151	110	41	138,29
Tollregion Oslo og Akershus	579	560,60	272	259	13	268,05	307	255	52	292,55
Tollregion Sør-Norge	251	242,42	154	145	9	151,20	97	76	21	91,22
Tollregion Vest-Norge	198	193,00	108	107	1	107,60	90	74	16	85,40
Tollregion Midt-Norge	157	148,68	83	79	4	81,60	74	57	17	67,08

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Tollregion Nord-Norge	87	85,05	51	49	2	49,90	36	34	2	35,15
Statistisk Sentralbyrå	996	917,44	473	401	72	433,76	523	394	129	483,68
Direktoratet for økonomistyring	358	347,20	143	138	5	140,60	215	182	33	206,60
Statens innkrevingsentral	361	347,28	104	99	5	102,45	257	212	45	244,83
<i>Fiskeri- og kystdepartementet</i>	2 355	2 264,70	1 608	1 522	86	1 571,98	747	595	152	692,72
Fiskeri- og kystdepartementet	106	104,28	49	48	1	48,80	57	46	11	55,48
Fiskeridirektoratet	488	460,09	263	245	18	255,70	225	175	50	204,39
Fiskeridirektoratet	228	219,40	116	106	10	112,50	112	90	22	106,90
Fiskeridirektoratet Region Sør	36	32,31	19	17	2	18,00	17	11	6	14,31
Fiskeridirektoratet Region Vest	39	33,78	17	15	2	16,10	22	14	8	17,68
Fiskeridirektoratet Region Møre og Romsdal	39	37,20	21	19	2	20,00	18	15	3	17,20
Fiskeridirektoratet Region Troms	50	48,28	40	40	0	40,00	10	8	2	8,28
Fiskeridirektoratet Region Nordland	41	38,33	24	22	2	23,10	17	14	3	15,23
Fiskeridirektoratet Region Trøndelag	19	17,41	7	7	0	7,00	12	9	3	10,41
Fiskeridirektoratet Region Finnmark	36	33,38	19	19	0	19,00	17	14	3	14,38
Havforskningsinstituttet	537	519,69	336	316	20	329,12	201	165	36	190,57
Kystverket	1 088	1 052,26	908	868	40	890,46	180	141	39	161,80
Kystverket	143	138,90	79	74	5	77,40	64	55	9	61,50
Kystverket Sørøst	209	199,78	185	176	9	180,46	24	17	7	19,32
Kystverket Vest	222	215,13	195	190	5	193,80	27	16	11	21,33
Kystverket Midt-Norge	92	90,49	87	85	2	85,49	5	5	0	5,00
Kystverket Nordland	103	100,54	87	85	2	86,00	16	13	3	14,54
Kystverket Troms og Finnmark	115	108,48	84	79	5	81,24	31	23	8	27,24
Kystverket Rederi	204	198,94	191	179	12	186,07	13	12	1	12,87
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)	136	128,38	52	45	7	47,90	84	68	16	80,48
<i>Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet</i>	6 312	5 943,14	3 362	3 016	346	3 211,23	2 950	2 333	617	2 731,91
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	208	203,17	99	95	4	98,33	109	95	14	104,84
Presteskaper (inkl bispedømmekontorene)	1 686	1 553,33	1 149	1 002	147	1 080,28	537	393	144	473,05

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Borg bispedømme	152	145,30	104	95	9	99,70	48	39	9	45,60
Oslo bispedømme	209	189,90	119	105	14	112,30	90	65	25	77,60
Hamar bispedømme	128	119,80	85	75	10	80,60	43	34	9	39,20
Tunsberg bispedømme	136	128,55	98	90	8	94,40	38	31	7	34,15
Agder og Telemark bispedømme	140	130,65	105	91	14	99,40	35	25	10	31,25
Stavanger bispedømme	114	99,20	95	73	22	84,30	19	12	7	14,90
Bjørgvin bispedømme	184	170,83	153	130	23	142,13	31	26	5	28,70
Møre bispedømme	82	76,60	69	61	8	64,95	13	10	3	11,65
Nidaros bispedømme	134	122,30	85	76	9	80,45	49	35	14	41,85
Sør-Hålogaland bispedømme	95	92,40	64	64	0	64,00	31	24	7	28,40
Nord-Hålogaland bispedømme	105	95,50	77	66	11	71,70	28	20	8	23,80
Svalbard Kirke	3	3,00	2	2	0	2,00	1	1	0	1,00
Bispedømmekontor	204	179,30	93	74	19	84,35	111	71	40	94,95
Borg bispedømmekontor	12	10,55	5	4	1	4,50	7	4	3	6,05
Oslo bispedømmekontor	26	20,40	10	6	4	8,10	16	8	8	12,30
Hamar bispedømmekontor	19	17,50	8	6	2	6,80	11	10	1	10,70
Tunsberg bispedømmekontor	15	14,10	6	6	0	6,00	9	7	2	8,10
Agder bispedømmekontor	22	20,25	16	13	3	15,15	6	4	2	5,10
Stavanger bispedømmekontor	20	16,45	10	6	4	8,00	10	7	3	8,45
Bjørgvin bispedømmekontor	25	20,50	11	8	3	9,20	14	7	7	11,30
Møre bispedømmekontor	15	13,55	8	8	0	8,00	7	2	5	5,55
Nidaros bispedømmekontor	19	17,30	8	6	2	7,60	11	8	3	9,70
Sør-Hålogaland bispedømmekontor	16	14,90	5	5	0	5,00	11	8	3	9,90
Nord-Hålogaland bispedømmekontor	15	13,80	6	6	0	6,00	9	6	3	7,80
Fylkesmannsembetene	2 410	2 255,37	945	830	115	894,04	1 465	1 150	315	1 361,33
Fylkesmannen i Østfold	125	115,00	50	46	4	48,20	75	49	26	66,80
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	264	245,30	73	62	11	68,30	191	148	43	177,00
Fylkesmannen i Hedmark	119	111,81	56	51	5	54,33	63	47	16	57,48
Fylkesmannen i Oppland	128	120,29	56	49	7	53,08	72	59	13	67,21
Fylkesmannen i Buskerud	123	110,25	44	34	10	38,39	79	59	20	71,86
Fylkesmannen i Vestfold	116	110,81	42	36	6	39,56	74	61	13	71,25
Fylkesmannen i Telemark	104	94,56	44	37	7	40,21	60	42	18	54,35
Fylkesmannen i Aust-Agder	85	80,30	34	30	4	32,60	51	39	12	47,70

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Fylkesmannen i Vest-Agder	111	104,00	48	45	3	47,00	63	45	18	57,00
Fylkesmannen i Rogaland	170	157,83	72	62	10	68,15	98	74	24	89,68
Fylkesmannen i Hordaland	172	165,30	74	65	9	70,90	98	84	14	94,40
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	128	118,33	59	52	7	55,35	69	46	23	62,98
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	132	121,71	46	40	6	42,41	86	68	18	79,30
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	140	135,21	49	42	7	46,66	91	82	9	88,55
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag	123	115,20	48	43	5	46,05	75	53	22	69,15
Fylkesmannen i Nordland	149	144,82	64	61	3	62,70	85	78	7	82,12
Fylkesmannen i Troms	119	108,50	52	43	9	47,50	67	55	12	61,00
Fylkesmannen i Finnmark	102	96,15	34	32	2	32,65	68	61	7	63,50
Departementenes service-senter (DSS)	578	556,07	316	296	20	308,96	262	218	44	247,11
Direktoratet for forvaltning og lkt	228	220,54	103	93	10	100,30	125	107	18	120,24
Konkurransetilsynet	108	104,55	51	48	3	49,70	57	49	8	54,85
Statsbygg	848	824,83	580	545	35	565,90	268	231	37	258,93
Datatilsynet	38	36,13	18	17	1	17,60	20	14	6	18,53
Det praktisk-teologiske seminar	16	14,30	6	5	1	5,40	10	8	2	8,90
Forvaltningsorganet for opplysningsvesenets fond	51	48,70	27	24	3	26,10	24	19	5	22,60
Galdu kompetansesenter for urfolks rettigheter	6	6,00	1	1	0	1,00	5	5	0	5,00
Internasjonalt fag- og formidlings-senter for reindrift	9	4,89	5	1	4	2,40	4	2	2	2,49
Kirkerådet	67	63,68	34	32	2	33,42	33	24	9	30,26
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	59	51,58	28	27	1	27,80	31	18	13	23,78
<i>Forsvarsdepartementet</i>	18 939	18 369,62	15 398	14 784	614	15 010,49	3 541	3 076	465	3 359,13
Forsvarsdepartementet	342	336,45	225	221	4	223,20	117	100	17	113,25
Forsvaret	16 324	15 860,20	13 723	13 171	552	13 362,61	2 601	2 339	262	2 497,59
Forsvarets forskningsinstitutt	668	650,68	476	457	19	468,96	192	155	37	181,72
Forsvarsbygg	1 470	1 391,21	875	838	37	857,62	595	456	139	533,59
Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)	135	131,08	99	97	2	98,10	36	26	10	32,98
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>	3 267	3 033,87	999	867	132	926,44	2 268	1 776	492	2 107,43
Helse- og omsorgsdepartementet	206	197,96	75	71	4	73,50	131	110	21	124,46

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Helsedirektoratet	645	612,34	212	199	13	204,50	433	358	75	407,84
Helsedirektoratet sentralt	574	547,09	199	187	12	192,10	375	314	61	354,99
Helsedirektoratet , Ombud mv	71	65,25	13	12	1	12,40	58	44	14	52,85
Norsk pasientskadeerstat- ning	141	131,76	43	38	5	39,00	98	78	20	92,76
Statens helsetilsyn	114	105,35	37	31	6	33,10	77	59	18	72,25
Nasjonalt folkehelseinstitutt	773	713,10	244	196	48	217,70	529	425	104	495,40
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	165	145,64	52	39	13	43,80	113	88	25	101,84
Statens strålevern	120	112,12	58	49	9	55,40	62	50	12	56,72
Pasientskadenemnda	39	37,12	11	10	1	10,20	28	21	7	26,92
Statens legemiddelverk	240	229,91	65	62	3	63,30	175	148	27	166,61
Bioteknologinemnda	6	5,80	2	1	1	1,80	4	4	0	4,00
Statens helsepersonell- nemnd	6	5,70	1	1	0	1,00	5	4	1	4,70
Statens institutt for rusmid- delforskning SIRUS	48	44,45	16	15	1	15,20	32	25	7	29,25
Klagenemnda for behand- ling i utlandet- Preimplanta- sjonsdiagnostikknemnda	2	1,90	0	0	0	0,00	2	1	1	1,90
Statens autorisasjonskontor for helsepersonell	46	45,10	17	17	0	17,00	29	25	4	28,10
Helseøkonomiforvaltningen HELFO	628	563,32	126	103	23	113,44	502	343	159	449,88
Vitenskapskomiteen for mat- trygghet	17	16,60	4	4	0	4,00	13	11	2	12,60
<i>Justis- og beredskapsdeparte- mentet</i>	22 006	21 187,53	11 915	11 518	397	11 763,07	10 091	8 180	1 911	9 424,46
Justis- og beredskapsdeparte- mentet	390	378,33	137	131	6	135,30	253	214	39	243,03
Direktoratet for nødkommuni- kasjon DNK	67	64,71	42	39	3	40,60	25	22	3	24,11
Konfliktrådene	82	78,30	25	24	1	24,60	57	48	9	53,70
Statens sivilrettsforvaltning	48	45,97	11	11	0	11,00	37	28	9	34,97
Kontoret for voldsofferer- statning	43	38,60	11	10	1	10,50	32	24	8	28,10
Den høyere påtalemyndig- het	162	153,50	64	64	0	64,00	98	75	23	89,50
Den militære disiplinærmyndig- het	11	10,00	7	6	1	6,50	4	3	1	3,50
Kriminalomsorgen	4 538	4 371,60	2 530	2 403	127	2 483,42	2 008	1 662	346	1 888,18
Kriminalomsorgens IT-tje- neste	42	41,18	21	20	1	20,80	21	18	3	20,38

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Kriminalomsorgens utdannings-senter	423	420,80	233	230	3	231,80	190	187	3	189,00
Kriminalomsorg i regionene	4 073	3 909,62	2 276	2 153	123	2 230,82	1 797	1 457	340	1 678,80
Kriminalomsorgen Region Øst	932	907,30	513	492	21	505,27	419	356	63	402,03
Kriminalomsorgen Region Sør	717	682,42	398	377	21	391,92	319	246	73	290,50
Kriminalomsorgen Region Sørvest	590	559,71	318	302	16	311,10	272	205	67	248,61
Kriminalomsorgen Region Vest	522	491,56	280	254	26	269,47	242	191	51	222,09
Kriminalomsorgen Region Nord	532	515,51	311	302	9	308,19	221	187	34	207,32
Kriminalomsorgen Region Nordøst	780	753,12	456	426	30	444,87	324	272	52	308,25
Spesialenheten for politisaker	35	34,60	15	14	1	14,80	20	19	1	19,80
Politietater	14 552	14 003,16	8 237	8 015	222	8 146,89	6 315	5 065	1 250	5 856,27
Politidirektoratet	166	164,40	94	93	1	93,60	72	67	5	70,80
Grensekommisær for den norsk-russiske grense	4	4,00	2	2	0	2,00	2	2	0	2,00
Politiets data- og materiell-tjeneste (PDMT)	278	271,50	171	164	7	168,70	107	92	15	102,80
Kripos	464	456,88	227	224	3	225,86	237	207	30	231,02
Økokrim	141	138,70	70	69	1	69,40	71	63	8	69,30
Politiets utlendingsenhet	408	403,40	249	249	0	249,00	159	142	17	154,40
Utrykningspolitiet	55	53,83	36	36	0	36,00	19	15	4	17,83
Namsfogdkontoret i Oslo	115	113,60	34	33	1	33,80	81	76	5	79,80
Sikkerhet og beredskap	412	406,41	256	249	7	254,45	156	138	18	151,96
Nasjonalt identitets- og dokumentasjonssenter	32	31,40	12	12	0	12,00	20	17	3	19,40
Politi-høgskolen	388	376,09	189	182	7	186,24	199	170	29	189,85
Politi- og lensmannsetaten	12 089	11 582,95	6 897	6 702	195	6 815,84	5 192	4 076	1 116	4 767,11
Østfold politidistrikt	580	553,25	326	317	9	322,28	254	190	64	230,97
Asker og Bærum politidis-trikt	336	322,46	165	162	3	163,43	171	133	38	159,03
Oslo politidistrikt	2 543	2 495,29	1 529	1 497	32	1 517,60	1 014	905	109	977,69
Follo politidistrikt	309	293,39	145	138	7	141,32	164	126	38	152,07
Hedmark politidistrikt	401	377,95	219	212	7	215,01	182	136	46	162,94
Nordre Buskerud politidis-trikt	192	179,36	101	98	3	99,56	91	69	22	79,80
Vestoppland politidistrikt	210	200,80	113	112	1	112,50	97	79	18	88,30
Gudbrandsdal politidistrikt	161	149,74	99	98	1	98,63	62	38	24	51,11

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Romerike politidistrikt	605	587,63	325	319	6	322,30	280	239	41	265,33
Søndre Buskerud politidistrikt	439	418,53	242	237	5	239,80	197	143	54	178,73
Vestfold politidistrikt	482	461,03	263	258	5	261,16	219	165	54	199,87
Telemark politidistrikt	400	383,48	238	225	13	234,35	162	124	38	149,13
Agder politidistrikt	622	575,18	380	357	23	370,20	242	154	88	204,98
Rogaland politidistrikt	745	704,35	398	380	18	391,97	347	245	102	312,38
Hordaland politidistrikt	944	900,15	554	541	13	547,70	390	295	95	352,45
Haugaland og Sunnhordland politidistrikt	261	245,44	140	137	3	139,00	121	90	31	106,44
Sogn og Fjordane politidistrikt	194	182,20	114	111	3	112,15	80	54	26	70,05
Sunnmøre politidistrikt	241	225,91	139	134	5	136,78	102	70	32	89,13
Nordmøre og Romsdal politidistrikt	238	227,23	138	136	2	137,45	100	78	22	89,78
Sør-Trøndelag politidistrikt	615	595,58	364	354	10	359,41	251	207	44	236,17
Nord-Trøndelag politidistrikt	287	270,86	168	161	7	164,53	119	89	30	106,33
Helgeland politidistrikt	193	182,93	107	105	2	106,00	86	63	23	76,93
Troms politidistrikt	315	305,63	180	176	4	178,04	135	114	21	127,59
Salten politidistrikt	196	185,91	110	102	8	106,70	86	68	18	79,21
Midtre Hålogaland politidistrikt	287	276,62	170	167	3	168,50	117	98	19	108,12
Vest-Finnmark politidistrikt	132	127,59	71	70	1	70,50	61	54	7	57,09
Øst-Finnmark politidistrikt	161	154,46	99	98	1	98,97	62	50	12	55,49
Direktoratet for samfunns- sikkerhet og beredskap	583	555,81	346	335	11	341,70	237	176	61	214,11
Siviltjenesten	8	7,30	3	2	1	2,30	5	5	0	5,00
Hovedredningssentralene	44	44,00	34	34	0	34,00	10	10	0	10,00
Kommisjonen for gjenoppta- kelse av straffesaker	11	10,24	2	2	0	2,00	9	6	3	8,24
Sysselmannen På Svalbard	36	35,40	19	19	0	19,00	17	15	2	16,40
Utlendingsdirektoratet	1 058	1 024,66	327	309	18	322,36	731	605	126	702,30
Utlendingsnemnda	338	331,35	105	100	5	104,10	233	203	30	227,25
<i>Kommunal- og regionalde- partementet</i>	283	271,97	117	106	11	113,00	166	137	29	158,97
Kommunal- og Regionalde- partementet	193	185,92	78	70	8	75,80	115	97	18	110,12
Husleietvistutvalget	18	17,10	7	7	0	7,00	11	7	4	10,10
Kompetansesenter for Dis- triktsutvikling	24	23,40	8	8	0	8,00	16	13	3	15,40
Direktoratet for Byggkvali- tet	48	45,55	24	21	3	22,20	24	20	4	23,35

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
<i>Kulturdepartementet</i>	1 363	1 280,13	595	546	49	576,03	768	595	173	704,10
Kulturdeppartementet	140	135,86	55	52	3	54,53	85	74	11	81,33
Arkivverket	282	260,29	139	126	13	135,06	143	101	42	125,23
Riksarkivet	150	144,00	85	81	4	84,20	65	53	12	59,80
Sami Arkiiva/Samisk Arkiv	3	3,00	2	2	0	2,00	1	1	0	1,00
Statsarkivet i Bergen	21	18,39	8	6	2	7,76	13	7	6	10,63
Statsarkivet i Hamar	16	14,43	6	6	0	6,00	10	4	6	8,43
Statsarkivet i Kongsberg	14	13,00	6	5	1	5,50	8	7	1	7,50
Statsarkivet i Kristiansand S	15	12,42	8	6	2	7,20	7	4	3	5,22
Statsarkivet i Oslo	11	10,30	6	5	1	5,80	5	4	1	4,50
Statsarkivet i Stavanger	18	13,90	5	3	2	4,10	13	5	8	9,80
Statsarkivet i Tromsø	10	10,00	5	5	0	5,00	5	5	0	5,00
Statsarkivet i Trondheim	24	20,85	8	7	1	7,50	16	11	5	13,35
Norsk filminstitutt	90	84,49	40	36	4	38,70	50	39	11	45,79
Norsk lokallhistorisk institutt	11	7,68	6	3	3	4,18	5	2	3	3,50
Kunst i offentlige rom KORO	16	15,60	3	3	0	3,00	13	11	2	12,60
Lotteri- og stiftelsestilsynet	64	61,35	26	25	1	25,55	38	31	7	35,80
Medietilsynet	50	46,80	23	21	2	21,90	27	23	4	24,90
Nasjonalbiblioteket	414	387,72	184	170	14	178,45	230	169	61	209,27
Norsk kulturråd	104	101,33	39	37	2	38,53	65	56	9	62,80
Norsk lyd og blindeskriftbi- bliotek	51	48,18	20	19	1	19,50	31	23	8	28,68
Rikskonsertene	68	64,70	32	31	1	31,60	36	29	7	33,10
Riksteatret	37	34,33	13	11	2	11,43	24	22	2	22,90
Språkrådet	36	31,80	15	12	3	13,60	21	15	6	18,20
<i>Kunnskapsdepartementet</i>	38 488	32 436,55	19 021	13 811	5 210	15 596,07	19 467	13 986	5 481	16 840,48
Kunnskapsdepartementet	313	298,10	110	103	7	108,00	203	159	44	190,10
Utdanningsdirektoratet	305	296,28	114	109	5	112,00	191	167	24	184,28
De samiske videregående skoler, Karasjok og Kauto- keino	102	86,22	40	26	14	32,93	62	36	26	53,29
Sameskolen for Midt-Norge	18	15,59	5	4	1	4,50	13	9	4	11,09
Spesialpedagogiske kompe- tansesentre	865	771,38	234	193	41	214,58	631	448	183	556,80
VEA – Statens fagskole for gartnere og blomsterdeko- rører	40	32,70	16	12	4	12,89	24	16	8	19,81
Universiteter og høyskoler	35 746	29 904,43	18 016	12 922	5 094	14 647,17	17 730	12 662	5 068	15 257,26
Universitetene	24 467	20 129,24	12 973	9 134	3 839	10 328,22	11 494	8 213	3 281	9 801,02

Etat/virksomhet	Tilsatte		Årsverk		Menn			Kvinner		
					Herav			Herav		
					I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids- tilsatte
Universitetet i Oslo	6 941	5 760,48	3 623	2 619	1 004	2 919,49	3 318	2 481	837	2 840,99
Universitetet i Stavanger	1 247	1 064,97	607	449	158	495,27	640	491	149	569,70
Universitetet i Bergen	3 951	3 279,85	1 957	1 403	554	1 594,92	1 994	1 383	611	1 684,93
Universitetet for miljø- og biovitenskap	1 122	989,59	600	471	129	523,57	522	384	138	466,02
Norges Teknisk-Naturviten- skapelige universitet NTNU	6 591	5 103,22	3 938	2 520	1 418	2 920,57	2 653	1 746	907	2 182,65
Universitetet i Agder	1 026	907,38	514	407	107	454,27	512	356	156	453,11
Universitetet i Tromsø	2 998	2 502,01	1 454	1 047	407	1 177,78	1 544	1 136	408	1 324,23
Universitetet i Nordland	591	521,74	280	218	62	242,35	311	236	75	279,39
Universitets- og Høgskole- rådet	18	16,90	5	4	1	4,20	13	10	3	12,70
Statlige høgskoler	11 261	9 758,29	5 038	3 784	1 254	4 314,75	6 223	4 439	1 784	5 443,54
Høgskolen i Østfold	512	467,00	242	203	39	221,20	270	209	61	245,80
Høgskolen i Oslo og Akers- hus	1 805	1 641,15	585	495	90	536,37	1 220	936	284	1 104,78
Høgskolen i Hedmark	521	461,03	227	175	52	199,90	294	209	85	261,13
Høgskolen i Lillehammer	371	313,40	194	144	50	164,05	177	119	58	149,35
Høgskolen i Gjøvik	298	256,11	159	118	41	134,65	139	99	40	121,46
Høgskolen i Buskerud	333	287,03	146	108	38	124,08	187	140	47	162,95
Høgskolen i Vestfold	523	461,40	242	202	40	219,87	281	173	108	241,53
Høgskolen i Telemark	664	575,00	313	247	66	277,92	351	226	125	297,08
Høgskolen Stord/Hauge- sund	307	265,18	125	89	36	107,25	182	122	60	157,93
Høgskolen i Bergen	789	686,54	317	239	78	272,76	472	349	123	413,78
Høgskolen i Sogn og Fjor- dane	338	286,03	141	102	39	119,85	197	126	71	166,18
Høgskolen i Volda	337	297,04	170	134	36	150,22	167	117	50	146,82
Høgskolen i Molde	212	177,60	97	68	29	75,80	115	90	25	101,80
Høgskolen i Sør-Trøndelag	802	711,07	351	267	84	306,49	451	336	115	404,58
Høgskolen i Ålesund	220	186,75	116	88	28	100,70	104	64	40	86,05
Høgskolen i Nord-Trønde- lag	437	394,07	189	160	29	174,55	248	175	73	219,52
Høgskolen i Nesna	112	104,42	46	43	3	44,10	66	48	18	60,32
Høgskolen i Harstad	125	115,55	46	37	9	41,25	79	69	10	74,30
Høgskolen i Narvik	201	175,32	130	99	31	110,90	71	56	15	64,42
Høgskolen i Finnmark	253	235,15	97	81	16	88,50	156	131	25	146,65
Såmi allaskuvla Samisk høgskole	109	92,04	42	29	13	35,30	67	48	19	56,74
Arkitektur- og designhøg- skolen i Oslo AHO	165	118,61	96	47	49	66,63	69	41	28	51,98

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Kunsthøgskolen i Bergen	111	81,97	51	25	26	36,07	60	29	31	45,90
Kunsthøgskolen i Oslo	250	187,42	116	70	46	90,77	134	67	67	96,65
Norges handelshøgskole	434	356,18	275	193	82	216,13	159	118	41	140,05
Norges idrettshøgskole	255	210,60	144	101	43	116,72	111	74	37	93,88
Norges musikkhøgskole	295	176,86	195	67	128	114,05	100	44	56	62,81
Norges veterinærhøgskole	482	437,77	186	153	33	168,67	296	224	72	269,10
Foreldreutvalget for grunnopplæring	10	9,20	0	0	0	0,00	10	8	2	9,20
Meteorologisk institutt	311	293,96	185	171	14	178,70	126	100	26	115,26
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen NOKUT	66	64,10	19	19	0	19,00	47	42	5	45,10
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA	100	86,80	41	34	7	35,70	59	42	17	51,10
Norsk utenrikspolitisk institutt	65	58,30	43	34	9	38,00	22	18	4	20,30
Senter for IKT i utdanningen	53	50,70	27	24	3	25,60	26	23	3	25,10
Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU)	88	85,10	22	20	2	21,70	66	57	9	63,40
Statens lånekasse for utdanning	313	295,32	123	115	8	119,90	190	144	46	175,42
Vox-Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk	93	88,37	26	25	1	25,40	67	55	12	62,97
<i>Landbruks- og matdepartementet</i>	2 910	2 704,72	1 223	1 063	160	1 154,79	1 687	1 238	449	1 549,93
Landbruks- og matdepartementet	149	145,16	60	57	3	59,68	89	77	12	85,48
Mattilsynet	1 436	1 323,34	546	473	73	516,28	890	629	261	807,06
Mattilsynet hovedkontoret	150	142,93	49	46	3	47,20	101	78	23	95,73
Mattilsynet regionene	1 286	1 180,41	497	427	70	469,08	789	551	238	711,33
Mattilsynet i Oslo, Akershus og Østfold	245	234,05	87	81	6	84,60	158	125	33	149,45
Mattilsynet i Hedmark og Oppland	160	144,46	63	54	9	59,57	97	62	35	84,89
Mattilsynet i Buskerud, Vestfold og Telemark	114	104,55	37	31	6	34,30	77	54	23	70,25
Mattilsynet i Rogaland og Agder	180	158,47	64	53	11	60,40	116	64	52	98,07
Mattilsynet i Hordaland og Sogn og Fjordane	143	135,80	49	45	4	47,65	94	72	22	88,15
Mattilsynet i Trøndelag og Møre og Romsdal	230	203,42	104	82	22	95,10	126	76	50	108,32
Mattilsynet i Nordland	117	109,71	47	41	6	44,71	70	58	12	65,00

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Mattilsynet i Troms og Finnmark	97	89,95	46	40	6	42,75	51	40	11	47,20
Bioforsk	451	409,89	222	176	46	199,70	229	168	61	210,19
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)	66	57,58	42	33	9	36,45	24	13	11	21,13
Norsk Institutt for skog og landskap	216	204,60	131	112	19	125,10	85	63	22	79,50
Reindriftsforvaltningen	54	52,24	27	27	0	27,00	27	20	7	25,24
Statens landbruksforvaltning	184	180,98	79	79	0	79,00	105	90	15	101,98
Veterinærinstituttet	354	330,93	116	106	10	111,58	238	178	60	219,35
<i>Miljøverndepartementet</i>	2 106	2 018,53	995	908	87	968,25	1 111	866	245	1 050,28
Miljøverndepartementet	275	263,73	118	107	11	115,08	157	121	36	148,65
Direktoratet for naturforvaltning	327	320,38	192	184	8	190,36	135	108	27	130,02
Klima- og forurensningsdirektoratet	352	339,90	125	115	10	123,26	227	181	46	216,64
Norsk kulturminnefond	14	13,28	5	4	1	4,80	9	7	2	8,48
Norsk polarinstitutt	152	148,20	95	92	3	93,20	57	50	7	55,00
Riksantikvaren	154	146,40	64	57	7	62,76	90	68	22	83,64
Statens kartverk	832	786,64	396	349	47	378,79	436	331	105	407,85
<i>Nærings- og handelsdepartementet</i>	1 785	1 718,32	911	863	48	893,75	874	706	168	824,57
Nærings- og handelsdepartementet	199	193,92	90	87	3	89,47	109	96	13	104,45
Direktoratet for mineralforvaltning med bergmesteren for Svalbard	18	16,90	9	7	2	7,90	9	9	0	9,00
Garanti-instituttet for eksportkreditt	63	61,65	36	35	1	35,70	27	22	5	25,95
Justervesenet	90	88,15	65	62	3	63,55	25	23	2	24,60
Norges geologiske undersøkelse	216	208,25	143	128	15	138,00	73	61	12	70,25
Norsk akkreditering	19	18,80	7	7	0	7,00	12	11	1	11,80
Norsk romsenter	36	34,50	24	21	3	22,50	12	12	0	12,00
Patentstyret	263	250,15	104	100	4	103,03	159	110	49	147,12
Registerenheten i Brønnøysund	548	522,50	220	210	10	216,30	328	260	68	306,20
Sjøfartsdirektoratet	333	323,50	213	206	7	210,30	120	102	18	113,20
<i>Olje- og energidepartementet</i>	903	883,01	533	509	24	523,46	370	328	42	359,55
Olje- og energidepartementet	155	153,70	78	77	1	77,80	77	71	6	75,90

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	541	528,21	336	320	16	329,71	205	181	24	198,50
Oljedirektoratet	207	201,10	119	112	7	115,95	88	76	12	85,15
<i>Samferdselsdepartementet</i>	10 742	10 445,33	7 317	7 003	314	7 198,19	3 425	2 834	591	3 247,14
Samferdselsdepartementet	141	138,37	71	66	5	70,10	70	60	10	68,27
Jernbaneverket	3 790	3 722,52	3 001	2 911	90	2 964,75	789	695	94	757,77
Jernbaneverket	500	488,00	266	257	9	262,55	234	203	31	225,45
Jernbaneverket Banedivisjonen	1 852	1 823,76	1 710	1 661	49	1 688,18	142	127	15	135,58
Jernbaneverket Trafikk	846	829,43	596	580	16	589,68	250	218	32	239,75
Jernbaneverket Utbyggingsdivisjon	506	498,46	361	347	14	357,24	145	134	11	141,22
Jernbaneverket Norsk jernbanemuseum	20	17,90	13	11	2	12,10	7	4	3	5,80
Bane Energi	66	64,97	55	55	0	55,00	11	9	2	9,97
Statens Vegvesen	6 405	6 188,31	3 992	3 784	208	3 914,14	2 413	1 947	466	2 274,17
Vegdirektoratet	690	672,24	383	364	19	377,40	307	264	43	294,84
Vegvesenet regionene	5 715	5 516,07	3 609	3 420	189	3 536,74	2 106	1 683	423	1 979,33
Region Øst	1 690	1 623,94	1 069	1 004	65	1 043,57	621	484	137	580,37
Region Sør	1 123	1 075,50	706	668	38	691,51	417	299	118	383,99
Region Vest	1 196	1 159,81	756	713	43	740,78	440	364	76	419,03
Region Midt	897	864,39	564	535	29	552,53	333	268	65	311,86
Region Nord	809	792,43	514	500	14	508,35	295	268	27	284,08
Luffartstilsynet	170	165,80	110	106	4	108,50	60	52	8	57,30
Post- og teletilsynet	147	142,60	91	85	6	89,10	56	47	9	53,50
Statens havarikommisjon for transport	43	42,50	28	28	0	28,00	15	14	1	14,50
Statens jernbanetilsyn	46	45,23	24	23	1	23,60	22	19	3	21,63
<i>Utenriksdepartementet</i>	1 733	1 707,80	804	783	21	798,34	929	859	70	909,46
Utenriksdepartementet	840	822,82	363	351	12	359,94	477	424	53	462,88
Utenriktjenesten	637	636,30	346	346	0	346,00	291	289	2	290,30
Direktoratet for utviklings-samarbeid	224	217,48	84	76	8	81,50	140	127	13	135,98
Fredskorpset	32	31,20	11	10	1	10,90	21	19	2	20,30
<i>Domstolene i Norge</i>	1 475	1 375,22	397	360	37	385,19	1 078	812	266	990,03
Domstoladministrasjonen	86	83,20	40	34	6	38,40	46	41	5	44,80
Finnmarkskommisjonen	6	6,00	2	2	0	2,00	4	4	0	4,00
Høyesterett	43	41,52	15	15	0	15,00	28	23	5	26,52
Jordskifteoverrettene	12	11,50	6	4	2	5,80	6	4	2	5,70
Jordskifterettene	246	232,51	160	144	16	155,72	86	61	25	76,79

Etat/virksomhet	Tilsatte	Årsverk	Menn				Kvinner			
			I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Lagmannsrettene (inkl Borgarting)	117	108,55	11	11	0	11,00	106	79	27	97,55
Borgarting lagmannsrett	45	41,25	6	6	0	6,00	39	25	14	35,25
Tingrettene (inkl Oslo)	965	891,94	163	150	13	157,27	802	600	202	734,67
Oslo byfogdembete	48	47,10	15	14	1	14,80	33	29	4	32,30
Oslo tingrett	169	162,91	37	35	2	36,37	132	108	24	126,54
<i>Samediggi / Sametinget</i>	150	144,62	53	48	5	51,20	97	86	11	93,42
<i>Husbanken</i>	347	338,15	131	124	7	129,05	216	192	24	209,10
<i>Riksrevisjonen</i>	510	495,00	212	204	8	209,00	298	256	42	286,00

Tabell 1.2 Fylkes-/kommunefordeling av sysselsatte totalt per 4.kvartal 2011 og tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars 2012

Fylke/kommune	Syssel- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
Hele landet	2 562 000	147 429	5,8 %	122 314	54 366	67 948	25 115	16 140	8 975
<i>01 Østfold</i>	118 210	3 973	3,4 %	3 255	1 553	1 702	718	551	167
0101 Halden	12 732	971	7,6 %	814	347	467	157	100	57
0104 Moss	14 516	678	4,7 %	544	244	300	134	110	24
0105 Sarpsborg	23 137	975	4,2 %	791	395	396	184	147	37
0106 Fredrikstad	34 851	827	2,4 %	672	362	310	155	120	35
0111 Hvaler	1 233	33	2,7 %	27	2	25	6	3	3
0118 Aremark	360	8	2,2 %	3	0	3	5	4	1
0119 Marker	1 208	61	5,0 %	52	17	35	9	9	0
0121 Rømskog	220	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
0122 Trøgstad	1 481	51	3,4 %	46	13	33	5	5	0
0123 Spydeberg	2 148	10	0,5 %	7	4	3	3	2	1
0124 Askim	5 849	121	2,1 %	102	61	41	19	18	1
0125 Eidsberg	4 851	60	1,2 %	52	29	23	8	4	4
0127 Skiptvet	1 044	54	5,2 %	38	22	16	16	15	1
0128 Rakkestad	3 494	34	1,0 %	31	13	18	3	3	0
0135 Råde	2 711	56	2,1 %	52	27	25	4	3	1
0136 Rygge	5 944	13	0,2 %	8	7	1	5	4	1
0137 Våler (Østf.)	1 316	11	0,8 %	8	5	3	3	2	1
0138 Hobøl	1 115	9	0,8 %	7	4	3	2	2	0
<i>02 Akershus</i>	253 062	6 904	2,7 %	5 746	2 740	3 006	1 158	805	353
0211 Vestby	6 187	88	1,4 %	54	38	16	34	22	12
0213 Ski	13 506	487	3,6 %	407	207	200	80	68	12
0214 Ås	7 949	1 666	21,0 %	1 294	608	686	372	198	174
0215 Frogn	4 166	41	1,0 %	34	18	16	7	4	3
0216 Nesodden	4 317	21	0,5 %	14	10	4	7	5	2
0217 Oppegård	9 357	28	0,3 %	23	17	6	5	5	0
0219 Bærum	70 275	1 142	1,6 %	951	451	500	191	153	38
0220 Asker	25 880	209	0,8 %	169	80	89	40	34	6
0221 Aurskog-Høland	4 912	67	1,4 %	52	31	21	15	13	2
0226 Sørum	4 593	33	0,7 %	27	21	6	6	6	0
0227 Fet	2 468	30	1,2 %	28	16	12	2	1	1
0228 Rælingen	2 773	21	0,8 %	17	13	4	4	3	1

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Syssel- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0229 Enebakk	2 558	11	0,4 %	9	4	5	2	1	1
0230 Lørenskog	19 720	88	0,4 %	73	41	32	15	12	3
0231 Skedsmo	26 720	1 988	7,4 %	1 754	764	990	234	176	58
0233 Nittedal	7 763	43	0,6 %	37	23	14	6	6	0
0234 Gjerdrum	1 581	6	0,4 %	4	3	1	2	2	0
0235 Ullensaker	22 862	662	2,9 %	595	273	322	67	45	22
0236 Nes (Ak.)	5 227	48	0,9 %	38	20	18	10	9	1
0237 Eidsvoll	6 706	172	2,6 %	123	76	47	49	35	14
0238 Nannestad	2 716	48	1,8 %	38	21	17	10	7	3
0239 Hurdal	826	5	0,6 %	5	5	0	0	0	0
<i>0301 Oslo kommune</i>	435 952	42 648	9,8 %	36 230	18 337	17 893	6 418	4 176	2 242
<i>04 Hedmark</i>	85 544	3 826	4,5 %	3 083	1 435	1 648	743	560	183
0402 Kongsvinger	8 223	847	10,3 %	689	295	394	158	128	30
0403 Hamar	19 054	1 715	9,0 %	1 400	636	764	315	234	81
0412 Ringsaker	13 847	189	1,4 %	163	85	78	26	20	6
0415 Løten	1 694	17	1,0 %	14	11	3	3	3	0
0417 Stange	6 720	106	1,6 %	80	36	44	26	15	11
0418 Nord-Odal	1 575	46	2,9 %	40	18	22	6	6	0
0419 Sør-Odal	2 389	14	0,6 %	13	9	4	1	1	0
0420 Eidskog	1 893	16	0,8 %	15	7	8	1	1	0
0423 Grue	1 993	96	4,8 %	55	39	16	41	28	13
0425 Åsnes	3 037	32	1,1 %	25	7	18	7	5	2
0426 Våler (Hedm.)	1 458	12	0,8 %	11	7	4	1	1	0
0427 Elverum	10 006	437	4,4 %	351	190	161	86	70	16
0428 Trysil	2 797	32	1,1 %	26	10	16	6	5	1
0429 Åmot	1 827	79	4,3 %	55	26	29	24	13	11
0430 Stor-Elvdal	1 028	68	6,6 %	48	13	35	20	11	9
0432 Rendalen	734	6	0,8 %	6	2	4	0	0	0
0434 Engerdal	567	21	3,7 %	19	11	8	2	2	0
0436 Tolga	657	6	0,9 %	6	2	4	0	0	0
0437 Tynset	3 423	72	2,1 %	53	23	30	19	16	3
0438 Alvdal	1 191	8	0,7 %	8	4	4	0	0	0
0439 Folldal	649	4	0,6 %	3	1	2	1	1	0
0441 Os (Hedm.)	782	3	0,4 %	3	3	0	0	0	0

Fylke/kommune	Sysse- satt ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
<i>05 Oppland</i>	87 628	3 175	3,6 %	2 497	1 130	1 367	678	475	203
0501 Lillehammer	16 175	1 344	8,3 %	1 081	509	572	263	177	86
0502 Gjøvik	16 167	977	6,0 %	737	349	388	240	163	77
0511 Dovre	1 368	28	2,0 %	28	4	24	0	0	0
0512 Lesja	909	16	1,8 %	12	4	8	4	4	0
0513 Skjåk	1 135	9	0,8 %	5	2	3	4	4	0
0514 Lom	1 187	9	0,8 %	6	3	3	3	3	0
0515 Vågå	1 592	33	2,1 %	23	14	9	10	10	0
0516 Nord-Fron	2 783	36	1,3 %	32	10	22	4	3	1
0517 Sel	2 978	100	3,4 %	86	22	64	14	7	7
0519 Sør-Fron	1 065	5	0,5 %	5	2	3	0	0	0
0520 Ringebu	2 214	15	0,7 %	11	3	8	4	3	1
0521 Øyer	1 897	14	0,7 %	12	5	7	2	2	0
0522 Gausdal	2 280	14	0,6 %	10	3	7	4	3	1
0528 Østre Toten	5 404	120	2,2 %	98	42	56	22	13	9
0529 Vestre Toten	6 232	61	1,0 %	42	22	20	19	18	1
0532 Jevnaker	2 187	19	0,9 %	14	9	5	5	4	1
0533 Lunner	2 032	20	1,0 %	18	2	16	2	1	1
0534 Gran	6 383	176	2,8 %	141	60	81	35	26	9
0536 Søndre Land	1 807	17	0,9 %	14	7	7	3	3	0
0538 Nordre Land	2 908	21	0,7 %	15	8	7	6	4	2
0540 Sør-Aurdal	1 296	10	0,8 %	9	5	4	1	1	0
0541 Etnedal	528	4	0,8 %	4	3	1	0	0	0
0542 Nord-Aurdal	3 999	70	1,8 %	50	28	22	20	16	4
0543 Vestre Slidre	971	26	2,7 %	20	6	14	6	4	2
0544 Øystre Slidre	1 363	22	1,6 %	17	7	10	5	4	1
0545 Vang	768	9	1,2 %	7	1	6	2	2	0
<i>06 Buskerud</i>	122 975	3 971	3,2 %	3 306	1 680	1 626	665	513	152
0602 Drammen	35 437	1 792	5,1 %	1 510	809	701	282	215	67
0604 Kongsberg	16 420	330	2,0 %	257	137	120	73	54	19
0605 Ringerike	14 044	1 100	7,8 %	928	459	469	172	125	47
0612 Hole	2 062	4	0,2 %	3	1	2	1	1	0
0615 Flå	460	3	0,7 %	1	0	1	2	2	0
0616 Nes (Busk.)	1 455	22	1,5 %	17	8	9	5	4	1
0617 Gol	2 847	62	2,2 %	53	19	34	9	7	2
0618 Hemsedal	1 081	3	0,3 %	1	1	0	2	2	0
0619 Ål	2 476	47	1,9 %	42	4	38	5	4	1

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0620 Høl	2 297	22	1,0 %	20	8	12	2	1	1
0621 Sigdal	1 557	9	0,6 %	7	4	3	2	2	0
0622 Krødsherad	1 061	9	0,8 %	8	2	6	1	1	0
0623 Modum	5 349	78	1,5 %	67	37	30	11	11	0
0624 Øvre Eiker	6 182	248	4,0 %	187	93	94	61	48	13
0625 Nedre Eiker	7 205	52	0,7 %	40	22	18	12	12	0
0626 Lier	12 428	114	0,9 %	102	44	58	12	12	0
0627 Røyken	5 016	42	0,8 %	37	18	19	5	5	0
0628 Hurum	2 858	11	0,4 %	8	5	3	3	3	0
0631 Flesberg	809	6	0,7 %	4	1	3	2	2	0
0632 Rollag	637	10	1,6 %	9	7	2	1	1	0
0633 Nore og Uvdal	1 294	7	0,5 %	5	1	4	2	1	1
<i>07 Vestfold</i>	104 062	3 912	3,8 %	3 136	1 540	1 596	776	611	165
0701 Horten	10 592	950	9,0 %	734	300	434	216	149	67
0702 Holmestrand	3 831	127	3,3 %	78	51	27	49	43	6
0704 Tønsberg	27 163	1 808	6,7 %	1 492	791	701	316	260	56
0706 Sandefjord	20 580	416	2,0 %	329	159	170	87	64	23
0709 Larvik	18 184	298	1,6 %	256	123	133	42	35	7
0711 Svelvik	1 632	18	1,1 %	14	8	6	4	2	2
0713 Sande (Vestf.)	2 285	22	1,0 %	14	6	8	8	8	0
0714 Hof	965	54	5,6 %	48	13	35	6	6	0
0716 Re (f.o.m. 2002)	3 072	19	0,6 %	16	10	6	3	3	0
0719 Andebu	1 978	7	0,4 %	5	1	4	2	2	0
0720 Stokke	5 517	100	1,8 %	72	42	30	28	26	2
0722 Nøtterøy	6 044	22	0,4 %	17	12	5	5	5	0
0723 Tjøme	1 277	41	3,2 %	35	8	27	6	5	1
0728 Lardal	942	30	3,2 %	26	16	10	4	3	1
<i>08 Telemark</i>	76 693	2 853	3,7 %	2 255	1 039	1 216	598	427	171
0805 Porsgrunn	18 301	520	2,8 %	432	196	236	88	64	24
0806 Skien	25 064	1 370	5,5 %	1 097	514	583	273	203	70
0807 Notodden	5 551	364	6,6 %	264	140	124	100	69	31
0811 Siljan	495	5	1,0 %	5	1	4	0	0	0
0814 Bamble	4 933	33	0,7 %	25	13	12	8	6	2
0815 Kragerø	4 566	83	1,8 %	74	31	43	9	7	2
0817 Drangedal	1 194	19	1,6 %	18	5	13	1	1	0
0819 Nome	2 374	23	1,0 %	16	4	12	7	7	0

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0821 Bø (Telem.)	2 760	219	7,9 %	170	69	101	49	24	25
0822 Sauherad	1 378	26	1,9 %	24	5	19	2	2	0
0826 Tinn	2 846	25	0,9 %	21	14	7	4	3	1
0827 Hjartdal	582	7	1,2 %	4	3	1	3	3	0
0828 Seljord	1 537	29	1,9 %	19	11	8	10	7	3
0829 Kviteseid	1 192	21	1,8 %	13	4	9	8	5	3
0830 Nissedal	624	7	1,1 %	6	4	2	1	1	0
0831 Fyresdal	533	20	3,8 %	18	5	13	2	2	0
0833 Tokke	1 034	13	1,3 %	7	3	4	6	5	1
0834 Vinje	1 729	69	4,0 %	42	17	25	27	18	9
<i>09 Aust-Agder</i>	48 147	1 873	3,9 %	1 508	626	882	365	261	104
0901 Risør	2 666	43	1,6 %	28	16	12	15	12	3
0904 Grimstad	8 362	471	5,6 %	410	150	260	61	46	15
0906 Arendal	21 397	986	4,6 %	790	357	433	196	144	52
0911 Gjerstad	867	9	1,0 %	8	3	5	1	0	1
0912 Vegårshei	662	7	1,1 %	5	2	3	2	1	1
0914 Tvedestrand	2 469	79	3,2 %	46	16	30	33	19	14
0919 Froland	1 389	12	0,9 %	6	1	5	6	3	3
0926 Lillesand	4 206	159	3,8 %	136	57	79	23	16	7
0928 Birkenes	1 651	22	1,3 %	15	3	12	7	7	0
0929 Åmli	713	19	2,7 %	15	2	13	4	1	3
0935 Iveland	389	2	0,5 %	1	1	0	1	1	0
0937 Evje og Hornnes	1 629	41	2,5 %	33	14	19	8	7	1
0938 Bygland	523	10	1,9 %	5	0	5	5	1	4
0940 Valle	639	11	1,7 %	8	4	4	3	3	0
0941 Bykle	585	2	0,3 %	2	0	2	0	0	0
<i>10 Vest-Agder</i>	87 021	3 042	3,5 %	2 355	1 029	1 326	687	481	206
1001 Kristiansand	51 220	2 591	5,1 %	2 036	876	1 160	555	380	175
1002 Mandal	6 216	140	2,3 %	100	51	49	40	31	9
1003 Farsund	3 661	23	0,6 %	16	6	10	7	6	1
1004 Flekkefjord	4 159	53	1,3 %	44	14	30	9	6	3
1014 Vennesla	4 235	35	0,8 %	24	11	13	11	9	2
1017 Songdalen	2 323	5	0,2 %	5	2	3	0	0	0
1018 Søgne	3 503	47	1,3 %	29	15	14	18	16	2
1021 Marnardal	616	12	1,9 %	9	2	7	3	2	1
1026 Åseral	658	3	0,5 %	1	1	0	2	1	1

Fylke/kommune	Syssel- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1027 Audnedal	694	3	0,4 %	0	0	0	3	3	0
1029 Lindesnes	1 853	10	0,5 %	9	5	4	1	1	0
1032 Lyngdal	3 822	91	2,4 %	60	37	23	31	22	9
1034 Hægebostad	653	5	0,8 %	4	0	4	1	0	1
1037 Kvinesdal	2 363	15	0,6 %	11	5	6	4	2	2
1046 Sirdal	1 045	9	0,9 %	7	4	3	2	2	0
<i>11 Rogaland</i>	237 945	6 931	2,9 %	5 468	2 689	2 779	1 463	1 055	408
1101 Eigersund	6 616	115	1,7 %	88	37	51	27	23	4
1102 Sandnes	37 015	857	2,3 %	634	366	268	223	195	28
1103 Stavanger	80 799	3 822	4,7 %	3 019	1 543	1 476	803	525	278
1106 Haugesund	21 734	949	4,4 %	782	345	437	167	129	38
1111 Sokndal	1 190	23	1,9 %	18	3	15	5	3	2
1112 Lund	1 602	43	2,7 %	29	9	20	14	10	4
1114 Bjerkreim	1 148	7	0,6 %	5	2	3	2	2	0
1119 Hå	7 520	233	3,1 %	201	74	127	32	25	7
1120 Klepp	7 590	52	0,7 %	43	20	23	9	6	3
1121 Time	7 314	95	1,3 %	65	27	38	30	27	3
1122 Gjesdal	3 497	23	0,7 %	18	12	6	5	4	1
1124 Sola	20 140	237	1,2 %	191	103	88	46	34	12
1127 Randaberg	3 851	37	1,0 %	20	14	6	17	11	6
1129 Forsand	528	2	0,4 %	0	0	0	2	2	0
1130 Strand	4 276	36	0,8 %	27	13	14	9	7	2
1133 Hjelmeland	1 467	7	0,5 %	7	4	3	0	0	0
1134 Suldal	2 140	16	0,7 %	10	5	5	6	4	2
1135 Sauda	2 131	39	1,8 %	29	20	9	10	8	2
1141 Finnøy	1 462	10	0,7 %	5	1	4	5	1	4
1142 Rennesøy	1 195	12	1,0 %	8	3	5	4	2	2
1144 Kvitsøy	319	95	29,8 %	90	4	86	5	5	0
1145 Bokn	292	3	1,0 %	0	0	0	3	3	0
1146 Tysvær	4 475	18	0,4 %	16	8	8	2	2	0
1149 Karmøy	14 780	128	0,9 %	106	59	47	22	15	7
1151 Utsira	116	1	0,9 %	1	1	0	0	0	0
1160 Vindafjord	4 748	71	1,5 %	56	16	40	15	12	3
<i>12 Hordaland</i>	250 709	12 016	4,8 %	9 319	4 570	4 749	2 697	1 660	1 037
1201 Bergen	158 780	10 593	6,7 %	8 209	4 083	4 126	2 384	1 409	975
1211 Etne	1 775	8	0,5 %	5	2	3	3	2	1

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1216 Sveio	1 358	11	0,8 %	7	2	5	4	4	0
1219 Bømlo	4 865	20	0,4 %	14	7	7	6	6	0
1221 Stord	9 228	351	3,8 %	254	149	105	97	74	23
1222 Fitjar	1 232	8	0,6 %	5	2	3	3	3	0
1223 Tysnes	1 080	10	0,9 %	6	3	3	4	4	0
1224 Kvinnherad	6 028	33	0,5 %	25	12	13	8	7	1
1227 Jondal	414	5	1,2 %	3	0	3	2	2	0
1228 Odda	3 641	61	1,7 %	46	15	31	15	13	2
1231 Ullensvang	1 455	88	6,0 %	61	36	25	27	23	4
1232 Eidfjord	416	4	1,0 %	4	4	0	0	0	0
1233 Ulvik	475	31	6,5 %	29	1	28	2	2	0
1234 Granvin	350	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1235 Voss	6 809	191	2,8 %	172	45	127	19	14	5
1238 Kvam	3 918	43	1,1 %	27	13	14	16	12	4
1241 Fusa	1 816	12	0,7 %	7	2	5	5	3	2
1242 Samnanger	585	8	1,4 %	5	3	2	3	3	0
1243 Os (Hord.)	5 863	78	1,3 %	70	42	28	8	8	0
1244 Austevoll	2 696	54	2,0 %	42	20	22	12	10	2
1245 Sund	1 623	4	0,2 %	2	2	0	2	2	0
1246 Fjell	10 818	58	0,5 %	49	23	26	9	7	2
1247 Askøy	7 158	58	0,8 %	46	27	19	12	11	1
1251 Vaksdal	1 450	46	3,2 %	41	14	27	5	5	0
1252 Modalen	221		0,0 %						
1253 Osterøy	2 589	17	0,7 %	15	7	8	2	2	0
1256 Meland	2 084	15	0,7 %	12	5	7	3	3	0
1259 Øygarden	1 380	4	0,3 %	3	1	2	1	1	0
1260 Radøy	1 578	11	0,7 %	9	5	4	2	2	0
1263 Lindås	7 049	87	1,2 %	58	31	27	29	17	12
1264 Austrheim	1 135	8	0,7 %	6	4	2	2	2	0
1265 Fedje	267	65	24,3 %	60	2	58	5	3	2
1266 Masfjorden	573	33	5,8 %	26	8	18	7	6	1
<i>14 Sogn og Fjordane</i>	54 288	2 017	3,7 %	1 613	775	838	404	294	110
1401 Flora	5 789	111	1,9 %	100	45	55	11	9	2
1411 Gulen	1 233	12	1,0 %	7	2	5	5	4	1
1412 Solund	413	4	1,0 %	4	3	1	0	0	0
1413 Hyllestad	672	7	1,0 %	6	2	4	1	1	0
1416 Høyanger	1 721	19	1,1 %	13	4	9	6	6	0

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1417 Vik	1 260	45	3,6 %	38	13	25	7	3	4
1418 Balestrand	631	5	0,8 %	4	2	2	1	0	1
1419 Leikanger	1 604	610	38,0 %	515	233	282	95	72	23
1420 Sogndal	4 181	385	9,2 %	283	149	134	102	62	40
1421 Aurland	908	19	2,1 %	16	7	9	3	2	1
1422 Lærdal	1 039	9	0,9 %	7	2	5	2	1	1
1424 Årdal	2 975	17	0,6 %	14	7	7	3	2	1
1426 Luster	1 988	11	0,6 %	9	6	3	2	1	1
1428 Askvoll	1 157	9	0,8 %	6	3	3	3	3	0
1429 Fjaler	1 198	28	2,3 %	23	17	6	5	4	1
1430 Gaular	1 031	6	0,6 %	5	2	3	1	1	0
1431 Jølster	1 010	9	0,9 %	6	3	3	3	3	0
1432 Førde	9 015	472	5,2 %	372	191	181	100	73	27
1433 Naustdal	647	3	0,5 %	3	1	2	0	0	0
1438 Bremanger	1 601	17	1,1 %	10	3	7	7	7	0
1439 Vågsøy	3 102	61	2,0 %	47	21	26	14	12	2
1441 Selje	1 197	9	0,8 %	6	4	2	3	3	0
1443 Eid	2 815	83	2,9 %	65	27	38	18	16	2
1444 Hornindal	466	2	0,4 %	1	1	0	1	1	0
1445 Gloppen	2 761	39	1,4 %	30	17	13	9	7	2
1449 Stryn	3 874	25	0,6 %	23	10	13	2	1	1
<i>15 Møre og Romsdal</i>	128 472	3 740	2,9 %	3 019	1 396	1 623	721	499	222
1502 Molde	16 915	1 103	6,5 %	914	486	428	189	129	60
1504 Ålesund	27 402	1 197	4,4 %	999	367	632	198	126	72
1505 Kristiansund	11 799	321	2,7 %	278	132	146	43	33	10
1511 Vanylven	1 335	12	0,9 %	10	5	5	2	2	0
1514 Sande (M. og R.)	1 259	4	0,3 %	3	1	2	1	1	0
1515 Herøy (M. og R.)	4 097	34	0,8 %	25	17	8	9	6	3
1516 Ulstein	5 149	43	0,8 %	29	14	15	14	13	1
1517 Hareid	1 969	10	0,5 %	4	3	1	6	4	2
1519 Volda	4 264	423	9,9 %	309	144	165	114	71	43
1520 Ørsta	4 691	122	2,6 %	87	48	39	35	29	6
1523 Ørskog	936	15	1,6 %	11	3	8	4	4	0
1524 Norddal	918	4	0,4 %	2	1	1	2	0	2
1525 Stranda	2 446	23	0,9 %	17	9	8	6	5	1
1526 Stordal	578	3	0,5 %	1	0	1	2	2	0
1528 Sykkylven	3 921	18	0,5 %	14	8	6	4	3	1

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse-satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1529 Skodje	1 307	7	0,5 %	7	2	5	0	0	0
1531 Sula	2 683	18	0,7 %	14	7	7	4	4	0
1532 Giske	2 450	14	0,6 %	10	6	4	4	4	0
1534 Haram	4 354	18	0,4 %	15	6	9	3	3	0
1535 Vestnes	2 757	48	1,7 %	34	17	17	14	9	5
1539 Rauma	3 613	32	0,9 %	32	10	22	0	0	0
1543 Nesset	1 024	8	0,8 %	5	2	3	3	3	0
1545 Midsund	820	4	0,5 %	2	1	1	2	2	0
1546 Sandøy	644	3	0,5 %	3	1	2	0	0	0
1547 Aukra	1 278	6	0,5 %	6	2	4	0	0	0
1548 Fræna	3 513	84	2,4 %	73	44	29	11	6	5
1551 Eide	1 246	6	0,5 %	1	0	1	5	4	1
1554 Averøy	2 258	12	0,5 %	7	4	3	5	5	0
1557 Gjemnes	1 162	9	0,8 %	7	4	3	2	2	0
1560 Tingvoll	1 080	49	4,5 %	27	17	10	22	14	8
1563 Sunndal	3 712	26	0,7 %	24	13	11	2	2	0
1566 Surnadal	2 846	34	1,2 %	25	9	16	9	7	2
1567 Rindal	885	3	0,3 %	3	3	0	0	0	0
1571 Halså	683	8	1,2 %	7	3	4	1	1	0
1573 Smøla	988	10	1,0 %	6	2	4	4	4	0
1576 Aure	1 490	9	0,6 %	8	5	3	1	1	0
<i>16 Sør-Trøndelag</i>	156 587	12 444	7,9 %	9 173	4 058	5 115	3 271	1 575	1 696
1601 Trondheim	108 655	11 651	10,7 %	8 552	3 766	4 786	3 099	1 446	1 653
1612 Hemne	1 963	11	0,6 %	10	4	6	1	1	0
1613 Snillfjord	392	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1617 Hitra	2 217	9	0,4 %	8	2	6	1	1	0
1620 Frøya	2 187	30	1,4 %	26	18	8	4	4	0
1621 Ørland	2 438	45	1,8 %	39	20	19	6	6	0
1622 Agdenes	684	1	0,1 %	1	0	1	0	0	0
1624 Rissa	2 829	27	1,0 %	21	8	13	6	5	1
1627 Bjugn	1 689	12	0,7 %	8	5	3	4	3	1
1630 Åfjord	1 540	13	0,8 %	11	4	7	2	2	0
1632 Roan	442	4	0,9 %	3	0	3	1	1	0
1633 Osen	402	3	0,7 %	3	1	2	0	0	0
1634 Oppdal	3 250	46	1,4 %	37	10	27	9	7	2
1635 Rennebu	1 136	6	0,5 %	5	3	2	1	0	1
1636 Meldal	1 466	29	2,0 %	23	14	9	6	3	3

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1638 Orkdal	5 713	151	2,6 %	113	72	41	38	26	12
1640 Røros	3 386	84	2,5 %	71	21	50	13	11	2
1644 Holtålen	692	16	2,3 %	16	3	13	0	0	0
1648 Midtre Gauldal	2 929	78	2,7 %	64	16	48	14	11	3
1653 Melhus	4 667	163	3,5 %	111	65	46	52	35	17
1657 Skaun	1 360	12	0,9 %	11	5	6	1	1	0
1662 Klæbu	1 213	14	1,2 %	10	5	5	4	3	1
1663 Malvik	3 229	27	0,8 %	20	12	8	7	7	0
1664 Selbu	1 702	10	0,6 %	8	3	5	2	2	0
1665 Tydal	406	1	0,2 %	1	1	0	0	0	0
<i>17 Nord-Trøndelag</i>	61 916	2 176	3,5 %	1 723	830	893	453	327	126
1702 Steinkjer	10 496	1 024	9,8 %	837	405	432	187	136	51
1703 Namsos	7 035	224	3,2 %	170	98	72	54	35	19
1711 Meråker	967	15	1,6 %	12	5	7	3	3	0
1714 Stjørdal	10 328	215	2,1 %	168	71	97	47	32	15
1717 Frosta	896	5	0,6 %	5	2	3	0	0	0
1718 Leksvik	1 468	10	0,7 %	8	5	3	2	2	0
1719 Levanger	9 341	441	4,7 %	332	171	161	109	78	31
1721 Verdal	6 525	74	1,1 %	65	26	39	9	7	2
1724 Verran	1 092	6	0,5 %	5	2	3	1	0	1
1725 Namdalseid	611	5	0,8 %	2	1	1	3	3	0
1736 Snåsa	905	28	3,1 %	20	9	11	8	5	3
1738 Lierne	641	6	0,9 %	4	1	3	2	2	0
1739 Røyrvik	210	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1740 Namsskogan	400	4	1,0 %	4	0	4	0	0	0
1742 Grong	1 221	36	2,9 %	29	5	24	7	5	2
1743 Høylandet	531	1	0,2 %	1	1	0	0	0	0
1744 Overhalla	1 522	10	0,7 %	6	2	4	4	4	0
1748 Fosnes	234	1	0,4 %	0	0	0	1	1	0
1749 Flatanger	513	5	1,0 %	4	2	2	1	1	0
1750 Vikna	2 512	22	0,9 %	18	8	10	4	4	0
1751 Nærøy	1 928	22	1,1 %	19	8	11	3	3	0
1755 Leka	267	5	1,9 %	4	3	1	1	1	0
1756 Inderøy (f.o.m. 2012)	2 273	16	0,7 %	9	4	5	7	5	2

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
<i>18 Nordland</i>	116 254	6 053	5,2 %	5 195	2 587	2 608	858	623	235
1804 Bodø	27 050	2 101	7,8 %	1 813	898	915	288	176	112
1805 Narvik	9 411	521	5,5 %	446	163	283	75	38	37
1811 Bindal	535	6	1,1 %	5	3	2	1	1	0
1812 Sømna	885	7	0,8 %	7	2	5	0	0	0
1813 Brønnøy	3 811	569	14,9 %	487	270	217	82	71	11
1815 Vega	516	6	1,2 %	5	3	2	1	1	0
1816 Vevelstad	196	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1818 Herøy (Nordl.)	835	10	1,2 %	6	4	2	4	4	0
1820 Alstahaug	3 847	154	4,0 %	125	66	59	29	24	5
1822 Leirfjord	706	26	3,7 %	20	14	6	6	3	3
1824 Vefsn	6 722	293	4,4 %	272	99	173	21	15	6
1825 Grane	523	22	4,2 %	22	6	16	0	0	0
1826 Hattfjelldal	632	22	3,5 %	17	11	6	5	4	1
1827 Dønna	559	4	0,7 %	3	1	2	1	1	0
1828 Nesna	883	104	11,8 %	85	41	44	19	17	2
1832 Hemnes	1 695	20	1,2 %	14	5	9	6	6	0
1833 Rana	12 962	1 143	8,8 %	991	568	423	152	128	24
1834 Lurøy	887	7	0,8 %	4	2	2	3	3	0
1835 Træna	259	2	0,8 %	1	1	0	1	1	0
1836 Rødøy	570	5	0,9 %	4	2	2	1	1	0
1837 Meløy	3 134	26	0,8 %	17	8	9	9	8	1
1838 Gildeskål	778	9	1,2 %	7	2	5	2	2	0
1839 Beiarn	471	8	1,7 %	7	2	5	1	1	0
1840 Saltdal	2 126	36	1,7 %	33	12	21	3	2	1
1841 Fauske	3 931	224	5,7 %	183	98	85	41	27	14
1845 Sørfold	900	4	0,4 %	4	2	2	0	0	0
1848 Steigen	1 100	12	1,1 %	6	3	3	6	5	1
1849 Hamarøy	848	10	1,2 %	7	3	4	3	3	0
1850 Tysfjord	845	19	2,2 %	19	9	10	0	0	0
1851 Lødingen	981	45	4,6 %	42	7	35	3	3	0
1852 Tjeldsund	530	54	10,2 %	46	11	35	8	6	2
1853 Evenes	632	8	1,3 %	5	1	4	3	3	0
1854 Ballangen	852	8	0,9 %	8	4	4	0	0	0
1856 Røst	290	3	1,0 %	3	3	0	0	0	0
1857 Værøy	373	6	1,6 %	5	1	4	1	1	0
1859 Flakstad	600	3	0,5 %	3	2	1	0	0	0
1860 Vestvågøy	5 135	77	1,5 %	63	33	30	14	10	4

Fylke/kommune	Sysse- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1865 Vågan	4 463	132	3,0 %	116	51	65	16	11	5
1866 Hadsel	3 710	38	1,0 %	31	20	11	7	7	0
1867 Bø (Nordl.)	953	12	1,3 %	11	5	6	1	1	0
1868 Øksnes	2 047	14	0,7 %	12	6	6	2	2	0
1870 Sortland	5 093	256	5,0 %	219	133	86	37	32	5
1871 Andøy	2 497	23	0,9 %	17	9	8	6	5	1
1874 Moskenes	481	3	0,6 %	3	2	1	0	0	0
<i>19 Troms Romsa</i>	80 622	6 393	7,9 %	5 133	2 560	2 573	1 260	736	524
1901 Harstad	12 180	758	6,2 %	679	334	345	79	59	20
1902 Tromsø	39 693	4 779	12,0 %	3 761	1 899	1 862	1 018	553	465
1911 Kvæfjord	1 219	49	4,0 %	30	21	9	19	12	7
1913 Skånland	933	14	1,5 %	10	3	7	4	2	2
1915 Bjarkøy	203	3	1,5 %	2	0	2	1	1	0
1917 Ibestad	566	5	0,9 %	5	3	2	0	0	0
1919 Gratangen	415	4	1,0 %	3	1	2	1	1	0
1920 Lavangen	328	3	0,9 %	2	0	2	1	0	1
1922 Bardu	1 883	317	16,8 %	258	111	147	59	45	14
1923 Salangen	969	58	6,0 %	42	23	19	16	11	5
1924 Målselv	3 772	40	1,1 %	39	19	20	1	1	0
1925 Sørreisa	986	11	1,1 %	9	5	4	2	1	1
1926 Dyrøy	379	6	1,6 %	3	3	0	3	3	0
1927 Tranøy	458	3	0,7 %	3	2	1	0	0	0
1928 Torsken	369	2	0,5 %	2	2	0	0	0	0
1929 Berg	464	3	0,6 %	3	2	1	0	0	0
1931 Lenvik	5 817	196	3,4 %	164	84	80	32	25	7
1933 Balsfjord	2 280	21	0,9 %	16	9	7	5	5	0
1936 Karlsøy	940	8	0,9 %	6	3	3	2	1	1
1938 Lyngen	1 333	9	0,7 %	9	3	6	0	0	0
1939 Storfjord	708	23	3,2 %	19	8	11	4	4	0
1940 Gáivuotna Kåfjord	748	9	1,2 %	5	2	3	4	4	0
1941 Skjervøy	1 363	13	1,0 %	9	3	6	4	4	0
1942 Nordreisa	2 119	55	2,6 %	51	19	32	4	4	0
1943 Kvæningen	497	4	0,8 %	3	1	2	1	0	1
<i>20 Finnmark Finnmárku</i>	37 465	2 427	6,5 %	2 070	1 136	934	357	244	113
2002 Vardø	896	97	10,8 %	84	38	46	13	10	3
2003 Vadsø	3 289	454	13,8 %	399	216	183	55	35	20

Fylke/kommune	Syssel- satte ¹	Tjeneste- menn	Tj.menn i pst av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
2004 Hammerfest	5 665	254	4,5 %	230	140	90	24	20	4
2011 Guovdageaidnu Kautokeino	1 370	267	19,5 %	191	121	70	76	47	29
2012 Alta	9 971	582	5,8 %	505	288	217	77	41	36
2014 Loppa	420	5	1,2 %	5	2	3	0	0	0
2015 Hasvik	434	7	1,6 %	4	2	2	3	3	0
2017 Kvalsund	391	2	0,5 %	0	0	0	2	2	0
2018 Måsøy	534	10	1,9 %	7	3	4	3	3	0
2019 Nordkapp	1 551	81	5,2 %	70	31	39	11	8	3
2020 Porsanger Porsángu Porsanki	1 956	55	2,8 %	52	21	31	3	3	0
2021 Kárásjohka Karasjok	1 402	157	11,2 %	133	71	62	24	17	7
2022 Lebesby	581	13	2,2 %	8	5	3	5	3	2
2023 Gamvik	408	9	2,2 %	7	3	4	2	2	0
2024 Berlevåg	433	9	2,1 %	6	5	1	3	2	1
2025 Deatnu Tana	1 408	39	2,8 %	29	13	16	10	8	2
2027 Unjárga Nesseby	322	21	6,5 %	15	10	5	6	5	1
2028 Båtsfjord	1 048	16	1,5 %	15	9	6	1	1	0
2030 Sør-Varanger	5 386	349	6,5 %	310	158	152	39	34	5
<i>21 Svalbard</i>	1 352	104	7,7 %	75	25	50	9	3	6
<i>2590 Utenriks tjenestemenn</i>		637		635	289	346	2	2	0
<i>9999 Uoppgitt kommunekode</i>		16 324		15 510	2 339	13 171	814	262	552

¹ Fra 2006 ble aldersgrensen for å bli regnet som sysselsatte senket fra 16 til 15 år, i tråd med internasjonale anbefalinger.

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) per 1. mars 2012, regulativlønte arbeidstakere og Statistisk sentralbyrås sysselsettingsstatistikk per 4. kvartal 2011.

Vedlegg 2**Embetsutnevninger**

Embetsutnevninger m.m. – fordeling av stillinger i perioden 1. juli 2007–30. juni 2012

	2007–2008		2008–2009		2009–2010		2010–2011		2011–2012		Hele perioden 2007–2012							
	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn						
SMK	4	1	3	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0	2	7	2	5	
AD	-	-	-	-	-	-	3	0	3	11	5	6	8	6	2	22	11	11
AID	20	11	9	22	12	10	9	3	6	-	-	-	-	-	51	26	25	
BLD	5	3	2	3	2	1	4	2	2	2	1	1	5	5	0	19	13	6
FAD	10	3	7	10	3	7	15	5	10	26	12	14	17	7	10	78	30	48
FD	30	6	24	20	2	18	18	2	16	17	3	14	18	7	11	103	20	83
FIN	17	8	9	6	1	5	4	3	1	14	5	9	9	2	7	50	19	31
FKD	5	2	3	4	3	1	3	0	3	6	1	5	1	0	1	19	6	13
HOD	18	10	8	10	6	4	9	4	5	6	3	3	9	3	6	52	26	26
JD	112	48	64	113	39	74	91	38	53	147	73	74	119	48	71	582	246	336
KD	22	13	9	7	5	2	3	0	3	4	3	1	3	1	2	39	22	17
KKD	17	8	9	20	7	13	0	0	0	-	-	-	-	-	-	37	15	22
KUD	-	-	-	-	-	-	4	2	2	4	2	2	1	1	0	9	5	4
KRD	3	2	1	7	3	4	3	1	2	2	1	1	1	0	1	16	7	9
LMD	2	2	0	2	0	2	4	3	1	9	2	7	7	3	4	24	10	14
MD	9	6	3	6	4	2	10	8	2	4	1	3	5	2	3	34	21	13
NHD	7	3	4	12	6	6	3	2	1	6	4	2	6	1	5	34	16	18
OED	7	5	2	8	4	4	6	0	6	11	5	6	9	6	3	41	20	21
SD	2	1	1	1	1	0	1	1	0	6	3	3	6	2	4	16	8	8
UD	70	24	46	109	43	66	68	24	44	89	27	62	92	34	58	428	152	276
Totalt	360	156	204	360	141	219	258	98	160	365	152	213	318	128	190	1661	675	986

Prosentvis kjønnsfordeling på tilsatte

2007–2008		2008–2009		2009–2010		2010–2011		2011–2012	
kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn
43 %	57 %	39 %	61 %	38 %	62 %	42 %	58 %	40 %	60 %

Prosentvis kjønnsfordeling på tilsatte for hele perioden 2007–2012

Kvinner 41 %

Menn 59 %

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS 10/2012

